SENECA

Tragedii

Vol. I

Editura Univers

clu

Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecţiei de *Vasile Socoliuc*

- Bust presupus al lui Seneca
- Hercule înăbuşindu-l pe Anteu

Lucius Annaeus Seneca

TRAGEDII

VOL. I

Studiu introductiv, traducere, note şi comentarii
de TRAIAN DIACONESCU

București — 1979

Editura Univers

SENECA ŞI RENOVAREA TRAGEDIEI ANTICE

Seneca este, incontestabil, cel mai important tragediograf de la clasicii greci la epoca elisabethană. Pasiunea declarată[1] şi vocaţia filozofului latin pentru teatru s-a întrupat într-o operă perenă care, contestată sau exaltată, s-a dovedit, în petrecerea vremii, prin problematica şi arta sa, contemporană cu omul modern[2]. Seneca a scris nouă tragedii cu subiecte mitologice şi, după unii exegeţi, o tragedie cu subiect istoric[3]. Aceste piese au fost redactate, probabil, în vremea maturităţii sale artistice. Poetul imită creator opera marilor tragici eleni : pe Eschil, în *Agamemnon*, pe *Sofocle*, în *Oedipus*, *Hercules Oeteus*, *Phoenissae*, iar pe Euripide, modelul său preferat, în *Hercules furens*, *Troades*, *Phaedra* şi *Medeea*. Pe lîngă izvoarele greceşti, Seneca valorifică şi tradiţia tragediei latine. În perioada preclasică au scris tragedii Ennius şi Naevius, dar au excelat, îndeosebi, Pacuvius şi Accius. În vremea lui Augustus au creat tragedii remarcabile Varius şi Ovidius, iar în vremea lui Nero s-au distins Pomponius Secundus şi Curiatius Maternus. Din toată creaţia tragică latină, cu excepţia operei lui Seneca, nu s-a păstrat însă nici o piesă întreagă. Salvată din naufragiul vremii, creaţia ultimului mare nume al teatrului latin, ne oferă posibilitatea unor aprecieri critice[4] în contact nemijlocit cu textul original.

Mulţi exegeţi ai teatrului senecan, surprinşi de inovaţiile acestui univers tragic, au considerat că se află în faţa unei opere de stîngace imitaţie, destinată lecturilor publice, vehiculînd teme filozofice netransfigurate dramatic. Unul dintre cei mai celebri partizani ai acestei interpretări, devenită loc comun în critica senecană, este istoricul literar R. Pichon[5]. Judecăţile sale de valoare, clădite pe concepte critice clasicizante, au reliefat componentele negative ale tragediei senecane : „slăbiciunea dramatică

a pieselor", „neverosimilitatea caracterelor" şi, în sfîrşit, „gustul alterat al stilului". Aceste „scăderi" s-ar justifica prin destinaţia pieselor scrise pentru a fi citite în saloane, nu pentru a fi jucate pe scenă. Acţiunea este redusă, expresia dramatică înlănţuită din monologuri. Eroii povestesc, descriu, meditează, nu se confruntă scenic, ci se succed. Poetul nu are simţul logicii dramatice şi nici simţul personajului verosimil. Acţiunea nu e progresivă, ci juxtapusă, iar eroii depăşesc măsura umanului. Atreus se laudă cu ferocitatea sa, Medeea comite o crimă sinistră, Astyanax moare în chip stoic. Dacă în „conceperea intrigii" şi în „zugrăvirea caracterelor" întîlnim asemenea „slăbiciuni", în schimb, remarcă R. Pichon, „detaliul este foarte îngrijit". În lecturile publice, poeţii sacrificau ansamblul, nereceptat de public, lucrînd însă intens fiecare vers. Constatările istoricului literar francez sînt, neîndoielnic, exacte şi întemeiate, dar judecăţile lui de valoare se sprijină pe norma clasicizantă, aristotelic-horaţiană, a imitaţiei, neadecvată universului literar senecan care este un univers dramatic nonclasic. Exegezele senecane au valoare critică atunci cînd surprind autonomia universului său dramatic şi-i descoperă legile sale interne. Teatrul lui Seneca este refractar normelor mimetice clasicizante, atestînd un moment important în metamorfoza conceptului de tragedie.

Inovaţiile lui Seneca în structura şi funcţia componentelor tragediei poartă pecetea concepţiei sale originale despre arta şi stilul dramatic. Tiparele mitice consacrate de tragediografii care l-au precedat nu suferă modificări radicale, ca în teatrul modern postromantic, dar schimbările întîlnite în toate compartimentele tragediei, de la substanţa ideilor la expresia dramatică, sînt investite cu semnificaţii filozofice şi artistice noi, dependente de vreme şi loc [6].

Prologul pieselor senecane este utilizat cu o funcţie distinctă de prologul tradiţional [7]. Seneca renunţă la funcţia expozitivă a prologului, la rezumarea acţiunii dramatice şi-i conferă o funcţie estetică de schiţare a situaţiilor morale ale conflictului. Întîlnim, aşadar, o treaptă de rafinare artistică a unui tipar tradiţional. Prologul piesei *Oedipus* rostit de protagonist, ne dezvăluie un personaj angoasat, cu imunitate suspectă, în pragul catastrofei ineluctabile. Monologul Medeei are valoare anticipativă, dezvăluind hotărîrea de răzbunare prin uciderea copiilor săi şi prin incendierea Corinthului. Prologul piesei *Phaedra* ne relevă trăsă-

turile morale ale lui Hippolytus, profilînd *agon*-ul la care va participa. Toate aceste personaje poartă în sine viitorul şi prologul rostit de ele ni-l prefigurează. Funcţia anticipativă a prologului nu ne relatează intriga, ci ne previne asupra „caracterului imanent al catastrofei" [8], situînd piesele în dimensiunea lor filozofică şi poetică. Renunţarea la prologul expozitiv implică, în mod firesc, schimbări faţă de modele în structura tragediei. Fenomenul se explică prin faptul că Seneca scrie un teatru „literar", destinat unui public de elită, spre deosebire de tragicii elini, creatori ai unui teatru „teatral" care se adresează mulţimii heteroclite din vremea democraţiei ateniene.

Intriga tragediilor lui Seneca, clădită pe arhetipurile mitice tradiţionale, se structurează [9] pe coordonate filozofice stoice. Ideile morale ale filozofiei stoice stau la baza organizării conflictului tragic. Acest conflict se grupează virtual pe conceptele polare *furor* şi *mens bona*, întîlnite în proza filozofică a poetului. Antiteza dintre *furor* şi *mens bona* este „l'idea madre" [10] a *corpus*-ului tragic senecan. Aceste concepte imanente tragediei senecane trebuie înţelese însă dialectic, căci *mens bona* este adesea o faţă ascunsă şi inseparabilă a lui *furor*. Saturat de filozofie, teatrul lui Seneca nu rămîne însă un „teatru de teze", ci se înalţă la rangul de univers dramatic autonom [11]. Tensiunea emoţiilor estetice se sprijină pe interiorizarea acţiunii, pe reflectarea dinamicii pasiunilor, înţelese ca un *fatum* care declanşează catastrofa tragică, pe reducerea compensativă a confruntării scenice şi, implicit, pe înaintarea sincopată, prin tablouri paratactice, a intrigii. Acţiunea discontinuă, selectînd momente privilegiate, nu e stîngăcie şi nici o inovaţie senecană absolută, ci o tehnică tradiţională, elinistică şi romană, valorificată superior [12]. Construcţia dramatică a Phaedrei, lipsită de simetrie formală, este tipică pentru teatrul senecan. Intriga îşi mută cumpăna de la fapte la caractere, destinul are o funcţie sporită în raport cu proza filozofică, analiza psihologică se adînceşte, tehnica progresivă, aristotelică, a pieselor clasicizante se dislocă. Această modalitate dramatică de organizare a intrigii, bazată pe interiorizarea şi sincoparea acţiunii, marchează o mutaţie semnificativă, nonclasică, în structura tragediei antice.

Personajele tragediei senecane sînt concepute în strînsă legătură cu doctrina moralei stoice. Sînt construite antitetic, întruchipînd, în grade diverse, virtutea şi viciul, aşa cum au fost elaborate de filozofia Porticului. Seneca „împinge binele pînă la

sublim, răul pînă la oroare, analiza pînă la subtilitate“ [13]. Chipul lui Hercules este simbolul virtuții stoice bazată pe înțelepciune. Figura Medeei este o întrupare a viciului stoic bazat pe pasiuni exacerbate. Concepereа polară a personajelor duce, inerent, la realizare dramatică gradată, cu tendințe extremiste, care urcă de la eroul schematic, monocrom, în spatele căruia vedem principiul etic, la veritabile personaje tragice, tulburătoare prin conflictul lor interior, chiar dacă, depășind veridicul, acționează sub semnul unui simbolism moralizator.

Amplificarea prospectării sufletelor personajelor implică diminuarea conflictului scenic. Monologul patetic, transformat adesea în controversă retorică, este procedeul dramatic preferat al acestor sondaje. Eroii nu dialoghează suficient, nu se confruntă îndeajuns, ci își dezvăluie conflictul interior prin solilocvii dramatice desprinse, uneori, de replica interlocutorului. Acest fapt conferă acțiunii un caracter relativ static și declamator. Monologul predomină chiar și atunci cînd eroii se întîlnesc pe scenă. Creon se confruntă cu Medeea, dar rostește un lung monolog. Alteori dialogul se poate descompune în monologuri autonome. Doica dialoghează cu Medeea, dar discuția poate fi fragmentată în monologuri. Dialogul scenic este comprimat sau, uneori, convertit în solilocviu. În *Oedipus*, scena cardinală a recunoașterii eroului ca fiu al lui Laios și al Iocastei ocupă numai versurile 860—868, iar în Medeea, scena impresionantă a întîlnirii eroinei cu fantoma fratelui său se petrece în imaginație. Interiorizarea acțiunii determină spectatorul să urmărească „nu atît evenimentele, cît patimi mistuitoare“ [14]. Tehnica plasării acestora în prim plan ca și a utilizării *suspense*-ului psihologic [15] realizat prin monologuri paratactice, îngăduie introspecția în fața publicului, anticipînd formula dramatică a personajului nonlinear, sfîșiat lăuntric, cu deliberări și mutații spectaculoase, a căror sorginte nu se află în mediul ambiant, ci în microcosmosul lor sufletesc.

Surprinse în momente paroxistice [16], persoinajele senecane dezvăluie pasiuni excepționale care conduc la un deznodămînt ieșit din comun. Eroii principali sînt arhetipuri mitice, cu pasiuni hiperbolice, întrupînd idei ale moralei stoice. Lumea lor interioară, stăpînită de forțe demonice, este declanșată de violarea normelor sacre ale naturii. Numeroase situații tragice sînt contrare firii sau, cînd merg în prelungirea naturii, au dimensiuni

supraumane. Medeea stăpînită de *furor* se răzbună feroce, fără remuşcări, pentru că Iason, prin fapta sa, violase *foedera mundi.* Medeea este un personaj monstruos, stăpînă peste rituri oculte, incendiată de gelozie şi sete de răzbunare. Deşi nu-şi schimba profilul etic arhetipal, ea cunoaşte totuşi momente de evoluţie de la uman la supraumân, de la nehotărîre la decidere, de la iubirea de mamă la ferocitatea crimei. Valoarea dramatică a personajului consta în dezvăluirea acestui proces sufletesc în care pasiunea cotropitoare învinge raţiunea. Aceleaşi dimensiuni care depăşesc legile lumii întîlnim şi în zugrăvirea Phaedrei care întruchipează patima incestului. La Euripide, pasiunea eroinei era aprinsă de zei, la Seneca, patima creşte din resorturile adînci ale sufletului ei. Iubirea, împinsă spre proporţii demonice, se dezvăluie treptat, într-o mişcare interioară gradată savant, de la dorinţa impudică şi exaltarea obstinată la acţiunea vicleană şi desperarea remuşcării, culminînd cu sinuciderea stoică. Predilecţia lui Seneca pentru personaje tragice care ilustrează condiţii-limită, similare uneori cu universul terifiant al lui Goya, a găsit numeroşi adepţi de la teatrul renascentist pînă la teatrul absurd.

Personajele tragediei senecane întruchipează etica[17] senecană centrată pe fenomenologia conceptelor de *otium* şi *negotium,* într-o viziune dramatică nonmimetică, străbătută de lirism, spre deosebire de viziunea plastică, mito-poetică, a grecilor. Conflictul tragic declanşat de afecte exaltate se obiectivează în personaje hiperbolice. În conştiinţa personajelor, pasiunile acţionează, în ultima instanţă, în armonie cu raţiunea. Această unitate de acţiune a conştiinţei constituie premisa actului moral reflectat în norma săvîrşirii binelui şi a evitării răului. Transfigurarea unor pasiuni vinovate nu exclude funcţia morală a tragediei, căci spectatorul, în actul receptării, respinge răul şi năzuie spre virtute. Corelarea dreaptă între *poena* şi *culpa* echilibrează psihic şi moral spectatorul. *Catharsis*-ul pieselor senecane nu trebuie însă limitat la funcţia sa morală, de purificare a patimilor, ci trebuie înţeles în perspectiva funcţiei sale filozofice, de afirmare, prin tragic, a puterii existenţiale a omului. Eroul tragic este lucid şi voluntar, iar faptele sale sînt acte de libertate interioară şi opţiune. Oedipus, în revolta sa împotriva transcendenţei, acuză oracolul de minciună şi aşază conştiinţa sa deasupra puterii divine (cf. *Oedipus*, v. 777). Vina fără vinovat care distruge cetatea Theba este asumată şi ispăşită de erou în vederea restabilirii armoniei pierdute a vieţii. Regele ideal care ucisese Sphinxul

salvează iarăşi cetatea, ispăşind însă un *hybris* de care nu este singur vinovat. Prăbuşirea eroului este o jertfă eliberatoare care echivalează cu o apoteoză. Spectatorul contemplă sacrificiul lucid al eroului căzut, fără voie, în vina tragică şi înţelege sensul libertăţii sale existenţiale. Preferinţa lui Seneca pentru personaje excepţionale, neverosimile, nu tulbură funcţia etică şi filozofică a *catharsis*-ului. De altfel Horatius (*A.P.*, v. 124), depăşind pe Aristotel (*Poet.*, XIII, 1453), admisese deja ca erou tragic tipul sceleratului în măsura în care acesta aparţinea tradiţiei mitice sau istorice. Eroii senecani, stăpîniţi de pasiuni devoratoare, sfidînd legile firii sau normele sociale, susţin însă un univers tragic nonclasic, sîngeros şi terifiant, pendulînd de la real la fantastic, luminat de legile stoice, raţionaliste, despre lume şi viaţă.

Corurile în tragedia lui Seneca au o structură[18] şi o funcţie[19] novatoare. Aristotel recomandase în *Poetica*, XVIII, 1456, 25, echivalarea corului cu un personaj şi integrarea acestuia în economia dramei. Corurile senecane sînt însă interludii autonome care funcţionează ca „un preludiu la actul următor"[20] sau, mai rar, ca „o concluzie la cel care-l precedă", au un caracter liric pronunţat, sugerează atmosfera acţiunii care urmează, creînd impresia că întrerup acţiunea sau că o neglijează. Corul din *Oedipus* v. 403—508 este un „imn" închinat lui Bacchus, intonat de poporul Thebei, dar Bacchus nu are nici un rol în acţiune. Corul al treilea din aceeaşi piesă este o autentică odă, evocînd prodigiile naşterii Thebei, dar separă episoadele progresiei dramatice. Alteori, cînd corul e integrat în acţiune, încărcătura sa lirică împiedică angajarea unui dialog între el şi actori.

Renovarea formei şi funcţiei corurilor nu este o iniţiativă senecană. Abaterea de la norma aristotelică începuse încă de la tragicii eleni şi fusese accentuată la tragicii latini. În tragedia latină antesenecană, corurile deveniseră interludii liric-muzicale. Ele jucau un rol mai important decît în tragedia greacă, dînd posibilitatea actorilor să-şi etaleze virtuţile profesionale. Predilecţia romană pentru *cantica* se sprijină pe moştenire elenistică dar, mai ales, pe cea italică, impusă de teatrul popular, de mimi şi de atellane. Profilul muzical al corurilor senecane este sugerat de varietatea şi sistemul utilizării metricii lirice latine. Recitativul era însoţit de un flux melodic aşa cum în practica elocvenţei asianice discursurile se pronunţau uneori în acompaniament de flaut. Corurile, ca interludii lirico-muzicale, sînt corelate cu ritmul acţiunii, cu comprimarea sau dilatarea timpului dramatic,

dar mai ales cu stările sufleteşti ale personajelor. În *Phaedra*, corurile îşi schimbă dimensiunea şi rolul în raport cu intriga şi personajele protagoniste. Primul cor profilează sentimentele protagonistului, al doilea cor — imn închinat iubirii atotstăpînitoare — justifica apariţia eroinei, învinsă de patima iubirii, corul al treilea meditează asupra frumuseţii trecătoare a eroului, şi, în sfîrşit, ultimul cor filozofează asupra providenţei, asupra răului şi binelui în lume, prevestind catastrofa. Aceste coruri au relativă autonomie, comentează actele eroilor sau meditează asupra condiţiei umane, dar, simultan, transfigurează teme liric-elegiace sau cultivă tipare poetic-muzicale, subordonate unui orizont tragic original.

Corul este un „*port-parole* al cetăţii", dar cînd cetatea se lărgeşte la dimensiunile umanităţii, eroul devine „oratorul condiţiei umane", dînd „scara" de evaluare a eroilor tragici [21]. Contrastul dintre cor şi protagonişti a determinat opinii care au echivalat corul cu spiritul echilibrat al raţiunii, iar personajele cu lumea raţională a pasiunii. Pe temeiul acestei „idei mamă" a tragediei senecane s-a susţinut scopul ei preponderent pedagogic [22]. Teatrul senecan e însă mult mai complex. Mutaţiile structurale şi funcţionale ale corurilor, pe linia tradiţiei elenistice şi italice, urmăreau crearea unui decor estetic şi dramatic propice receptării tragediei care era, în ultima instanţă, o meditaţie stoică asupra condiţiei umane.

Scena imaginară în care se desfăşoară tragediile lui Seneca este Grecia preistorică, dar semnificaţia lor filozofică precum şi simbolismul moral al personajelor poartă pecete romană [23]. Anacronisme selectate din lumea materială şi spirituală a Romei imperiale se întîlnesc în replicile personajelor sau în cînturile corurilor — referiri la forul roman, date despre progresele navigaţiei, aluzie la popoarele cucerite de latini, elogiul vieţii retrase, creatoare, preconizarea clemenţei şi a cumpătării, înfruntarea senină a morţii, etc. — dar nu distonează, ci se încadrează în universul dramatic al piesei. Seneca nu cultivă rolul centrifug al anacronismului, paradoxal şi ambiguu, ca Shaw sau Gide, în vederea demitizării iluziei scenice, ci funcţia centripetă, integratoare şi familiară spectatorului contemporan, cum vor proceda Shakespeare şi Corneille sau, în pictură, Rafael sau Tintoretto. Grecia preistorică a lui Seneca transcende atît timpul mitic cît şi timpul istoric, constituindu-se, dincolo de interferenţele anacronice, într-un univers teatral autonom.

Stoicismul roman, ca şi cel grec, a pus în centrul doctrinei sale morale viaţa raţională. Raţiunea umană este însă o parte a raţiunii universale şi omul, supunîndu-se raţiunii sale, se supune, implicit, raţiunii legilor cosmice. Raţiunea supremă a universului reprezintă însă destinul. Omul trebuie să-şi accepte senin limita condiţiei sale pentru a-şi păstra echilibrul său interior şi autonomia sa relativă. Respectarea legilor universale implică un sistem de valori — *ratio* — *naturam vivere* — *summum bonum* — *vita beata* — care justifică opoziţia dintre *sapiens* şi *stultus*, sistem în care voinţa individului are rol primordial [24]. Destinul este inexorabil, iar revolta împotriva lui reprezintă un *hybris*. Libertatea limitată a omului constă în posibilitatea alegerii reacţiei în faţa loviturilor ineluctabile ale soartei. Asaltul pasiunilor trebuie purificat prin rezistenţa raţiunii. Aşadar, la stoici, problema binelui şi a răului se reduce, în ultima instanţă, ca la toţi filozofii postsocratici, la o problemă a cunoaşterii.

Piesele lui Seneca transfigurează confruntarea dintre om şi destin [25], dar destinul la dramaturgul latin, mai mult decît la greci, nu mai este o forţă exterioară, universală, ci una interioară, personală, reprezentată de pasiuni. Eroii senecani nu mai sînt „agenţi cosmici care actualizează destinul" [26] universal, justiţiar sau arbitrar, ci eroi care înfruntă firea lor iraţională sau firea semenilor stăpîniţi de patimi potrivnice. Tragediile senecane prefigurează formula agonală din teatrul renascentist sau neoclasic. Pasiunile sînt forţa propulsivă a evenimentelor tragice. Destinul exterior, obiectiv, a creat o stare de fapt, dar problematica interioară a eroului, ridicată la rang de destin subiectiv, determina resorturile acţiunii. Patosul etic al anchetei în *Oedipus*, realizat prin „procedura unei instrucţii acuzatorii" [27] duce la autodistrugerea eroului. Peste vreme, în *Hamlet*, patosul unei anchete similare, desfăşurată însă prin procedura unei „instrucţii închizitorii" va îndeplini acelaşi rol dramatic. Personajul tragic senecan se deosebeşte de cel elen prin libertatea sa faţă de determinismul religios precum şi prin gradul de luciditate faţă de lumea sa interioară. Conţinutul tragicului implică „răul asumat prin înfruntarea conştientă a limitei" [28]. Opţiunea morţii reflectă neputinţa depăşirii conflictelor fatale. Nodul gordian al conflictului nu poate fi tăiat decît de paloşul morţii. Patosul tragic este patosul lucidităţii, iar moartea necondiţionată de viaţa viitoare este singurul drum de mîntuire. Phaedra alege sinuciderea pentru a-şi regăsi propria sa demnitate. Ea crezuse un timp că

va putea să-şi înăbuşe patima sau, mai apoi, că va putea s-o împlinească legitim. Phaedra se considerase văduvă, căci Theseus nu mai avea şanse de întoarcere, iar văduvia sau divorţul desfiinţa, în dreptul roman, rudenia dintre maşteră şi fiu [29]. Refuzul lui Hippolytus şi întoarcerea lui Theseus îi taie însă speranţa iubirii legitime şi îi dezvăluie gravitatea *hybris*-ului comis. Regina se sinucide lîngă trupul sfîrtecat al prinţului iubit pentru a nu supravieţui dragostei sale şi pentru împăcarea cu sine. Responsabilitatea morală, dovedită prin acest act suprem de voinţă, salvează libertatea şi puritatea ei interioară, restabilind echilibrul legilor naturii şi al legilor sociale. Omul prin natura sa, susţin stoicii, face parte dintr-o lume fatalistă, condusă însă raţional, iar înţeleptul stoic descoperă raţiunea universală în conştiinţa sa şi luptă împotriva pasiunilor care nu sînt decît denaturări ale legilor lumii. Accentele epicureice sau cinice, răbufnirile cutremurătoare ale unor personaje sînt abdicări temporale de la valorile stoice sau idei ale unei „filozofii comune" [30], dar sensul adînc al pieselor senecane reflectă, în cele din urmă, concepţia stoică despre lume ca remediu preventiv pentru omul care îşi depăşeşte condiţia sa ontologică sau socială.

Inovaţiile [31] lui Seneca în construirea intrigii, în conceperea personajelor, în utilizarea corului sînt evident nonclasice, dar nu trebuie considerate ca nereuşite artistice, ci componente specifice ale unui univers guvernat de legi nearistotelice. Teatrul senecan s-a desprins frecvent de normele poeticii clasice, deschizînd porţile unei tragedii anticlasice. „Alunecările" senecane de la „canoanele" clasice nu rămîn izolate, ci se corelează în sistem, impunînd un „model" nou în istoria tragediei antice. Care sînt abaterile de la tipare? [32] 1. diminuarea confruntărilor externe şi interiorizarea conflictului dramatic; 2. nerespectarea particularităţilor de vîrstă şi de condiţie socială a personajelor; 3. ignorarea imuabilităţii caracterelor şi încercarea de surprindere a unor faze de evoluţie; 4. infidelitatea faţă de legendă şi inserarea unor concepţii de viaţă romane; 5. predilecţia pentru violenţă, crime, miracole petrecute pe scenă, sub ochii spectatorilor şi 6. nerespectarea regulii unităţilor de timp, de loc, de acţiune. Să ne oprim la călcarea cîtorva prescripţii. În poetica aristotelică, faptele scenice aveau rol primordial în dramă. În poetica horaţiană capătă însă rol determinant caracterele imitate, fenomen care marchează un progres pe calea interiorizării conflictului tragic şi, implicit, pe calea reflectării resorturilor psihologice ale com-

portamentului uman. Seneca acordă prioritate caracterelor în raport cu intriga, calcă aşadar norma aristotelică, prefigurînd modalităţi dramatice cultivate, îndeosebi, în Renaştere şi Clasicism. Preferinţa lui Seneca pentru crime, atrocităţi, prodigii desfăşurate pe scenă reprezintă o sfidare atît a recomandărilor aristotelice cît şi a celor horaţiene. Horatius blamase reprezentarea pe scenă a crimei Medeei : *„ne pueros coram populo Medeea trucidet"* (*A.P.* 185), dar Seneca, ostentativ, pune eroina să-şi ucidă copiii pe scenă. Phaedra şi Iocasta se sinucid în faţa spectatorilor. Oedipus iese pe scenă mutilat, iar Theseus reface din bucăţi însîngerate trupul lui Hippolytus. Atitudinea contestatară senecană calcă şi principiul unităţilor, codificate de alexandrini şi preluate de teatrul roman. Desfăşurarea conflictului în *Phaedra* şi *Hercules Oeteus* cuprinde mai multe zile, deşi Aristotel îl limitase aproximativ la „o singură rotire a soarelui" (*Poetica*, V, 1499), acţiunea în piesa *Troades* se desfăşoară pe două planuri paralele, una polarizată în jurul lui Astyanax, iar cealaltă în jurul Polixeniei, iar locul de acţiune se schimbă atît în *Hercules Oeteus* cît şi în *Phoenissae*. Nu se respectă riguros nici regula horaţiană a celor cinci acte (*A.P.* 190), căci piesa *Oedipus* are şase acte, şi nici funcţia clasică a corului (*A.P.* 193), căci acesta ignoră uneori replica actorilor (cf. *Thyestes*, 336 sq.).

Detaşarea lui Seneca de normele poeticii clasice nu se justifică prin exigenţele subiectelor sau prin problematica morală a pieselor, ci, în primul rînd, prin intenţia creatorului de a deplasa interesul de la forme la funcţii, de la compoziţie la substanţa filozofică şi estetică a piesei, de a muta centrul de greutate de la teatrul „teatral" la teatrul „literar". Sfidarea regulilor teatrului clasic nu e însă radicală [33]. Seneca nu-şi îngăduie să prelungească durata acţiunii, ca autorii elenistici care au scris tragedii ciclice, nu conferă interludiilor lirice autonomie, nu elimină miraculosul mitologic din conflict, aşa cum făcuse Lucanus, şi nu amestecă niciodată rîsul în intriga tragică, aşa cum vor face mulţi creatori din Renaştere pînă azi. Determinat de necesităţile spectacolului antic ca şi de aureola tradiţiei clasice, Seneca a respectat şi prescripţia intervenţiei zeilor pentru rezolvarea intrigii precum şi a limitării personajelor prezente pe scenă la trei actori. Răsturnarea normelor poeticii clasice, considerate imuabile şi universale, dislocă însă puritatea genului tragic, restructurează conceptul de tragedie, crează teatrul anticlasic

care, peste veacuri, va incita, în tragedia europeană, spiritul metamorfozei.

Semnele renovării se întîlnesc, de asemenea, și în stilul[34] tragediei senecane. Poetul a părăsit modelul ciceronian, cu fraza amplă și clauzulă, și preferă fraza scurtă, sacadată, stilul abrupt și bogat în imagini, potrivit temperamentului său spaniol și gustului baroc al vremii sale. Dramaturgul se detașează de stilul clasic, calofil, codificat de poetici și cultivă un stil viguros, îndrăzneț, excelînd prin vervă și fantezie. Lexicul selectat din sfere stilistice diverse, de la termeni tehnici și expresii populare la arhaisme și neologisme, funcționează într-un limbaj poetic unitar, patetic și grandilocvent, adecvat meditației și tensiunii interioare a personajelor. Metaforele și comparațiile recrutate din lumea cotidiană atestă vigoare asociativă, conferă operei strălucire și realism. Arsenalul retoric, de la interogații și antiteze, la hiperbole, sentențe, cuvinte cheie, se armonizează cu dicția tragică și, dozate savant în contexte statice sau dinamice, dau iluzia vieții. Stilul tragediei senecane este, tipologic, nonclasic, cu trăsături baroce, urmărind, prin convergența efectelor estetice și morale, convertirea spectatorului la viziunea stoică despre lume.

Resurecția clasicizantă postsenecană, îndrumată de Quintilian, a judecat sever creația necanonică a lui Seneca. Compatriotul său îi recunoaște însă geniul și originalitatea (*I.O.*, X, 1, 125—130). Scriitorii creștini îl admiră și-i sporesc renumele. Din antichitate pînă în evul mediu, tragediile lui Seneca au rămas încă în penumbră[35]. Au circulat în mediile academice prin manuscrise, dar Seneca *moralis* a răpit luminile lui Seneca *tragicus*, fapt dovedit de numeroasele culegeri de sentențe.

Renașterea a stimulat însă interesul pentru tragedia antică și opera senecană devine un model al restaurării tragediei europene[36]. În sec. XV—XVII, în Italia și Spania, în Anglia și Franța, în Germania și Olanda, Seneca e reprezentat pe scenă, tradus în limbile naționale, valorificat în creații autonome. Influența senecană, favorizată de cunoașterea limbii latine, se realizează selectiv. Filozofia și morala stoică consună cu spiritele sceptice, descătușate de religie, fortifică vitalismul și titanismul european, iar arta dramatică și stilul senecan, imaginația și pasiunea sa ardentă cuceresc spiritele baroce care încep să se afirme. Tragedia lui Seneca sprijină procesul de maturizare al tragediei europene de la începuturile Renașterii pînă în secolul Luminilor.

Încă din veacul al XIV-lea, disputa umaniștilor padoveni în jurul definirii tragediei au suscitat interes pentru creația senecană [37]. A. Mussato, în *Eccerinus*, (1385) și A. Loschi, în *Achilles* (1387), imită stîngaci pe Seneca. A. Gamelli în *Filostrato e Panfila* (1499) și, mai ales G. Trissino în *Sofonisba* (1515), valorificînd arta dramatică senecană, dobîndesc celebritate. Reformator al tragediei italiene în Renaștere, sub patronajul lui Seneca, rămîne însă G. Giraldi [38], teoretician și creator efervescent. Tragediile sale, dintre care menționăm celebra *Orbecche* (1541), cultivă, într-un univers nou, teme senecane — beția puterii, răzbunarea sîngeroasă, jocul fatalității — sau modalități dramatice — scene autonome, monologuri retorice, coruri moralizante —, făcînd școală în teatrul european. Recurența temelor și structurilor dramatice senecane se asociază însă cu inovații necunoscute de antici, fenomen care se va accentua, mai ales, în tragedia elisabethană.

Influența lui Seneca în perioada elisabethană [39] pătrunde pe căi convergente. Montarea unor piese — *Oedipus, Medeea, Troades* — la Cambridge (1559—1561), traducerea [40] tragediilor sale între 1560—1580, reprezentarea piesei lui W. Gager, *Meleager*, la Oxford (1582) sporesc prestigiul tragediografului latin. Prima tragedie în limba populară, *Gorboduc*, de Th. Northon și T. Sakville [41], prezentată la *Inns of Court* (1561), deși recrutează subiectul din legendele britanice, urmează modelul senecan. Urmașii regelui Gorboduc, Ferrex și Porrex, imită rivalitatea dintre fiii lui Oedipus, Eteocles și Polinices, iar Videna, mama lor ucigașă, ne amintește de Medeea. Influența lui Seneca asupra temelor și personajelor, asupra structurii dramatice și stilului se vede limpede în transfigurarea unor subiecte din arii diverse, biblice sau greco-latine, britanice sau italo-iberice, în tragedia preshakesperiană [42]. Tema senecană a răzbunării e însoțită de orori care depășesc modelul în *The Spanish Tragedy* (1592) de Th. Kyd. Tragediile lui Ch. Marlowe, printre care *Tamburlaine the Great, The Tragical History of Dr. Faustus, The Jew of Malta* impun personaje supraumane, cu pasiuni samavolnice și crude, cu idei ateiste și republicane, și contribuie la dezvoltarea tehnicii clasice a dramei, teoretizată de Sidney și Jonson, neglijată însă în creațiile medievale. Shakespeare este geniul care și-a depășit maeștrii. Prezența lui Seneca în creația acestuia, de la teme și personaje, la imagini și cuvinte, de la monologuri introspective și narații patetice la joc de antiteze și simetrii, a fost cercetată frecvent [43]. Lumea

răzbunării, scenele sîngeroase sau cele macabre din *Hamlet*, *The King Lear*, *Macbeth*, ne trimit la universul senecan. Aşadar moştenirea lui Seneca a contribuit atît la fortificarea genului tragic elisabethan cît şi la crearea unor opere originale care rivalizează cu capodoperele antice.

Receptarea lui Seneca în Franţa s-a manifestat, mai întîi, prin traduceri şi, apoi, prin valorificarea în opere autonome[44]. De la exerciţiile scolastice ale poeţilor umanişti s-a trecut la creaţii care consună cu spiritul vremii. Piesele lui E. Jödelle — *Cléopâtre captive* şi *Didon se sacrifiant* — tragedia lui Jean de la Taille — *Saül le furieux* —, dar, mai ales, creaţiile lui R. Garnier, ca *Hippolyte*, *Cornélie*, *Antigone*, etc. sînt reprezentative pentru gradul şi varietatea înrîuririi senecane[45]. Ei au valorificat teme şi forme dramatice senecane, elogiate de Scaliger, fără să ajungă însă la fervoarea ideilor şi sentimentelor din originalul latin. „Preclasicii" francezi, depăşind modalităţile fixe şi exterioare ale teatrului medieval, apreciau la Seneca, pe lîngă valorile morale, arta patetică şi stilul retoric. Teatrul lui R. Garnier, cu larg ecou european[46], cultivă tema răzbunării, cu scene crude sau macabre, cu introspecţii şi tirade filozofice, cu naraţii declamative şi coruri moralizante, cu stil elevat şi ornat, imprimînd stoicismului senecan finalitate creştină. Tragedia „iregulară" a lui Al. Hardy este senecană prin subiectele sale violente, personaje paradoxale şi stilul său patetic. Neglijarea progresiei dramatice precum şi limitarea registrului stilistic, prezente la Jodelle şi Garnier, vor fi înlăturate însă de Corneille şi Racine[47]. Aceşti corifei ai tragediei franceze dezvoltă intriga, apasă pe antagonismele psihologice ale personajelor, rafinează dialogul şi monologul, şlefuiesc stilul şi versificaţia, dînd la iveală capodopere[48]. Ei nu mai sînt atraşi de spectacolul răzbunării sîngelui şi nici de fresca masacrelor colective, ci de complexitatea interioară a personajelor şi de expresia lor dramatică. Ei purifică „modelul" tragediei senecane şi impun „modelul" tragediei neoclasice franceze[49] teoretizată de Boileau. Mutaţiile înregistrate în receptarea lui Seneca sînt istoriceşte determinate de epoca de trecere de la Renaştere la Clasicism.

În ultimele decenii ale secolului XVI, influenţa lui Seneca se manifestă în Spania[50] asupra creaţiei lui Jeronimo Bermudez, Cristobal de Virués, Juan de la Cueva şi Leonardo Argénsola. În opera acestora abundă teme, personaje, procedee tematice senecane, tema răzbunării şi a tiraniei, scene de magie, nebunie şi

vise profetice, monologuri patetice și coruri moralizatoare. În tragediile *Nise lastimosa* și *Nise laureada*, clădite pe crimă și groază, Bermudez se aliniază mișcării „seneciste" a vremii. Virués în *Elisa Dido*, *Atila furioso*, *La Gran Semiramis*, Juan de la Cueva în *La muerte de Virginia*, *El cerco de Zamora*, *Los siete infantes de Lara*, și Argénsola în *Alejandra* și în *Isabela* sînt senecani prin spectacolul ororii morale și materiale precum și prin elemente recurente de artă și stil [51]. Aceștia sînt reprezentanți ai unei faze de tranziție în care literatura spaniolă, în plină epocă a Renașterii, trece de la teatrul medieval la teatrul baroc. Elemente tematice și valori dramatice senecane sînt transfigurate, în structuri noi, de Cervantes în *El cerco de Numancia* și, mai ales, în dramele lui Lope de Vega [52] și Calderon. Teatrul atrocității și al pasiunilor exacerbate se explică istoricește prin epoca de războaie și expansiune, prin tipologia spiritului iberic, dar și prin influența senecană. Tragedia „cruzimii" avea însă funcții catartice, de trezire a repulsiei față de viciu, înrudindu-se prin acest rol terapeutic cu tragedia anticului corduban [53].

Influența lui Seneca în literatura germană [54] începe mai trîziu, la începutul secolului XVII, datorită condițiilor specifice în care se înfiripă Renașterea. În 1625 Martin Opitz a tradus în vers alexandrin *Troades* de Seneca, punînd bazele poetice ale tragediei clasice germane. Calea deschisă de el va fi urmată de Gryphius și Lohenstein, reprezentanți ai teatrului baroc german [55]. Înrîuriți de tragedia lui Seneca și de „seneciștii" olandezi [56] Vondel și Hooft, dramaturgii germani creează un teatru original. Piesele lui Gryphius — *Leo Armenius*, *Katharina von Georgien*, *Cardenio und Celinde* — precum și a lui Lohenstein — *Cleopatra*, *Agripina*, *Epicharis* — valorifică tematica și arta dramatică senecană, integrîndu-se însă în metamorfoza tragediei europene care, în secolul, următor, va deschide porțile dramei.

Influența tragediei senecane asupra teatrului european intră în umbră [57] în secolul XVIII. Motivele acestui declin sînt determinate de convergența unor fenomene istorice, cultural-artistice, dintre care menționăm: 1) combaterea doctrinei filozofice neostoice; 2) condamnarea homicidelor care trezeau oroare și teroare; 3) progresul tehnicii dramatice: acțiune unitară, deznodămînt imprevizibil, caractere verosimile, temperarea pateticului, diminuarea epicului, reducerea monologului, dispariția corului, etc.; 4) fuziunea tragicului cu comicul, în urma valorificării tradiției

medievale ; 5) călcarea granițelor dintre stilurile codificate, etc. Așadar slăbirea înrîuririi senecane asupra teatrului european coincide cu renovarea conceptului de tragedie. În creațiile din Renaștere, Baroc, Clasicism tragediile europene s-au întrupat adesea în structuri nonaristotelice, dar și nonsenecane. „Modelul" tragediei lui Seneca dislocase, în vremea lui Nero, „tiparele" tragediei elene, iar acum, în secolele XV—XVII, capodoperele tragediei engleze și franceze neagă, la rîndul lor, pe altă spirală dialectică, „modelul" senecan. Tragedia cordubanului își îndeplinise însă rolul său istoric în procesul fortificării tragediei europene. În secolele următoare, în Luminism și Romantism, tragedia lui Seneca influențează rar tragediografi, dar problematica și arta sa dramatică suscită mari controverse de la Lessing și Nietzsche la Eliot [58] și Artaud [59]. Teatrul modern din veacul nostru redescoperă însă în Seneca *tragicus* un precursor [60]. Meditația sa asupra condiției umane, formula sa dramatică novatoare, influența sa asupra consolidării tragediei europene, îl așază în rîndul marilor creatori din istoria universală a teatrului.

NOTE

1. Seneca, *Epistulae*, 108, 8—10.

2. Uscătescu G., *Seneca nuestro contemporaneo*, Madrid, 1965.

3. Adoptăm titlurile pieselor din *codex Etruscus* (sec. XI) : *Hercules furens, Troades, Phoenissae, Medeea, Phaedra, Oedipus, Agamemnon, Thyestes, Hercules Oeteus.* În *codex Parisinus* (sec. XIII), piesa *Phaedra* e numită *Hippolytus*, iar piesa *Phoenissae* poartă numele *Thebais.* Piesa cu subiect istoric *Octavia* este apocrifă.

4. Studii de referință în limba română : Zamfirescu I., *Istoria universală a teatrului*, București, ESPLA, 1958, vol. I ; Cizek E., *Seneca*, București, Albatros, 1970 ; Pandolfi V., *Istoria teatrului universal*, București, Meridiane, 1971, vol. 1 ; Cizek E., *Istoria literaturii latine. Imperiul*, partea I, București, T.U.B., 1975 ; în alte limbi : Hermann L., *La Théâtre de Sénèque*, Paris, 1924 ; Caesareo E., *Le tragedie di Seneca*, Palermo, 1932 ; Giancotti Fr., *Saggio sulle tragedie di Seneca*, Roma, 1953 ; Paratore E., *Storia del Teatro latino*, Milan, 1957 ; Grimal P., *Sénèque*, Paris, P.U.F., 1966 ; Motto A. L., *Seneca*, New York, 1975.

5. Pichon R., *Histoire de la littérature latine*, Paris, Hachette, 1908, p. 535 sq.

6. Grimal P., *Les tragédies de Sénèque* în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973.

7. Frenzel Fr., *Die Prologe der Tragödien Senecas*, Leipzig, 1914; Anliker K., *Prologe und Aktcinteilung in Senecas Tragödien*, Berna, 1960.

8. Grimal P., *op. cit.*, p. 8.

9. Friedrich W., *Untersuhungen zu Senecas dramatischer Technik*, Diss., Fribourg, Schuze W., *Untersuhungen zur Eigenart der Tragödien Senecas*, Diss, Halle, 1937.

10. Giancotti Fr., *Saggio sulle tragedie di Seneca*, Roma-Napoli, 1953, p. 55.

11. Hermann L., *op. cit.*, p. 246.

12. Runchina G., *Tecnica drammatica e retorica nelle Tragedie di Seneca*, Cagliari, 1960; Thschidel H. J., *Phaedra und Hippolytus. Variationen eines tragischen Konflictes*, Erlangen, 1969.

13. Wuilleumier P., *Le théâtre tragique*, Paris, C.N.R.S., 1965, p. 64.

14. Cizek E., *op. cit.*, p. 235.

15. Pratt T. N., *Dramatic Suspense in Seneca and in His Greek Precursors*, Princeton, 1939.

16. Trabert K., *Studien zur Darstellung des Pathologischen in den Tragödien des Seneca*, Diss., Erlangen, 1953.

17. Martinazzoli F., *Seneca. Studio sulla morale elenica nell'esperienza romana*, Firenze, 1945; Pratt T. N., *The stoic Base of Senecan Drama*, în „Transantions of the American Philological Association", LXXIX, 1948; André J. M., *Recherches sur l'otium romain*, Paris, 1962.

18. Leo Fr., *Die Composition der Chorlieder Senecas*, in Rhein Mus., LII, 1897.

19. Marx W., *Die Funktion und Form der chorlieder in den Senecas Tragödien*, Diss., Heidelberg, 1932. Referințe pertinente la rolul corului în tragedia antică: Hegel Fr., *Prelegeri de estetică*, București, Ed. Academiei, 1966, vol. II, p. 609 sq.

20. Cattin A., *Les thèmes liriques dans les tragédies de Sénèque*, Diss., Neuchâtel, 1963, p. 8.

21. Grimal P., *op. cit.*, p. 11.

22. Giancotti F., *op. cit.*, p. 55.

23. Steele B. R., *Some Roman Elements in the Tragedies of Seneca*, in „American Journal of Philology", XLIII, 1922; Hadas M., *The Roman Stamp of Seneca's Tragedies*, in „American Journal of Philology", LX, 1939.

24. Pittet A. *Vocabulaire philosophique de Sénèque*, Paris, Les Belles Lettres, 1937; Lișcu M., *L'idée du souverain bien et son expression chez Sénèque*, Paris, Les Belles Lettres, 1943; Davidshon I., *Introducere la Seneca*, în *Scrisori către Luciliu*, București, Ed. Științifică, 1968.

25. Papacostea C., *Problema destinului în tragedia greacă*, în „Orpheus", I, 1925, 2; Simenschy Th., *Destinul în concepția antică*, în „Cetatea Moldovei", IV, 1943; Frenkian A., *Înțelesul suferinței umane la Eschil, Sofocle și Euripide*, București, E.L.U., 1969; Gramatopol M., *Moira, mythos, drama*, București, Univers, 1969.

26. Caillois R., *La tragédie et le principe de la personnalité*, în *Le théâtre tragique*, Paris, C.N.R.S., 1965.

27. Vianu T., *Patosul adevărului în Oedip și Hamlet*, în *Studii de literatură universală și comparată*, București, Editura Academiei, 1963, p. 91 sq.

28. Liiceanu G., *Tragicul — o fenomenologie a limitei și a depășirii*, București, Univers, 1975, p. 38.

29. Grimal P., *Introduction* la Sénèque, *Phèdre*, Paris, P.U.F., 1965, p. 15.

30. Croisille M., *Lieux communs, sententiae et intentions philosophiques dans Phèdre de Sénèque*, în „Revue des Etudes Latines", 42, 1964, p. 278 sq.

31. Grimal P., *L'originalité de Sénèque dans la tragédie de Phèdre*, în „Revue des Etudes latines", XLI, 1963, p. 297 sq.; Calder M. W., *Originality in Seneca's Troades*, în „Classical Philology", LXV, 1970, p. 75 sq.; Dupont Fl., *Le personnage et son mythe dans les tragédies, de Sénèque*, în „Actes du IX-e Congrès de l'Association G. Budé (Roma, 1973), Paris, 1975, vol. I.

32. Moricca U., *La tragedie di Seneca*, în „Revista di Filologia e di Instruzione Classica", 46, 1918; 48, 1920; 49, 1921.

33. Obedienţa lui Seneca la clasicism: Boisier G., *L'art poétique d'Horace et la tragédie romaine*, în „Revue de Philologie", 22, 1898, p. 17 sq.

34. Smiley C. N., *Seneca and the Stoic Theory of Literary Style*, în *Classical Studies in Honor of Ch, F. Smith*, Medison, 1919. Canter V. H., *Rhetorical elements in the tragedies of Seneca*, în „Language and Literature", X, University of Illinois Studies, Urbana, 1925; vezi și Guțu G., *Ideile lui Seneca despre stil*, în Studii clasice, 2, 1960; Traina A., *Lo stile „dramatico" del Filosofo Seneca*, Belfagor, XIX, 1964; Michel A., *Rhétorique, tragédie, philosophie: Sénèque et le Sublime*, în „Giornale Italiano di Filologia", 21, 1969; Mazzoli G., *Seneca e la poesia*, Pavia-Milano, 1970. Pentru influența asupra Renașterii: Croll W. M., *Style, Rhetoric and Rhytm*, Princeton, 1966.

35. Faider P., *Etudes sur Sénèque*, Gand, 1921, p. 15 sq.

36. Jacquot J., *Sénèque, la Renaissance et nous*, p. 272 și Pastore-Stocchi M., *Un chapitre d'histoire littéraire aux XIV* et XV siècles: *Seneca, poeta tragicus*, în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973, p. 12 sq.

37. Neri F., *La tragedia italiana del cinquecento*, Firenze, 1904 și Marqueron C., *La tragédie italienne au XVI siècle*, în *Le théâtre tragique*, Paris, C.N.R.S., 1965.

38. Dondoni Lucia, *L'influençe de Sénèque sur les tragédies di G. Giraldi*, în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973, p. 37 sq.

39. Cunliffe W. J., *The Influence of Seneca and Elizabethan Tragedy*, London, 1893 ; Lucas F. L., *Seneca and Elizabethan Tragedy*, Cambridge, 1922 ; Clemen W., *English Tragedy before Shakespeare. The Development of Dramatic Speech*, London, 1961 ; Charlton H. B., *Senecan Tradition in Renaissance Tragedy*, Manchester University Press, 1946 ; Wells H. W., *Senecan Influence on Elizabethan Tragedy*, în „The Shakespeare Association Bulletin", XIX, 1944.

40. Spearing M., *The Elizabethan Translation of Seneca*, Cambridge, 1912.

41. Bacquet P., *L'imitation de Sénèque dans „Gorboduc" de Sackville et Norton*, în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973, p. 154 sq.

42. Habicht W., *Sénèque et le théâtre populaire préshakesperien*, în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973, p. 176 sq. ; Thomsen W., *Der Charakter des Helden bei Seneca und in der frühelisabethanischen Tragödie*, Diss., Marburg, 1967.

43. Johnson R. F., *Shakesperian Imagery and Senecan Imitation*, în *J. Q. Adams, Memorial Studies*, Washington, 1948 ; Bacquet P., *Macbeth et l'influence de Sénèque*, în Bulletin de la Faculté des Lettres de Strassbourg, 38, 1961 ; Gareth L. J., *Shakespeare, Seneca and the Kingdom of Violence*, în *Roman Drama*, New York, 1965 ; Bullough G., *Sénèque, Greville et le jeune Shakespeare*, în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de Renaissance*, Paris, CNRS, 1973, p. 190 sq.

44. Lanson G., *Esquisse d'une histoire de la tragédie française*, Paris, Champion, 1954 ; Lebèque R., *La Tragédie française de la Renaissance*, Paris, 1944.

45. Forsyth E., *La tragédie française de Jodelle à Corneille. Le thème de la vengeance*, Paris, 1962.

46. Witherspoon A. M., *The influence of Garnier on Elizabethan Drama*, Yale Univ. Press, 1924.

47. Herland L., *Corneille par lui-même*, Paris, 1966 ; Moreau P., *Racine*, Paris, 1968 ; Lapp J., *Racine est-il sénéquien* în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de la Renaissance*, Paris, CNRS, 1964 ; Wanke Ch., *Seneca, Lucan, Corneille. Studien zur manierismus der römischen kaiserzeit und der französischen classik*, Heidelberg, 1964.

48. Scherer J., *La dramaturgie clasique en France*, Paris, Nizet, 1950 ; Constantinescu I., *Introducere în literatura clasică*, Iași, Junimea, 1978, p. 138 sq.

49. Bray R., *La formation de la doctrine classique*, Paris, Nizet, 1953.

50. Crawfort J.P.W., *Spanish Drama before of Lope de Vega*, Philadelphia, 1937., şi Hermengildo A., *Los tragicos españoles del siglo XVI*, Madrid, 1961.

51. Morby S.E., *The Influence of Senecan Tragedy in the plays of Juan de la Cueva*, în „Studies in Philology", 34, 1937.

52. Vossler K., *Lope de Vega y su tiempo*, Imprenta Galo Sáez, Madrid, 1933.

53. Alte studii consacrate teatrului spaniol: Curdy R., *La tragédie neo-sénèquienne en Espagne au XVII siècle et particulièrement le thème du tyran*; Flecniakoska J. L., *L'horreur morale et l'horreur matérielle dans quelques tragédies espagnoles du XV siècle*, p. 60 sq; Isar E. H., *La question du prétendu „senequisme" espagnol*, p. 46 sq., publicate în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973.

54. Stachel P., *Seneca und das deutsche Renaissancedrama*, Berlin, Palaestra, XLVI, 1907.

55. Alte studii asupra teatrului german: Plard H., *Note sur M. Opitz* şi *Les „Troyennes" de Sénèque*, p. 222 sq.; idem, *Sénèque et la tragédie d'Andreas Gryphius*, p. 240 sq; Lefebvre J., *Lohenstein et Sénèque*, p. 262 sq., tipărite în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973.

56. Rombauts E., *Sénèque et le théâtre flamand*, p. 212 sq. şi Smith W., *Etat des recherches sur Sénèque et les dramaturges hollandais*, p. 223 sq. în *Les tragédies de Sénèque et le théâtre de Renaissance*, Paris, C.N.R.S., 1973.

57. Hermann L., *op. cit.*, p. 560 sq.

58. Eliot T. S., *Essays choisis*, Paris, Edition du Seuil, 1950, p. 410 sq.

59. Artaud A., *Le théâtre et son double*, Paris, Gallimard, 1964.

60. Uscătescu G., *op. cit.*, p. 180 sq.; Steiner G., *La mort de la Tragédie*, Paris, Edition du Seuil, 1965; Domenach J. M., *Le retour du tragique*, Paris, Edition du Seuil, 1967.

TRAIAN DIACONESCU

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

1. Tragediile din volumul de față au fost traduse din originalul latin, urmînd textul editat de Léon Hermann în volumele Sénèque, *Tragédies*, Paris, Les Belles Lettres, 1925—1926, vol. 1—2. Pentru pasaje dificile am consultat, printre altele, versiunea lui M. Desforges și M. Th. Savalète din ediția Sénèque, *Tragédies*, Paris, Firmin-Didot, 1862, traducerea lui S. Solovevea tipărită în ediția Seneca, *Tragedii*, Moskva, Akademia, 1933, versiunea lui M. Hadas din volumul Seneca, *Oedipus*, New York, The Library of Liberal Arts, 1955, precum și comentariile lui P. Grimal publicate în ediția Sénèque, *Phaedra*, Paris, P.U.F. 1965.

2. Strădania noastră de a strămuta tragediile senecane în grai românesc, într-o versiune ritmată, cu metrii diferiți pentru replici și coruri, a urmărit să echivaleze funcțional originalul latin atît sub aspect „literar" cît și „teatral". Măsura în care am reușit să ne depărtăm de „reproducerea arheologică" a literei latine sau de „prelucrare modernizantă" a textului original a încercat să incite cititorul modern la descoperirea relației dintre virtuțile „verbale" și „paraverbale" ale pieselor latine.

3. La tipărirea acestui prim volum din cele două care vor *completa* versiunea *integrală* a teatrului senecan la noi, aducem mulțumiri conducerii editurii pentru creditul cultural acordat și, în mod special, colegului Constant Georgescu de la Universitatea din București care a parcurs traducerea noastră în manuscris și ne-a oferit inspirate sugestii încorporate tacit în versiunea prezentă. Valoarea tragediilor lui Seneca, unul dintre cei mai moderni scriitori antici, susține sentimentul nostru că cititorul va descoperi, pentru întîia oară în grai românesc, creația unui dramaturg contemporan cu noi.

Oedipus

PERSONAJE :

OEDIPUS
IOCASTA
CREON
TIRESIAS
MANTO
BĂTRÎNUL
PHORBAS
VESTITORUL
CORUL
SCLAVI

Acţiunea se desfăşoară în faţa palatului regal din Theba.

OEDIPUS

Acum Titan se-ntoarce din neguri şovăielnic,
Lumina sa mîhnită s-arată-n nouri vineţi.
Purtîndu-şi raza tristă cu jale în privire,
Vedea-va case stinse de-o ciumă nesătulă,
Căci ziua dă pe faţă măcelul crunt al nopţii.
Cui place astfel ţara ? O, bine preafăţarnic,
Cîte năpaste-acoperi sub fruntea ta cea blîndă.
Precum înalte vîrfuri înfruntă veşnic vîntul
Sau valul mării-ntinse oricît de liniştită
Loveşte promontoriul care străpunge largul
Tot astfel nalte tronuri stau la cheremul Soartei.
Ce bine că fugit-am de sceptrul lui Polybus !
Tot rătăcind prin lume, scăpat de griji, deunăzi,
Şi martori mi-s toţi zeii, un sceptru nou găsit-am
Mă tem de crimă însă : ca tata să nu piară
De mîna mea : căci astfel îmi dă de ştire — Apollo
Din Delphi şi-mi prezice o crimă şi mai mare.
Ce crimă e mai cruntă decît să-ţi spulberi tatăl ?
O, biată pietate, ruşine mi-i de soartă-mi,
Căci Phoebus îmi prezise că fiul întina-va
Al tatei pat de nuntă şi-a mamei căsnicie.
Vai, numai teama asta m-a izgonit de-acasă,
N-am părăsit atuncea ca un fugar penaţii.
Nemaicrezînd în mine, eu ţi-am păzit orînda
Ce-ai poruncit, natură ! Cînd te-nspăimînt-o crimă
Pe care nici n-o bănui, să te cutremuri totuşi.
Mă-nfricoşează totul şi nu mai cred în mine,
Deja de-acuma sorţii îmi pregătesc surparea.
Căci ce să cred cînd ciuma vrăjmaşă stirpei Cadmus,
Lăţită-n tot regatul cu graoznice ravagii,
Mă cruţă doar pe mine ? Au cărui rău mă lasă ?

Prin urbea ruinată și printre morții care-s
Mereu bociți în lacrimi, printre grămezi de leșuri,
Eu singur rămîn teafăr. Învinuit de Phoebus
Tu mai purtai speranță, după atîtea crime,
Să ai regatul zdravăn ? Am pîngărit văzduhul.
Vai, nici o boare lină nu-nvie cu răcoarea-i
Inimi arzînde-n febră, nu suflă nici zefirul,
Ci doar Titan revarsă canicula-i fierbinte
Si-ncinge-acum, din spate, chiar leul din Nemeea,
Pierit-a apa-n fluvii, paloarea roade iarba,
Dirce-a secat, Ismenus mai susură subțire,
Dar unda sa firavă s-afundă-n matca goală.
Sora lui Phoebus, tristă, alunecă pe boltă
Și cerul trist s-ascunde în ziua nouroasă.
Nu mai lucesc nici stele ca-n nopțile senine,
Ci bruma grea și neagră s-așterne pe ogoare.
Un chip de iad umbrește cetățile din ceruri
Și casele divine. Nu coace rodul Ceres,
Ci-și clatină, bălaie, doar spicele înalte,
Recolta piere stearpă cu fructele chircite.
Nu-i parte neatinsă de molima aceasta,
Ci orice sex și vîrstă se mistuie de-avalma.
Bătrînii cad și tineri, părinții și copiii
Sub tăvălugul pestei și-o torță arde soții.
Lipsit este de lacrimi și bocete comîndul.
Măcelul fără număr al ciumei îndîrjite
Secat-a ochi și lacrimi cu groaznica-i urgie.
Bolnavul tată-și duce copilul stins pe ruguri,
Iar mama în neștire cară pe altu-n brațe,
Zorind s-aducă altul pe-același rug să ardă.
Din jalea fără margini răsare jale nouă :
Cei care vin cu mortul se prăbușesc în preajmă
Și trupul lor urcat e pe ruguri neștiute.
E jefuit și focul : sărmanii n-au rușine.
Nu au morminte-aparte, nici oseminte sacre,
De-ajuns că fost-au arse. Cîte ajung cenușe ?
Nu-i cîmp pentru morminte, nici codru pentru ruguri,
Nu mai ajută omul nici jurămînt, nici lacrimi,
Mor vracii toți și boala-și răpește sieși leacul.

Îngenuncheat în temple tind mîna rugătoare
Şi cer sfîrşit mai grabnic, să mor mai înainte
Ca patria să piară, să nu cad după ceilalţi,
S-ajung în tot regatul ultimul mort de ciumă.
O, zei fără cruţare, o, soartă preacumplită,
Au numai mie astăzi mi se refuză moartea
Atît de-ncrîncenată ? Dar lasă-ţi tu regatul
Atins de mîna morţii, şi lacrimi şi morminte
Şi viaţa pîngărită în aerul din preajmă-ţi,
Nefericite oaspe, şi fugi cît poţi mai iute
La rude.

IOCASTA

Spune-mi, o, soţul meu, ce-ajută
S-aţîţi prin vaer răul ? Socot regească faptă
Să-nfrunţi năpăstuirea : cu cît e mai incertă
Şi starea şi povara puterii ce se surpă
Cu-atît să stai mai vajnic şi cu un pas mai sigur.
Nu-i faptă bărbătească să-ntorci Fortunei chipu-ţi.

OEDIPUS

Străină mi-este vina de teamă sau ocară,
Vîrtutea mea nu ştie nemernicia fricii.
Chiar dacă spada-i trasă acuma împotrivă-mi
Sau Mars rostogoli-va spăimînătoarea-i forţă,
Aş înfrunta destoinic chiar şi Giganţii aprigi.
Nu am fugit de Sphinxul cu vorba sa vicleană,
Privirea lui cea cruntă am îndurat şi gura-i
Căscată larg şi cîmpul albit cu oseminte.
Cînd sta pe stînca naltă, amenînţîndu-şi prada,
Şi tot bătea din aripi şi tot lovea cu coada
Precum un leu sălbatic îşi pregăteşte-atacul,
Eu i-am cerut enigma : tună deasupra groaznic,
Scrîşnea din fălci şi fără să rabde zăbovirea
A zmuls cu gheara pietre rîvnind viscere calde.
Dar vorba sa-mpletită, procleta sa-ncîlceală,
Şarada tristă-a fiarei cu aripi dezlegat-am.

IOCASTA

De ce acum, sfintite, faci rugi tîrzii de moarte ?
Puteai să pieri atuncea. Acuma sceptru-acesta-i
Răsplata faimei large de-a fi răpus tu Sphinxul.

OEDIPUS

Cenușa blestemată a monstrului fățarnic
Se naltă contra noastră. Vai, iazma cea răpusă
Zdrobește astăzi Theba. Salvarea-i numai una :
Dacă ne-arată Phoebus un drum de mîntuire.

CORUL

Te stingi generoasă stirpe-a lui Cadmus
Cu toată cetatea. Vai, Thebă sărmană,
Îți vezi pustiitul ținut fără oameni.
Răpiți sînt de moarte ostașii tăi, Bacchus,
Cei care călare-nsoțindu-te-n cale,
Ajunși pîn-la inzi și-n cîmpia lui Eos,
Înfipt-au la marginea lumii stindardu-ți.
Văzură-n păduri de cinnam pe arabii
Bogați și pe parții-n galopuri viclene,
Temuți pentru vîrful săgeților crunte.
Călcat-au pe țărmul cu val roșiatic
De unde răsare și-și poartă lumina
Divinul Apollo ce-n flăcări arzînde
Negrește toți inzii.
Vlăstari unei stirpe ne-nvinse ne stingem
Tîrîți de o soartă ce crunt ne răpește.
Mereu noi cortegii sînt duse spre Moarte,
Iar șirul cel lung al mulțimii în doliu
Grăbit e spre Mani și gloata cea tristă
Se-mpinge, căci lumea ce cată morminte
Loc n-are pe șapte ieșiri din cetate.
Convoiul cel groaznic s-oprește și leșuri
Se-nghesuie-n leșuri.
Dar ciuma întîi s-abătu peste noateni,
Mioare păștеau fără poftă pe pajiști.

Cînd preotul sta să-i atingă grumazul
Cu braţul înalt cumpănind lovitura,
Un taur cu coarne lucind aurite
Căzu fără vlagă şi cînd despicat fu
Grumazu-i voinic cu-o mare secure
Nici urmă de sînge pe fier nu văzut-a :
Din rană-i se scurse puroi ce duhneşte.
Şi calul mai lent prăvălitu-s-a-n cursă
Trîntind de pe coapsa-i plecată-n cădere
Stăpînu-n arenă.
Şi zac animale lăsate pe cîmpuri,
Bolesc în cireada ce piere şi tauri.
Păstorul se stinge în turma rărită
Şi moare-ntre juncii topiţi de ftizie.
Nici cerbi nu se tem de lupii cei lacomi
Şi leul stîrnit a-ncetat să mai ragă,
Nici ursul păros nu mai sfîrtecă astăzi,
Şi şarpele-ascuns pierdut-a otrava,
Se uscă şi moare, veninul secîndu-i.
Nici codrul cel mîndru cu chică de frunze
Nu-ntinde umbroasa-i răcoare pe munte.
Nici cîmpul cel rodnic azi nu înverzeşte,
Nici viţa nu-ntinde cu braţe-ncărcate
Rodirea lui Bacchus.
Vai, toate simţit-au urgia cetăţii.
Au rupt închisoarea Erebului muced
Surorile Furii cu groaznice torţe.
Porni Phlegetónul din matcă-i aiurea
Şi Styxul primit-a sidonice unde.
Vai, golul cel lacom al gurii-şi deschide
Şi-arípa-şi desface Moartea pîcloasă.
Năierul cel groaznic, bătrîn încă verde,
Abia se menţine cu luntrea sa largă
Pe valuri stîrnite şi greu îşi urneşte
Sleitele-i braţe-ncleştate-n prăjină,
Sfîrşit să tot care mulţimi nesfîrşite.
Se spune că Cerber a rupt în Taenarus
Cătuşa-i de fier şi că azi rătăceşte
Pe-aici, pe la noi, că pămîntul mugit-a,
Fantome scălîmbe colindă chiar astăzi

Păduriile sacre. Şi-n crîngul lui Cadmus
De două ori neaua căzu în cutremur,
Că undă în Dirce, aşijderi, fu-n sînge.
Şi-n cumpăna nopţii urlat-au a moarte
Toţi cîinii din Theba.
Ce chip blestemat are moartea de ciumă!
Mai groaznic ca moartea! Grea toropire
Se-ncuibă în trupul slăbit şi-o roşeaţă
S-aprinde pe chipul bolnav, iar pe piele
Pete zbucnesc. Vai, febra atuncea
Distruge-n văpaie cetatea trupească.
Se umflă obrajii cu sînge fierbinte
Şi ochii stau ţepeni şi-o sacră văpaie
Tot roade-n artere, timpanele sună,
Şi sîngele negru din nări gîrbovite
Se scurge şi rumpe lărgitele vene.
Un geamăt strident cutremură trupul
Lovit în străfunduri şi-atuncea bolnavii
Sugrumă-n strînsoare şi piatra cea rece
Iar alţii, cînd case pustii le dau voie,
Colindă şi cată izvoare pe cîmpuri
Şi setea şi-o mint cu apa sorbită.
Mulţimi în genunchi uitate-n altare
Se roagă să moară şi zeii cei darnici
Le-ascultă dorinţa: O, nu cată temple
Să-mpace prin rugă Olimpul, ci doar că
Plăcut e să saturi chiar zeii cu moarte.

OEDIPUS

(văzînd pe Creon care se întoarce de la Delphi)

Dar cine-i omul care către palat zoreşte?
Nu-i Creon ce străluce prin stirpe şi prin fapte?
Sau sufletul meu şubred acum fantome vede?
Ba nu, e Creon însuşi chemat de toţi în fugă.

OEDIPUS

(ieşind din palat la vestea sosirii lui Creon)

De groază mă cutremur. Unde vor bate sorţii?
Căci pieptul meu s-agită cu-o geamănă simţire.

Cînd bucuria zace în umbră cu tristețea
Sufletul meu rîvnește să știe, dar se teme.
Tu, frate-al soației mele, o, Creon, dacă astăzi
Aduci vreun leac urgiei rostește-l cît mai grabnic.

CREON

Răspunsuri zac ascunse într-un cețos oracol.

OEDIPUS

Cel care dă năpastei un leac cețos i-l neagă.

CREON

Mereu zeul din Delphi își adumbrește gîndul
Cu vorbe tăinuite.

OEDIPUS

Chiar de-i cețos, rostește-l,
Căci doar Oedip sortit fu ca să dezlege taine.

CREON

Poruncă e ca Laios să-și afle răzbunarea
Și moartea ispășită printr-un exil să-i fie.
Căci nici o zi cu soare nu va urca pe ceruri
Și nici văzduhul proaspăt nu da-va siguranță.

OEDIPUS

Dar cine-a răpus oare pe luminosul rege ?
Pe cine numi Phoebus să-ndure ispășirea ?

CREON

O, de-aș rămîne teafăr cînd spun sinistre fapte,
Îmi amorțesc genunchii și sîngele-mi îngheață.
Cînd am intrat în templu cu pas pios și mîna
Am înălțat spre rugă cum cere ritul sacru,
Chiar piscul nins din Parnas a scos un freamăt
straniu

Şi laurul lui Phoebus şi-a tremurat frunzişul
Şi-a stat atunci izvorul Castaliei preasfinte.
Deodată preoteasa cu pletele-n cutremur
Porni să delireze... dar nici n-atinse grota
Şi-un glas de zeu îndată cu tunet larg răsună :
„Se vor întoarce-n Theba mai blînde constelaţii
Cînd vei lăsa fugarnic pe Dirce, tu, străine,
Şi ucigaş de rege, ştiut de zeu din leagăn,
Căci bucuria crimei nu dăinui-va-n vreme.
Te vei lupta cu tine, s-or războiu urmaşi-ţi,
Nerusinat ce iarăşi te-ntorci în vintrea mamei !“

OEDIPUS

Ce pun eu azi la cale dintr-o poruncă sacră
Se cuvenea cenuşii lui Laios mai devreme :
Să nu uzurpe nimeni prin viclenie sceptrul.
Dator e orice rege să ocrotească regii :
Căci nimeni n-are grijă de-un mort temut în viaţă.

CREON

O teamă şi mai sumbră grija de mort răpuse.

OEDIPUS

Ce spaimă-nfricoşat-a o datorie sacră ?

CREON

Sinistrul Sphinx şi groaza din vorba fără noimă.

OEDIPUS

Să osîndim noi crima după porunci divine
O, zei ce cu privirea voi ocrotiţi regate,
O, tu stăpîn pe legea care roteşte cerul,
O, tu, podoaba zilei lucind pe bolta clară
Ce mîni ştiute zodii pe cruguri felurite

Şi secole-n zăbavă cu carul tău cel grabnic,
Tu, soră care umbli mereu după-al tău frate,
O, Phoebe călătoare ! Şi, tu, stăpîn pe vînturi
Ce mîni carul albastru peste genunea mării
Şi tu, domn peste lumea lipsită de lumină,
Prielnici fiţi ! Acela care-a ucis pe Laios
Să n-aibă vatră-n pace, nici larii cu credinţă
Şi nici un colţ de ţară exilu-i să nu-ndure.
Un pat incest să-l doară şi prunci fără de lege,
Cu mîini necugetate el să-şi ucidă tatăl,
Să facă ce eu însumi am ocolit în viaţă
(Căci ce-i mai grav ?) iertare să n-aibă de niciunde
Jur azi pe două sceptre, pe ţara care-o cîrmui
Şi ţara-mi părăsită, pe zeii blînzi ai casei,
Pe tine jur o, tată Neptune, care străjui
Cu val mărunt şi geamăn hotarul ţării noastre,
Să fii tu însuţi martor la vorbele-mi rostite,
Tu ce inspiri vestala cu dar zeiesc din Cirrha
Aşa să-şi ducă tata senină bătrîneţea-i,
Şi fără griji s-ajungă-n ultima zi pe tronu-i,
Merope să cunoască doar torţa lui Polybus,
Cum eu nu dărui-voi nici o favoare crimei...
Dar unde fost-a crima mîrşavă săvîrşită
Îţi aminteşti ? Prin luptă sau vicleşug el zace ?

CREON

Mergînd spre codrul verde-n Castalia slăvită
El a călcat pe-o cale umbrită de tufişuri
De unde pleacă-n ţarini trei cărări deodată.
Phocida taie una, pămînt plăcut lui Bacchus,
De unde, din ogoare, se nalţă către ceruri
Cu povîrnişul dulce şi geamăn vîrf Parnasul.
Se-ndreaptă alta tocmai spre Istmul lui Sisyphus
Şi cîmpii din Achaia ; a treia cărăruie
S-afundă într-o vale şi-ajunge-n ape repezi
Şi taie vadul rece al rîului Ilissus.
Pe-aici, mergînd în pace, nişte tîlhari l-atacă
Şi-au săvîrşit cu fierul nedesluşita crimă.

(Intră Tiresias însoțit de Manto)

Dar, iată, chiar acuma, mînat de Phoebus vine
Cu glezna sa în tremur Tiresias cel gîrbov
Și Manto care-ndrumă pe cel lipsit de soare.

OEDIPUS

O, preacucernic preot și mult iubit de Phoebus,
Dezleagă profeția... Pe cin' s-arunc osînda ?

TIRESIAS

Că limba mea-ntîrzie și caută zăbavă
Să nu te mire totuși, prealuminate rege,
Unui infirm o parte din adevăr ascunsă-i,
Dar de mă cheamă Phoebus și patria, porni-voi
Să-și rupă vălul sorții. O, de-ar fi sînge tînăr
Și cald în trupu-mi astăzi aș mai primi-n piept zeul.
Mînați lîngă altare un taur dalb, dar care
Nu și-a plecat grumazul în juguri niciodată.
Și tu, copilă care-ți duci tatăl orb de mînă
Să-mi spui ce semne vezi tu în victima cea sfîntă.

(Sclavii lui Oedipus aduseseră victime.)

MANTO

O victimă bogată stă lîngă-altarul sacru.

TIRESIAS

Imploră cu glas tainic toți zeii pentru jertfă
Și seamănă tămîie din Orient pe-altare.

MANTO

(aruncînd tămîia)

De-acum arunc tămîia pe vatra cea sfințită.

TIRESIAS

Dar flacăra ? Cuprins-a ofranda cea bogată ?

MANTO

A scăpărat năvalnic apoi s-a stins îndată.

TIRESIAS

Vîlvoarea sa curată şi luminoasă fost-a ?
A înălţat direaptă creştetul pur spre boltă
Şi coama sumeţită şi-a despicat-o-n aer ?
Sau s-a tîrît în preajma ofrandei în neştire
Şi tulbure sfîrşit-a în fumegoasă dîră ?

MANTO

Agilă-i fu vîlvoarea şi felurit fu chipu-i.
Precum s-arată Iris cu nuanţe fără număr
Şi arcuită-n zare pe-ntinderile bolţii
Cu brîu pictat vesteşte învolburaţii nouri
Fără să ştie nimeni cîte culori înalţă,
Aşa-n văpăi albastrul se-mbină cu roşcatul
Şi-apoi cu sîngeriul pînă ce cad în neguri.
Dar iată cum văpaia-ndîrjită se dezbină
Şi se desparte-n vatră cenuşa din ofrande
Pentru cumplită luptă. O, tată mă cutremur !
Libaţia lui Bacchus s-a preschimbat în sînge
Şi fumul în spirală dosind un cap de rege
Pluteşte dens în jurul privirii rătăcinde
Şi-nvăluie în nouri lumina-i tulburată.
Ce-i asta, tată, spune ?

TIRESIAS

Ce-aş mai grăi acuma
În volbura zăludă a minţii uluite ?
Au ce să spun ? Năpastă-i. Dar taina e adîncă.
Mîniile divine s-arată-n semne certe.

Dar care este taima pe care vor şi nu vor
S-o dea pe faţă zeii ? De ce-şi ascund mînia ?
Se ruşinează zeii de nu ştiu ce. Hai, vino !
Făina cea sfinţită presar-o peste tauri.
Au cu privire blîndă îndură mîini ce-i cată
În ritul nostrul sacru ?

MANTO

Săltînd semeaţă frunte,
Spre răsărit, un taur s-a-nfricoşat de raze
Şi tremurînd se-ntoarse şi a-ncercat să fugă.

TIRESIAS

Ofrandele lovite s-au prăvălit cu-o rană ?

MANTO

Juninca se străpunse în fierul care-o cată
Cu-o singură-mplîntare, dar taurul lovit fu
De două ori şi-n clatin îşi prăbuşi genunchii
Şi lasă fără vlagă sufletul cald să-i iasă.

TIRESIAS

Au sîngele ţîşneşte din rana strîmtă iute
Sau curge molcom peste spintecătura largă ?

MANTO

Pîrîu de sînge curge din rana larg deschisă,
În pieptul de junincă. La taur ploi plăpînde
Din răni afunde urcă ; dar se răsfrîng şi-ndată
În sînge mult inundă şi ochii stinşi şi gura.

TIRESIAS

Sinistra jertfă naşte o spaimă fără margini.
Dar spune care semne s-arată-n măruntaie ?

O, tată, ce e asta ? E în viscere zbucium,
Dar nu trasar agale așa cum se întîmplă,
Ci sar în mîini și sînge învăpiat țîșnește,
E inima-i strivită și în adînc s-ascunde,
Arterele-s livide. Lipsesc viscere multe.
Ficatul este putred spumînd cu fiere neagră
Și iată — semn lugubru pentru puterea țării —
Se naltă două țeste cu umflături egale.
Și-o pieliță le-ascunde, rănite, pe-amîndouă,
Dar lasă să se vadă la fiecare taina.
O parte vrăjmășească se-nalță cu putere
Și-ntinde șapte vene : o linie le curmă
Oprindu-le îndată să se întoarne-n cale.
Schimbată e natura, nimic nu stă la locu-i,
Toate-s întoarse astăzi : nemaiputînd lua aer
Plămînul zace-n sînge icnind în partea dreaptă.
Nu-i inima în stînga. Cu învelișul moale
Nici prapuri nu-nfășoară viscerele scălîmbe.
Schimbată e natura, nu-i nici o lege-n uter.
Dar să vedem de unde-i crisparea-n intestine.
Ce-i prevestirea asta ? Juninca cea virgină
Are un făt ce șade ciudat și-n loc aiurea.
Și bate din copite și scoate muget jalnic,
Genunchii săi cei fragezi în spasme se contractă
Și sîngele-i se-mbibă, livid, pe lobii negrii.
Dar trunchiurile hîde încearcă să mai fugă
Și trupurile goale se naltă și se-ndreaptă
Cu coarnele la preoți. Vai, fug din mîini viscere,
Și glasul cel sinistru nu este glasul turmei,
Nici răgetul ce-l scoate lugubru o cireadă :
Văpăi mugesc pe-altare și vatra stă-n cutremur.

ÓEDIPUS

Ce taină poartă-aceste îngrozitoare semne ?
Grăiește : asculta-voi fără de teamă totul,
Căci răul face-adesea omul imun la grijă.

TIRESIAS

Vei dușmăni năpasta pe care azi o cauți.

OEDIPUS

Rostește-mi doar ce zeii voit-au să-mi destăinui,
Au cine-a muiat mîna în sîngele lui Laios ?

TIRESIAS

Nici pasărea ușoară ce lunecă pe ceruri
Nici fibra desfăcută din pieptul viu nu poate
Rosti un nume : alta e calea spre lumină.
Pe rege însuși astăzi să îl chemăm din neguri,
Scos din Ereb să spună pe nume ucigașul.
Pămîntul să se crape și să rugăm cu toții
Pe Dis neîmblînzitul : mulțimea din adîncuri
Să urce-aici. Cui da-vei această taină sacră ?
Căci pentru tine care ții sceptrul țării-n mînă
Nu-i bine să vezi umbre.

OEDIPUS

O, Creon, tu, speranța
Cetății-ntregi, pe tine te cere taina asta.

TIRESIAS

Cît timp va să deschidem zăvoarele din Tartar,
Să nalțe gloata cîntul de laudă-al lui Bacchus.

CORUL

Ci leagă-ți chica blondă cu iederă mlădie
Și brațul lin armează-ți cu tyrsul tău de Nysa,
Podoabă fără seamăn a cerului, o Bacchus,
Și-ascultă rugi pe care
Le-aduc din Theba nobili
Cu mîini îngemănate.
Întoarce-ți spre cetate, prielnic, fruntea pură

Şi cu priviri senine alungă nouri sumbri,
Erebul ce-nspăimîntă
Şi lacoma ursită.
Încinge-ţi astăzi chica în flori de primăvară
Şi-mpodobeşte-ţi tîmpla cu mitră tiriană,
Sau leagă fruntea dalbă cu iederă-n bob negru,
Ori scutură-ţi în zare fără orîndă chica-ţi
Şi cheam-o iar la ordin sub legătură strînsă.

Temîndu-te pe vremuri de Juno cea geloasă
Tu ai crescut în taină sub forme-nşelătoare :
Păreai ca o fecioară cu plete lungi şi blonde.
Şi cu centură-n aur peste frumoasa robă,
Ţi-au fost pe plac atunce podoabe feminine,
Unduitoare rochii cu faldurile large.
Iar cînd stăteai deunăzi în carul tău de aur
Şi copereai şi leii cu mantia-ţi cea lungă,
S-a minunat tot ţărmul întins al Aurorei
Cel care bea din Gange şi-acela care sparge
Troienele în Arax.
Silén păşeşte-n urmă pe un asin ridicol,
Încoronat pe fruntea-mbumbită cu ghirlande
Şi preoţi plini de pofte conduc dezmăţul mistic.
Cohorta de bacante
Loveşte-n pas edonic
Cînd muntele Pangeus,
Cînd Pindul tracic. Iată
Cum vine între mame o lubrică menadă,
Cu coapsa sfîntă-ncinsă în blăni de căprioare,
Tovarăşe lui Bacchus,
Şi mamele stîrnite cu piepturi în vîlvoare
Cosiţele-şi revarsă.
Dar după ce sfîşie tot trupul lui Pentheus
Şi scutură cu mîna tyrsul uşor în aer,
Thiadele uitîndu-şi turbarea lor divină
Privesc îndată fapta ca pe-o străină crimă.

Mătuşa ta-i stăpînă peste regatul mării
Şi Ino are-n preajmă un cor de nereide.
Puterea peste valuri un prunc străin o are,

O rudă-a ta o, Bacchus ; e Palaemón divinul.

Pe tine, copile, răpindu-te-o ceată
Nereu îmblînzit-a furtuna pe mare
Şi valul albastru-l făcu o dumbravă.
Platanu-nfloreşte frumos primăvara
Şi crîngul de laur iubit de Apollo,
Iar gureşe păsări cîntă în ramuri.
Din vîslă se-nalţă o iederă suplă
Şi viţe se-mbină în vîrf de catarguri,
Iar leul de Ida răcneşte la proră
Şi tigrul de Gange s-aşază la pupă.
Piraţii de spaimă s-aruncă în valuri
Şi forme ciudate iau toţi cînd înoată.
Tîlharii deodată pierd braţe voinice
Şi pieptul chircit s-adună în pîntec,
O mînă pitică le-atîrnă de-o parte
Şi spete curbate despică noianul,
Iar coada ca arcul s-agită în valuri :
Delfinii urmează fugare corăbii.

Pe unda sa Pactolul mi te-a purtat o, Bacchus,
Curgînd cu val de aur în matca sa cea iute,
Şi-nvins lăsat-a arcul cu getica-i săgeată
Şi massagetul care bea lapte dres cu sînge.
Dar ţi-au simţit puterea regatul lui Lycurgus
Şi neamuri ne-mblînzite
Ce ţarina îşi schimbă,
Lovite crunt de Crivăţ,
Scăldate-n val maeotic,
Pe care le priveşte din înălţime Ursa
Şi gemenele Care ce scapără alături.
Tot Bacchus domolit-a gelónii cei sălbatici
Şi-a smuls din mîna arma războinicelor fete.
Cu ochii în ţărînă,
Cohorte thermodone,
Lăsînd săgeţi agile
Se schimbă în menade.
Iar Citherónul sacru a vălurit cu sînge
Din stirpea lui Ophíon.
Şi fetele lui Próetus intrat-au în pădure

Şi Argos te-a slăvit cu maştera de faţă.
Încins de mare, Naxos
Ţi-a dăruit mireasă fecioara părăsită
Ce-şi însenină grija c-un soţ care descinde
Din viţă mai aleasă.
Licoarea ta, o, Bacchus, ţîşni din stînca seacă
Şi-a curs peste verdeaţă în rîuri sunătoare
Şi ţărmul nalt sorbit-a desfătătoare sucuri.
Izvoare strălucinde de lapte ca zăpada
Şi vinul cel de Lesbos amestecat cu cimbru.
Mireasa ta cea nouă condusă-n ceruri este
Şi Phoebus însuşi cîntă, cu plete revărsate,
Solemnul imn de nuntă, iar Cupido vicleanul,
Înalţă torţe sacre.
Chiar Joe-şi pune-alături învăpăiata lance
Şi fulgeru-şi urăşte cînd vede iar pe Bacchus.
Cît timp sui-vor stele pe cerul fără vîrstă
Şi-Oceanu-nconjura-va pămînturile-n valuri,
Cît timp nălţa-va Luna lumina sa eternă
Şi Lucifer vesti-va sosirea dimineţii,
Iar Arctus n-o să cadă-n azurul lui Nereus
Noi toţi cinsti-vom chipul divinului Lyaeus.

OEDIPUS

Deşi privirea-ţi cruntă dă prevestiri sinistre
Prin care cap — tu spune — vom potoli noi zeii.

CREON

Îmi ceri să spun ce frica mă sfătuie să tăinui.

OEDIPUS

De nu te mişcă totuşi ruina toată-a Thebei,
Să mi te mişte sceptrul pierdut al stirpei noastre.

CREON

Tu vei dori să nu ştii ce azi rîvneşti atîta !

OEDIPUS

Dar neştiinţa nu e un leac pentru năpastă.
Aşa tu vei ascunde vestea salvării Thebei ?

CREON

Cînd leacul este groaznic e dureros să vindeci.

OEDIPUS

Dezvăluieşte taina sau tu prin grea osîndă
Vei şti ce arme are un rege la mînie !

CREON

Urăsc adesea regii taina ce-au vrut să afle.

OEDIPUS

Vei fi trimis în Hades, ispaşă pentru ciumă,
De nu vei da pe faţă acuma taina sacră.

CREON

Îngăduie-mi tăcerea. Nicicînd o libertate
Mai mică nu se cere.

OEDIPUS

Adesea pentr-un rege
Dreptul tăcerii este mai grav decît al vorbei.

CREON

Cînd nu permiţi tăcerea atunci ce drept îngădui ?

OEDIPUS

Poruncă-i să vorbească şi-o calcă cel ce tace.

CREON

Primeşte-ţi calm vestirea la care tu mă sîlui.

Nu-i osîndită vorba ce-a fost cu forța smulsă.

CREON

Departe de cetate un codru negru crește,
Stejari fără de vîrstă și Dirce curge-n vale.
Acolo chiparosul săltîndu-și fruntea naltă
Înconjură pădurea cu trunchiu-i veșnic verde,
Stejari cărunți acolo întind curbate ramuri
Și scorburi mucezite, cît vîrsta mușcătoare
Pe-o rînă îi despoaie. Și chiparoși se surpă
Din rădăcini și-atîrnă proptiți pe alte trunchiuri.
Cu fruct amar cresc lauri și teii dulci la floare.
Și mirtul cel de Paphos și-arinul bun de vîsle
Ce taie marea largă și pinul care-nfruntă
Pe Pheobus și oprește cu trupu-i neted vîntul.
Un arbore stă-n mijloc și umbra-ntunecoasă
Apasă lăstărișul din jur și răspîndindu-și
Peste pădure ramuri tot codrul ocrotește.
Aici, sub el, stă negru și neatins de soare
Un lac gata să-nghețe de gerul care-l taie
Și-o mlaștină în juru-i închide apa calmă.
Spre el își duce pasul un preot alb la plete
Și nu mai zăbovește, căci locul zace-n neguri,
Atunci scobesc pămîntul și zvîrl deasupra torțe
Răpite de pe ruguri. Iar preotul se-mbracă
Într-un vestmînt funebru și își lovește tîmpla.
Sub manta sa lugubră ce bate pe călcîie,
Bătrînul trist pășește în jalnice vestminte
Și tisa funerară încinge chica-i dalbă.
Oi negre sînt aduse și negre vaci asemeni
Sînt trase-n groapă. Focul încinge prada sacră
Și turma încă vie se zbate-n chinul morții.
Atunci el cheamă manii și-apoi pe tine care-i
Conduci și-i ții pe țărmul întunecat al Lethei.
Rostește-un cîntec magic și încruntîndu-și fața
Descîntă tot ce poate să-nduplece îndată
Sau să silească manii. Libații toarnă-n vatră
Și arde vite grase și groapa cea adîncă

O satură cu sînge. Deasupra varsă lapte
Ca neaua dalb şi vinul numai cu mîna stîngă
Şi cîntă iarăşi magic cu ochii în ţărînă,
Şi cheamă apoi manii cu glasul său lugubru.
Gloata Hecatei latră şi văi adînci răsună,
De trei ori jalnic ţărna se mişcă în cutremur
Şi preotul tot strigă : „Sînt auzit, rostit-am
Descîntecul cel magic". Haosul orb se crapă
Şi se deschide calea spre cei de sus mulţimii.
Pădure-atunci coboară şi îşi înalţă coama,
Stejarii mari se crapă şi spaima stăpîneşte
Codrul întreg, pămîntul îndată se retrage
Şi geme-adînc : dar poate că Acheronul negru
N-a îndurat să vadă genunea-i cum se mişcă
Sau poate că pămîntul să dea mulţimii cale
Gemu cu băieri rupte, sau Cerberul cel groaznic
Şi-a clătinat în furii cătuşele-i prea grele.
Deodată tot pămîntul se căscă şi deschis-a
Un hău imens : eu însumi văzut-am între umbre
Înceţoşate locuri şi zeii mulţi şi palizi
Şi noaptea cea eternă. Simt sloiuri în tot trupul
Şi sîngele-mi îngheaţă. O ceată cruntă sare
Şi se înalţă-n arme tot neamul cel dragonic,
Trupa de fraţi născută din dinţii unui monstru,
Şi Ciuma nesătulă stingînd poporul Thebei.
Atunci s-aud Erinii şi Furia cea oarbă
Şi Spaima laolaltă cu tot ce naşte noaptea
Eterna, sau ascunde : şi Jalea răvăşită
Şi Boala care-şi ţine capul lăsat nevolnic,
Greoaia Bătrîneţe şi Teama ce-nspăimîntă.
Abia îmi ţin curajul. Şi însăşi Manto, care
Cunoaşte rit şi vrajă încremeni. Dar tatăl
Cel orb nu are teamă şi cheamă toată gloaţa
Cea fără sînge. Iată, precum uşorii nouri
Vin mani în zbor şi aer sorb fără saţ sub ceruri.
Nu tot atîtea frunze pălite cad pe Eryx,
Nici Hybla nu hrăneşte atîtea flori în vară
Cît lunecă în roiul rotund şi dens strămoşii.
Nici marea ioniană nu sparge-atîtea valuri,
Nu sînt atîtea păsări ce fug de iarna rece

Cînd Strymon-ul îngheaţă şi cînd despică cerul
Să schimbe gerul arctic cu Nilul cel fierbinte
Cîte mulţimi stîrnit-a cu glasul său de preot.
Cu spaimă şi în tremur mulţimea cată-n codru
Refugii neguroase. Întîi se-nalţă Zethus
Strîngînd în mîna dreaptă feroce corn de taur.
Apoi ţinînd în stînga cithara sa vrăjită
Urni cu dulce sunet stînci uriaşe — Amphion.
Niobe a lui Tantal ieşind dintre odrasle
Îşi saltă fruntea mîndră, de fast împovărată,
Şi-şi numără copiii. S-arată-o mamă cruntă,
Agave furibunda, şi-n urmă vine ceata
Ce-a sfîrtecat pe rege. Pentheus chiar şi-acuma
Urmează crunt Bacchante şi are chip războinic.
Chemat adesea totuşi îşi saltă fruntea largă,
Dar ruşinat se trage departe de cea gloată
Şi Laius se ascunde cînd preotul îl strigă
Şi nalţă rugi fatale pînă ce el şi-arată
Privirea-i coperită. Mă îngrozesc să glăsui...
S-a înălţat în oase cu sîngele-n şiroaie
Şi ţărnă îmbîcsită în chica-i răsculată
Şi a strigat în furii : „O, casă a lui Cadmus,
Ferice totdeauna să verşi sînge de rudă,
Agită astăzi tyrsuri şi sfîşie-ţi vlăstarii
Cu mîna ta nebună : crima de vîrf la Theba
E dragostea de mamă. O, patrie, nu zeii,
Ci crima te ucide. Dar nici Austrul jalnic
Cu suflul său funebru şi nici pămîntul dornic
De ploaie nu te arde cu boarea sa uscată,
Ci sîngerosul rege care ca plată-a crimei
Primi şi sceptrul ţării şi patul mamei sale.
E fiu hidos — dar totuşi nicicum mai rău ca mama
Din nou însărcinată cu naşteri sacrilege —
Căci zămisli odrasle în pîntecul ce-l duse,
Un obicei ce numai la fiare se-ntîlneşte.
E monstru fără seamăn ce-şi sădi singur fraţii,
Mai rău decît fu Sphinxul cu taina-i fără noimă!
O, tu ce porţi în dreapta însîngerată sceptrul
Nerăzbunat eu, tată, te-oi urmări-n cetate,
Şi voi tîrî cu mine Erynia-ţi nuntaşă

Şi voi lovi cu bice pe vinovaţi, surpa-voi
Şi casa ta încertă şi-ţi voi strivi penaţii :
Grăbiţi-vă, pe rege să-l izgoniţi din ţară.
Pămîntul vost' din care cu pas funest ieşi-va
S-o înverzi tutindeni şi flori de primăvară
Vor creşte-n iarba deasă înmiresmînd tot cerul
Şi-o rîde iar coroana de frunze în pădure.
Ruina, Moartea, Chinul şi Molima, Durerea
Îl vor urma-ndeaproape ca un cortegiu negru.
Atunci voi-va singur să plece cu paşi repezi,
Dar eu îl voi reţine prin zăboviri greoaie.
Păşi-va şovăielnic pe calea fără-ntoarceri
Şi trist el pipăi-va cu un toiag cărarea :
„Răpiţi-i voi pămîntul şi-i voi răpi eu cerul".

OEDIPUS

O spaimă ca de gheaţă s-a strecurat în trupu-mi,
Sînt acuzat de crima ce mult mă-nfricoşase,
Merope cu Polybus s-a fost unit şi astfel
Ea-ndepărtă incestul. El, teafăr dezlegat-a
De-nvinuire mîna-mi. Părinţii îmi alungă
Şi crima şi incestul. Ce loc rămîne culpei ?
Tebanii plîng pe Laius mort mult mai înainte
Ca eu s-ating cu pasu-mi beoţiene locuri.
S-a înşelat bătrînul sau zeul ceartă Theba ?
Deja cunosc părtaşii unei urzeli viclene :
Profetul ăsta minte şi ia ca martori zeii
Şi sceptrul meu de rege el ţi-l promite ţie.

CREON

Au eu să vreau ca sora-mi să fie detronată ?
Dacă credinţa sacră a larilor ce-s rudă
Nu m-ar păstra statornic în rangul meu de astăzi,
M-ar spăimînta o soartă neliniştită veşnic.
Plăcut e pentru tine, cît eşti în siguranţă,
Să laşi povara cîrmei, să nu mi te strîvească :
Vei sta cu mult mai sigur pe-o treaptă mai măruntă.

OEDIPUS

Mă-ndemni să las eu singur sceptrul domniei grele ?

CREON

Aş sfătui tot astfel pe orice om ce poate
S-aleagă liber calea cînd este la răscruce.
Dar tu dator eşti astăzi ca să-ţi înduri ursita.

OEDIPUS

Ia calea cea mai certă cel dornic de domnie
Suind în slăvi măsura şi tihnele şi somnul,
Dar liniştea ascunde adesea mari nelinişti.

CREON

Oare credinţa-mi lungă azi nu mă ocroteşte ?

OEDIPUS

Credinţa-i drum prin care omul perfid atacă.

CREON

Fără-a fi demn mă bucur de bunuri princiare
Şi casa mea-nfloreşte cu cinste în cetate
Şi nu răsare ziuă în viaţa mea ce trece
În care darul vostru să nu-mi încarce vatra.
Podoabe somptuoase şi mese prea bogate
Şi-ncrederea ce-mi dărui pentru atîtea lucruri !
Ce-aş mai gîndi că n-are ursita-mi fericită ?

OEDIPUS

Ce n-are : nu se află măsura-n fericire.

CREON

Deci aş cădea-ntr-o vină ce n-a fost cercetată ?

OEDIPUS

N-ați tălmăcit voi astfel și noima vieții mele ?
Mi-a ascultat pricina Tiresias vreodată ?
Și vinovat par totuși. Eu vă urmez exemplu.

CREON

Dar dacă nu am vină ?

OEDIPUS

Se tem adesea regii
De vini închipuite.

CREON

În loc de frici deșarte
Ar merita o spaimă adevărată.

OEDIPUS

Culpeș
Oricine-a fost, urăște : tot ce-i nesigur piară.

CREON

Așa se naște ura.

OEDIPUS

Cei ce se tem de ură
Nu știu să cîrmuiască : Păzește regii teama.

CREON

Cel care-și poartă sceptrul ca un tiran se teme
De cei ce-l tem, căci teama se-ntoarce la obîrșii.

(către gărzi)

Păziți voi vinovatul și-nchideți-l în grotă,
Eu îmi voi duce pașii către penații casei.

(Iese Oedipus și, în urma sa,
Creon însoțit de gărzi.)

CORUL

Nu tu ești pricina atîtor primejdii,
Nici soarta nu cată urmașii lui Cadmus,
Ci ura străveche a zeilor astăzi
Ne mistuie încă. Pădurea Castaliei
Primit-a la umbră un oaspe sidonic
Și Dirce spălat-a cu unda-i cólonii
Din Tyr coborîți. Și-ndată ce Cadmus
Urmîndu-și în goană pe sora-i răpită
Stătu, spăimîntat, sub arbor de-al nostru
Cinstindu-l cu slavă pe cel ce prădase.
Primit-a poruncă atunci de la Phoebus
Ca el să-nsoțească o dalbă junincă,
Ce n-a fost supusă la juguri curbate.
Oprindu-se aicea el dete un nume
La stirpea aceasta, pe cel de junincă.
De-atuncea țărîna aceasta, a noastră
Tot monștri născut-a : odată un șarpe
Săltîndu-și din vale, cu limba în șuier,
Chiar peste stejarii străvechi, peste pinii
Înalți și mai sus decît codrii Dodonei,
Albastrul său cap ce-l clatină-n aer
Deși e culcat mai mult de jumătate.
Pămîntul odată născu în nelege
Oșteni înarmați ; sunat-au atunce
Din cornul curbat, și tuba de-aramă
Zvîrlit-a în aer un țipăt sinistru,
Iar limbile mute și buzele care
Niciciînd nu rostit-au cuvinte răcniră
Atunci, mai întîi, un zvon de bătaie.

Şi împle tot cîmpul o trupă-nrudită
Odrasle pe seama sămînţei sădite.
Oşteni ce-şi măsoară cu-o zi existenţa,
Născuţi cînd se-nalţă pe boltă Lucifer,
Se sting înainte ca Hesper s-apară.
Se sperie Cadmus de gloata de monştri
Şi teama-l învinge cînd lupta s-aprinde.
Dar oastea cea cruntă răpusă-i şi glia
Văzut-a cum fii răsculaţi din ţărîna-i
Întorsu-s-au iară în sînul de mamă.
O, de-ar fi pierit de-atuncea războiul
Frăţesc ! O, Theba lui Hercle de-atunce
De n-ar fi văzut iar alte măceluri !
Ce sorţi avu însă nepotul lui Cadmus
Cînd coarne de cerb răsar peste tîmple
Şi ramuri înalte îi coperă fruntea,
Iar cîinii gonit-au prin codru stăpînul ?
Atunci se afundă-n crînguri pe creste
Şi-n goană Acteon cu gleznele repezi
Străbate dumbrăvi şi steiuri golaşe.
Tresare cînd vîntul mai fîlfîie-n frunze
Şi saltă agil peste plasele-ntinse.
Dar iată că-n unda cea calmă zăreşte
Coroana de coarne şi chipu-i sălbatic,
În lacul în care îşi clatină coapsa
Virgină şi crudă zeiţa pudorii.

(Intră pe scenă Oedipus şi Iocasta.)

OEDIPUS

Se-nvîrt în suflet volburi şi teama mă striveşte,
Zeii din hău şi slavă spun c-am ucis pe Laius,
Dar cugetul meu candid şi cunoscut de mine
Mai mult decît de ceruri, nu recunoaşte crima.
O amintire parcă s-arată-n nor subţire
C-am doborît cu ghioaga un om la o răscruce
Şi-a fost trimis în neguri acel trufaş cînd singur
Zorea cu carul-n mine, departe mult de Theba,
În ţarina Phocidei und'-se trifurcă drumul.

Tu, soartă credincioasă, alungă-mi îndoiala :
Cîți ani trăise Laius cînd a plecat din lume,
Era în floarea vîrstei sau la apusul vieții ?

IOCASTA

Între bătrîn și tînăr, dar mai bătrîn aproape.

OEDIPUS

O gardă numeroasă îl însoțea pe rege ?

IOCASTA

Cărarea-ntortocheată a înșelat oștenii,
Credința strînse-atunce foarte puțini alături.

OEDIPUS

A fost ucis vreunul alături de rege ?

IOCASTA

Credința și curajul plătitu-le-a doar unul.

OEDIPUS

Știu vinovatul. Locul și număru-s întocmai
Dar care-i timpul ?

IOCASTA

Astăzi tăiem recolta zecea.

(Intră bătrînul din Corint.)

BĂTRÎNUL

Poporul tău corintic te cheamă la domnie,
Căci tatăl tău își doarme odihna sa eternă.

OEDIPUS

Vai, soarta ne-mblînzită s-a prăbuşit asupra-mi!
Prin care moarte, spune-mi, s-a pristăvit Polybiu?

BĂTRÎNUL

Un somn uşor răpit-a sufletul său în ceruri.

OEDIPUS

Ci tatăl meu se stinse de-o moarte fără crimă.
E-ngăduit de-acum să nalţ pios la ceruri
Curate mîini şi fără vreo teamă de nelege...
Dar a rămas din soartă-mi o parte mai grozavă.

BĂTRÎNUL

Domnia părintească împrăştia-va teama.

OEDIPUS

Primi-voi sceptrul; însă mă-nfricoşez de mama.

BĂTRÎNUL

Te temi de mama care doreşte să te vadă
Şi aşteaptă-ngrijorată?

OEDIPUS

M-alungă pietatea.

BĂTRÎNUL

O vei lăsa vădană?

OEDIPUS

Aţîţi înfricoşarea-mi.

BĂTRÎNUL

Dar care teamă, spune-mi, apasă peste suflet,
Eu știu să țin mutește secretele regale.

OEDIPUS

Mi-e teamă de oracol și de nuntirea mamei.

BĂTRÎNUL

O, lasă frica stearpă și spaima rușinoasă,
Meropa n-a fost mama ce te-a adus pe lume.

OEDIPUS

Dar ce răsplată vrut-a de la un prunc de-aiurea?

BĂTRÎNUL

Copiii strîng credința trufașă și-n regate.

OEDIPUS

Ci spune-mi tu îndată secretul ce îl tăinui.

BĂTRÎNUL

Aceste mîini pe tine te-au dăruit Meropei.

OEDIPUS

Tu m-ai dat ei, dar cine mă dăruise ție?

BĂTRÎNUL

Păstorul ce urcase în Citherón pe creste.

OEDIPUS

Dar ce nevoi atuncea mi te-au adus pe munte?

BĂTRÎNUL

Păzeam turma de vite tocmai pe vîrfu-acela.

OEDIPUS

Spune-mi acum ce semne văzut-ai tu pe trupu-mi ?

BĂTRÎNUL

Aveai atuncea glezna străpunsă de-o verigă
Şi numele primit-ai de la această rană.

OEDIPUS

Dar cine-a fost cel care ţi-a dat în dar făptura-mi ?

BĂTRÎNUL

Păştea pe munte turma-i regală şi păstorii,
Mulţime fără număr, îi ascultau porunca.

OEDIPUS

Spune-l pe nume.

BĂTRÎNUL

Astăzi memoria mi-i slabă
Şi scade istovită prin vremea care curge.

OEDIPUS

Putea-vei încă astăzi să-i recunoşti făptura ?

BĂTRÎNUL

Poate că da. Adesea o trăsătură mică
Învie amintirea din negurile vremii.

OEDIPUS

(către sclavi)

Păstorii să urmeze a mele turme toate
Mînate la altare. Voi, sclavi, chemați-i grabnic
Pe toți păstorii care mai au în grijă turme.

BĂTRÎNUL

Ori gîndul ori ursita învăluie misterul :
Tu lasă-n umbră veșnic ce s-a ascuns într-una.
Adesea adevărul ce-i dezgropat năpastă-i.

OEDIPUS

Dar aș putea eu oare s-aștept un rău mai mare ?

BĂTRÎNUL

Ce vrei cu-atîta rîvnă, e faptă fără seamăn,
Se află-n ea ascunsă salvarea ta și-a țării,
Egale amîndouă. Tu ține-ți pasu-n mijloc,
Nu mai căta nimică : să se explice soarta.

OEDIPUS

Nu-i potrivit să scormoni o stare fericită,
Poți fără risc să zgîlțîi un lucru ce se surpă.

BĂTRÎNUL

Rîvnești ceva mai nobil decît regala stirpe ?
Să nu regreți amarnic cînd vei găsi părinții.

OEDIPUS

Oricum ar fi căta-voi a nașteri-mi dovadă
De poate fi știută. Iată bătrînul care
Avea sub pază turma regală. Este Phorbas.
Îți amintești de nume sau recunoști tu chipu-i ?

BĂTRÎNUL

(privind atent chipul lui Phorbas)

Nu mi-i străină fața, dar nu-s destul de sigur,
Și nici necunoscută nu-mi pare-nfățișarea.

OEDIPUS

Cînd Laius era rege nu fost-ai tu păstorul
Care urcai cu turma pe Citherón la iarbă ?

PHORBAS

O, Citheronul rodnic în miez de vară-ntr-una
Îmbie darnic turma cu iarba lui cea nouă.

BĂTRÎNUL

Mă recunoști pe mine ?

PHORBAS

Memoria mă lasă.

OEDIPUS

N-ai dat un prunc tu însuți acestui om odată ?
Vorbește ! Șovăi ? Spune, dece-ți pălește chipul ?
Te bîlbîi ?... Adevărul nu-ndură zăbovire.

PHORBAS

Tu miști cele negrite în vremuri asfințite.

OEDIPUS

N-aș vrea să te silească la adevăr durerea.

PHORBAS

I-am dat un prunc odată. A fost un dar zadarnic
Căci n-a putut copilul trăi sub cer cu soare.

BĂTRÎNUL

În vînt să-ți zboare vorba ! E viu. Trăiește astăzi.

OEDIPUS

De ce spui tu că pruncul n-a mai trăit atunce ?

PHORBAS

Un fier trecut, subțire, prin ambele picioare
Îi ferecase glezna. Și umflătura rănii
Ardea trupșorul fraged cu fierbinți grozave.

BĂTRÎNUL

De ce întrebi tu încă ? Sînt foarte-aproape sorții.

OEDIPUS

Dar cine fu, răspunde.

BĂTRÎNUL

Credința mă oprește.

OEDIPUS

Veniți cu foc. Văpaia va birui credința.

BĂTRÎNUL

Pe căi atît de crude se cată adevărul ?
Iertare cer.

Şi dacă îţi par acum sălbatic
Tu ai în mînă gata o răzbunare cruntă.
Rosteşte adevărul. Cine era ? Ce tată,
Ce mamă îl născuse ?

BĂTRÎNUL

Soţia ta ţi-i mamă.

(Bătrînul din Corint şi Phorbas se retrag.)

OEDIPUS

Despică-te pămînte, iar tu, stăpîn pe bezne,
Şi rege peste umbre, scufundă în adîncuri
Pe cel ce-ntoarse legea de naştere şi stirpe.
Zvîrliţi cu pietre, oameni, în capul său nemernic
Loviţi-l toţi cu suliţi. Părinţi, copii, de-a valma
Striviţi-i pieptu-n spadă. Voi, soţi şi fraţi asemeni,
Săltaţi spre mine braţe. Poporul tot s-arunce
Spre trupu-mi foc din ruguri. Voi rătăci-n ocară
Urît de zei şi lume, profanator, eu care
Fusesem demn de moarte din ziua mea întîia.
Ci dă-mi acum întreagă tăria ta, o, mamă !
Hai, suflete-ndrăzneşte ceva fără de seamăn:
Porneşte şi străbate palatu-ţi cu pas grabnic
Şi mulţumeşte-i mamei că ţi-a rodit odrasle.

CORUL

De mi-ar permite zeii
Ca eu să-mi rîndui soarta,
Sub un zefir cuminte
Mi-aş potrivi parîma
Să nu scrîşnească-n hulă,
Ci lunecînd sub briză
Neclătinîndu-şi coasta
Să-mi duc în voie nava,

Iar viața să-mi coboare
Pe singur drum de mijloc,
Temîndu-se de Minos.
Pornind nebun spre soare,
Încrezător în aripi,
Cercînd să-ntreacă păsări,
Penetul fals silindu-și,
Icar, copil, răpește
Știutul nume mării.
Dar iscusitul Daedal
În zbor prudent măsoară
Sub nouri drum de mijloc
Și își așteaptă fiul
Cum pasărea s-agită
Cînd vede-o răpitoare
Și bieții pui își strînge
Pîn' ce Icar în valuri
Prăvale aripi rupte
De zborul său zănatec.
Tot ce măsura-ntrece
Plutește-n hău ce-l soarbe.

(Soseşte vestitorul.)

Dar ce-i aceasta ? Sună neliniștită poarta.
Un sclav regal s-arată păşind încoace jalnic
Şi fruntea îşi loveşte cu mîna-ndurerată.
Hai, spune, care-i vestea ce ne-o aduci acuma ?

VESTITORUL

Dar după ce Oedipus şi-a înțeles ursita
Şi naşterea-i ascunsă şi dovedirea crimei,
S-a osîndit el singur şi în palatul sumbru
S-a năpustit în goană între pereții groaznici
Precum un leu aleargă turbat peste ogoare
Şi scutură şi fruntea şi coama sa roşcată.
Stîlcită-i este fața şi ochii înspăimîntă
Şi geme surd şi-o rece sudoare îi inundă

Întregu-i trup scrîșnește și spumegă cuvinte.
Durerea fără margini se varsă din străfunduri
El însuși pregătește osînda-i fără seamăn
La crima-i potrivită : „Dece mi-amîn pedeapsa
Ca pieptul meu nemernic să mi-l străpungă fierul
Sau focul să mi-l ardă sau piatra să-l răpună ?
Ce tigru sau ce paseri de pradă devora-vor
Ficații mei de-acuma ? O, Citherón, tu, rodnic
În crime noi, sloboade din codrii tăi dihănii
Și ciinii tăi sălbatici să mă sfîșie-ndată !
Trimite pe Agave. De ce te temi tu, suflet ?
Doar moartea mai răpește pe cei curați Fortunei.
Rostind acestea, palma peste mîner o strînge
Și sabia își trage : Tu-ți dai pedeapsă mică
Pentru atîtea crime. Tu vrei să mîntui totul
Prin spadă ? Mulțumi-vei cu moartea-ți doar pe Laius
Dar cum plăti-vei mamei, dar la copii ce da-vei ?
Cum potoli-vei țara care-a-ndurat, sărmana,
În groaznică ruina a tale crime stranii ?
Nu ești bun platnic. Firea ce-ntoarse pentru tine
Și legi nestrămutate și-aduse nașteri nouă,
Tot ea să născocească și pentru mine chinuri.
Fie să mori și iarăși să înviezi și astfel
Să tot renaști în veacuri să ispășești într-una
Osînde noi. Sărmane, pune-ți la lucru mintea,
De nu-i eternă cazna măcar să fie lungă.
Alegeți moarte lungă. Tu să-ți găsești o cale
Să rătăcești departe de morți, dar și de viață.
Tu mort să fii dar pasu-ți să mai colinde lumea.
Suflet al meu, te clatini ? Potop de lacrimi, iată,
Țîșni din ochi și curge peste obraji cu jale.
Dar e destul să jelui ? Vărsa-vor ochii numai
Încinse lacrimi ? Bulbii scoși din orbite-n sînge
Să iasă după lacrimi. Străpunși să fie-ndată
Ochii incești... Dar tace... Mînia îl smintește :
Pometii-nfricoșează și ard cu foc năprazmic
Și ochii crunți vor parcă să iasă din orbite.
Nestăpînit, zănatic, clocotior, sălbatic,
Ca un nebun gemut-a și a răcnit sinistru.

Şi mîinile spre faţă şi-a năpustit, dar ochii
Buimaci încremenit-au şi încordaţi se lasă
Să-i strîngă mîna cruntă ce le sugrumă viaţa.
Cu deşte, ca o cange, el scotoceşte lacom
Şi smulge din orbite globii rotunzi deodată.
Dar mîna iar se-mplîntă în gol şi scormoneşte
Şi-mpinsă în străfunduri în unghii rupe totul
Şi orbitele sînt goale, iar venele-s deşarte,
Se-nfurie zadarnic şi turbă peste margini.
A mai rămas să-nfrunte doar proba de lumină :
Îşi naltă tîmpla-n slavă şi tot cătînd spre boltă
El noaptea sa îşi cearcă şi rupe orice fibră
Din ochii scoşi şi strigă biruitor spre zeii
Care-s stăpînii lumii : „Vă rog cruţaţi-mi ţara,
Plinit-am cele drepte, mi-am îndurat osînda,
Găsit-am nunţii mele o noapte pe potrivă.“
Potop inundă chipul şi fruntea-i sfîrtecată
Din venele-i zdrobite aruncă sînge negru.

CORUL

Ne mînă destinul, plecaţi-vă soartei,
Căci grijile treze nu pot să întoarne
Urzeala ce-o toarce în neguri ursita.
Oricîte năpaste bat stirpea umană
Şi tot ce noi facem coboară din slavă,
Iar Láchesis toarce cu furca-i urzeala
Ne-ntoarsă vreodată de mîna cea sacră,
Merg toate pe-o cale sortită în lume
Şi prima zi trage şi ziua din urmă.
Nici Joe nu poate nimic să răstoarne
Din tot ce aleargă cu pricine proprii.
Orînda fixată oricui nu se schimbă
Niciclnd printr-o rugă. Adesea şi teama
Pe oameni îi stinge. Şi mulţi dintre dînşii
Sosesc la soroace cînd fug de ursită.

(Regele iese din palat.)

Dar porţile răsună şi iată că Oedipus
Cu neguri în orbite şi fără un tovarăş
Îşi pipăie cărarea.

OEDIPUS

E bine-acum. Și-i gata... Plătit-am datoria
Și negura-i plăcută. Dar care zeu prielnic
Învăluit-a fruntea-mi cu nimb de nour negru?
Ce zeu îmi cruță crima? Nu văd lumini părtașe.
De-acum o, paricide, nu ești dator năpastei,
Căci ți-a fugit lumina. Ți-i pe potrivă chipul.

CORUL

(Regina iese din palat.)

Vai, iată, cum gonește Iocásta cu pași repezi,
Regina e smintită precum tebana mamă
Cînd a tăiat, nebună, capul odraslei sale
Și-a înțeles nelegea. Iocasta vrea să strige,
Dorește, dar se teme. Sfiala-nvinsă-i totuși,
Dar vorba-i stă pe buze.

IOCASTA

Cum să te chem acuma?
Copilul meu? Te tulburi? Ești fiul meu. Rușine-i?
Răspunde-mi chiar în silă. De ce întorci tu capul
Și goalele orbite?

OEDIPUS

Cine nu-mi lasă noaptea?
Cine-mi redă lumina? E-al mamei, glasul mamei!
Mi-am irosit eu truda. A ne-ntîlni e-o crimă.
Nemărginirea mării despartă-n veci proscrișii,
Pe unul să-l răpească pămînturi nevăzute,
Și altă lume-ntoarsă către alt cer cu stele,
De s-ar afla sub asta, să-nghită azi pe altul.

IOCASTA

Destinul poartă vina. Prin el nu-i nimeni culpeș.

OEDIPUS

O, cruță-ți vorba, mamă ! O, cruță-mi tu urechea,
Te rog pe trupu-mi care se zbuciumă-n sluțire,
Te rog pe pruncii noștri cu sînge de nelege,
Pe tot ce-i sfînt sau nu e în viețuirea noastră.

IOCASTA

De ce stai țeapăn, suflet ? Cînd ești părtaș la crime
Refuzi să-ți dai pedeapsă ? Prin tine o, incesto,
S-a prăbușit orînda cea sfîntă-a omenirii.
Împlîntă fieru-ndată în vinovatu-ți suflet.
Chiar dacă însuși Joe ar zgudui pămîntul
Și-ar azvîrli cu mîna-i spăimîntătorul fulger
Tot n-ai primi egală pedeapsă pentru crime.
O, mamă prihănită ! Tu vrei să mori și-ți cauți
O cale. Hai, Oedipus, de ești tu paricidul,
Dă mamei tale mîna și du-ți la capăt truda,
Să-i ia suflarea spada. Prin ea se stinse soțu-mi.
De ce-l mai chem acuma cu un fățarnic nume ?
E socrul meu. Dar spada voi împlînta-o-n pieptu-mi
Sau voi străpunge grabnic grumazul fără sprijin ?
Nu știi s-alegi tu rana. O, braț al meu, lovește
În pîntecu-mi ce duse pe soțul meu și fii-i.

(Regina se sinucide.)

CORUL

Zace străpunsă. Mîna se stinge peste rană
Și sîngele țîșnește zvîrlind cu sine spada.

OEDIPUS

O, zeu al profeției, stăpîn peste-adevăruri,
Te-acuz acum. Vai, soarta a vrut să-mi ucid tatăl,
Dar paricid sînt iarăși — fapta-ntrecu și teama —
Căci mama mea se stinse din vina mea cumplită.
O, zeu ce minți, eu astăzi mi-am depășit ursita.

Cercînd mereu cu talpa şovăitoare drumul,
Te du pe căi viclene cu glezna-nfricoşată
Şi taie bezna oarbă cu mîna-ţi tremurîndă,
Păşeşte la-ntîmplare cu talpa-ţi lunecoasă,
Aleargă, fugi! Stai încă! Să nu dai iar de mama.

(către cetate)

Voi toţi sfîrşiţi la trupuri şi mistuiţi de boală,
În piepturi trageţi aer, căci, iată, plec degrabă.
Săltaţi spre slavă fruntea : un cer mai blînd răsare
În urma mea. Bolnavul care mai poartă încă
Suflare-n piept să soarbă întrematorul aer.
Te du şi dă speranţă celor ce stau să moară
Eu trag cu mine răul ce bîntuie-n cetate.
Spăimînătoare Parce, tu, zbuciumată Boală,
Tu, Molimă ca smoala şi tu, smintită Caznă,
Veniţi cu mine. Haideţi. Îmi sînteţi călăuze.

Thyestes

PERSONAJE :

UMBRA STRĂBUNULUI TANTALUS
FURIA
ATREUS
CURTEANUL
THYESTES
TANTALUS
PLISTHENES *fiii lui Thyestes*
UN TÎNĂR
CORUL MICENIENILOR
SCLAVI

Acţiunea se petrece în faţa palatului din Mycene

UMBRA LUI TANTALUS

Ce zeu m-a scos din grota Infernului sinistru
Unde-mi cătam prea lacom amăgitoarea hrană ?
Ce zeu i-arată iarăşi lui Tantal casa-n care
S-a fost născut urgia ? Există oare chinuri
Mai crîncene ca setea în valuri sau ca foamea
Ce-mi cască gura veşnic ? Lunecătoarea stîncă
A lui Sisif veni-va s-apese peste umeri
Sau roata în vîrtejuri să-mi risipească trupul ?
Ori voi primi osînda lui Tityos ce-n grotă
Hrăneşte cu-al său pîntec o pasăre lugubră
Şi refăcînd în noapte ce se pierduse ziua
Se lăsă pradă nouă acelui proaspăt monstru ?
Ce cazne mi-s sortite ? O, crud stăpîn al morţii,
Tu care rîndui iarăşi osînde noi la umbre,
Adaugă năpastei, dacă se poate, chinuri
De care însuşi Cerber cel groaznic să se teamă
Şi Acheronul sumbru să-şi înspăimînte unda.
Să tremur şi eu însumi : din stirpea mea s-or naşte
Urmaşi ce vor învinge prin crimă toţi strămunii.
Nevinovat părea-voi cînd ei vor frînge legea,
Voi umple orice palmă ce stă-n ţinutul crimei.
Cît dăinui-va casa lui Pelops ; Minos însuşi
Nu va cunoaşte tihnă.

FURIA

Hai, tu, hidoasă umbră,
Stîrneşte iar cu furii penaţii ce n-au lege !
Să se înfrunte crime şi săbii să scrîşnească,
Nici ura, nici ruşinea să nu aibă măsură
Şi furia cea oarbă să le-nfierbînte mintea.

Să dăinuie sminteala părinților și crima
Să treacă la odrasle : să n-aibă timp vreunul
Nelegea să-și jurască ; în șir fără hotare,
Cînd una-i răzbunată din ea să crească alta.
Să le răpească tronul frățînilor cu fumuri
Și în exil să-i cate. Destinul casei crunte
Să oscileze-ntr-una doar între regi nesiguri.
Din slăvi s-ajungă-n tină și din țărînă-n slavă
Și soarta să rotească fără istov domnia.
Goniți pentru nelege, cînd soarta le dă țara,
Să cadă iar în crimă ; urîți de toți să fie.
Asemeni de ei înșiși, mînia n-aibă margini.
Să înspăimînte frate pe frate și tot astfel
Părinții și copiii ; să piară pruncii groaznic,
Mai groaznic să se nască ; soțiile vrăjmașe
Să-nfricoșeze soții ; și peste mări războaie
Să-i poarte și doar sînge să curgă peste țarini.
Iar pofta să învingă conducători destoinici
Și-a fratelui nelege să pară mai ușoară
În casa criminală... Credința și osînda
Și dreptul tot să piară. Nelegiuirea voastră
Să pîngărească cerul. De ce scapără stele
Și raza lor eternă împodobește lumea ?
Să vină noapte-adîncă, din cer să cadă ziua,
S-amestece penații înmormîntări și crime,
Să cheme și să umple cu Tantal toată casa.
Să-mpodobească vesel coloanele, iar poarta
Să înverzească-n laur ; și demn de-a ta sosire
Să strălucească focul : nelegiuirea tracă
Mai cruntă să renască. De ce ezită unchiul ?
Cum, încă nu-și boicește copiii săi Thyeste ?
Dar cînd îi va ucide ? De-acum la focuri pline
Căldările să fiarbă, și trupuri sfîrtecate
Cu sînge să stropească a unchiului lor vatră.
Ospățul fie gata... Tu vei sosi ca oaspe
Obișnuit cu crima. Te-am liberat doar astăzi
Ca să-ți astîmperi foamea la masa asta cruntă.
Hai, potolește-ți setea : amestecat cu vinul
Se bea în fața-ți sînge. Da, am găsit ospățul
De care tu fugi-vei ! Stai, unde pleci în goană ?

Spre lacul și spre fluviul cu undele viclene,
Spre arborii cu fructe ce fug de-a mele buze.
Aș vrea să intru iarăși în casa mea din neguri,
Și dacă par acuma că-ndur o caznă mică
Să mi se schimbe țărmul; să fiu lăsat în largu-ți
O, Phlegeton, în valuri care mă-ncing cu flăcări.
Vai, tu ce ai poruncă să-nduri pedeapsa sorții,
Tu care stai și tremuri sub stînca măcinată,
Temîndu-te într-una cînd stă să se prăvale,
Tu care-ngheți de spaimă la rînjetul sălbatic
De lei flămînzi și care înfricoșat de ceata
De Furii blestemate alungi cu mîna-ți arsă
Văpăi mistuitoare, toți ascultați pe Tantal
Care spre voi zorește: „Dați-mi crezare astăzi,
Iubiți-vă osînda". Vai, cînd voi mai fi slobod
De zeii cei din ceruri?

FURIA

Întîi să-ți zdruncini casa,
Să porți cu tine vrajba și regilor să dărui
Iubire rea de spadă: în piept lovește-i crîncen
Cu furie smintită.

UMBRA LUI TANTALUS

E drept să-ndur osîndă,
Nu să devin osîndă. Prin crăpături eu fost-am
Trimis ca duh sinistru sau ca o ciumă care
Să răspîndească-n lume bolești. Către crime
Eu să-mi conduc nepoții. O, tată preaputernic,
Al zeilor și-al nostru, chiar dacă ți-e rușine
Și sloboda mea limbă-ndura-va caznă nouă,
Nu voi tăcea. Te sfătui să nu-ți pătezi cu sînge
Neprihănita-ți mînă, nici să mînjești altare
Cu o smintită faptă. Voi sta să-mpiedic crima.

(Către Furie.)

De ce-mi îngrozești ochii cu biciul și cruntată
Mă urmărești cu șerpi-ți ? De ce-mi atîți tu foamea
Înfiptă-n măruntaie ? Vai, setea-mi arde pieptul
Și în viscere-aprinse străluce viu incendiul !
Eu te urmez.

FURIA

Sminteala asta cruntă împarte-o-n toată casa,
Așa, să-i poarte patimi, setoși de propriul sînge !
Dar a simțit palatul sosirea ta și-acuma
Se zguduie de spaimă că-l pîngărește pasu-ți.
S-au săvîrșit destule. Întoarce-te-n adîncuri
La țărmuri cunoscute. Pămîntul întristat e
Și-abia îți rabdă urma. Tu vezi cum apa-n rîuri
Coboară în străfunduri și lasă matca goală ?
Cum vînt de foc înalță nori rari în depărtare ?
Pălește orice arbor și crengi stau despuiate
Căci poamele căzut-au ; iar Istmul care sună
Bătut de valuri veșnic de-o parte și de alta,
Tăind marea vecină cu trupul său subțire,
Ascultă surdul vuiet retras acum în larguri.
Deja secat-a Lerna și-n Phoroneus valuri
Ascunsu-s-au în matcă, deja Alpheu cel sacru
Nu-și mai ivește unda și Citheronul vîrfuri
Înalță fără cușmă de veșnică zăpadă :
Se tem argeii nobili de seceta străbună...
Titan stă la-ndoială să poruncească zilei
Ce va pieri să-și mîne peste înalturi caii.

(Furia coboară în Infern.)

CORUL

Și dacă vreun zeu mai iubește argeii
Și Pisa vestită prin carele repezi,
Sau dacă tot el mai iubește Corinthul
Cu portul său dublu și marea sau dacă
Iubește Taigetul cu neaua sclipindă,

Pe unde Boreas în vreme de iarnă
Adună zăpadă pe creste înalte,
Topită în vară de-rodnice vînturi,
Pe care îl scaldă Alpheus cel rece
Şi care-i vestit prin olimpicul stadiu,
Întoarcă-şi puterea prielnică-ncoace,
Să-mpiedice şirul de crime şi astfel
Să nu mai răsară nepoţi mai netrebnici
Şi-o crimă mai mare s-aprindă urmaşii.
Pornirea-i sleită de-atîta prihană
Să-şi lepede spiţa lui Tantal cea crudă.
De-ajuns cu păcatul. Virtutea şi crima
De rînd întrecute-s. Pierit-a Myrtilus,
Trădat cum el însuşi trădase stăpînul,
Şi dus peste valuri cu-aceeaşi credinţă
El mării dă faimă cu numele-i nobil.
Povestea-i ştiută de toţi corăbierii.
Copilu-ţi sfîrşit-a în spada nefastă
În timp ce-alerga să te-mbrăţişeze.
Şi trupul lui fraged l-ai dat vîlvătăii
Şi l-ai sfîrtecat cu dreapta-ţi, o, Tantal,
Ca hrană să-l dai divinilor oaspeţi.
Dar foame şi sete eternă stîrnit-au
Aceste bucate. Pedeapsă mai dreaptă
Nici nu s-a găsit pentru bárbara masă.
Stă Tantal sleit cu gîtul în arşiţi
Şi poame bogate-i atîrnă spre frunte,
Dar sînt mai fugare ca fínece păsări:
Un arbor se-nclină cu crengile grele,
Curbat sub povara de fructe răscoapte,
Jucîndu-şi momeala spre gura-i deschisă.
Deşi este lacom şi ars de ispită,
Mereu amăgit el nu le mai cearcă.
Întoarce privirea şi buzele-şi strînge,
Şi ferecă foamea cu dinţii în cleşte.
Atuncea toţi pomii coboară-n aproape
Belşug de arome şi dulcile fructe
Îl mustră deasupra-n moleţice frunze.
Şi foamea stîrnită îl face să cerce
Cu mîna-n zadar ; oriunde se-ntinde

Înşeală plăcerea-i, căci rodul de toamnă
Se naltă în slavă cu sprintene ramuri.
Îl chinuie setea întocmai ca foamea.
Cînd sîngele-ncins e şi-l mistuie focul
Ce-şi urcă vîlvoarea, sărmanul, tot cată
Spre valuri din faţă, dar rîul cel iute
Le-ntoarce şi lasă doar matca aridă
Şi-n urmă-i pe el fugind după unde...
Bea Tantal ţărînă din rîul năvalnic.

ATREUS

Să fii un laş şi trîndav şi fără nerv în toate
Şi, lucru de ruşine pentr-un tiran puternic,
Să nu răzbuni nici crima urzită de-al tău frate
Ce-a rupt divina lege, ci doar să plîngi zadarnic
Mînia ta, Atreus ? Dar trebuia tot locul
Să freamăte sub arme şi mările-amîndouă
Sub flota ta să geamă ; se cuvenea ca flăcări
Să mistuie cetate şi cîmp şi pretutindeni
Să strălucească săbii. Pămîntul Argolidei
Să sune sub copite ; nici codrii să n-ascundă
Vrăjmaşii, nici cetatea zidită-n vîrf de munte.
Poporul din Mycene să trîmbiţeze-atacul
Şi-oricine ocroti-va un cap vrăjmaş îndată
Să piară printr-o moarte nemărginit de cruntă.
Chiar şi palatul mîndru al falnicului Pelops
Să cadă, dar să-ngroape cu mine pe-al meu frate.
Hai, suflete, fă crima ce-o vor huli urmaşii
Şi-or aminti-o veşnic. Cutează azi nelegea
Sălbatică şi cruntă, pe care cruntu-ţi frate
Ar prefera-o sieşi. Tu răzbuna-vei crima
Doar dacă-nvingi. Ce poate să fie-atît de crîncen
Să-l biruie pe-acela ? Au zace-n resemnare ?
Sau ştie să păstreze măsura-n fericire
Şi calmul în restrişte ? Îi ştiu ne-nduplecarea.
Nu poţi să-i mlădii firea, dar poţi să-i frîngi tăria.
Deci să-l ataci nainte de-a-şi întări puterea,
Ca nu cumva el însuşi s-atace pe cel paşnic,
Ori voi pieri, ori piere : căci între noi stă crima
Celui ce-ntîi ocupă.

CURTEANUL

Nu te-nspăimîntă însă
Poporul tău potrivnic ?

ATREUS

E bun suprem puterea
De a-ţi sili poporul să-ndure şi să nalţe
Regeasca faptă.

CURTEANUL

Teama sileşte tot poporul
Să laude şi-l schimbă într-un vrăjmaş tot teama.
Dar cel care rîvneşte la un renume vrednic,
Vrea laudă pornită din inimi, nu din buze.

ATREUS

Slăvire preacurată primesc în dar umilii,
Minciună cel puternic. Dar îşi impune vrerea.

CURTEANUL

De vrea ce-i drept un rege, nu-i calcă voia nimeni.

ATREUS

Oriunde e permisă unui stăpîn doar cinstea,
Domneşte la-ntîmplare.

CURTEANUL

Unde nu e ruşine,
Dreptate, neprihană, sfinţenie, credinţă,
E şubredă domnia.

ATREUS

Aceste toate bunuri
Sînt doar virtuţi private. Aleagă-şi alt drum regii.

CURTEANUL

Socoate că-i nelege să-ţi vatămi pe-al tău frate.

ATREUS

Tot ce-i nelege nu e şi contra sa nelege,
Căci ce-a lăsat acesta nepîngărit de crimă ?
El mi-a răpit soţia prin adulter ; şi-n urmă
El mi-a furat domnia şi-a cîştigat fățarnic
Străbunul semn de rege şi-a profanat palatul.
În staulul lui Pelops stă un berbec de stirpe,
Misterioasă frunte peste-o bogată turmă,
Pe trupul său scînteie podoaba sa de lînă
Cu firele de aur ; din blana lui toţi regii,
Urmaşi lui Tantal, poartă împodobite sceptre.
Stăpînul său e rege : pe-acesta îl urmează
Fortuna casei noastre. Berbecul sacru paşte
Închis într-o poiană împrejmuită-n piatră
De-un zid ce ocroteşte păşunea cea fatală.
Pornind nelegiuirea, perfid răpi berbecul
Făcînd părtaşe crimei pe soaţa mea Aerope.
De-aici porni tot răul năpastei schimbătoare,
Căci eu cu groaza-n suflet am rătăcit prin ţară.
Nu mi-a cruţat nobleţea de uneltirea-i crudă ;
Soţia mea coruptă şi slava mea în spulber
Şi casa-n suferinţă şi fiii-mi îndoielnici,
Nimic nu-i sigur astăzi decît vrăjmaşul frate.
Ce stai uimit ? Începe. Aprinde-ţi ura... Iată-i
Pe Tantal şi pe Pelops : sînt pilde mîinii mele.
Dar, spune-mi, cum tăia-voi nelegiuita-i frunte ?

CURTEANUL

Prin spadă să-şi reverse sufletul său potrivnic.

ATREUS

Vorbeşti despre sfîrşitu-i : eu vreau osînda însăşi.
E prea uşor să piară tiranul : în regatu-mi
Şi moartea-i o favoare.

CURTEANUL

Nu-ți tulburi pietatea ?

ATREUS

O, du-te, Pietate, de-ai fost în casa noastră !
Să vină azi cohorta de Furii blestemate,
Erynis ce dezbină, Megaera care-agită
În mînă două torțe : vai, pieptul meu nu arde
Destul în trîmba urii, îi place să se umple
De patimi ca un monstru.

CURTEANUL

Ce plănui în turbarea-ți ?

ATREUS

Nimic din ce-ar cuprinde dureri obișnuite :
Nu voi uita vreo armă, dar nu-i de-ajuns nici una.

CURTEANUL

Cu spada.

ATREUS

Prea puțin e.

CURTEANUL

Sau focul.

ATREUS

Nici atîta.

CURTEANUL

Durerea-i uriașă. Ce arme folosi-va ?

ATREUS

Chiar pe Thyestes însuși.

CURTEANUL

Un rău ce-ntrece ura-ți.

ATREUS

Așa e. Uraganul îmi zguduie tot pieptul
Și-i vînzole adîncul. Împins sînt de furtună
Și nu știu unde. Geme pămîntul din străfunduri.
Seninul tău, casa trozneşte-n tot tavanul
De crezi că-i prăbușită și larii se-nspăimîntă
Și-ntors-au fața. Astăzi întîmple-se nelegea
De care voi vă temeți, o, zei !

CURTEANUL

Ce pui la cale ?

ATREUS

Un nu știu ce mai tare decît o crimă simplă
Îmi clocotește-n suflet peste măsura firii
Și mîna îmi sileşte. Nu știu ce este asta,
Dar e ceva magnific. O, suflete, fii gata !
Este o crimă demnă de-Atreu și de Thyeste,
Vor fi părtași. Odrizii au mai văzut ospețe
Nelegiuite. Crima, eu recunosc, cumplită-i,
Dar fost-a săvîrșită. Durerea mea găsi-va
Ceva mai crunt ? O, mamă din Daulis și soră,
Dați-mi curaj. Pricina aceeași e. Vreau brațul
Să mi-l împingeți. Tatăl, înveselit și lacom,
Să-și sfîrtece copiii și să le-nghită trupul.
E bine și destul e. Îmi place mult osînda,
Dar unde-i el acuma ? Dece Atreu și astăzi
Trăiește fără vină ? În ochi-mi se perindă
Îngrozitoarea crimă : odrasle grămădite

În gura unui tată. O, suflet, de ce tremuri
Şi te-nspăimîntă crima ? Hai, trebuie-ndrăzneală !
Ce este-n crima asta nelegiuire cruntă
El singur săvîrşi-va.

CURTEANUL

Prin ce capcană totuşi
Ne va cădea în plasă şi-l vom aduce-ncoace ?
El crede totul duşman.

ATREUS

Nu l-am putea noi prinde
Dacă n-ar vrea să prindă. Rîvneşte iar la tronu-mi.
El speră şi-nfrunta-va chiar fulgerul lui Joe,
Va îndura prăpădul furtunilor pe valuri,
Sau va intra-n genunea ce clocote la Syrte.
El cu speranţa asta — năpastă ce-l va pierde —
Şi-o revedea frăţînul.

CURTEANUL

Cine-i va da credinţa
În pace ? Va primi-o ?

ATREUS

Speranţa necinstită
Credulă e. Vor merge copiii mei cu vestea
La unchiul lor : să-l roage să-şi lase pribegia
Şi-amarul să-l preschimbe cu tronul şi în Argos
Cu mine să domnească. De va sfida-ndărătnic
Mărinimia noastră, măcar copiii-i candizi,
Sfîrşiţi de chinuri grele, ademenindu-şi mintea,
Vor fi mişcaţi ; iar vechea rîvnire la domnie
Şi neagra-i sărăcie şi chinurile-i dure
Supune-vor bărbatul oricît de dîrz la suflet.

CURTEANUL

Dar timpul lung făcut-a napasta sa uşoară.

ATREUS

Te-nşeli ; durerea caznei mereu sporeşte zilnic :
Nu-i greu să-nduri osînda, ci-i greu s-o porţi
într-una.

CURTEANUL

Alege pe-altul sfetnic pentru urzeala-ţi sumbră,
Toţi tinerii ascultă mai lesne sfaturi rele.
Vor face ei cu tatăl ce fac acum cu unchiul,
Căci crima se întoarce adesea spre magistru.

ATREUS

De nu-i învaţă nimeni nici viclenii nici crime,
Îl va-nvăţa domnia. Că fi-vor răi ţi-e teamă ?
Din naştere sînt astfel. Ce tu numeşti cruzime
Şi crezi că e urzită prea crunt şi-n necredinţă,
Poate-o gîndeşte-acela ?

CURTEANUL

Dar şti-vor vicleşugu-ţi
Copiii tăi ?

ATREUS

Secretul n-are chezaş în vîrsta
Neîncercată. Poate mi-or da-n vileag capcana.
Tăcerea se învaţă din chinul lung al vieţii.

CURTEANUL

Vei amăgi copiii-ţi prin care tu gîndeşti că
Vei înşela pe-acela ?

ATREUS

Ca să-l feresc de vină.
De ce să mai amestec copiii mei în crimă ?
Cumplita noastră ură de noi va fi-mplinită.

Dai înapoi, o, suflet? Dacă tu cruți copiii-ți
Vei mai cruța și alții. Să-mi fie Agamemnon
Părtaș lucid la planu-mi și Menelau asemeni.
Din crima asta cruntă s-o lumina dovada
Urmașilor nesiguri. Dacă nu vor să lupte
Și nici să-i poarte ura și unchi îl socoti-vor,
E tatăl lor. La drum, deci. Dar tremurarea feței
Trădează-adesea multe; ba chiar mărește planuri
Dau în vileag pe meșter. Să nu cunoască fapta
La care sînt unelte.

(către curtean)

Iar tu ascunde taina.

CURTEANUL

Nu-mi trebuie povață: credința mea și teama
În piept o va închide. Dar mai ales credința.

CORUL

În sfîrșit, regala stirpe
Stins-a urile fraterne-n
Vechiul neam al lui Inachus.
Ce văpăi vă-ncrînceneză
Să vărsați al vostru sînge
Asaltînd prin crimă tronul?
Lacomi de putere, nu știți
În ce loc șade domnia?
Nu averi îl fac pe rege,
Nici vesminte tyrriene,
Nici coroana de pe tîmple,
Și nici grinzi lucind în aur.
Rege-i omul care-nvins-a
Teama și-ale sale patemi.
Nici ambiții nu-l subjugă,
Nici favoarea schimbătoare
A mulțimii fără cumpăt.
Nici ce-Apusul sapă-n mine,
Nici ce Tagu-n unde d-aur

Mînă-n matca sa lucindă.
Nici ce şesuri dogorînde
Treieră în lanul libic.
Fulger prăvălit alături
Pe acesta nu-l spăimîntă.
Şi nici vînt prădînd pe mare
Şi nici hula-nvolburată
Cînd răstoarnă valul hadric.
Nici o lance nu-l supune,
Nici oţelul scos din teacă.
Aşezat în loc de tihnă,
Dedesubt el vede lumea.
Vesel merge-n faţa sorţii,
Nu se plînge că muri-va.
Oricît regii întîlni-s-or,
Capi ce mînă dahi sălbateci,
Alţi din ţărmul Mării Roşii
Ţinînd marea-mpurpurată-n
Mii de perle scăpărînde,
Sau cei care porţi caspine
Dau sarmaţilor războinici,
Oricît s-ar lupta cel care
Cearcă Istrul cu pedeştrii,
Şi-n oricare loc se află
Serii nobili prin mătăsuri,
Doar virtutea ţine tronul.
Ea nu vrea sirepi năvalnici
Şi nici arme, nici săgeţi ce
Parţii le slobod în lupte
Cînd vicleni imită fuga.
Nici cetăţi să culce-n ţărnă
Cu maşini care aruncă
Pietre mari pînă departe.
Rege-i doar cel fără teamă,
Cel fără dorinţi e rege.
Şi-ăst regat şi-l dă oricine.
Urce cine vrea puternic
Culmea lunecoasă-a curţii,
Eu voi doar dulce repaos.
Aşezat pe-o treapt-umilă,

Să mă-ncînt cu blînda tihnă.
Viaţa mea să curgă-n taină
Fără s-o cunoască lumea.
Cînd se vor fi scurs în haos
Zilele-mi fără de larmă,
Voi sfîrşi bătrîn în gloată.
Moartea-i rea doar pentru omul
Prea ştiut de toţi, dar care
Nu s-a cunoscut pe sine.

THYESTES

Văd coperişuri blînde şi bogăţii în Argos,
Bun fără de pereche la-ntoarceri din bejenii,
Întinsul ţării mele şi zeii din vechime
(Dacă există zeii), ciclopicele turnuri,
Podoabă care-ntrece isprava omenească,
Arenele slăvite de tineri unde-adesea
Am cucerit pe caru-mi cununa biruinţei...
Să curgă iar mulţimea din Argos înainte-mi,
Chiar şi Atreu să vină !... Vai, caută-ţi mai bine
Pădurea şi refugiul şi-acolo printre fiare
Să-ţi duci de-a valma viaţa. Lumina-acestui sceptru
Nu-i lucru ce-ţi ia ochii cu-o falsă licărire.
Tot admirîndu-ţi darul, vezi cine ţi-l oferă.
Odinioară între năpaste fără margini
Am fost senin şi tare, dar astăzi, dimpotrivă,
Mă-nfrigurează teama şi sufletu-mi rîvneşte
Ca trupul să se-ntoarcă : păşesc fără de voie.

TANTALUS

Ce-i asta ? Iată, tata, cum zăboveşte pasu-i !
Privirea îşi roteşte şi stă în şovăire.

THYESTES

Dece te clatini, suflet, ce cumpăneşti atîta
O simplă hotărîre ? Te-ncrezi în ce-i nesigur,
În frate-ţi şi-n domnie ? Te temi de rele care
Deja au fost învinse şi potolite ? Fugi de

Năpaste rînduite ? Plăcută-i azi restriştea.
Întoarce-te, cît timp e, şi viaţa ţi-o salvează.

TANTALUS

Ce pricină te-mpinge să-ţi duci departe pasul
De patria văzută ? De ce nu strîngi la sînu-ţi
Atîtea bunuri ? Paşnic te cheamă azi frăţînul
Să-mparţi cu el domnia. El iar adună trupul
Palatului în vrajbă... Pe tine te dă ţie.

THYESTES

Mă-ntrebi pricina fricii ? Nici eu nu ştiu pricina.
Nu văd vreo teamă-n juru-mi, dar teama mă-nfioară.
Vreau să păşesc, dar trupul îşi clatină genunchii,
Şi sînt tîrît altunde din calea-n care umblu.
Tot astfel hula mării întoarce nava-n larguri
Împinsă peste valuri cu vîsla sau cu vela.

TANTALUS

Învinge orice stavili ce-ţi înconjoară mintea,
Gîndeşte-te acasă la bunuri ce te-aşteaptă :
Poţi să domneşti, o, tată !

THYESTES

Dar pot să mor asemeni.

TANTALUS

Puterea e sublimă !

THYESTES

Nimic e de n-o jindui.

TANTALUS

Vor moşteni-o fiii-ţi.

THYESTES

Doi regi nu-ncape jilțul.

TANTALUS

Preferi tu sărăcia cînd poți să fii ferice ?

THYESTES

Rîvnim la măreția cu nume care-nșeală
Și ne-nspăimîntă lipsa. Cît eu am stat pe tronu-mi,
N-am stat fără de spaimă, ci m-am temut și pînă
De sabia din șoldu-mi. Ce bine e să nu stai
În calea nimănuia ! Să iei o masă blîndă
Lungit pe lut !... Nelegea nu intră în colibe,
Iar hrana fără grijă se ia la masa-ngustă.
La curți — eu știu — otrava se bea-n pocal de aur,
Prefer sărmana soartă unui belșug de rege.
Cetățile mărunte nu tremură în fața
Palatului ce urcă pe crestele de munte.
Nu fulgeră ivoriu pe naltele lambriuri
Și somnul meu nu are să-l apere străjerul.
Nu pescuiesc cu nave și nu alung nici marea
Cu diguri sfidătoare ; nu grămădesc în pîntec
Tributuri de la neamuri și nu e pentru mine
Cules ogorul care-i cu parți și geți hotarnic.
Nu-s adorat cu smirnă și nu-s împodobite
Altarele-mi cu daruri ce se cuvin lui Joe.
Nu freamătă pădurea pe casa mea ; nici lacuri
Nu fumegă încinse cu zeci de mîini ; nu dărui
Nici lenevirii ziua și nici lui Bacchus noaptea.
Dar nu mă tem : mi-i casa păzită fără armă,
Căci liniștea măreață stă în umile lucruri.
Imensă e domnia de-a fi fără domnie.

TANTALUS

Să nu alungi puterea cînd zeul ți-o oferă,
Nici trebuie rîvnită, dar fratele-ți te roagă.

THYESTES

Mă roagă. Să mă tem deci. Ascunde o capcană.

TANTALUS

Adesea pietatea se-ntoarce iar la locu-i,
Şi dragostea cea dreaptă îşi recîştigă forţa.

THYESTES

Atreu să mă iubească ? O, mai degrabă marea
S-o revărsa pe Ursa şi clocotul siculic
Încremeni-va unda-i şi lanuri pîrguite
S-or înălţa din marea Ionică sau noaptea
Va lumina pămîntul ori mai degrabă focul
Se va uni cu apa, viaţa cu moartea, vîntul
Cu valuri împăcate !

TANTALUS

Te temi de vreo capcană ?

THYESTES

De toate. Ce măsură să pun în a mea teamă ?
Cît poate mă urăşte.

TANTALUS

Dar contra ta ce poate?

THYESTES

N-am teamă pentru mine, ci voi mă faceţi astăzi
Să mă-nspăimînte-Atreus.

TANTALUS

Prudent te temi tu încă ?

E prea tîrzie paza cînd te ia val de rele,
Să mergem. Ca părinte vă iau drept martori totuşi
Că vă urmez, dar fără să vă duc eu.

TANTALUS

Şi Joe
S-o arăta prielnic la gîndu-ţi bun ! Porneşte.

ATREUS

E fiara-mpresurată cu plase rînduite,
Acum îl văd aievea şi-alăturea de sine-i
Odrasla spiţei crunte. De-acuma în loc sigur
Se află ura-mi veche : căci mi-a venit în mînă
Thyeste însuşi ; iată-l cum a sosit cu totul.
Abia îmi stîmpăr ura şi-mi ţin în frîu durerea.
Sînt ca un cîine umbric ce urmăreşte fiara,
Trăgînd cureaua lungă şi scotocindu-şi calea
Cu botul peste tină şi care se supune,
Cît simte-n depărtare mistreţul ce duhneşte,
Dar de-i aproape prada îşi zbuciumă grumazul
Şi geme şi scînceşte şi fără preget cheamă
Stăpînul ce-ntîrzie şi zgarda el şi-o rupe
Cînd ura simte sînge nu ştie să se-ascundă,
Dar totuşi s-o învălui.

(arătîndu-l pe Thyestes)

Vezi pletele-i hirsute
Cum cad pe faţa-i tristă cu slin învîrtoşate
Şi ce hidoasă-i barba ! Să ne păstrăm cuvîntul.

(înaintînd spre Thyestes)

Mă bucur că sosit-ai. O, dă-mi îmbrăţişarea
Atît de mult dorită... Orice mînii să piară.
De-acuma doar iubirea şi sîngele sînt sfinte,
Iar ura blestemată s-o retezăm din suflet.

Puteam să-mi apăr vina dacă tu n-ai fi astfel.
Mărturisesc, Atreus, le-am săvîrşit pe toate
Pe care tu le bănui. Iubirea ta de astăzi
Cumplită-mi face vina. Cu totul este-n culpă
Cel ce păru-n prihană faţă de-un frate darnic.
Pledez acum în lacrimi ; îmi vezi tu primul ruga,
Cu mîinile-mi neatinse de alţi genunchi te conjur
Aruncă ura toată şi-nlătură din suflet
Văpaia răzbunării. Primeşte-mi ca ostateci
Copiii mei o, frate.

ATREUS

De pe genunchi ia-ţi mîna
Şi vino cît mai iute să te cuprind în braţe.
Şi voi, copii, de-asemeni, toiag al bătrîneţii,
Îmbrăţişaţi-mi gîtul.

(către Thyestes)

Dezbracă-ţi haina ruptă
Şi cruţă-mi ochii : pune-ţi podoabe ca şi mine
Şi vesel tu primeşte o parte din domnie.
Mai mult spori-va astfel în lumea largă faima,
Redînd fratelui teafăr puterea părintească :
Hazard e să ai sceptrul, să-l dărui e virtute.

THYESTES

Te-or răsplăti, o, frate, cum se cuvine, zeii
Pentru atîta bine. Năpasta mea refuză
Coroana cea regală, iar mîna neferice
Alungă sceptrul. Astăzi, îngăduie o, frate,
Să mă ascund în gloată.

ATREUS

Dar tronul ne încape.

THYESTES

Tot ce-i al tău, o, frate, va fi şi-al meu, desigur.

ATREUS

Cine alungă darul ursitei revărsate ?

THYESTES

Oricine încercat-a cît de labil e valul.

ATREUS

Vrei să-mi răpeşti chiar mie o glorie imensă ?

THYESTES

Ţi-i gloria-mplinită, numai a mea rămîne.
Nestrămutat mi-e gîndul de-a refuza coroana.

ATREUS

Voi părăsi domnia-mi de nu-ţi primeşti tu partea.

THYESTES

Primesc : dar eu purta-voi silit coroana ţării,
Căci armele-mi şi legea îţi vor servi doar ţie.

ATREUS

Aşează-ţi diadema pe fruntea ta augustă
Şi eu voi da lui Joe ofrande rînduite.

CORUL

Dar cine ar crede ? Atreu cel sălbatic
Şi fără măsură şi crud la măceluri
Uimit a rămas văzîndu-şi frăţînul.
Nu-i nici o putere ca dragostea pură,

Doar între străini durează-nvrăjbirea,
Pe-aceştia iubirea-i va ţine alături.
Dar după ce ura din mari interese
Rupînd înţelegeri stîrni bătălia
Şi trupe uşoare sunînd din zăbale
În mîini fulgerau potrivnice săbii
Rotite în aer cu dese împungeri
De Mars furibund şi lacom de sînge,
Sosi şi iubirea şi-aduse războinici
Să-şi strîngă în pace frăţeştile braţe.
Ce zeu a schimbat deodată măcelul
În pace senină ? Căci ieri, în Mycene,
Sunat-a văzduhul de lupte civile :
Şi mame-şi strîngeau copiii cu spaimă,
Femei îşi temeau bărbaţii în zale
Că luaseră-n mînă o spadă în care
Rosese rugina în vremuri de pace.
Şi unii lucrau la ziduri stricate,
Iar alţii la turnuri căzute-n ţărînă.
Şi unii trudeau să ferece poarta
Cu drugi de metal, iar alţii de strajă
În nopţi alarmate vegheau pe creneluri.
Mai grea ca războiul e spaima de luptă.
Dar iată se stinse şi teama de spadă,
Tăcut-a de-acuma şi mugetul goarnei.
De-acum amuţit-a şi-al cornului ţipăt
Şi pacea-i stăpînă-n cetatea ferice.
Aşa-i cînd se umflă înalte talazuri
Şi Corus aleargă pe mare în Bruttium,
Cînd Scylla îşi sună izbitele grote
Şi-n port corăbierii se tem de vîrtejul
Pe care Charibda-l aruncă-n afară.
Ciclopul sălbatec ce şade sub stîncă
Fierbinte a Aetnei se teme ca tatăl
Să nu îi inunde cu crîncene valuri
Văpaia ce sună în forja-i eternă.
Laerte mai crede că ţara-i săracă,
Itaca-n cutremur, s-afundă genune.
Dar vîntul deodată îşi curmă bătaia
Şi marea s-aşterne mai blîndă ca lacul,

Iar largul de care se tem corăbierii
Îl taie în zare doar pînze sclipinde.
Întinderea cheamă iar bărci jucăuşe
Şi peşti poţi să numeri în apa adîncă.
Pe-aici, unde ieri, sub furtuni uriaşe
Cicladele-n tremur gemut-au în hulă.
Nu-i stare prea lungă : răsfăţul şi chinul
Se schimbă pe rînd : mai scurt e răsfăţul
Căci clipă te-aruncă din culme-n genune.
Acel care pune coroană pe frunte,
De care popoare-n genunchi se-nfioară,
Acel care numai c-un semn dezarmează
Şi medul şi indul vecin cu Apollo
Şi dahii ce luptă călare cu parţii,
Acela nu-şi poartă în linişte sceptrul ;
Ghiceşte răscoale, se teme de soartă
Ce lumea roteşte în volbura vremii.
O, voi ce-aveţi dreptul de viaţă şi moarte,
Dat vouă de tatăl ţărînii şi-al mării,
Lăsaţi de o parte trufaşa privire !
Cel mic se-nspăimîntă de vorbele voastre,
Pe voi vă apasă stăpînul mai mare,
Căci orice regat stă sub altul mai vajnic.
Pe unul îl vede în jilţ răsăritul,
Chindia-l zăreşte-n ruină pe-acelaşi.
Să nu dai crezare prea mult fericirii,
Să nu pierzi speranţa nicicînd în restrişte,
Căci Clotho le-mbină şi-mpiedică soarta
Să stea nemişcată : se-nvîrte destinul.
Nu-i nimeni iubit de zeii prielnici
Încît să-şi promită şi ziua de mîine,
Căci zeul ne-ntoarnă fugarnica faptă
În repezi vîrtejuri.

VESTITORUL

Vai, ce vîrtej mă zmulge şi m-o-nălţă în aer
Şi m-o-nveli în nouri, răpindu-mă din locul
Acestei crunte crime ? O, casă, tu, ocară
Lui Pelops chiar şi Tantal.

CORUL

Aduci o veste nouă ?

VESTITORUL

Ce loc este acesta ? E Argos sau e Sparta
Sortită-acelor gemeni pioşi sau e Corinthul
Cu două mări în juru-i sau Istrul ce-i prielnic
Alanilor sălbatici ori e pămînt hircanic
Sub veşnică zăpadă sau e ţinutul scitic ?
Ce loc este acesta părtaş la crima sumbră ?

CORUL

Destăinuie mai iute, aşa cum este, crima.

VESTITORUL

De s-ar calma simţirea ! Iar trupu-n pironire
De şi-ar sloboade groaza !... Imaginea cea cruntă
Mi-e-nfiptă în privire... Zmulgeţi-mă de-aicea,
Furtuni clocotitoare, duceţi-mă pe calea
Pe unde urcă sorii !

CORUL

Ne ţii pe toţi în spaimă.
Ce te-ngrozeşte ? Spune ? Cine-i făptaşul crimei ?
Care din doi i-acela ? Vorbeşte cît mai iute.

VESTITORUL

În vîrful citadelei lui Pelops este-o parte
Întoarsă spre Austru cu ziduri care parcă
Sînt gemene cu piscul şi-ameninţă cetatea
Cînd gloata se revoltă ca să uzurpe regii.
Aici străluminează o sală cît arena
Cu nobile coloane ce în culori multiple
Susţin pe umeri bolte cu grinda aurită.

După această sală ştiută de mulţime,
Palatul se împarte în încăperi o mie.
Într-una tăinuită-n regeştile iatacuri
Se află sanctuarul într-o adîncă vale
Împresurat de-un codru în care nici un arbor
N-are frunzişul vesel, nici n-a văzut toporul.
Doar chiparoşi şi tise şi gîrniţa cea neagră
Se clatină-n pădurea ceţoasă. Peste codru
Doar un stejar se nalţă şi stăpîneşte valea.
Aici vin tantalizii să cate auspicii,
Să ceară ocrotire-n restrişte şi-ndoială.
Ofrande nemişcate atîrnă : sînt trompete
Şi care sfărîmate, prăzi de la Marea Myrto,
Şi roate capturate cu osii false-atîrnă,
Şi tot ce jefuit-a această stirpe cruntă.
E tiara frigiană care-a purtat-o Pelops
Şi mantia-i pictată cu bárbare triumfuri.
În umbră zace tristă o mlaştină molîie
Cu apa negurată ; tot astfel e hidoasă
Şi unda-n Styx pe care fac zeii jurămîntul.
Se spune cum că zeii funebri gem în noapte
Şi codrii sună straniu cu lanţuri scuturate.
Şi manii urlă jalnic. Tot ce-ngrozeşte-auzul
Aici se vede-aevea : ies cetele străbune
Din vechile morminte şi rătăcesc prin codru.
Vin monştri fără seamăn. Ba alteori pădurea
S-aprinde-n vîlvătaie şi grinzi pe coperişuri
Ard fără foc. Adesea codrul întreg mugeşte
Cu răcnet triplu, casa se zguduie de spaima
Unor fantome. Ziua nu încetează teama.
E negură-n pădure şi groază infernală
Domneşte la amiază. De-aici primesc răspunsuri
Cei care roagă zeii cînd sloboziţi cu vuiet
Din sanctuar vin sorţii şi peştera răsună
De glas divin. Acolo, Atreus scos din minte
Cînd a intrat trăgîndu-şi nepoţii după sine
Altare erau gata. Cine-ar putea s-o spună ?
Regeştile mînuţe le-a-nfăşurat la spate,
Pe frunţile sărmane fîşii de purpur leagă.
Nu-i lipsă nici tămîia, nici bachica licoare,
Şi nici făina sacră şi nici cuţit de jertfă.

Păstrat este tot fastul, ca nu cumva nelegea
Să calce ritualul.

CORUL

Dar cine saltă fierul ?

VESTITORUL

El însuşi este preot şi c-o funestă rugă
Cu glasul său teribil le cînta imnul morţii.
El însuşi stă alături şi cercetează jertfa,
I-aşază pe altare şi ia în mînă fierul.
El însuşi îi veghează : nimic din rit nu uită.
Se zbuciumă pădurea, pămîntul e-n cutremur,
Se clatină palatul cu trupu-n prăbuşire
Ca omul dus de valuri ; pe ceruri cade-n stînga
O stea scăpărătoare lăsînd o brazdă neagră
Şi se preschimbă-n sînge vinul vărsat pe vatră.
Coroana de pe frunte-i căzu a treia oară
În ţărnă şi ivoriu a lăcrimat în temple.
Miracolu-nspăimîntă, dar neclintit rămîne
Atreus şi-ngrozeşte, la rîndul său, pe zeii
Care îi sînt potrivnici. Acum, lăsînd zăbava,
S-a năpustit la altare şi cu priviri piezişe
Precum flămîndul tigru în codrii de pe Gange
Rîvnind la prada multă aleargă-ntre doi tauri,
Nehotărît în care să-mplînte colţii lacomi,
La unul se repede întîi şi-apoi se-ntoarce
La celălalt şi astfel el foamea şi-o lungeşte,
Aşa şi blestematul Atreu priveşte jertfa
Mîniei fără lege : dintre nepoţi nu ştie
Pe care să-l răpună întîi prin cruntă crimă.
Nu are preferinţe, dar vrea ca fărdelegea-i
Să aibă rînduială.

CORUL

Pe cine-a lovit primul ?

VESTITORUL

Închină prima jertfă, căci e pios la suflet,
Străbunului. Pe Tantal el îl străpunge-ndată.

CORUL

Cu ce curaj, cu ce chip a îndurat el moartea ?

VESTITORUL

A stat în neclintire şi-a suportat să piară
Fără să nalţe rugă. Atreus cel sălbatic
I-a-nfipt în pieptu-i spada şi-a îndesat-o pînă
Ajunse mîna-n gîtu-i. După ce scoase spada
Mai sta-n picioare leşul, dar şovăind o vreme
S-a prăbuşit cu faţa spre unchiul său cel groaznic.
L-a tras Atreu pe-altare apoi şi pe Plisthene
Şi dintr-o lovitură i-a retezat grumazul.
Vai, trupul se prăvale fără de cap în faţă-i
Şi capul său aleargă cu geamăt fără noimă.

CORUL

Ce-a mai făcut el după aceste două crime ?
Şi-a mai cruţat nepotul sau şi-a sporit măcelul ?

VESTITORUL

Precum un leu în codrii Armeniei bogate
Triumfător mai şade-n măcelul unei turme
Cu botul ud de sînge şi foamea-i potolită,
Neîmblînzit în furii, ameninţînd în juru-i
Cu istovitu-i rînjet viţeii blînzi şi tauri,
Tot astfel şi Atreus se-ncruntă şi turbează
Şi saltă iară spada mînjită-n dubla crimă ;
Uitînd pe cine-atacă, cu mîna-i duşmănoasă,
I-o-mplîntă în tot trupul : îndată spada cruntă
Străpunge-n piept nepotul şi iese printre spete.
S-a prăbuşit copilul stingînd cu sînge focul
Şi rănile-i iau viaţa.

CORUL

O, ce cumplită crimă !

VESTITORUL

V-aţi îngrozit ? Nelegea de-ar fi rămas aicea,
Pios ar fi Atreus.

CORUL

Îngădui-va firea
Vreo crimă mai atroce ?

VESTITORUL

Crezi că-i hotarul crimei ?
O treaptă-i doar.

CORUL

Ce încă a săvîrşit ? Au trupul
Le-a aruncat la fiare şi i-a lipsit de ruguri ?

VESTITORUL

O, de-ar fi dat Olimpul nici ţărna să nu-ngroape
Nici focul să nu ardă pe cei ucişi ! Să fie
La paseri şi la fiare, pe cîmpuri, tristă hrană.
Dorinţă sacră facem din ce-i supliciu-n viaţă :
Să-şi mai privească tatăl pe cei fără morminte.
O, crimă fără seamăn ce n-o vor crede veacuri !
Mai tremură desprinse din trupuri măruntaie,
Viscere mişcă încă şi inimi bat de spaimă.
Atreu dezbină fibre şi-apoi ghiceşte soarta
Privind venele calde care palpită-n spasme.
Prielnică e jertfa : îşi vede fără grijă
De masa lui Thyeste. El însuşi taie trupul
Ce-i despărţit de membre şi-ndată, apoi, taie
Chiar de la umeri braţe şi ligamente curmă.

Despoaie articulații și crunt retează oase,
Doar fața le-o ferește și mîinile în rugă.
Înfige-ntr-o frigare o parte din viscere
Ce-și picură grăsimea la foc domol, iar restul
Le-aruncă-ntr-o căldare cu apă clocotindă.
Și-aici le joacă flăcări. A treia oară focul
A fost adus pe vatra ce tremură de groaza
Și arde fără voie. Strigă-n frigări ficații
Nu poți să știi : gem trupuri sau flacăra scalîmbă ?
Rotește focu-n lături, ca smoală, fumul negru
Și fumul trist se-ndeasă cu nouri zăbavnici
Și nu-și îndreaptă fruntea să se înalțe-n slavă,
Ci coperà penații cu trîmbe fară noimă.
O, darnicule Phoebus, deși atunci fugit-ai
Și ți-ai ascuns lumina în cumpenele zilei,
Tîrziu tu asfințit-ai. Își toacă tatăl fiii.
Și gura lui funestă din carnea lor îmbucă.
Sclipește chica-i unsă cu valuri de arome.
Și-i plin de vin. Adesea îi stă în gît bucata.
Dintr-un sodom de rele, vai, cel mai bun e ăsta
Că nu-ți pricepi, Thyeste, zguduitoarea crimă.
Dar vai pieri și-acesta. Deși Titan acuma
Strunind pe boltă carul își face cale-ntoarsă
Și-o noapte deasă vine la oră fără noimă
Să copere cu neguri spăimîntătoarea faptă,
Tu trebuie s-o afli... Să ți s-arate crima.

CORUL

Părinte-al țărînii și-al lumii aceste,
Tu care alungi podoabele nopții,
De ce faci acuma o cale întoarsă
Și peste Olimp îți pierzi strălucirea ?
De ce ne răpești tu sclipirile tale ?
Nici Vesper, solia tîrzie a serii,
Nu cheamă acuma făcliile nopții,
Nici calea Hesperiei nu dat-a poruncă
Să lași telegarii la capătul cursei,
Iar straja a treia nu sună semnalul
Ca ziua să treacă în negura nopții.

Plugarul se miră că-i vreme de cină
Cînd încă nu sînt istoviți boulenii.
De ce te-ai întors din cursa celestă ?
Ce pricini ți-abat telegarii din calea
Știută de veacuri ? Sau poate Giganții
Din temnița ruptă-a lui Dis plănuit-au
O nouă răscoală ? Sau Títyos poate
Rănit reaprinde în pieptu-i nevolnic
Mînia cea veche ? Sau poate chiar Típheu
Își scutură trupul și muntele zvîrle ?
Sau oare mai nalță o cale pe creste
Dușmanii învinși în cîmpul phlegreic
Și tracicul Ossa îl pun peste Pélion ?
Pierit-a orînda știută a lumii ?
Mai fi-vor de-acuma și zori și apusuri ?
Se miră Aurora ce fu învățată
Să-nmîne zăbale cînd ziua mijește
În salbe de rouă, văzînd că își schimbă
Regatul său țărmul ; ea nu poate încă
Să scalde în mare nicicum telegarii
Ce-și fumegă coama în lac de sudoare.
Ba însuși Apusul uimit de popasu-i
Se miră că vede în drum Aurora.
Și el poruncește ca neguri să urce
Cînd noaptea nu-i încă deloc pregătită.
Nici stelele lucii nu urcă pe boltă,
Nici luna nu taie desișul de umbră...
Dar orice veni-va, doar noapte să fie !
Căci tremură piepturi lovite acuma
De-o spaimă imensă ca totul deodată
Să nu se scufunde-n ruină fatală ;
Și iarăși s-apese și zeii și oameni
Genunea diformă și iarăși Natura
Să-nghită pămîntul și marea din juru-i
Și stele pribege pe bolta pestriță.
Nici regele zilei ce secole-ndrumă,
Născînd dimineața lumina-i eternă,
Nu da-va orîndă arșiței și iernii.
Nici luna ce-aleargă în fața lui Phoebus
Nu stinge-va teama de umbrele nopții

Şi nici nu va-ntrece a fratelui cursă
Mînînd telegarii pe-o cale mai scurtă ;
Vor curge de-a valma-n genunea deschisă
Popoare de stele.
Această orbită pribeagă prin aştrii
Tăindu-şi o cale piezişă în zone,
Purtînd zodiacul cu lungile cruguri,
Vedea-va-n cădere cum stele se surpă.
Berbecul ce pune putere în pînză
Zefirului reavăn, cînd nu-i primăvară,
Va fi aruncat cu capul în marea
Prin care-o trecuse deunăzi pe Helle.
Şi Taurul care în coarne lucinde
Susţine Hyade va trage-n cădere
Pe Gemeni şi cleştii curbatului Cancer.
Chiar Leul ce arde în flăcări de vară
Cădea-va din slava ca pradă lui Hercul.
Pe ţărmuri uitate cădea-va Fecioara,
Cădea-va Balanţa cu talere drepte
Şi-n urmă-i va trage temut Scorpionul.
Iar Chiron bătrînul ce-n arcul tesalic
Încoardă săgeţi cu pene în coadă
Va pierde săgeata şi arcul s-o rupe.
Şi chiar Capricornul ce iarna aduce
Cădea-va şi el şi sparge-va urna-ţi
O, Vărsător ; şi-n urmă-ţi cădea-vor
Şi Peştii ce-s ultimii aştri din zodii.
Iar Care ce n-au fost udate de mare
Se vor scufunda-n vîrtejul genunei,
Şi Şarpele care mlădie ca rîul
Şi-mparte în două divinele Urse;
Şi char Cynosura-nghеţată de geruri
Unită pe cerul înalt cu Dragonul.
Străjerul zăbavnic al Carului mare,
Boarul în zdruncin surpa-se-va-n hăuri.
Dar, vai, din atîtea văleaturi de oameni
Noi fost-am sortiţi să răbdăm universul
Întors din ţîţînă !
Noi sîntem în lume chiar ultima vîrstă?
Ce vitregă soartă ne-aduse în viaţă !

Pierdut-am, sărmanii, pe Phoebus divinul
Sau l-am izgonit? Dar ducă-se tînga
Şi teama să fugă! Cel lacom de viaţă
Nu vrea să se stingă cînd lumea în spulber
Pieri-va cu sine!

ATREUS

Păşesc egal cu aştrii şi dedesubt sînt toate
Şi fruntea mea semeaţă atinge bolta naltă,
Stăpîn sînt pe regatu-mi şi peste tronul stirpei.
Alung de-acuma zeii : mi s-a-mplinit dorinţa.
Chiar bine. Prea mult încă. Destul e pentru mine.
De ce destul? Voi umple cu fii morţi un tată.
Ca nu cumva pudoarea să-mpiedice nelegea,
Apune ziua. Haide, cît cerul gol e încă!
O, de-aş putea să-ntîrzii pe zeii puşi pe fugă,
Să-i strîng pe toţi cu sila să vadă în palatu-mi
Ospăţul răzbunării! Destul că-l vede tatăl.
Chiar dacă nu vrea ziua, eu însumi risipi-voi
Tenebrele sub care năpasta ta s-ăscunde.
De prea mult timp tu domini ospăţul cu privirea
Senină şi-mpăcată. Te-ai ghiftuit cu hrană
Şi vin. Dar pentru crima-i Thyeste se cuvine
Să fie treaz la minte.

(către sclavi)

Hei, sclavi, deschideţi poarta
Să vadă lumea astăzi palatu-n sărbătoare.
Îmi place să-i văd chipul, s-aud ce vorbe spune
Cînd va zări doar capul copiilor în sînge
Sau cînd uimit suflarea-i şi trupu-ncremeni-va.
Acum se coace rodul ce l-am crescut cu trudă.
Nu vreau să-i văd năpasta, ci clipa cînd el cade.
Palatul scînteiază cu joc înalt de torţe,
În purpură şi-n aur stă tolănit Thyestes.
Şi fruntea grea de vinuri o rezemă în palmă.
Se-notarce şi îngaimă „Sînt mai presus ca zeii!
Eu peste regi sînt rege! Mi-am întrecut speranţa".

Şi ghiftuit tot soarbe din argintate cupe.
Să nu cruţi băutura... Rămas-a totuşi sînge
Din victime, dar vinul cel roşu îl ascunde.
Sfîrşeşte-această masă cu-o uriaşă cupă.
Vai, lacom soarbe tatăl al fiilor săi sînge !
Ar fi băut din mine. Dar, iată, intonează
Un cîntec de petreceri şi mintea i-o ia razna.

THYESTES

O, inimă roasă de multe năpaste,
Mai lasă tu grijile tulburătoare,
Alungă tristeţea şi teama să fugă,
Goneşte părtaşii exilului negru :
Nevoia mîhnită şi grava ruşine
A vieţii strivite. Mai nobil e locul
De unde tu cazi. Măreaţă e clipa
Cînd talpa surpată din culmea înaltă
Îţi cade pe şes sau cînd te sileşte
Grămada de rele să-nduri greutatea
Regatului frînt, cu fruntea-ţi semeaţă.
În luptă cu răul suportă-n picioare
Ruina sortită. Alungă-ţi acuma
Furtuna ursitei şi îndepărtează-ţi
Însemnele vremii cu chip neferice.
Întoarce privirea spre vesele lucruri,
Goneşte din suflet pe vechiul Thyeste.
Acesta e viciul ce frînge sărmanii,
Nicicum să nu creadă în vesela soartă.
Ah, soarta cea bună revine într-una,
Dar omul lovit mai greu se-nsenină.
De ce mă chemi mare şi ziua-mi întuneci ?
De ce dai poruncă acum să mă tîngui
Durere ţişnită brusc fără pricină ?
De ce nu-mi îngădui să-ncing peste plete
Cununi graţioase ? Mă-mpiedică Soarta.
Vai, roze fragile îmi cad de pe frunte
Şi pletele-mi ude de grele balsamuri
Se-nalţă zbîrlite de spaimă în creştet.
Vai, lacrimi cad fără să vreau peste faţă

Şi-un geamăt răsare în mijlocul vorbei !
Mîhnirea iubeşte ştiutele lacrimi
Şi crudă dorinţă de plîns au sărmanii.
Îmi vine să scot un ţipăt lugubru,
Sînt gata să rup vestmîntul de purpur.
Îmi vine să urlu în crîncene toane.
Vai, mintea mea simte năpasta aproape,
Acum îmi trimite semnalul surpării.
Tot astfel furtuna ameninţă nave
Cînd fără de vînturi se-nvolbură marea.
Ce chin sau ce jale îţi plăsmui acuma
O, suflet smintit ? Dă fratelui astăzi
Deplină crezare. De-acum orice fi-va,
N-ai pricini de teamă, ori teama-i tîrzie.
Eu nu vreau, sărmanul, dar spaima obscură
Îmi umblă prin suflet, iar ochii deodată
Se-neacă în lacrimi. Şi nu au pricină.
Durere-i sau teamă ? Sau ce fericire
Mă-năbuşe-n lacrimi ?

ATREUS

Să celebrăm noi, frate, această zi măreaţă
Cu-aceleaşi simţăminte. Ea va-ntări domnia
Şi-mi va lega credinţa statornică de pace.

THYESTES

M-am ghiftuit pe cinste cu vinuri şi bucate.
Această culme poate să-şi crească desfătarea
De va să-mpart belşugul cu fiii mei alături.

ATREUS

Închipuie-ţi că fiii îţi stau aici pe braţe.
Aicea sînt şi fi-vor. Din ei nici o fărîmă
Nu va mai fi răpită. Ţi-oi da feciorii grabnic
Şi-oi umple tatăl dornic cu toţi ai săi deodată.
Vei fi sătul, n-ai teamă ! Cu fiii mei de-a valma
Petrec în rit acuma la un ospăţ de tineri,
Vor fi chemaţi. Ridică străbuna cupă-n mînă :
E plină cu licoare.

THYESTES

Iau darul tău de frate
Şi-aduce-voi libaţii la zeii stirpei noastre.
Sorbi-voi iar pocalul. Dar ce e asta ? Mîna
Nu vrea să se supună şi cupa greu atîrnă,
Iar vinul dus la buze îndată se retrage.
Curgînd în jurul gurii pe care-o amăgeşte
Şi masa se înalţă într-un prelung cutremur.
Focul abia luceşte : ba cerul greu se miră
Că e pustiu acuma ca între zi şi noapte.
Ce-i asta ? Bolta însăşi lovită se înclină
Mereu mai jos, iar bezna cea groasă se uneşte
Cu neguri noi şi noaptea în noapte se ascunde.
Fug stelele rămase. Mă rog la zei, genunea
Să-mi cruţe fii şi frate şi peste capu-mi josnic
Furtuna să se surpe. Daţi-mi acum copiii !

ATREUS

Ţi-i voi reda şi nimeni nicicînd n-o să-i răpească.

THYESTES

De ce tumultul ăsta s-a răsculat în pîntec ?
Ce-a tremurat în mine ? Simt o povară dură
Şi pieptul meu nu geme cu geamătul lui propriu
Veniţi, copii, căci tatăl nefericit vă cheamă,
Veniţi. La chipul vostru durerea mea fugi-va !
De unde-mi vorbesc oare ?

ATREUS

(descoperind capetele copiilor)

Îmbrăţişează-i tată !
Sosit-au toţi ! Au cumva nu-ţi recunoşti copiii ?

THYESTES

Îmi recunosc frăţînul ! O, tu, Pămînt, poţi oare
Să-nduri atîta crimă ? De ce nu te scufunzi tu

Cu noi o dată-n Tartar, și despicînd o cale
Să surpi regatu-n haos cu regele-i în frunte ?
Cum nu răstorni cetatea și nu-i dărîmi palatul
Din temelii ? De-acuma noi trebuia-mpreună
Să stăm pe lîngă Tantal. Rupîndu-ți rînduiala,
Dacă se află-n Tartar un hău mai jos ca locul
În care stau strămoșii, aruncă-ne-n această
Genune care-nspaimă și-ngroapă-ne-n tot valul
Din Acheron. Deasupra să rătăcească veșnic
Cei osîndiți la chinuri și Phlegetón-ul însuși
Cu val de foc să-mpingă prundul cel ars de vipii
Și să-l răstoarne groaznic deasupra gropii noastre.
O, surd Pămînt, acuma mai stai în neclintire ?
Fugit-au zeii.

ATREUS

(aruncînd resturi din victime)

Iată-i, primește astăzi vesel,
Pe cei doriți. Frățînul nu-ți stă acum în cale.
Sărută-i și împarte-ți în trei îmbrățișarea.

THYESTES

Acesta-i legămîntul ? Credința ta de frate ?
Așa împaci tu ura ? Nu-ți cer acum ca tată
Să-mi dai copiii teferi ; îți cer ca frate numai
Ce poți să-mi dai salvîndu-ți și prima ta și ura :
Să-i înhumez. Redă-mi-i și vei vedea îndată
Că fi-vor arși : ca tată, ți-i cer nu ca să-i apăr,
Ci ca să-i pierd.

ATREUS

Oricît din ei există
Și chiar ce nu există tu ai deja acuma.

THYESTES

Zac oare dați ca hrană la pasări prădătoare
Sau sînt sortiți la fiare ? Oare hrănesc jivine ?

ATREUS

Tu ți-ai mîncat copiii-n ospățul ăsta groaznic.

THYESTES

De-aceea-au fugit zeii ! Și-ntorsu-s-a din cale
Spre răsărit chiar ziua ! Ce strigăte voi scoate ?
Ce gemete ? Cuvîntul va fi de-ajuns în jale ?
Văd capete tăiate și zmulse mîini din umeri,
Picioare retezate cu coapse zdrumicate
Și tot ce tatăl lacom nu a putut să-nghită.
Vai, pîntecu-mi se zbate și crima-ncarcerată
Fără ieșire luptă și caută să fugă !
Dă-mi spada ta, o, frate, ce-i plină de-al meu sînge
Să-mi tai o cale cruntă spre fiii mei îndată.
De ce n-o dai ? Suna-va pieptul străpuns de mine
Sub lovitura cruntă... Oprește-te sărmane,
Și cruță-ți tu copiii... Cine-a văzut o crimă
Ca asta ? Un sălbatec ce stă pe-o stîncă dură
În Caucazul vitreg sau Procust care-i spaima
Pămîntului lui Cecrops ? Eu îmi strivesc copiii
Și ei, la fel, m-apasă. E vre-o măsură-n crimă ?

ATREUS

Măsura-i necesară cînd săvîrșești o crimă,
Nu însă-n răzbunare. Prea mică-i pentru mine,
Căci trebuia să-ți curgă fierbinte sînge-n gură
Din rana lor adîncă și tu să-l bei zănatec
Cînd ei erau în viață. Am fost plătit cu vorbe-n
Mînia mea aprinsă. Eu i-am străpuns cu spada
Și i-am jertfit pe-altare la zeii sfinți ai casei,
Și retezînd ciosvîrte din trupuri fără suflet
Le-am ciopîrțit mărunte și le-am băgat în apa
Ce clocotea-n cazane. Am poruncit ca toate
Să fie însă fierte cu foc domol. Și membre
Aproape vii curmat-am și am văzut că fibre
Străpunse de frigare gemeau și întețit-am

Cu mîna mea văpaia... Toate acestea tatăl
Le-ar fi făcut mai bine. Durerea-n van se stinse,
El şi-a-nghiţit copiii, dar fără să cunoască
Şi nici să afle fiii-i.

THYESTES

O, mări cu ţărmuri large,
Daţi ascultare crimei ! O, zei ascunşi în neguri,
Voi ascultaţi năpasta-mi !... Şi tu, Pămînt, ascultă
Şi tu Infern ! O, Noapte a Tartarului negru
Cu nori de scrum, ascultă tu plîngerile mele !
Tu singură rămas-ai şi-mi vezi nenorocirea,
Tu, fără stea ! O, nu fac o falsă juruinţă !
Nu cer eu pentru mine nimic, căci ce putea-va
Să-mi folosească ? Vouă, o, zei vă-nchin eu ruga.
O, tu cîrmaci al lumii, stăpîn atotputernic
Al curţilor celeste, răstoarnă-n văl de nouri
Tot universul, apoi sloboade-n lupte vînturi
Şi tună pretutindeni cu tunetu-ţi năpraznic !
Dar nu cu braţul care arunci săgeţi uşoare
Pe case fără vină, ci scutură tu braţul
Care trei munţi strivit-a puşi unul peste altul
Şi pe Giganţi ca munţii ; armează-ţi astfel mîna
Şi-nvîrte crunt văpaia. Pierdut-a zi răzbună.
Aruncă aprig flăcări, preschimbă dar în fulger
Luminile răpite din ceruri ! Să nu pregeţi :
Pricina ni-i scalîmbă sau numai eu port vina.
Străpunge-mi pieptu-ndată cu arma-nvîlvorată
Cu vîrfuri trifurcate. Căci dacă eu, ca tată,
Vreau să îngrop copiii sau să îi ard pe ruguri
Sînt vrednic să mă mistui... Dacă nimic nu mişcă
Pe cei de sus, să zvîrle săgeata în nemernici,
Atunci rămînă noaptea eternă şi să-ngroape
În beznă crima cruntă ! Nu mai bocesc, o, Phoebus,
De zăboveşti în neguri.

ATREUS

Acum îmi laud mîna !
De-acum primesc cununa ! Pierdusem crima dacă

Nu desperai tu astfel. Acum renasc copiii-mi
Şi-nvie iar credinţa în patul cast al nunţii.

THYESTES

Ce vină-aveau copiii-mi ?

ATREUS

Că s-au născut din tine.

THYESTES

Copiii unui tată ?

ATREUS

Aşa e şi mă bucur
Că sînt ai tăi.

THYESTES

Iau martor pe zeii pietăţii !

ATREUS

Pe cei ai căsniciei ?

THYESTES

Plăteşti crimă prin crimă ?

ATREUS

Eu ştiu de ce te jelui. Te-ndurerează crima
Răpită. Nu te frînge ospăţul crunt, ci numai
Că nu l-ai dat tu însuţi. Urzeai un plan asemeni.
Să pregăteşti ospăţul pentru naivu-ţi frate
Şi să-mi ataci copiii cu mama lor tovarăş
Şi să-i ucizi tot astfel... Te-a îngrădit un lucru :

1110 I-ai socotit ai tăi...

THYESTES

M-or răzbuna toți zeii !
În juruința-mi sacră te hărăzesc osîndei.

ATREUS

Eu te trimit la fiii-ți ca să-ți primești pedeapsa.

Agamemnon

PERSONAJE :

UMBRA LUI THYESTES
CLYTAEMNESTRA
DOICA
AEGISTHUS
EURYBATES
CASSANDRA
AGAMEMNON
ELECTRA
ORESTES } *Personaje mute*
PYLADES }
STROPHIUS
CORUL MICENEENELOR
CORUL TROIENELOR
SCLAVI
MILITARI

Acţiunea se petrece în faţa palatului regal din Mycene.

UMBRA LUI THYESTES

Lăsînd regatul negru unde domneşte Pluton,
Sosit iar între oameni din grotele din Tartar,
Nu ştiu pe care lume eu s-o urăsc mai crîncen,
Căci fug de zei din Hades, dar şi de cei din ceruri.
Mi-e sufletul în volburi şi spaima-mi rupe trupul,
Văd larii tatei sacrii şi-ai fratelui alături.
O, iată pragul gîrbov al caselor lui Pelops,
Aicea regi pelasgici, după străbune datini,
Îşi pun pe frunţi tiára, aici în jilţul falnic
S-aşează şi în mînă superbe sceptre poartă,
Aici s-adună sfatul şi-aici se dau ospeţe.
Plăcută-i revenirea. Dar oare nu-i mai bine
Să stai în triste mlaştini, să vezi hidosul paznic,
Al Styxului cum mişcă-ntreitul gît cu coamă ?
Şi unde trupu-n lanţuri pe-o roată fără tihnă
Învîrte-n loc Ixíon, unde truditul Sísif
Rostogolindu-şi stînca e amăgit într-una ?
Şi unde vultur lacom roade ficatul rodnic,
Sau unde ars de sete stînd lîngă apă Tantal
Cu buzele uscate rîvneşte val fugarnic,
Osînda ispăşindu-şi pentru ospăţul crîncen ?
Dar vina lui ce mică-i faţă de-a noastră vină !
Să-i numărăm pe-aceia cu mîna pîngărită
Pe care Minos, jude, i-a osîndit cu urna.
Eu însumi voi întrece prin crimă toţi străbunii.
Dar frate-meu m-o-nvinge. Pruncilor mei mormînt e
Stomacul meu. Vai, astfel, eu am cinat din trupu-mi.
Dar Soarta mă mînjeşte încă mai crunt ca tată,
Căci cutezînd o crimă mai mare decît toate,
Mi-a poruncit să caut culcuşul fetei mele.
Nu m-a-ngrozit porunca, ci am primit nelegea,
Ca să ajung părinte prin toţi ce se vor naşte :

Prin voia soartei fata-mi îmi poartă prunc asemeni.
Natura-i răsturnată, vai, ce nelegiuire !
Bunicu-i tată, soţul părinte-i, iar nepoţii
Sînt fii, vai, ziua am contopit cu noaptea !
Tîrziu de tot plinirea unui oracol vine
La cei striviţi de chinuri, dar după pristăvire.
Căci Agamemnon, rege al regilor, deunăzi
Cu mii de vase care urmatu-i-au stindardul,
Acoperind cu pînze umflate marea Troiei,
După doi lustri iată, cînd Ilionul stins e,
S-a-ntors acasă, gîtul să-şi dăruie soţiei.
Curînd mînji-va iarăşi sînge regal palatul.
Eu văd securi şi săbii şi lănci şi-un cap de rege
Ce zboară sub securea ce l-a trăznit năpraznic,
Pîndeşte-aproape crima : trădare, moarte, sînge,
Se pregătesc ospeţe. Menirea vieţii tale
Sosit-a azi, Aegisthe. Ruşinea-ţi stă-n privire ?
Dece înfricoşată mai şovăieşte dreapta-ţi ?
Dece tu stai în cumpeni şi te întrebi în chinuri ?
Priveşte-ţi mama numai. Vei spune : fapta-i dreaptă.
De ce deodată crugul acestei nopţi de vară
Lungeşte zăbovirea-i cît noaptea cea de iarnă.
Sau cine ţine-n ceruri cînd stau s-apună stele ?
Să-ntîrzii eu pe Phoebus ? Revarsă-atunci lumina.

CORUL MICENEENELOR

Prin bunuri măreţe, Fortună vicleană,
Tu-mpingi în prăpăstii afunde regate
Şi-asemenea oameni cu ranguri trufaşe.
Un sceptru de rege n-avu niciodată
Nici linişte blîndă, nici zi fără teamă,
Căci griji peste griji se-nvolbură-n suflet
Şi-o nouă furtună îl zguduie iarăşi.
Nici marea turbată în libice Syrte
Nu clocote astfel cu trîmbe în spume,
Nici valuri în Pont nu se umflă zănatic
Stîrnite din vaduri străfunde, vecine
Cu polul de gheaţă,
Pe unde Boarul cu roatele-i lucii

Se-ntoarnă departe de marea albastră,
Aşa cum afunde surpări de regate
Roteşte Fortuna.
Ei vor să-nspăimînte, dar teama îi strînge.
Nici rodnica noapte nu poate s-aştearnă
Odihna senină, nici somnul cel paşnic
Nicicînd nu le scoate din inimă grija.
Au lanţul de crime n-a-mpins în prăpăstii
Atîtea palate ? Nu stins-au regate
Războaie fraterne ? Dreptatea, Pudoarea
Şi sfînta Credinţă ce soţii uneşte
Se duc din palate. Şi intră posacă
Bellona cu mîna mînjită de sînge,
Erínys cea care distruge trufaşii,
Prezentă mereu în palate semeţe
Pe care din slavă un ceas oarecare
Le surpă-n ţărînă.
Chiar dacă nu-s lupte şi nu-s vicleşuguri
Palatele mîndre se rup sub povară
Şi însăşi Fortuna se năruie-n sine.
bis Căci vela umflată-n
Prielnicul Notus se teme de vînturi
Prea mult priincioase ; în turnul cu fruntea
Înfiptă în nouri loveşte Austrul
Cu ploile-i repezi, iar codrul ce-ntinde
Răcoarea sa deasă priveşte cum arbori
Bătrîni se răstoarnă ; colina înaltă
Trăsnită-i de fulger şi trupuri masive
Mai slabe-s la boală ; şi cînd în păşune
O turmă micuţă aleargă să pască,
Doar capul cel mîndru e dat la tăiere.
Căci tot ce Fortuna înalţă spre slavă
Ea-l saltă să-l piardă. O stare umilă
Mai mult vieţuieşte.
Ferice-i de omul
Ce-n mijlocul gloatei e-n pace cu soarta !
La ţărmuri ajunge cu sigure vînturi,
Timid nu s-avîntă în luntre spre larguri,
Ci trage aproape de maluri cu vîsla.

CLYTAEMNESTRA

De ce, bicisnic suflet, vrei drum fără primejdii ?
De ce mai şovăi ? Calea cea bună este-nchisă.
Tu ai putut pe vremuri să nu-ţi prihăneşti patul
Şi să păstrezi curată şi cu credinţă sceptrul,
Dar s-au topit moravuri, onoare, drept, credinţă,
Şi cînd pudoarea piere nu poate să revină.
Ci lasă frîul slobod, dă pinteni mîrşăviei,
Prin crimă au drum sigur mereu toţi criminalii.
Adu-ţi aminte-acuma de semene-ţi viclene :
Că o perfidă soaţă nestăpînită-n patemi,
Că maştere-ndrăzniră cu mîna lor urgie,
Că o fecioară-ncinsă de-o dragoste impură-n
Tesalice corăbii fugi demult din Phasis...
De-i spada şi otravă... sau tu să-ţi laşi palatul
Să fugi pe-o navă-n taină alături cu amantul.
Dar ce-ţi urzeşti timidă şi fuga şi exilul ?
Aşa făcut-a sora-ţi. Tu să-i întreci nelegea.

DOICA

O, tu, regina noastră, vlăstar vestit al Ledei,
Ce gînduri te frămîntă ? Nestăpînindu-ţi mintea,
Ce patimi porţi în pieptu-ţi învolburat de furii ?
Deşi tu taci durerea se zbuciumă-n privire-ţi.
Dar orice-ar fi, ia-ţi vreme, c-adeseori zăbava
Îţi vindecă năpasta cum nu cutează gîndul.

CLYTAEMNESTRA

Mă schingiuie necazul şi nu-i pot da zăbavă,
Vîlvori s-aprind în pieptu-mi şi inima îmi arde
Şi frica şi durerea mă-nţeapă fără preget,
Geloasă sînt. De aceea o patimă mîrşavă
Mi-a pus pe suflet jugul şi nu pot s-o mai birui.
Vai, în aceste flăcări ce-mi împresoară mintea,
Măcar că-i istovită şi-nvinsă şi mîhnită.
Pudoarea-mi se revoltă. Mă zbucium ca o undă
Ce şovăie-n talazuri potrivnice pe hulă

Cînd vîntul o împinge, dar fluxul o întoarnă.
Şi astfel eu scăpat-am din mîna mea timona,
Oriîncotro m-ar duce mînia şi speranţa.
Voi merge cu durere : corabia-i pe valuri,
Cînd sufletul pribeag e cîrmaci este hazardul.

DOICA

Doar îndrăzneala oarbă îşi ia cîrmaci hazardul.

CLYTAEMNESTRA

Cînd soarta-i desperată de ce să-ţi fie teamă ?

DOICA

Dac-o suporţi, greşeala-ţi rămîne-ascunsă bine.

CLYTAEMNESTRA

Oricare viciu-al casei regeşti iese-n lumină.

DOICA

Regreţi o crimă veche şi plănui alta nouă ?

CLYTAEMNESTRA

E o prostie, sigur, măsura-n depravare.

DOICA

Cel coperit cu crimă mereu sporeşte teama.

CLYTAEMNESTRA

Şi fierul chiar şi focul adesea-s leacuri bune.

DOICA

Dar nimeni nu cercat-a întîi de toate crima.

CLYTAEMNESTRA

În mijlocul năpastei s-alege calea scurtă.

DOICA

Numele sfînt de soață să îți întoarne gîndul.

CLYTAEMNESTRA

De zece ani văduvă să mă gîndesc la soțu-mi ?

DOICA

Să-ți amintești atunce de-ai tăi copii cu-acela !

CLYTAEMNESTRA

Îmi amintesc, vezi bine, de nunta fetei mele
Cu mirele Achile. Păstră cuvîntu-i soțu-mi.

DOICA

Dar ea răscumpărat-a zăbava flotei noastre
Și a urnit talazuri dormind în lîncezeală.

CLYTAEMNESTRA

Rușine și durere ! Eu, mladă a lui Tyndar,
Am zămislit copila ca s-o jertfească flotei.
Sufletul meu nu uită nuntirea fetei mele.
Doar el o făcu demnă de casele lui Pelops
Cînd sta lîngă altare el, tată,-n chip de preot.
Pentru ce nuntă ! Calhas s-a-nfricoșat atunce
De glasul său profetic, de focul ce se stinse.
O, casă blestemată care triumfi prin crime,
Plătim cu sînge vînturi și cu măcel războiul !

DOICA

Dar mii de năvi porniră cu pînzele umflate.

CLYTAEMNESTRA

N-a fost urnită flota de nici un zeu prielnic,
Ci Aulis din portu-i goni mîrşava flotă.
Aşa-ncepînd războiul nu s-a purtat mai bine.
Vrăjit de o captivă fu neclintit la ruga
Lui Briseus cel gîrbov. Păstratu-şi-a trofeul
Şi-a ars atunci în vipii pentru fecioara sacră.
Nu l-a supus cu cearta nici ne-mblînzitu-Achile
Şi nici cel care singur vede destinul lumii,
Augur fidel doar nouă, dar van pentru captive,
Nici molima din trupă, nici flacăra de ruguri,
Ci-n furia năpastei ce mistuia danaii,
Învins fără să lupte, el lîncezea şi-n patemi
Se dăruia Venerei : ca nu cumva culcuşul
Să-i fie gol vreo clipă de-o barbară amantă,
Iubit-a pe Briséis cea zmulsă lui Achile
Şi nu i-a fost ruşine din braţe-i s-o răpească.
O, ce vrăjmaş ai Paris ! Purtînd o nouă rană,
Acum fierbe-n vîlvoarea profetei frigiene.
După ce-nvinse Troia şi stinse Ilionul,
Se-ntoarse soţ captivei şi ginere lui Priam.
O, suflete, ia spada ! Bătaia nu-i uşoară,
Tu făptuieşte crima. Ce zi aştepţi, molcomo ?
Să ia sceptrul lui Pelops o noră frigiană ?
Sau te-or opri a tale fecioare sau Oreste
Ce seamănă cu tatăl ? Te va mişca năpasta
Ce-i va urma pe-aceştia cînd fi-vor în vîltoare ?
De ce-ntîrzii, sărmano ! Pentru copii soseşte
O maşteră nebună. De nu se poate altfel
Să ne străpungă spada şi să murim deodată.
Cu sîngele-n amestec, să pieri cînd soţu-ţi piere :
Nu-i moartea grea atunce cînd mori cu cine plănui.

DOICA

Înstrună-te, regină, opreşte-ţi îndîrjirea
Şi cugetă tu cîte năpaste înfrunta-vei.
Triumfător în Asii, el, scut al Europei,
Ne-aduce Troia-nvinsă şi frigieni în spulber.
Tu-ncerci s-ataci vicleană şi-n taină pe acela

Pe care nici Achile nu l-a silit cu spada-i
Deşi nălţase, crîncen, răzbunătoarea-i mînă.
Nici Aias prins de furii cînd moartea-şi hotărîse,
Nici Hector — grea zăbavă — în lupta cu danaii,
Nici Paris cu săgeata, nici negriciosul Memnon,
Nici Xanthus care-n iureş adună morţi şi arme,
Nici Simois ce surpă-nroşitul val cu sînge,
Nici troienitul Cycnus, vlăstar din zeul mării,
Nici chiar viteazul Rhesus cu tracica falangă,
Nici cete de-amazoane cu tolbe şi secure !
Tu vrei să-l dai ca jertfă pe-acesta-ntors acasă ?
Să pîngăreşti altare ? Vai, tu, nelegiuito !
Va îndura Helada nerăzbunată crima-ţi ?
Închipuie-ţi cai, arme şi marea-nspăimîntată
Sub şiruri de corăbii, cîmpul sătul de sînge,
Urgii ce înfruntară danaii ca să-nfrîngă
Dardanica cetate. Sugrumă-ţi dar pornirea
Sălbatecă şi gîndul ţi-l înseninä iarăşi.

AEGISTHUS

(aparte)

Mi-a-nfricoşat într-una şi sufletul şi mintea
Sorocul ispăşirii care-i, de-acum, pe-aproape.
De ce te-ntorci o, suflet ! De ce după-ndîrjire
Laşi armele deoparte ? Să crezi că zeii crînceni
Iţi pregătesc pieirea şi-o soartă blestemată.
Înfruntă, cap nemernic, aceste toate chinuri
Şi-ndură foc şi spadă cu inima vitează :
Cînd tu născut eşti astfel nu-i o pedeapsă moartea.
O, tu, copilă-a Ledei, părtaşe în primejdii,
Să mă-nsoţeşti. Spăşi-va tot sîngele ce curse
Acest poltron ca rege, dar curajos ca tată.
De ce au prins paloare obrajii tăi în tremur ?
Privirea-i înlemnită şi ochii tăi sînt tulburi ?

CLYTAEMNESTRA

Iubirea conjugală mă-nvinge şi mă mînă
Să mă întorc de unde nu trebuia s-alunec.

Credința mea curată mă cere astăzi iară,
Căci nu-i tîrzie calea nicicînd către virtute :
Cel ce-și regretă vina, fără păcat e-aproape.

AEGISTHUS

Unde te-ndrepți, smintito ? Mai speri acuma încă
O casă credincioasă cu Agamemnon ? Totuși,
Chiar dacă tu în suflet nu porți o teamă gravă,
Ursita lui trufașă, împinsă de triumfu-i,
L-ar dărui cu-n spirit bolnav de semeție.
El crunt fu cu supușii cît Troia sta-n picioare.
Ce crezi c-aduse lupta în sufletul său crîncen
Din naștere ? El fost-a peste Mycene rege,
Acum tiran sosi-va : triumfu-mbată inemi.
Cu cîtă pompă vine și-i revărsată-n juru-i
Mulțimea de amante ? Din gloată ea străluce
Și-l ține-n frîu pe rege profeta lui Apollo.
Vei îndura ca patu-ți să-mparți cu o captivă ?
Dar n-o să vrea aceea. Năpasta căsniciei
I-amanta ce-i stăpînă, fățiș, pe domnul casei.
Nici patul și nici sceptrul nu pot părtași să-ndure.

CLYTAEMNESTRA

De ce mă-mpingi, Aegisthe, din nou către ruină
Și iar ațîți cu flăcări mînia-mi potolită ?
Au și-a permis el, rege, ceva față de-o roabă ?
Nu-i demn de o soție și-o doamnă să ia-n seamă,
Căci legea nu-i aceeași și pentr-un pat de rege.
Cum aș putea să-nvinui cu legi severe soțu-mi ?
Cînd sufletu-mi e culpeș, nu poate să-l acuze :
Ușor împart iertare cei care vor iertare.

AEGISTHUS

Așa e deci ? Ți-ar place iertarea reciprocă ?
Naivă ești sau nu știi dreptatea cea regească ?
Ni-s strîmbi la judecată, dar generoși cu sine.
Ei cred c-acesta-i harul regesc fără pereche :
Ce nu-i permis la alții, doar lor să li se cadă.

CLYTAEMNESTRA

Au nu știi pe Elena ? S-a-ntors la Menelaos.
Și ea stîrni-n Europa și-n Asia prăpădul.

AEGISTHUS

Dar ei nici o rivală nu i-a răpit pe-Atride
Și nici n-a pus cătușe pe credinciosu-i suflet.
Al tău îți cată vină și-ți pregătește pricini.
Să crezi că nici o faptă n-ai săvîrșit de-ocară :
Ce-ți folosește viața lipsită de prihană ?
Cînd soțul te urăște, ajungi oricînd în culpă.
Te vei întoarce oare la Sparta, în palatu-ți,
Umilă și fugară ? Dar regii cînd alungă
Nu dăruie scăpare. Zadarnic speri tu încă.

CLYTAEMNESTRA

Nu-mi știe nimeni vina decît cei cu credință.

AEGISTHUS

Credința niciodată nu intră în palate.

CLYTAEMNESTRA

Voi răsplăti-o-n aur ca s-o oblig prin aur.

AEGISTHUS

Ce-i cumpărat cu aur va fi învins cu aur.

DOICA

(către Aegisthus)

Pudoarea de pe vremuri în mintea ei renaște.
De ce-i stai împotrivă, de ce cu voce blîndă
O tot îndemni la rele ? Să-și ia de soț regina,
Cînd va lăsa pe rege, un exilat ca tine ?

AEGISTHUS

Dece-ţi par totuşi ţie mai jos decît Atride,
Eu, fiu al lui Thyestes ?

DOICA

Adaugă, nepotul.

AEGISTHUS

Născut sînt sub Apollo : nu mă sfiesc cu stirpea.

DOICA

Hidoasei tale naşteri mai iei chezaş pe Phoebus
Pe care-n bruscă noapte cînd îşi strunise frîul
L-ai izgonit din ceruri ? Implici pe zei în crimă ?
O, tu, şiret ce intri tiptil în paturi calde
Şi vrednic poate numai în dragoste poprită,
Grăbeşte-ţi astăzi pasul. Din casa luminoasă
Ocara să se spele : bărbat palatu-şi cheamă.

AEGISTHUS

N-am groază de exiluri că m-am dedat cu răul,
De-mi dai porunci tu însăţi, regină, plec îndată
Din casă şi din Argos... Nimic nu-mi pune stavili,
Nici chiar să-mi spintec pieptul înverşunat de jale.

CLYTAEMNESTRA

Măcar de-aş face astfel cu cruntă Tyndaridă,
Dar cea părtaşă-n vină poartă credinţă culpei.
Păşeşte-aici mai bine să ne unim iar sfatul,
Să deslușim o cale ce-nlătură primejdii.

CORUL MICENEENELOR

Slăviţi-l pe Phoebus, copile curate !
Azi doar pentru tine îşi puse pe frunte

Coroane mulțimea ce clatină laur.
Și plete virgine își leagănă-n rituri
Fecioare din Argos. Ci, vino degrabă,
Străină din Theba, în sacrele coruri
Și tu ce bei apă din rîul Erasin
Sau din Eurotas și tu ce stingi setea-n
Tăcutul Ismenon cu iarbă pe maluri,
Pe unde profeta destinelor, Manto,
Deprinsu-va glasul să cînte copiii
Născuți din Latona.
Sositu-ne-a pacea! Ne-nvinsule Phoebus,
Destinde-ți tu arcul.
Și lasă jos tolba din spate-ncărcată
Cu svelte săgeți și lira cea dulce,
C-un deget lovind-o tu fă-o să sune.
Dar n-aș vrea cîntarea
Să tune semeață cu aprige ritmuri,
Ci cîntecul simplu
Cum știi tu să-l mlădii pe lira ușoară.
Cînd muza-nțeleaptă își deapănă jocul,
Permis e s-atingi și coarda cea gravă,
Așa cum cîntai cînd zeii lovit-au
Cu fulgere sacre Titanii în luptă,
Cînd munte înalt săltînd peste munte
Sălbaticii monștri făcuseră scară,
Cînd fost-a și Ossa urcat peste Pélion
Și sus, peste ei, cu pinii săi falnici
Nălțat fu Olimpul.
Ajută-ne zee, tu soră și soață
Părtașă la sceptru, regină Iunona!
Pe tine te-adoră mulțimea-n Mycene,
Tu dai ocrotire la toți ce-i din Argos
Cînd ei în restriște se roagă la tine.
Tu rîndui cu mîna războiul și pacea,
Primește azi lauri aduși de-Agamemnon,
Zeiță ne-nvinsă!
Pe tine te cîntă azi viersul de flaut
În imnuri solemne, pe tine te nalță
Copile măiestre în cîntec de liră,
Pe tine și mame danae te-adoră
Cu torțe votive. Pe-altarele-ți sacre

Cădea-va îndată juninca cea albă,
Tovarăşă blîndă a negrului taur,
Neroasă de juguri.
Pe tine copilă a marelui Zeus,
Vestită Atena, tu care cu lancea
Ţintit-ai adesea dardanice turnuri,
Pe tine matroane acuma în coruri
Te nalţă în slavă. Cînd tu te apropii,
Un preot deschide altarele-ţi sacre
Şi curge mulţimea încinsă pe frunte
Cu suple ghirlande.
Tot ţie bătrînii cei gîrbovi de vîrstă
Ţi-aduc mulţumiri pentru rugi împlinite,
Făcîndu-ţi libaţii cu mîini tremurînde.
Pe tine, zeiţă Artemis, noi astăzi
Rugămu-te-n cor cu glasuri ştiute.
Tu vrut-ai Lucina, ca insula Delos
Să stee din umblet şi-asemeni Cyclade
Împinse de vînturi. Acum nemişcată
Ea ţine pămîntul cu-adînci rădăcine,
Înfruntă furtuni şi-oblăduie nave,
Ea care deunăzi urmase corăbii.
Tu numeri copiii cei morţi ai Niobei
De-atunci preschimbată pe creste de munte
În stană bocindă,
Şi marmora-i veche, adînc întristată,
Jeleşte şi astăzi cu lacrime nouă.
Femei şi bărbaţi cultivă fierbinte
Divinii cei gemeni.
Dar tu, mai întîi, stăpîn peste fulger,
O, tată şi rege ce polii cutremuri
Cu-un semn din bărbie, părinte al nostru,
Primeşte azi daruri cu inima-ţi bună
Şi-apoi ca bunic priveşte-ţi nepotul
Ce-şi merită stirpea.

(Soseşte Eurybates.)

Dar iată un războinic venind cu paşii repezi
Şi-n graba sa ne-aduce un semn al bucuriei,

În vîrful lăncii poartă înfipte foi de laur :
E chiar Eurybates vestit pentru credința-i.

EURYBATES

O, lari străbuni și temple și voi, altare sacre,
Sleit de lungi soroace, abia crezîndu-mi mie,
Vă rog smerit de-acuma... Nu rupeți juruința :
Podoabă fără seamăn în Argos, Agamemnon,
Triumfător să vină azi la penați acasă.

CLYTAEMNESTRA

(ieșind din palat)

Ce fericită veste îmi sună în timpane !
Unde-ntîrzie încă soțu-mi dorit atîta
De zece ani ? Pe mare ? Sau e pe țărm acuma ?

EURYBATES

E teafăr, plin de glorii, străluminat de slavă
Și-a pus deja piciorul pe țărmul ce-l dorise !

CLYTAEMNESTRA

Să-i celebrăm sosirea ferice prin ofrande,
Și zeii cei prielnici și totuși prea zăbavnici !
Dar, spune-mi, este teafăr al soțului meu frate ?
Dar sora mea acuma pe unde-și are vatra ?

EURYBATES

Păzească-ni-i de rele eu rog fierbinte zeii,
Căci marea schimbătoare nu-mi lasă știre certă.
Cînd marea prinsă-n hulă ne risipise flota,
O navă pe-altă navă n-a mai putut s-o vadă,
Ba chiar Atride însuși pierdut pe mari talazuri
A îndurat năpaste mai mult decît în lupte.
Și el învingătorul se-ntoarce azi ca-nvinșii
Trăgînd corăbii frînte din flota sa imensă.

CLYTAEMNESTRA

Dar spune-mi ce genune sorbi acele nave
Sau ce blestem al mării a despărţit Atrizii ?

EURYBATES

Îmi ceri o grozăvie şi-mi porunceşti să-ntunec
Cu nouri fericirea. Dar mintea mea sfîrşită
Nu vrea şi se-nspăimîntă de-atîta urgisire.

CLYTAEMNESTRA

Vorbeşte ! Omul care nu vrea să ştie răul
Sporeşte teama. Răul ascuns doare mai tare.

EURYBATES

Îndată ce Pergamul s-a stins în focul doric
Şi prada fu-mpărţită, toţi se grăbeau spre mare.
Oştenii toţi descins-au din şolduri roase spada
Şi scuturi aruncate zăceau pe nalta punte.
Îşi potriviră vîsla războinicii în palme,
Căci orice zăbovire e grea pentru cel zornic,
Şi cînd luci semnalul plecării de pe nava
Regală şi trompeta a îmboldit vîslaşii,
Îndată prora de-aur despică o cărare
Pe care o înspumă în urmă mii de pupe.
Zefirul blînd deodată bătînd voios în vele
Împinge lin corăbii. Abia se-ncruntă unda
Cu tremurare calmă sub adierea dulce
Şi marea scînteiează şi piere sub corăbii.
Plăcut e să contempli pustiul ţărm al Troiei,
Plăcut să vezi departe Sigeul singuratic.
Toţi tinerii sînt zornici să tragă deodată,
La vîsle să ajute zefirul care bate,
Şi braţele voinice se mişcă în cadenţă.
Brăzdată mare sună şi şueră pe laturi
Şi horbote de spumă sfărîm-azurul mării.
Cînd umflă pînza plină o briză mai intensă,
Vîslaşii lasă rama şi vîntul îi împinge.

Lungiți pe bănci oșteniî privesc atunci la vele
Cum fug și lasă-n urmă țărmul apus în zare.
Sau povestesc din lupte : primejdia lui Hector
Și corul lui Achile și trupul ars pe ruguri
Și-altarul lui Herceus însîngerat de-un rege.
Atunci jivine care se joacă-n marea calmă
Săreau prin hula mării cu spete arcuite.
Voioși delfinii zburdă peste întinsul mării,
Se mișcă-n cerc și-noată alături de corăbii,
Întrec în fugă nave și iar se-ntorc la ele.
Acum ei se desfată lovind în treacăt prora
Și-acum ne înconjoară și cercetează flota.
Deja pierit-a țărmul și cîmpurile-n zare,
Doar munții Ida suie cu crestele în ceață.
Un ochi mai ager încă ar mai putea să vadă
Cum urcă de la Troia cu dîre negre fumul.
Dar Phoebus își dezleagă trăpașii de la juguri
Și razele-i coboară și ziua cade-n valuri.
Un nor subțire crește peste pălinda-i față
Și pîngări lumina lui Phoebus care-apune.
Sinistru semn deodată făcu suspectă marea,
Dar noaptea risipise pe boltă mii de stele.
Zac vele fără vînturi. Atunci un muget sumbru,
Ce prevesti năpasta, căzu pe-un vîrf de munte.
Și țărmul tot și pietre cu lung ecou gemură,
Iar valuri se răscoală în vîntul care vine.
Deodată luna piere și stele cad în neguri,
Și marea urcă-n boltă și cerul se răstoarnă.
Cumplită noapte vine ! Îngroașă ceața bezna
Și neavînd lumină și cerul nalt și valuri
Se-nvălmășesc năpraznic, se năpustesc oriunde,
Răstoarnă marea-n trîmbe și-i zbuciumă străfundul.
Și Zephirus și Eurus și Notus cu Boreus
Se-nfruntă-ncrîncenate și valuri învrăjbite
Se nalță în vîrtejuri și smulg spre ceruri marea,
Și urlă Acvilonul purtînd în jur viforniți.
Din Libia Austrul răstoarnă colb de Syrte
Și surpă-n valuri Notus potopul său de ploaie,
Iar Eurus stîrnește tot Orientu-n hulă
Și zguduie Arabii și mările-Aurorei.
De ce turbatul Corus din Okeán se-nalță ?

Ai fi crezut că lumea s-a rupt din temelie,
Că zeii stau să cadă din cerul fără baieri
Şi negrul haos este surpat peste natură.
Înfruntă vînturi fluxul şi vîntul îl răstoarnă
Şi marea prinsă-n hulă nu mai încape-n ţărmuri,
Iar ploaia şi talazul s-amestecă în trîmbe.
Vai, nu ne-a fost sortită atuncea mîngîiere,
Să ştim în ce urgie ne vom sfîrşi cu toţii !
Apasă neguri ochii şi ca-n Infern e bezna,
Cad nişte flăcări totuşi şi fulgeră sinistru
Şi scăpărarea scurtă a spintecat un nour.
Ce dulce fu-n dezastru lumina sa de groază !
Corăbiile-n iureş ciocneau alte corăbii
Şi prora rupe prora şi coasta bate-n coastă.
Genunea ce se cască ne soarbe brusc o navă
Şi-o scuipă din adîncuri pe marea furibundă.
Vai, asta se scufundă sub propria-i povară
Şi-aceea se răstoarnă cu coasta smulsă. Una
Golită de podoabe şi ruptă mai pluteşte,
Iar alta n-are vîsle şi pînzele sînt sparte,
Catargu-i se înclină cu verga sa înaltă
Şi pupa-i retezată se-nvîrte pe talazuri.
Nici gîndul şi nici fapta nu mai învîng prăpădul
De spaimă-ngheaţă trupul, vîslaşii se-ngroziră
Şi părăsindu-şi locul din mînă scapă cîrma.
Dezastrul îi îndeamnă pe cei sărmani la rugă
Şi într-un glas se roagă şi grecii şi troienii.
Ce mult poate ursita ! Acum pizmaş e Pyrrhus
Pe tatăl său. Ulysse îl pizmuia pe Aiax
Şi Menelau pe Hector. Pe Príam Agamemnon.
Cei care zac la Troia sînt fericiţi şi-n slavă
Şi-i nemureşte faima, căci dorm în glia-nvinsă.
„Cînd marea ne răpeşte să nu-ndrăznim nimica ?
O ticăloasă soartă să piardă toţi bărbaţii ?
Să nu-nfruntăm noi moartea ? O, zeu ce nu eşti încă
Sătul de-atîtea rele, înseninează-ţi voia !
Şi Troia chiar ar plînge pentru urgia noastră,
Dar ura ta-i nestinsă şi trează totdeauna
Şi vrei ca stirpea noastră să fie dată morţii.
De ce vrei tu să piară cu noi odată-aceştia

Ce ne-au adus sfîrşitul? Împacă tu furtuna,
Căci flota asta poartă troieni şi greci alături".
Mai multe nu pot spune : Le soarbe marea glasul.
Dar iată altă caznă. Athena ce-narmată-i
Cu fulgerul lui Joe năpraznic se răzbună,
Dar fără scut şi lance şi fără-a sa Gorgonă,
Ci doar cu focul tatei. Şi noi furtuni deodată
Se prăbuşesc din ceruri. Doar Aiax ne-nfricatul
Se luptă cu genunea. Cînd el îşi strînge vela
Cu funia întinsă, un fulger îl răneşte
Şi cade-ndată altul. Athena îl ţinteşte
Cu toată forţa, sigur, şi braţul îşi aduce
Cum face Joe însuşi. Străpunse-acum pe Aiax
Şi vasul i-l despică şi duce părţi în larguri,
Dar Aiax neclintit e ca o trufaşă stîncă.
Se-nalţă din talazuri învîlvorat şi rumpe
Un val smintit cu pieptul şi-agăţîndu-şi nava
El trage-n urmă flăcări. În marea-ntunecată
Străluce groaznic Aiax şi ard în jur talazuri.
Suit pe-un vîrf de stîncă răcneşte cu turbare,
Căci el a-nvins acuma şi fulgerul şi marea.
„Răzbit-am pe Athena şi cer şi foc şi valuri !
Dar nu m-a pus pe fugă nici zeul crunt al luptei,
Pe Marte şi pe Hector i-am înfruntat eu singur,
Săgeţile lui Phoebus nu m-au clintit din luptă !
Cînd i-am învins pe-aceştia, să mă-nspăimînt de tine ?
Arunci cu dreapta-ţi slabă săgeţi împrumutate.
Ce dacă Joe însuşi le-ar fi trimis" ? Cum însă
Mînia îl orbise, Neptun ieşind din valuri,
Sfărîmă stînca dreaptă lovind-o cu tridentul
Şi muntele-n cădere l-a tras cu el pe Aiax
Şi zace-nvins de stîncă, de val şi de văpaie.
Dar peste noi, sărmanii, altă năpastă cade.
Intrăm în apa mică din praguri mari de stîncă
Sub care ascunde ţancuri cu lacome vîrtejuri
Caphéreu cel fătarnic. Cum fierbe marea-n steiuri,
Iar valul saltă-n clocot cu ritmică maree !
Dar iată o cetate se-nalţă dîrză-n mare,
De-aici se vede-n zare limanul tău o, Pelops,
Şi Istmul cel subţire şi curb ca o fîşie

Care desparte valul ionic de-al lui Phrixus.
De-aici se vede-n Lemnos, vestită prin nelege,
Şi-n Aulis zăbavnic cu vasele şi-n Chálcis.
Pe-o stîncă, în cetate, stă Náuplius crîncen,
Cu mîna sa nefastă aprinde-n turn o torţă
Şi-n stînci conduce flota lumina ei perfidă.
Se-nfig corăbii multe în ţancuri ascuţite
Şi pragurile scunde le sfîrtecă în voie.
Un val răpi o proră, iar pupa şade-n stîncă.
Pe-aceasta care trece o stană o ciocneşte,
Şi-o frînge-n două. Flota se teme-acum de ţărmuri
Şi cată val... Spre ziuă s-a potolit năpasta.
Cînd Troia-i răzbunată răsare iarăşi Phoebus
Şi ziua tristă-arată dezastrele nocturne.

CLYTAEMNESTRA

Să plîng de fericire sau de mînie astăzi ?
Mă bucur că se-ntoarce. Dar rana grea a ţării
O plîng acum. O, tată, ce zgudui constelaţii,
Să dărui azi mulţimii din Argos zei prielnici !
Pe orice frunte astăzi să strălucească frunze,
Şi-n flaut, la ofrande, să crească dulce cîntec
Iar jertfe ca omătul să cadă pe altare.
Dar ceata tristă vine... Au plete răvăşite
Şi-n fruntea lor păşeşte profeta lui Apollo
Trufaşe şi-n deliru-i izbeşte-n aer laur.

CORUL TROIENELOR

Ce dulce rău sortit e şi omului bicisnic,
Iubirea lui grozavă de viaţă, căci năpastei
Deschisu-s-a refugiu şi moartea salvatoare
Adună toţi sărmanii în portul ei cel paşnic.
Aici nu intră spaima,
Nici vijelia Soartei
Şi nici nedreptul fulger
Al Celui care tună.
Ea nu îşi teme pacea de cruntele răscoale
Şi nici de răzbunarea trufaşului ce-nvinge.
N-o sperie nici marea ce-o răscoleşte Corus

Şi nici oşteanul crîncen.
Nici trîmbele de pulberi
Stîrnite-n slăvi de hoarda barbarei cavalerii
Şi nici popoare care se sting cu toată urbea
Sub flacăra vrăjmaşă ce pustieşte zidul
Şi nici măcelul groaznic.
Va birui sclavia cel ce sfidează zeii
Capricioşi şi cată spre Acheronul negru
Sau nemîhnit priveşte mîhnitul Styx şi însuşi
Îşi pune capăt vieţii. Acesta e asemeni
Cu regii sau cu zeii.
O, ce sărman e omul ce nu ştie să moară !
Noi am văzut cetatea în noaptea cea funestă,
Cînd voi, danae flăcări, surpaţi dardane case.
Nu fu răpusă Troia prin luptă sau prin arme
Precum căzu-n vechime sub arcul lui Heracle.
Nu fu cetatea-nvinsă de cel născut din Thetis
Şi nici de-acel Patrocle iubit de cruntu-Achile.
Acesta fulgerîndu-i armura peste taberi
A risipit troienii cutremuraţi de groază.
Nici chiar Pelidul însuşi n-a biruit atuncea,
Cînd înălţînd din jale curajul lui sălbatec,
A spăimîntat dardanii ce stau pe metereze.
Pierdut-a Troia totuşi suprema sa cinstire
De-a fi învinsă nobil : căci zece ani într-una
A înfruntat danaii,
Dar într-un miez de noapte, prin vicleşug, răpusă-i.
Noi am văzut de-aproape ofranda-amăgitoare
Cu trupul său gigantic şi darul cel de moarte
L-am tras cu toţi în urbe, naivi, cu mîna noastră.
Vai, calul tremurat-a la porţile cetăţii
Purtînd în pîntec regii cu arme sîngeroase.
Am fi putut să-ntoarcem îndată vicleşugul,
Pelasgii toţi să cadă în propria capcană,
Căci scuturile-adesea ciocnite zuruit-au,
Un murmur surd spăimîntă urechile troiene
Cînd Pyrrhus bombăneşte prelung şi anevoie
Ascultă de cuvîntul vicleanului Ulysse.
Lipsiţi de orice teamă toţi tinerii din Troia
Se bucură s-atingă cu mîna funii sacre.

Aici e Astyanax cu cetele-i de-o vîrstă
Şi-acolo Polyxena c-o ceată de copile,
Sortită pentru rugul Pelidului cel crîncen.
E sărbătoare astăzi şi mamele pioase
Poartă în mîini ofrande curate la altare
Şi taţii în veşminte frumoase vin la temple.
Un singur chip străluce acum în toată urbea
Şi uite, chiar Hecuba, s-a luminat la faţă
Cum n-a fost niciodată de cînd se duse Hector.
Dar tu, durere neagră, ce pregăteşti în taină ?
Să plîngi mai înainte sau să boceşti la urmă ?
Au ziduri făurite de mîna cea zeiască
Surpate de a noastră,
Sau temple mari în flăcări şi peste zei căzute ?
Nu-i timp să curgă lacrimi pentru aceste rele.
O, tu, părinte Priam, pe tine noi te plîngem !
Văzut-am, vai, văzut-am
Cum îşi înfipse spada în gîtu-ţi şubred Pyrrhus
Şi-abia se unse vîrful c-un firicel de sînge.

CASSANDRA

Nu lăcrimaţi troiene, oricînd puteţi să plîngeţi,
Acum jeliţi voi toate cu glasuri năbuşite
Chiar doliile voastre. Nu vă mai vreau părtaşe
La pacostea ce-mi vine. De-a mea năpastă duceţi
Cît mai departe tînga. O voi boci eu însămi.

CORUL TROIENELOR

Plăcut e cînd lacrimi amesteci cu lacrimi,
Căci grija mocnită mai tare s-aprinde
Şi-ţi mistuie pieptul ; plăcut e cu ceata
Pe-ai tăi să ţi-i jelui cînd intră în neguri.
Nici tu, o, femeie bărbată, nu poţi să
Acoperi cu lacrimi potop de amaruri.
Nici privighetoarea ce cîntă pe ramuri
Un cîntec de jale în noaptea de vară
Bocindu-şi în triluri pe Itys sărmanul,

Şi nici rîndunica ce şade pe straşini
Şi gureşă plînge păcatul cel groaznic
Al soţului josnic nu poate să stingă
Cu lacrimi destule năpasta din casă-ţi.
Chiar dacă şi Cycnus ce-şi duce văleatul
Cu lebede-n Hister sau lîngă Tanaïs
Ar vrea să-şi înalţe supremul lui cîntec,
Chiar dacă-alcionii porni-vor să strige
În bocet de valuri chemîndu-l pe Ceyx,
Cînd iar, temerari, se-ncred în talazuri
Ce paşnic s-alungă şi astfel cu teamă
Clocesc în cuib puii ce-i clatină valuri,
Chiar dacă, urmînd credincioşii Cybelei,
Îşi sfîrtecă braţul odată cu tine,
Cortegiul de jale ce pieptul îşi bate
În cinstea zeiţei cu túrnuri pe frunte
Stîrnită de glasul ce creşte din flaut
Să plîngă cu bocet fierbinte pe Attys,
Nu-i nici o măsură în lacrimi, Cassandra,
Năpastele noastre-ntrecut-au măsura.
De ce-ţi smulgi bentiţa sfinţită din creştet?
Căci bine-i pe zei să-i cinsteşti în durere.

CASSANDRA

Năpasta noastră astăzi învinse orice teamă,
Eu nu-mblînzi-voi zeii prin nici un fel de rugă.
Nici ei, de vor acuma, n-au cum să mă rănească.
Fortuna însăşi, sigur, şi-a istovit puterea.
Ce patrie-mi rămîne? Ce tată şi ce soră?
Morminte şi altare-mi sorbiră al meu sînge.
Dar ceata cea ferice a fraţilor mei unde-i?
A fost răpusă. Iată, sărmanii, doar bătrînii
Mai stau în curtea goală. După alai de nuntă
Văd norele vădane afară doar de una.
Iar mama cea vestită, regina frigiană,
Hecuba ce rodit-a vlăstare pentru flăcări
Silită de ursită îmbracă chip de fiară
Şi latră furibundă peste ruine-n Troia,
Trăind mai mult ca Hector, ca Priam şi ca sine.

CORUL TROIENELOR

Dar tace preoteasa lui Phoebus şi paloarea
Îi stăpîneşte chipul şi-i tremură tot trupul,
Bentiţa saltă-n creştet, cosiţa se zbîrleşte
Şi-i gîfîie greu pieptul cu-o murmurare surdă.
Privirea-i şovăieşte şi ochii se răstoarnă
Şi-nţepenesc pe urmă ţintiţi în depărtare.
Acum îşi saltă fruntea mai sus ca altădată
Şi-naintează mîndră, acum se chinuieşte
Să-şi descleştеze gura, acum îşi stăpîneşte,
Menadă răsculată, cuvintele-i pe buze.

CASSANDRA

De ce să mă cutremur în alt incendiu iarăşi,
De ce, o, creste sacre, voi mă răpiţi nebună ?
Te du departe, Phoebus : nu vreau să-ţi fiu părtaşă
Şi stinge-mi vîlvătaia ce s-a înfipt în pieptu-mi.
De ce bat cîmpii iarăşi ? Cui profeţesc smintită ?
Ruină este Troia. Ce prevestesc de-a surda ?
Dar unde-s eu ? Lumina s-a stins şi noapte-adîncă
Îmi copere privirea, iar cerul intră-n beznă.
Dar iată că luceşte o zi c-un soare geamăn
Şi Argosul înalţă în faţă-mi case duble.
Văd codrul de pe Ida şi cum păstorul Paris
Stă între mari zeiţe ca un fatal arbitru.
Vai, teme-te o, rege, de spiţa cea bastardă,
Căci fiul din pădure va nărui palatu-ţi.
De ce smintita asta ridică-n mînă spada ?
Ce victimă pîndeşte ea care sub veşminte
Laconiene poartă, ca amazoane, armă ?
Ce altă faţă-atrage privirea mea acuma ?
Semeţul leu marmaric ce-i rege peste fiare
Rănit de-un dinte josnic s-a prăbuşit alături
Şi-ndură crunt muşcarea fătarnicei leoaice.
Ce mă strigaţi pe mine ce teafără sînt încă
O, sacre umbre ? Tată, tu martor prăbuşirii,
Eu te urmez îndată. O, frate Hector, scutul
Troienilor şi spaima danailor eu nu văd

Nici aura ta veche, nici braţe-nvăpăiate
De nave mistuite, ci numai oase-n lanţuri.
Eu te urmez pe tine, o, Troilus, ce-n luptă
Te-ai înfruntat cu-Achile ; şi, Deíphobe, pe tine,
Ce porţi sluţită faţă ca dar al noii soaţe.
Plăcut e să alunec pe fluviul Styx acuma,
Plăcut să văd în Tartar şi cîinele cel groaznic
Şi-ntinderea lui Pluton cel lacom. Astăzi barca
Va duce peste valuri doar suflete regale :
Învingători de-a valma cu cei învinşi. O, umbre,
Şi undă tu pe care pun zeii jurăminte,
Deschideţi neagră bolta ce-acoperă Infernul,
Ca frigieni să vadă cum vin micenienii :
Priviţi, sărmani, ursita îşi răsuceşte roata.

Hîde surori améninţă-n juru-mi,
Bice de vipere scutură,
Clatină-n stînga torţe cărunte,
Feţe livide îşi umflă.
Haine de doliu tăinuie jalnic
Coapse cu oase scalîmbe.
Ţipete stranii înalţă în neguri
Iar oseminte gigante,
Roase de-o lungă şedere în gloduri,
Mişcă în mlaştini clocite.
Iată că Tantal stîlcit de povară
Lasă unda vicleană.
Uită de sete şi trist el aşteaptă
Moartea care-o să vină.
Vesel e însă şi saltă în mersu-i
Tatăl spiţei troiene.

CORUL TROIENELOR

Dar zbuciumul cel sacru s-a istovit în sine.
Cum se prăvale-un taur îngenuncheat pe-altare,
Lovit stîngaci în ceafă, aşa Cassandra cade.
Să-i ridicăm noi trupul. Dar iată, Agamemnon,
Purtînd pe frunte lauri, spre larii casei vine.
Regina-n haine scumpe îi iese-n cale grabnic
Şi revăzîndu-şi soţul se-ntoarce-n pas cu-acesta.

AGAMEMNON

O, lari străbuni, azi teafăr am revenit acasă!
Salut o, glie scumpă! Atîtea prăzi doar ţie
Ţi-au dăruit barbarii. Chiar Troia mult ferice
Ţi-a închinat puterea nebiruitei Asii.
De ce profeta asta se scutură şi slobod
Îşi clatină grumazu-i? Hai, sclavi, voi ridicaţi-o
Şi-o-nvioraţi cu apă... Deja primi lumină
În tulburea-i privire. Hai, vino-ţi iar în fire,
Căci a sosit şi portul durerii tale astăzi.
E zi de sărbătoare.

CASSANDRA

A fost şi pentru Troia.

AGAMEMNON

Noi să cinstim altare.

CASSANDRA

Pe-altar s-a stins şi Príam.

AGAMEMNON

Să ne rugăm lui Joe.

CASSANDRA

Lui Jupiter Herceus?

AGAMEMNON

Ţu crezi că zăreşti Troia?

CASSANDRA

Pe Priam totodată.

AGAMEMNON

Dar nu-i aici Troia.

CASSANDRA

Unde-i Helena-i Troia.

AGAMEMNON

N-ai teamă de stăpîna-ţi.

CASSANDRA

Sînt liberă de astăzi.

AGAMEMNON

Trăieşte fără grijă.

CASSANDRA

Doar moartă fi-voi astfel.

AGAMEMNON

Nu te pîndesc primejdii.

CASSANDRA

Pe tine una mare.

AGAMEMNON

De cine să mă tem eu ?

CASSANDRA

De cine nu ai teamă.

O, sclavi, păziți-o încă pînă alungă zeul
Să nu-și facă greșală-n delirul său nevolnic.
Pe tine, tată Joe, ce-arunci năpraznic fulger
Și nouri rupi și cîrmui pămîntul tot și stele,
La care-nvingătorii duc prăzi de biruință.
Pe tine Iuno, sora stăpînului puternic,
Prielnică în Argos, te voi cinsti cu jertfe
Și daruri din Arabii și cu pioase-ofrande !

CORUL MICENEENELOR

Tu, Argos slăvit în lumea danae,
Și drag mînioasei zeițe Junona,
Tu crești totdeauna eroi fără seamăn,
Căci tu ai făcut ca zeii cei sacri
Să aibă un număr pereche în veacuri.
Vestitul Alcide prin muncile-i grele
Își merită dreptul să șadă în ceruri.
Deunăzi chiar Joe călcînd peste lege
Spori peste margini o noapte cu rouă,
Căci el porunci ca Phoebus să mîne
Mai lent carul iute iar ție, o, Phoebe,
Să lași mai zăbavnic pe cer telegarii.
Întorsu-s-a steaua ce veșnic își schimbă
Numirea sa dublă și vede că încă
Tot Vesper se cheamă ; se urcă-Aurora
Pe boltă la rîndu-i dar pasu-i coboară
Și reazemă fruntea pe soțul ei vîrstnic.
Atunci răsăritul și-apusul aflat-a
Că Hercul se naște : viteaz ca acela
Nu poate să fie născut într-o noapte.
Stătu pentru tine uimit universul,
Copil ce vei duce pe umere cerul !
Și leul năvalnic din codrul Nemeei
Simțitu-ți-a brațul ce gîtu-i sugrumă,
Asemeni și cerbul menalic ce-n fugă
Distruge recolta-n ogoare arcade.
Gemu în strînsoare și taurul groaznic

Ce fuge din Creta. Supus-ai dragonul
Cu moarte fecundă şi gîtu-i tăiat fu
Oprit să mai crească. Pe fraţii cei gemeni,
Trei monştri născuţi de-un pîntece numai,
I-ai frînt fulgerîndu-i cu agera bîtă.
Şi dus-ai cireada spre soare răsare
Răpită atunci de la monstrul Geryon.
Tot tu ai supus herghelia cea tracă
Pe care tiranul nicicînd n-a păscut-o
Cu iarbă de Strymon sau iarbă de Hebru,
Ci groaznic i-a dat în staule crunte
Doar sînge de oaspeţi şi regele însuşi
Mînji cel din urmă-nroşitele boturi.
Te ştie de-atunci Hippolyte cea crudă
Răpitu-i-ai prada purtată pe pieptu-i.
Şi păsări stimfale în nori săgetate
Căzut-au de-a valma din bolta înaltă.
Şi mărul cel rodnic cu poame de aur
Ce n-au fost atinse se-nspaimă de tine
Şi crengile svelte îşi saltă în aer.
Aude un zornet metalic cum sună
Giganticul paznic ce nu ştie somnul
Cînd Hercule fuge-ncărcat din pădurea
Golită acuma de auru-i galben,
Tîrît la lumină cu triplă cătuşe,
Teribilul Cerber nu latră vreodată
Şi nici nu cutează să-şi clănţăne gura
De spaima stîrnită de focul luminii.
Tot tu ai răpus şi palatul dardanic
Cu arcul de care temutu-s-a iarăşi
Şi Troia s-a stins în zile atîtea
Cîţi ani trebuit-a să-nfrunte danaii.

CASSANDRA

(arătînd spre palat)

Pîndeşte-n casă-o crimă, vai, cît războiul Troiei !
Ehei, ce-i asta ? Suflet, trezeşte-te şi prinde
Răsplata nebuniei. Noi cei învinşi învins-am.

Ce bine-i ! Troia-nvie !... Şi tu ce zaci o, mamă,
Cum tragi prin praf Mycene şi-nvingătoru-ţi fuge.
Nicicînd turbarea-mi sfîntă n-a arătat privirii
Atît de clare chipuri : le văd, asist, mă bucur
Şi nu-mi înşeală mintea imagini fumegînde.
Dar să privim : ospăţul regesc de-acum e gata
Cum ieri a fost festinul suprem şi pentru Troia.
Măreţul pat străluce în purpuri frigiene
Şi vin se trage-n cupa lui moşu-Assaracus.
O, iată, Agamemnon s-aşează-n cergi pictate
Purtînd pe trup trufaşe trofee de la Priam.
Dar soaţa-i vrea s-arunce podoabele-i duşmane
Şi să îmbrace grabnic vestmînt ţesut de mîna
Consoartei credincioase. Vai, mă-spăimînt şi tremur !
Putea-va să ucidă un exilat pe-un rege
Şi pe un soţ amantul ? Sorţii-au venit. Sfîrşitul
Ospăţului vedea-va sînge regesc în vinuri.
Vestmîntul ce-l îmbracă îl dăruie îndată
Unei pieiri viclene : căci falduri nepătrunse
Închid ieşirea mîinii şi tîmpla-i înfăşoară.
Egist străpunse coapsa-i cu mîna tremurîndă,
Dar nu împinse tare, ci s-a oprit în rană-i.
Precum ţepos mistreţul din adîncimi de codru
Deşi căzut în plasă se zbate-n van să scape,
Strîngîndu-şi prin mişcare reţeaua ce-l sugrumă,
Tot astfel Agamemnon aruncă falduri oarbe
Ce flutură tutindeni şi-şi caută duşmanul.
Regina-atunci turbată ia-n dreapta o secure,
Şi cum arată-un preot cu ochii, la altare,
Grumazul gros de taur nainte de-al străpunge,
Tot astfel cumpăneşte în aer mîna cruntă.
Loveşte şi-l ucide. Vai, capul greu s-aţine
De-un fir rămas şi sînge inundă trupu-i vajnic,
Iar faţa-i se contractă cu spasme fioroase.
Nu pleacă ucigaşii. S-a năpustit bastardul
Şi-i sfîrtecă tot trupul, iar ea-l ajută grabnic.
Prin crima asta neagră sînt vrednici de-a lor stirpe :
El, fiu al lui Thyeste, ea, soră a Elenei...
Titan stă, iată,-n cumpeni la asfinţitul zilei,
Să-şi mai urmeze calea sau să s-afunde-n haos ?

ELECTRA

(sosește în pripă cu Orestes)

O, fugi acum tu, unic răzbunător al crimei,
O, fugi și cruță-ți viața de mîinile vrăjmașe !
E-n colb palatul nostru și prăvălit e tronul.
Dar cine-i acest oaspe ce mînă carul iute ?
Îți voi ascunde, frate, sub haina mea privirea,
De ce tresari, sărmane ? Te temi oare de oaspeți ?
De casă fie-ți teamă. Și lasă frica sumbră.
Zăresc un vechi prieten ce-ți va salva ființa.

STROPHIUS

Lăsînd Phocida, iată, eu, Strophius, vin astăzi
Încoronat cu palma olimpică. Sosit-am
Să-mi felicit amicul care supus-a Troia
După o luptă cruntă de zece ani în capăt.

(zărind pe Electra)

Dar cine varsă lacrimi pe fața-ndoliată
Și tremură de spaimă ? E neam regesc, vezi bine.
De ce plîngi tu, Electra, în casa-ți fericită ?

ELECTRA

În sînge zace tata ucis de mîna mamei
Ce-acum își cată fiul ca să-l trimită-n neguri,
Aegisth e domn în casa ce-o năruie-adulterul.

STROPHIUS

Nu-i nici-o fericire care să-nfrunte timpul !

ELECTRA

Te rog pe amintirea părintelui ce mort e,
Pe sceptrul lui cu faimă, pe zeii nestatornici,
Primește-l pe Oreste și ocrotește-i viața.

STROPHIUS

Deşi mă-nvaţă moartea lui Agamemnon teama
Voi ataca, Oreste, şi te-oi ascunde bine.
Triumful vrea prieteni, restriştea însă-i cere.

(Orestes se urcă în car lîngă Pylades.)

Pune-ţi coroana asta olimpică pe frunte
Şi ţine-n mîna stîngă victoriosul laur
S-acopere cu frunza-i privirea ta mîhnită.
Coroana asta — darul lui Jupiter din Pisa —
Să-ţi fie-ocrotitoare, dar şi augur să-ţi fie.

(către Pylades)

Şi tu, Pilade, care înstruni cu mine caii,
Învaţă azi credinţa din fapta de părinte.
Voi, roibii mei cu aripi, vestiţi la toţi danaii,
Ţîşniţi ca o nălucă din locul ăsta groaznic.

(Pornesc năvalnic.)

ELECTRA

Dar au plecat şi carul gonind cu frîul slobod
Eu nu-l mai văd. De-acuma voi aştepta senină
Duşmanii mei. Eu însămi le-oi oferi grumazu-mi.
Triumfă monstrul, iată, care-şi ucide soţul
Şi duce pe veştminte hainul semn al faptei.
Sînt palmele-i mînjite de sîngele lui proaspăt,
Privirea ei turbată poartă pecetea crimei.

(Se îndreaptă către altar.)

Voi merge la altare... Îngăduie-mi, Cassandra,
Să-mi leg a ta bentiţă c-acelaşi drum ne-aşteaptă.

CLYTAEMNESTRA

O, tu duşmancă mamei, făptură fără cumpăt,
Ce obicei permite să ieşi, fecioară,-n public ?

ELECTRA

Eu părăsit-am casa ce-ascunde adulterul.

CLYTAEMNESTRA

Dar cine crede-o fată ?

ELECTRA

Copila ta e-aceasta.

CLYTAEMNESTRA

Pioasă fii cu mama-ţi.

ELECTRA

Mă-nveţi tu pietatea ?

CLYTAEMNESTRA

În inima-ţi trufaşe porţi cutezări bărbate,
Vei învăţa prin cazne să fii ca o femeie.

ELECTRA

De nu greşesc femeii i se cuvine fierul.

CLYTAEMNESTRA

O, crezi acum, smintito, că tu ne eşti egală ?

ELECTRA

Dar care voi ? Au cine acum e Agamemnon ?
Vorbeşte ca vădană : bărbatu-ţi nu e-n viaţă.

CLYTAEMNESTRA

Sfruntarea-ţi veninoasă, fecioară fără cuget,

Voi pedepsi-o straşnic. Acuma spune-mi însă
În ce cotlon ascuns-ai pe fiul meu, Oreste.

ELECTRA

Afară din Mycene.

CLYTAEMNESTRA

Redă-mi copilu-ndată.

ELECTRA

Redă-mi şi tu pe tata.

CLYTAEMNESTRA

În care loc s-ascunde ?

ELECTRA

În loc ferit şi teamă de noul domn nu are.
Destul e pentr-o mamă.

CLYTAEMNESTRA

Puţin pentru turbarea-mi,
Azi vei muri.

ELECTRA

O, fie, dar vreau să-mi iei tu viaţa !
Voi părăsi altarul... Şi dacă-ţi place spada
S-o-mplînţi în gîtu-mi, iată, eu ţi-l ofer voioasă.
De vrei să-l tai tot astfel precum la o junincă,
Grumazu-ntins aşteaptă să mi-l retezi îndată.
E pregătită crima... Şi mîna ta mînjită
De-a soţului tău moarte, tu spal-o-n al meu sînge.

CLYTAEMNESTRA

Părtaș al meu la sceptru, o, tu, Aegisthe, vino !
Nelegiuita-mi fată m-a insultat și iată
Că tăinuie, smintita, pe fratele-i ce-ascuns e.

AEGISTHUS

(ieșind furios din palat)

Fecioară fără cuget, înăbușe-ți tu glasul
Și vorbele-ți nedemne de-auzul mamei tale !

ELECTRA

Chiar urzitorul crimei hidoase îmi dă sfaturi,
Născut din fărdelege, cu nume șovăielnic,
Nepot pentru-al său tată și fiu al sorei sale ?

CLYTAEMNESTRA

Mai zăbovești, Aegisthe, să nu-i retezi grumazul ?
Să-și dea pe loc suflarea ori să ni-l dea pe-Oreste.

AEGISTHUS

Închisă într-o grotă de piatră și-ntuneric,
Să-și ducă viața-n spaimă și-n felurite cazne :
Ne-o da atuncea, poate, pe cel care-l ascunde.
Săracă și flămîndă, captivă și slinoasă,
Vădană fără mire, urîtă, în surghiunu-i
Lipsită de lumină, se va sfîrși în chinuri.

ELECTRA

Dă-mi moartea.

AEGISTHUS

Ți-aș fi dat-o de tu n-ai fi cerut-o ;
Nepriceput tiran e cel care-ordonă moartea.

ELECTRA

Dar ce-i mai crunt ca moartea ?

AEGISTHUS

Cînd vrei să mori, e viața.

(către sclavi)

Luați, sclavi, jivina asta și duceți-o departe
De zidul din Mycene, la margine de țară,
Încătușați-o-n noaptea cea rece-a unei grote,
Ca stînca să-mblînzească fecioara răzvrătită.

CLYTAEMNESTRA

(arătînd către Cassandra)

Iar asta să-și plătească osînda ei cu capul :
Soția capturată și tîrfa unui rege !
Tîrîți-o, sclavi, s-ajungă pe-acel ce mi-l răpise.

CASSANDRA

(către sclavi)

Nu mă tîrîți : eu însămi voi merge-n fața voastră.
Eu mă grăbesc ca prima să îmi anunț troienii
Că marea fu umplută cu hîrburi de corăbii,
Mycene-i cucerită și domnu-i fără seamăn
A fost ucis prin darul viclean al adulterei,
Să ispășească-o soartă asijderi cu a Troiei.
Străpungeți-mă-ndată, v-aduc chiar mulțumire,
Mă bucur că trăit-am după dezastrul Troiei.

CLYTAEMNESTRA

Smintito, mori.

CASSANDRA

Veni-va și pentru voi smintitul.

Phaedra

PERSONAJE :

HIPPOLYTUS
PHAEDRA
DOICA
THESEUS
VESTITORUL
CORUL ATENIENILOR
SCLAVI
VÎNĂTORI

Acțiunea se petrece în apropierea palatului regal din Atena.

HIPPOLYTUS

(instruind ceata de vînători)

Haideţi, încingeţi umbroasa pădure,
Crestele-nalte-ale muntelui Cecrops.
Iuţi, pretutindeni, duceţi-vă pasu-n
Locuri culcate sub stînca lui Párnes,
Unde un rîu cu valuri năvalnic
Matca îşi poartă prin văile Thria.
Haideţi, urcaţi pe coline cărunte-n
Veşnic omăt ca-n munţii ripheici.
Mergeţi pe unde pădurea din faţă
Este-nfrăţită cu-arinul şi unde-n
Pajişti întinse sub boarea cu rouă,
Zéphirus cheamă iarba la soare.
Unde Ilisus prin ţarini sărace
Curge precum peste cîmpuri Meandru.
Leneş se scurge şi-n prunduri sterile
Scapără trupu-i cu unda firavă.
Voi, porniţi pe cărarea din stînga,
Plaiuri deschide în zări Marathonul,
Turme prăsite cu mieii alături
Caută noaptea în pajişte iarbă.
Voi alergaţi spre piscul acharnic
Care învins de caldul Austru
Frigul îşi moaie.
Unul să urce pe stînca Hymetus,
Altul să meargă în mica Aphidna
Unde se află o parte neatinsă-n
Care Súnion împinge spre mare
Ţărmuri curbate. Cel ispitit de
Gloria silvei să meargă la Phlyus

Unde-ngrozește sătenii mistrețul
Bine știut prin răni numeroase.
Voi sloboziți din curele toți cîinii
Care aleargă tăcuți ; dar molóșii
Încă țineți-i ; lăsați ne-nfricații
Cretici să-ntindă cu roase grumazuri
Zgarda cea tare.
Pe spartanii cei lacomi struniți-i
Mult mai strîns căci clipa sosi-va
Stînca scobită să sune în chefnet.
Slobozi acum s-adulmece boarea-n
Agera nară, iar botul în praf să
Dibuie fiara cît zorii-s în ceață,
Cît mai păstrează lutul cu rouă
Urma jivinei. Unul să poarte
Plasa cea rară pe umerii vajnici.
Altul să pună capcane strunjite,
Pene pictate cu rumene linii,
Să amăgească jivine cu spaima.
Tu fulgera-vei cu suliță mare,
Tu cu ambele mîini arunca-vei
Lancea cea de stejar ferecată.
Tu amăgi-vei, hăitașe, cu strigăt
Fiare în goană, iar tu împlînta-vei
Încovoiatul cuțit în viscere.

(adresînd o rugă Dianei)

Ajută-ți supusul, zeiță bărbată !
Tu, domnind peste plaiuri retrase,
Fără de greș săgetezi orice fiară
Care s-adapă în recele Arax
Sau care sare pe sloiuri în Istru.
Dreapta-ți doboară leii getulici,
Ciute din Creta fulgeră des și
Lesne străpunge și caprele repezi.
Ție îți dăruie pieptul toți tigrii,
Crupa lor tare bizonii lățoși și
Zimbrii sălbatici cu coarnele large.
Orice jivină ce crește-n deșerturi
Fie ascunsă prin codrii arabici,

De garamanții calici cunoscută,
Sau de sarmații ce vîntură pusta
Fie că umblă pe vîrfuri pyrene,
Fie ascunsă în codrii hyrcanici,
Toate au teamă, Diana, de arcu-ți.
Dacă supusul îți poartă credință
Cînd a intrat o, zeiță, în codru,
Plasa va prinde jivinile-nvinse
Fără să rupă-n picioare capcana.
Carul va geme sub prada bogată,
Cîinii veni-vor cu botul în sînge.
Într-un triumf sosi-va-n colibe
Rustica ceată.
O, zeiță, fii bună, căci iată
Cîinii chefnesc. Mă cheamă pădurea.
Gata, porni-voi pe unde poteca
Drumul scurtează.

PHAEDRA

O, tu măreață Creta, regina mării large
A cărei multe vase se leagănă pe valuri
Pe orice țărm ; tu, care pînă pe mal assyric
Despici cu rostre drumuri peste regat nereic,
De ce m-ai dat chezașă unor penați potrivnici,
Soție unui dușman, și mă silești să viețui
În lacrimi și obidă ? Theseu fugar departe-i
Și-mi dăruie și mie credința sa știută.
Viteaz soldat al unui îndrăgostit zănatic
Străbate azi tenebre și fluviul fără-ntoarceri,
Lui Pluton să-i răpească din tron regesc soția.
Uitînd orice rușine și orice-nfricoșare
Tovarăș nebuniei, Theseu s-a dus și cată
Un pat fără de lege în Acheronul negru.
Dar o durere nouă îmi mistuie tristețea
Nici liniștea nocturnă, nici somnul fără vise,
Nu-mi curmă suferința ; ci răul meu sporește
Și arde înlăuntru precum văpăi se varsă
Din craterul de Etna ; și nu mai țes acuma,
Iar caierul de lînă mi-alunecă din mînă.

Nu-mi place nici în temple să grămădesc ofrande
Şi nici să mă amestec în atic cor de fete
Să merg printre altare cu torţe rituale,
Nici să ador vreodată cu rugi neprihănite
În rit pios zeiţa ce ne-ocroteşte ţara.
Ci mie-mi place fiare să urmăresc în goană
Să fulger lancea tare cu mîna mea plăpîndă
O, suflete, mergi unde ? De ce iubeşti dumbrava ?
Eu recunosc acuma răul fatal al mamei,
Amorul nostru-nvaţă doar în păduri păcatul.
O, mamă, îmi faci milă : învinsă, tu, odată
De-o patimă mîrşavă, tu ai iubit un taur.
Sălbatic cap cirezii şi nesupus la juguri
Acel amant, podoabă neîmblînzitei turme,
Iubea pe alta. Oare ce zeu poate să stingă
Sau care Daedal focul ce-mi mistuie făptura ?
Chiar dacă s-ar întoarce vestitul meşter care
Închise monstrul nostru în labirint odată
Nu va găsi acuma durerii mele leacul.
Vrăjmaşă-i Venus celor din stirpea lui Apollo
Prin noi ea se răzbună că fost-a-ncătuşată
Cu Mars alături ; viţa lui Phoebus azi îndură
Ocara negrăită ; iar fiicele lui Minos
De-amor cernit au parte unit cu fărdelegea.

DOICA

O, tu, vlăstar din Joe, soţia lui Theseus,
Alungă cît mai iute din pieptul cast dorinţa
Şi stinge-ţi tu văpaia, nu te lăsa învinsă,
De o speranţă neagră. Cel care-ntîi se-nfrînă
Şi dragostea îşi curmă, triumfă apoi paşnic.
Dar cel care-şi hrăneşte cu mîngîiere răul
Tîrziu refuză jugul sub care singur intră.
Eu ştiu cît e de dură trufia cea regească,
Nu vrea să se întoarne spre drumurile drepte.
Orice sfîrşit sortit mi-i îl voi purta senină,
Curînda libertate dă bătrîneţei forţă.
Pudoarea cea mai naltă-i să vrei cărarea cinstei,
Apoi să ştii tu însuţi măsura vinei tale.
Ce faci, nefericito ? De ce sporeşti păcatul

Şi îţi întreci tu mama ? Mai grav este incestul
Decît iubiri c-un taur de care-nvinui soarta,
Incestu-i depravare. Greşeşti dacă tu crezi că
Păcatul tău i-o taină, că n-ai de ce te teme,
Că n-o să-ţi vină soţul ţinut în hăul Lethei
Că-nlănţuit îndură în veci Styxul cel groaznic.
Dar tată-ţi care domn e peste regatul mării
Şi legea rînduieşte la sute de popoare
Îngăduie să-ţi fie ascunsă fărdelegea-ţi ?
Necontenit vegherea părinţilor e trează.
De crezi că tăinui-vei prin viclenie crima,
Tu uiţi însă pe acela ce luminează lumea,
Pe tatăl mamei tale ? Şi uiţi pe Joe care
Cutremură pămîntul cînd fulgerul din Etna
Cu mîna cumpănindă îl zvîrle-n zări ? Poţi oare
Să crezi că mai scăpa-vei de străbunicii care
Văd tot ? Chiar dacă zeii complici acoperi-vor
Amorul fărdelege, chiar dacă el găsi-va
Credinţa refuzată în orice mare crimă,
Tu uiţi pedeapsa clipei şi teama vinovată
A unui suflet culpeş înfricoşat de sine ?
Cine-a comis o crimă n-a fost scutit de grijă,
Înăbuşe-ţi văpaia acestei patimi oarbe.
N-au cunoscut nici barbari aşa nelegiuire,
Nici geţii care umblă rătăcitori pe cîmpuri,
Nici Taurus cel groaznic, nici triburile scyte,
Alungă crima hîdă din mintea ta curată.
Gîndeşte-te la mama-ţi şi teme-te de crimă,
Doreşti să-mparţi culcuşul părintelui cu fiul
Şi pîntecul s-aducă un prunc bizar pe lume ?
Dar cerci să-ntorci natura prin flăcări sacrilege.
De ce nu mai nasc monştrii ? De ce e gol palatul
Fratelui tău ? Prodigii vor împînzi pămîntul.
Şi firea, de asemeni, îşi va învinge legea
Cînd iarăşi o cretană va mai iubi ?

PHAEDRA

Aşa e
Ce-mi spui, o, doică, însă o furie mă-mpinge
Spre rău. Sufletul ştie că merge spre prăpăstii.

Rîvnind la sfaturi bune, revine, dar zadarnic,
Cum piere toată truda în van cînd corăbierul
Împinge-n susul apei o navă încărcată
Şi nava-nvinsă-ntoarsă-i de unda povîrnită.
Ce poate raţiunea? Căci patima triumfă
Şi-n mintea mea domneşte un zeu atotputernic.
Întraripatul Amor stăpîn e-n tot cuprinsul,
El a rănit pe Joe cu flăcări nesupuse
Şi Marte cel războinic i-a cunoscut văpaia.
Tot astfel făurarul de fulger cu trei braţe
Care aţîţă vatra ce fierbe-n vîrful Etnei
A fost încins odată-n văpaia lui firavă.
Pe însăşi Phoebus care-i neîntrecut cu arcu
L-a săgetat la sigur copilul cel cu aripi
În cer atotputernic şi pe pămînt asemeni.

DOICA

Doar pofta ruşinoasă la viciu nărăvită,
Mai slobodă să ardă sub pavăză divină,
A plăsmuit pe vremuri că zeu este iubirea.
Desigur, Erycina, trimisu-şi-a copilul
Să rătăcească-n lume şi el, zburînd, ţinteşte
Cu mîna sa firavă săgeţi cutezătoare:
E zeu micuţ, dar are puteri zeeşti supreme.
Un suflet fără minte a născocit deşarta
Închipuire a voiei lui Venus şi-a lui Amor.
Oricine se răsfaţă prea mult în bogăţie
Rîvneşte totdeauna delicii ne-ncercate;
Atunci se zămisleşte dorinţa vinovată,
Tovarăşe sinistră averilor măreţe:
Nu-i plac ospeţe simple, nici case cumpănite,
Nici cupele umile. De ce această ciumă
Alege mari palate şi rar coliba scundă?
De ce-i curată Venus sub mici acoperişuri
Şi vulgul îşi păstrează iubirea sănătoasă
Trăind în cumpătare? Bogaţii, dimpotrivă,
Şi regii cer mai multe decît li se cuvine:
Cei care pot prea multe vor ce nu pot să aibă.
Tu vezi ce se cuvine unei soţii de rege
Şi teme-te de sceptrul acelui ce s-o-ntoarce.

PHAEDRA

Eu port în piept regatul lui Amor cel năvalnic
Şi nu mă tem de-ntoarceri ; căci niciodată omul
Alunecînd în hăuri, păşind spre casa mută,
În noaptea fără margini, n-a mai zărit lumină.

DOICA

Nu te încrede-n Pluto. De şi-a închis regatul
Şi Cerberul păzeşte spăimîntătoarea poartă,
Numai Theseu găsi-va o cale interzisă.

PHAEDRA

Dar poate că acela îmi va ierta prihana.

DOICA

Ne-nduplecat el fost-a şi c-o soţie castă,
Barbara Antiopa i-a cunoscut cruzimea.
Să crezi că îmblînzi-vei mînia lui Theseus,
Dar cine va corupe pe fiul său sălbatec ?
Urînd femeia fuge cînd numele-i aude
Neîmblînzit îşi duce văleatu-n burlăcie.
Tu aminteşte-ţi dară că-i neam de amazoană.

PHAEDRA

Ah, voi să-i fiu alături cînd el colindă munţii
Cu creste troienite... sau cînd agil s-aburcă
Pe stîncile golaşe... sau cînd s-afundă-n codri.

DOICA

Se va opune acela ? S-o dărui ispitei,
Uitînd de castitate pentr-un amor impudic ?
S-o lepăda de ura cu care fără preget
Femeia urmăreşte ? Nu-l va învinge ruga,
Sălbatic e.

PHAEDRA

Dar Amor supune pe cei aprigi.

DOICA

Fugi-va.

PHAEDRA

Peste mare îl voi urma întruna.

DOICA

Să-ți amintești de tata.

PHAEDRA

Îmi amintesc de mama.

DOICA

Urăște spița noastră.

PHAEDRA

N-am teamă de rivală.

DOICA

Îți va sosi bărbatul.

PHAEDRA

Lui Pirithou tovarăș.

DOICA

Și tatăl tău veni-va.

PHAEDRA

Blînd tatăl Ariadnei.

DOICA

Te rog pe-aceste plete ce-mi argintează vîrsta
Pe pieptul plin de grijă, pe sînii supți de tine,
O, curmă-ți nebunia și-ajută-te tu însăți :
A vrea să mi te vindeci e-un drum de vindecare.

PHAEDRA

Nu s-a retras pudoarea din sufletul meu nobil
Te-ascult, o, doică scumpă. Amorul fără frîne
Va fi răpus. O, faimă, nu te-oi lăsa în tină !
Acesta-i unic mijloc și singura-mi salvare :
Să îmi urmez bărbatul. Murind previn păcatul.

DOICA

Calmează-ți tu, copilă, delirul minții slobod
Și-nfrînă-ți simțămîntul. De viață te cred demnă
Cînd tu cutezi să spui că demnă ești de moarte.

PHAEDRA

Am hotărît sfîrșitul. Caut doar felul morții :
În laț să curm viața sau să m-arunc în spadă ?
Ori voi muri zvîrlită din vîrful stîncii Pallas ?
Să înarmăm deci mîna ce-o ocroti pudoarea.

DOICA

Tu crezi că bătrînețea-mi te va lăsa să luneci
În moarte prematură ? Să-ți curmi nesăbuința.

PHAEDRA

Nu poți să chemi la viață pe cineva prea lesne,
Nu poți nici să împiedici pe cineva să piară,
Cînd s-a decis să moară și trebuie să moară.

DOICA

Stăpînă, mîngîiere la anii mei cei gîrbovi,
Dacă nesăbuinţa s-a cuibărit în minte-ţi,
Dispreţuieşte faima : căci faima ocroteşte
Pe cel mai rău adesea şi pe cel bun îl uită.
Să ispitim noi omul ursuz şi îndărătnic.
E truda mea să mlădii pe tînărul sălbatic,
Unui bărbat să-i cîrmui ne-nduplecata minte.

CORUL

Zeiţă născută din val furtunatec,
Tu, mamă lui Amor cu geamănă fire !
Sprinţar e copilul şi fără de cumpăt
Sloboade săgeţi cu torţe în vîrfuri.
Surîde cînd arcul îndreaptă spre ţintă,
Văpaie strecoară în oricare suflet
Cu vipii furişe arzînd în viscere.
Rănirea nu este prea mare deasupra,
Dar mistuie-n taină adîncuri ascunse.
Nu are odihnă căci peste ţinuturi
Ţinteşte agil săgeţi fără număr.
Meleagul întins spre soare răsare
Şi cel care este la ţărmul hesperic,
Tărîmul ce arde sub Racul fierbinte
Sau cel îngheţat sub Ursa cea Mare,
Deschis totdeauna la triburi nomade
Simt focul lui Amor. Aprinde văpaie
În tineri semeţi ; şi-n trupuri bătrîne
Recheamă arşiţa cea stinsă de vreme.
Încinge fecioare cu tainice flăcări
Şi face ca zeii, cu chipuri schimbate,
Venind din înalturi să calce ţărîna.
Şi Phoebus, păstor al thesalicei turme
Uitîndu-şi de liră păscu o cireadă
Şi tauri chemat-a cu flautul geamăn.
Chiar Joe, stăpîn peste ceruri şi nouri,
Ades s-a ascuns sub chipuri umile.
Fu lebădă-odată cu candide aripi,
Cu glasul mai dulce ca-n clipa din urmă.

Deunăzi ca taur cu fruntea-ncontrată
Întinsu-şi-a spata la joc de fecioară
Şi-n unde fraterne-n regatul neptunic
Mişcînd din picioare ca din nişte vîsle,
Cu pieptul potrivnic despică noianul,
Fricos călător pentru prada răpită.
Zeiţa cea clară a lumii nocturne
Arzînd de iubire, din slăvi pogorîtă,
Lăsatu-şi-a carul-n a fratelui grijă.
Acela cercat-a să-i mînuie roibii,
Să-i facă s-alerge pe calea mai scurtă,
Dar noaptea n-a fost atunci cît o noapte,
Iar ziua sosit-a cu mare zăbavă,
În vreme ce osii scrîşneau sub povară.
Şi fiul Alcmenei lăsatu-şi-a tolba
Şi groaznica blană a leului vajnic
Voind să-i lucească pe deget zmaragde
Şi chica-i hirsută să aibă o lege.
Legatu-şi-a glezna în şnururi de aur
Iar talpa-i călcata-a-n sandală gălbuie.
Şi mîna ce dus-a odată măciuca
A tors apoi fire din fusul cel iute
Şi Persia-ntreagă şi Lydia toată
Cu rodnic regat atunci îl văzură
Cum pielea de leu fioros îşi aruncă
Punîndu-şi o mantă de fir de mătase
Pe umeri pe care stătuse tot cerul.
E sacră văpaia — voi credeţi răniţii —
Puterea-i imensă ; oricît e pămîntul
Încins de oceane, oricît este cerul
Pe care aleargă lucindele stele,
Tutindeni domneşte copilul cel aprig.
Îi simt săgetarea în unda adîncă
Chiar cetele-albastre de nereide,
Dar nu pot dogoarea s-o stingă în mare.
Şi stirpea cu aripi îi simte văpaia.
Şi taurul iute încins de căldură
Se luptă să aibă cireada întreagă,
Iar cerbul fricos s-avîntă-n bătaie
Temîndu-se pentru perechea-ndrăgită
Şi aprig mugeşte în semn de mînie.

Atunci indianul cel oacheș se teme
De tigrii sălbatici cu blana vărgată.
Atunci își ascute caninii mistrețul
Și gura prelungă e plină de spume,
Iar leii din Africa-și scutură coama
Cînd Amor îi arde. Și geme pădurea
De răgete crunte. Iubirea subjugă
Și fiare marine și chiar elefanții.
Stăpîn se vrea Amor oriunde-n natură.
Nimic nu îi scapă, chiar ura dispare
Cînd Amor impune. Orice vrășmășie
Se lasă străpunsă de focul iubirii,
Ce-aș spune mai multe ? Patima-nvinge
Și maștere crunte.

(către doică)

Hai, spune, doică, ce știi ? Au unde-i acuma
Regina. Găsit-a un leac pentru crunta văpaie ?

DOICA

Nu-i nici o speranță s-aline noianul durerii,
Nicicînd n-o să aibă hotar vîlvătaia nebună.
Văpaia închisă în suflet o mistuie-n taină
Și-oricît s-ar feri sminteala-i răsare-n privire.
Țîșnesc din ochi vîlvătăi și neodihnite pleoape
Refuză lumina. Nimic nu-i mai place în juru-i.
Și-n trupu-i durerea mocnindă icnește cu toane.
Ca o muribundă colindă cu pasul nevolnic
Și capul abia își mai ține pe gîtul molatic.
Acum ar dormi, dar somnul uitîndu-și petrece
În bocete noaptea ; acum poruncește să fie
Trezită și iar vrea să doarmă ; acum dă poruncă
Să-i strice cosița și-apoi s-o-mpletească. Regina
Arzînd în neliniști își schimbă vestmîntul. Nu are
Grijă de hrană ; colindă cu pas șovăielnic
Și vlaga-i e dusă ; nici n-are puteri ca deunăzi,
Nici roșul de purpur nu-i scaldă-n lumină obrajii.

Durerea îi mistuie pieptul şi-i tremură glezna
Şi nurii cei fragezi ai trupului său veştejit-au,
Iar ochii în care lucise odată lumina lui Phoebus
Nu au licăriri ce-amintesc de o stirpe divină.
Doar lacrimi îi curg pe obraz şi genele-ntruna
Se-neacă-n şuvoaie precum pe muntele Taurus
Pătrunsă de ploaia cea caldă zăpada se-mbibă.

(Se deschide poarta palatului.)

Dar iată, palatul regesc se deschide şi Phaedra
Întinsă pe pat în iatacul ce scapără-n aur
Cu mîna bolnavă refuză vestmîntul său zilnic.

PHAEDRA

(în pragul delirului)

Ascundeţi-mi vestmîntul de purpură şi d-aur,
Să stea cît mai departe a scoicilor roşeaţă
Şi firele pe care le-adună Seri din ramuri.
Un voal subţire numai să-mi strîngă lesne sînii,
Nu voi la gît şiraguri, nici la ureche perle
Care şi-au strîns lucirea din marea indiană.
Nici nu-mi stropiţi cosiţa-n miresme siriene,
Ci pletele-mi căzute să se reverse-n voie
Pe gît şi peste umeri şi cînd alerg pe munte
Să fluture în vînturi. Voi ţine-n stînga tolba,
Iar dreapta-mi slobozi-va tesalicele suliţi.
Aşa a fost şi mama lui Hippolyt cel aprig.
Asemeni ei ce dus-a pe solul atic trupe
Cînd părăsi ţinutul din Pontul cel de gheaţă,
Copilă lui Maeótis sau Tánais, cu păru-i
Strîns într-un nod sau liber, cu coapsa ocrotită
De-un scut în semilună, eu voi să vîntur codrii.

CORUL

Alungă jalea : chinul nu-nlătură năpasta
Şi-nduplecă puterea agrestă a Dianei.

DOICA

(rugîndu-se la altarul Dianei :)

Regină a silvei ce creşte cutreieri,
Zeiţă slăvită în munţi singuratici,
Preschimbă preziceri sinistre în bine.
Zeiţă mărită-n păduri şi poiene,
Tu, stea a tăriei şi-a nopţii podoabă
Ce scalzi universu-n lumină cu schimbul,
O, triplă Hecate, ascultă-mi dorinţa.
Pe Hippolytus cel crunt îmblînzeşte-l
Să-şi plece urechea şi moaie-i tu pieptul
Să-nveţe iubirea cu tainice flăcări.
Abate-i tu mintea : el dur şi potrivnic
Să cadă sub legea lui Venus : fă tot ce-ţi
Stă în putere şi-atunci lumina-vei
Cu coarnele pure, mai viu, printre nouri.
Cînd carul nocturn vei conduce pe boltă
Nicicînd n-o să-l tragă un cîntec tesalic
Şi n-o cuteza alt păstor să te-nvingă.
Răspunde-mi, zeiţă, plinindu-mi dorinţa !

(Soseşte Hippolytus.)

Îl văd pe el însuşi venind spre altaru-ţi,
E fără tovarăş. De ce stai în cumpeni ?
Norocul ţi-aduse şi clipa şi locul.
De ce oare tremur ? Nu-i crima uşoară.
Dar cel ce se teme de-a regilor voie
Să zmulgă din suflet oricare virtute :
Sfiala-i un rău servitor la palate.

HIPPOLYTUS

De ce îţi clatini paşii slăbiţi tocmai pe-aicea,
O, credincioasă doică, ce-ai fruntea tulburată
Şi tristă ţi-i privirea ? Doar tata este teafăr
Şi teafără e Phaedra şi-ai lor copii asemeni !

Alungă orice teamă, regatul este spornic,
Şi casa-ţi înfloreşte sub zodii fericite,
Arată-te tu însă mai blînd în bogăţie.
Doar grija ta mi-aţiţă durerile din suflet
Căci tu, potrivnic ţie, te pedepseşti amarnic.
Cînd e silit de soartă, oricine are scuză,
Dar dacă omul singur se dăruie năpastei
Şi singur se căzneşte e demn să piardă bunul
Din care nu se-nfruptă. Tu aminteşte-ţi vîrsta
Şi sufletu-ţi destinde ; sus torţa la petreceri,
Iar Bacchus să alunge posomorîta grijă.
Te bucură de anii ce fug cu pasul grabnic,
Acum ţi-i pieptul tînăr şi Venus are farmec,
Deci inima să-ţi zburde ! De ce pustiu ţi-i patul ?
Alungă dar tristeţea şi mi te-aşterne-n cursă,
Sloboade frîul : clipe fără pereche-n viaţă
Nu le lăsa să curgă ! Doar zeul sorocit-a
Îndatoriri şi tot el le-a împărţit pe vîrste :
La tineri bucurie iar la bătrîni mîhnire.
De ce sileşti şi-năbuşi pornirile curate ?
Răsplata cea mai mare o dă recolta-n care
Cresc spicele bogate pe fragede tulpine.
Şi arborul se-nalţă cu creştetul în nouri
Cînd mîinile pizmaşe nu i-au ciuntit coroana.
Virtuţile distinse mai lesne urcă piscuri
Cînd libertatea creşte sufletul lor cel nobil.
Sălbatic şi silvestru, necunoscînd ce-i viaţa,
De ce îţi pierzi juneţea pe Venus neglijînd-o ?
Tu crezi că datoria prescrisă unui tînăr
E doar să-ndure truda ori să supună caii
Sau să înfrunte lupte cu sîngerosul Marte ?
Părintele cel mare al lumii hărăzit-a,
Cînd a văzut atît de hulpăvă mîna Morţii,
Să izvorască veşnic odrasle noi în lume.
Să ne gîndim că Venus ne-ar părăsi viaţa,
Ea care creşte roade în stirpea istovită,

Atuncea tot pămîntul zăcea-va în paragini
Şi goală va fi marea de peştii fără număr,
Nu vor fi-n slavă păsări, nici în pădure fiare,
Doar vînturi solitare v-or despica văzduhul.
Ce pricini felurite trag omu-n nefiinţă
Şi spulberă popoare : mare şi fier şi vrajbă.
Chiar de-ar lipsi acestea, noi înşine, de voie,
Căta-vom Styxul negru. De vor alege tineri
Singurătatea stearpă, atunci tot ce e-n lume
Trăi-va doar o vîrstă şi s-o surpa în sine.
De-aceea ia-ţi natura în viaţă călăuză
Şi vino în cetate la-ntruniri cu semeni.

HIPPOLYTUS

Mai liberă nu-i alta nici fără de prihană,
Nici să cultive ritul strămbunilor întocmai
Ca viaţa dusă-n crînguri departe de cetate.
Năpasta lăcomiei nu-l tulbură pe-acela
Care curat trăieşte pe crestele de munte,
Nici toanele mulţimii, nici gloata infidelă,
Nici pizma cea funestă, nici gloria fragilă.
El nu serveşte regii şi nici luptînd cu-aceştia
Nu caută onoruri sau bogăţii deşarte.
Nu are nici speranţă, nici teamă şi nu-l cată
Cu dinte laş invidii livide şi vorace.
Nici nu cunoaşte crima ce bîntuie cetatea.
Şi limpede la cuget nu-l înspăimîntă zvonul
Şi nu-şi găteşte vorba. Nu vrea să-l adumbrească
Palate cu coloane şi cu tavan de aur.
Nici sînge nu inundă altarele pioase
Cînd presărate-n boabe şi licărind ca neaua
O sută de grumazuri de bouri stau să cadă.
Stăpîn e peste plaiuri şi sub senina boltă
Neprihănit colindă. Nu ştie să întindă
Decît la fiare curse şi istovit de trudă
Bălanul trup îşi scaldă în Ilisus adesea.
Acum urmează malul lui Alpheus cel iute,
Acum intră-n desişul pădurilor adînce
Unde luceşte Lerna cu apă cristalină.

Își schimbă locul : păsări se-ngînă guralive
Și frasinii s-agită loviți de vîntul molcom.
Asemeni fagii vîrstnici. Îi place să colinde
Pe maluri șerpuinde și pe pămîntul reavăn
Să doarmă fără grijă, sau un izvor în juru-i
S-arunce repezi unde sau printre flori plăpînde
Un dulce glas să sune din rîul care fuge.
Își potolește foamea cu poame scuturate
Și fragi ispititoare culese din desișuri
Îi dau o dulce hrană. Pornirea sa alungă
Petrecerea regală. Bogații-n cupe de-aur
Își sting îngrijorarea. Dar lui îi place apa
S-o bea din pumn năvalnic și somnul său e sigur
Cînd trupul și-l întinde pe așternutul tare.
El nu urzește dosnic omoruri tăinuite
Și nici nu se ascunde-n palatul labirintic
Mereu cu teama-n suflet. El caută lumina
Și cerul ca tovarăș. Așa trăiau odată
Strămoșii primei vîrste împreunați cu zeii.
Nici patima cea oarbă de aur n-au știut-o
Și nici o piatră sacră, hotar între popoare,
N-a împărțit cîmpia și luntrea temerară
Nu despicase valuri, căci fiecare-atunce
Doar marea sa văzuse ; nici zidurile late
Cu turnuri dese încă nu încingeau cetatea,
Nici n-apuca soldatul în mînă arme crunte
Și nici balista încă nu sfărîma cu pietre
Închise porți : ogorul n-avea stăpîn și încă
Nu suporta sclavia sub pas de boi în juguri.
Cîmpia roditoare, fără să ceară muncă,
Hrănea popoare, codrul le oferea resurse
Și grotele ascunse le dăruiau culcușuri.
Dar patima averii a rumpt această viață
Și furia cea oarbă și pofta fărdelegii
Aprinse minți. Venit-a și setea de putere,
Cel mic ajunse pradă ușoară celui mare,
În locul legii forța. Atuncea omu-n luptă
Mergea cu mîna goală : apoi pietre și ramuri
Le-a preschimbat în arme : nu cunoscuse lancea
Cu fier la vîrful iute, nici spada care bate

Cu lama lungă şoldul, nici coifuri cu pănaşe :
Aceste arme crunte le-a iscodit mînia.
Dar Marte născocit-a necunoscute feluri
Şi mii de forme morţii. De-atuncea toată glia
Musteşte-n val de sînge, iar marea-i purpurie.
De-atunci pornit-au crime nenumărate-n case
Şi nu-i nelegiuire fără de pildă-n lume.
Fraţi între fraţi şi fiul părintele-şi răpune,
Iar soţul zace-n sînge ucis de-a sa soţie
Şi mame fără suflet îşi strangulează pruncii.
Nu mai vorbesc de maşteri. Sînt fiarele mai blînde.
Regina fărdelegii rămas-a tot femeia :
În crime iscusită, ea cucereşte inimi,
Prin adulter aprinde cetăţi şi gloate-n luptă
Şi-n lut răstoarnă regii şi spulberă popoare.
Nu amintesc de alta. Medeea lui Aegeus.
Ea singură ne-ar face ca să urîm femeia.

DOICA

De ce arunci tu vina celor puţini mulţimii ?

HIPPOLYTUS

Eu le detest, le blestem, şi fug, mă înspăimîntă.
Din cuget sau din fire sau din mînie oarbă
Eu le urăsc şi-mi place. Mai repede văpaia
Se va uni cu valul, iar Syrte mişcătoare
Spre nave vor întinde prietenoase vaduri,
Ori Thetis înălţa-va lumina spre oceanul
Hesperiei sau lupii s-or săruta cu ciute
Decît învins să dărui sufletul blînd femeii.

DOICA

Adesea Amor pune zăbală celor aprigi
Şi ura le-o înmoaie. Gîndeşte-te la mama-ţi.
Sălbatice-amazoane au cunoscut pe Venus
Şi probă eşti tu însuţi, unic copil al stirpei.

Numai cu-atît mă mîngîi de cînd se stinse mama
Că mi-a permis de-atuncea ca să urăsc femeia.

DOICA

(aparte)

Precum o stîncă dură şi peste tot colţoasă
Rezistă-n larg şi-aruncă departe valuri sparte
Aşa şi el acuma-mi dispreţuieşte vorba.

(Phaedra iese din palat şi se apropie de altarul Dianei.)

Dar iată că soseşte şi Phaedra-nfrigurată
Unde va duce-o soarta ? Dar patima-i nebună ?
Deodată se prăvale fără suflare trupu-i
Şi peste faţă-i creşte paloarea rece-a morţii.

(Hippolytus aleargă şi ridică în braţe trupul Phaedrei.)

Ridică-ţi tu, privirea, copila mea, grăieşte,
Căci Hippolytus însuşi te ţine-acum în braţe.

PHAEDRA

(revenindu-şi în fire)

Cine mi-a dat năpasta şi mi-a aprins în suflet
Văpaia ne-mblînzită ? Ce bine-mi fu-n neştire !

HIPPOLYTUS

(către Phaedra)

De ce fugi tu de darul cel dulce al luminii ?

PHAEDRA

(către sine)

Hai, suflete, încearcă, rostește-ți tu solia,
Vorbește fără teamă. Cine timid întreabă
Primește doar refuzul. O mare parte-a crimei
S-a săvîrșit demult doar : tîrzie ni-i rușinea,
Căci am iubit nelegea. De-mi izbutește planul
Poate-oi ascunde crima sub torță legitimă.
Succesele adesea preschimbă crima-n cinste.
Hai, suflete, începe !

(către Hippolytus)

Te rog înclină-o clipă
Urechea fără martori. Să plece toți de-aicea.

HIPPOLYTUS

Privește, nu e nimeni în jur ca să ne-audă.

PHAEDRA

Dar gura mea oprește cuvintele-ncepute,
O forță le stîrnește iar alta le sugrumă.
O, zei, vă iau ca martori, că nu acesta-i gîndul
Pe care-l vreau.

HIPPOLYTUS

Au sufletul tău dornic nu-și poate spune păsul ?

PHAEDRA

Dorul frivol e gureș, dar cel adînc tăcut e.

HIPPOLYTUS

Hai, spune tu, o, mamă, urechii mele jalea-ți.

Numele mamă este prea falnic şi prea séver,
Pentru a mea simţire nume umil se cade.
Numeşte-mă tu soră, o, Hippolyt, sau sclavă,
Da, sclava ta : eu însămi voi îndura sclavia.
De-i porunci să umblu pe creste-nzăpezite
Sau piscuri înghețate din Pind nu zăbovi-voi,
Nici să înfrunt pîrjolul cohortei inamice,
Nici să opresc cu pieptu-mi necruțătoare săbii.
Primeşte sceptrul ţării, pe mine fă-mă sclavă,
Tu să domneşti se cade, eu să-ţi urmez porunca,
Nu-i dat femeii sceptrul unui bărbat să-l ţie.
Tu care eşti puternic şi-n floarea tinereţii
Fii domn peste mulţimea din ţara părintească,
Pe mine ca o sclavă să mă primeşti la sînu-ţi,
Ai milă de-o vădană.

HIPPOLYTUS

Zeul suprem să-ntoarne
Această prevestire. Sosi-va teafăr tata.

PHAEDRA

Stăpînul nopţii-avare şi-al Styxului lugubru
N-a-ngăduit la nimeni calea spre vii vreodată.
Să fie blînd cu-acela ce-a vrut să-i fure soaţa ?
Doar dacă Pluton însuşi s-arată bun cu-amanţii !

HIPPOLYTUS

Zeii cei drepţi desigur vor face să revină.
Dar cît vor ţine-nchisă în negură speranţa,
Eu ocroti-voi fraţii cei dragi cu pietate,
Te voi păzi cu grijă să nu te simţi vadană.
Eu însumi pentru tine voi ţine locul tatei.

PHAEDRA

(aparte)

O cándidă speranță, o, tu, viclene Amor,
Oare n-am spus destule ? Să-ncerc cu rugăminte.

(către Hippolytus :)

Ai milă și-mi ascultă acum ruga cea mută,
Vreau să vorbesc dar nu pot.

HIPPOLYTUS

Ce rău este acesta ?

PHAEDRA

Un rău de care-o mamă n-ai crede că-i atinsă.

HIPPOLYTUS

Rostești cu glas nesigur cuvinte încurcate,
Vorbește clar.

PHAEDRA

Iubirea învîlvorată arde
Pieptu-mi nebun. Sălbatic ea fierbe-n mădulare
Pînă-n adînc și curge în clocot prin viscere.
Vîlvori aleargă-n trupu-mi și tăinuite patimi
Precum flămînde flăcări pe falnice tavane.

HIPPOLYTUS

Iubirea ta curată pentru Theseu te-aprinde ?

PHAEDRA

Așa e Hippolytus : mi-e drag încă Theseus
Precum odinioară cînd el era mai tînăr

Şi fragede tuleie îi adumbreau obrazul,
Cînd a văzut palatul întunecat din Cnossos
Şi-a dezlegat cu firul întortochiata cale.
Cum scînteia atuncea ! Bentiţe-i ţineau chica,
Sfiala purpurie mijea pe chipu-i fraged
Şi muşchii săi puternici jucau pe braţul tînăr.
Asemenea Dianei la chip sau lui Apollo,
Sau mai degrabă ţie, aşa a fost Theseus
Cînd a plăcut duşmancei. Aşa nălţa el fruntea.
În tine-o frumuseţe mai simplă scînteiază,
E tatăl tău în tine, dar totuşi frumuseţea
Sălbatică a mamei îţi pîlpîie-n privire.
Pe chipu-ţi grec străluce nestrămutarea scită.
De-ai fi venit în Creta odată cu-al tău tată
Atunci, desigur, ţie ţi-ar fi dat sora-mi firul.
Pe tine, soră dragă, oriunde-ai fi pe boltă,
Te chem acuma pentru aceeaşi grea pricină.
Un singur neam, iubito, ne-nfrînse pe-amîndouă
Părintele şi fiul.

(către Hippolytus)

Ah, iată, umilită,
Întinsă la picioare-ţi stă mlada unui rege
De bîrfă ne-ntinată pînă acum şi pură.
Dar pentru tine-s alta şi mă cobor la rugă :
Această zi curma-va durerea mea sau viaţa,
Ai milă de iubirea-mi.

HIPPOLYTUS

Stăpîn slăvit al lumii,
Asculţi tu paşnic crima şi o priveşti tot paşnic ?
Cînd oare fulgera-vei cu mîna ta cea cruntă
Dacă acum senin e ? Tot cerul să se surpe,
Să se scufunde ziua în nourii cei negri,
Iar stelele întoarse pe crug să se îndrepte
Pe căi piezişe. Oare tu, frunte luminată,
Mai poţi privi nelegea din stirpea ta iscată ?
Scufundă tu lumina şi-n neguri te scufundă.
De ce ţi-i goală dreapta o, tu, stăpîn al lumii,

Şi universul încă nu arde-n al tău fulger ?
Trăzneşte-mă pe mine, despică-mă cu flăcări,
Sînt vinovat şi astfel mi-am meritat osînda.
Chiar maşteră mă place. Sînt demn de-a ta necinste ?
Au ţi-am părut eu singur o pradă prea uşoară
Pentru desfrîu ? Răsplată-i pentru severa-mi viaţă ?
O, tu, ce-ntreci în crimă orice femeie-n lume
Ai cutezat o faptă mai rea decît a mamei
Care-a născut un monstru. Ea şi-a-ntinat simţirea,
Dar crima tăinuită s-a dovedit atuncea
Cînd a născut odrasla cu cap de lighioană.
Prin chipul său cel groaznic monstrul arată crima.
Acelaşi pîntec însă a zămislit şi trupu-ţi.
De mii de ori ferice-s cei ocrotiţi de soartă
Acei pe care ura şi frauda-i răpuse
Şi-i răsturnă în neguri. O, tată, eu te pizmui,
Femeia ta-i năpasta mai rea decît Medeea.

PHAEDRA

Îmi ştiu ursita casei şi sufletu-mi iubeşte
Ce trebuie s-alunge. Dar eu nu-mi sînt stăpînă.
Ah, te-oi urma, nebună, prin flăcări sau pe mare,
Prin munţi sau peste fluvii cu undele în volburi :
Oriunde tu vei merge, te voi urma-n neştire.
Iată-mă iar, trufaşe, m-arunc lîngă genunchii-ţi.

HIPPOLYTUS

Departe fugi, departe, de trupu-mi fără vină
Cu mîna ta impură. Ce-i asta ? Cade-n braţe-mi.
Să-mi trag din teacă spada : pedeapsă grea să-ndure.
Dar, iată,-ntoarce stînga-mi o frunte desfrînată
Cu plete răvăşite. Oh, n-a curs niciodată
Un sînge mai nemernic pe-altarul tău, Diană !

PHAEDRA

O, Hippolyt, acuma tu-mi împlineşti dorinţa :
Mă vindeci de sminteală. Mai mult decît dorit-am :
Să mor de mîna-ţi crudă şi să-mi salvez pudoarea !

O, du-te și trăiește, nimic nu-mi cere. Spada-mi
Ce te-a atins nu sta-va de azi la coapsa-mi pură.
Au cine să mă spele ? Tanais sau Maeotis
Care își varsă unde în Pontus Euxinus ?
Nici tatăl cel puternic cu valul din Oceane
Nu o să-mi spele pata. O, fiare, o, pădure !

(Prințul fuge în codru.)

DOICA

(alergînd către Phaedra)

Descoperită-i crima. De ce stai tu nevolnic
Suflet al meu ! Aruncă asupra lui nelegea
Și dragostea impură. Crima s-ascundă crima.
Cine se teme-i sigur doar cînd atacă primul.
De noi făcut-am crima sau doar am îndurat-o
Cînd vina e ascunsă, ce martor va cunoaște-o ?

(Strigă după ajutor.)

Veniți voi din Atena, sclavi credincioși reginei,
Dați ajutor.

(Pe scenă năvălesc sclavi.)

Vai, iată, năvalnic, Hippolytus
Încearcă siluirea și-amenință cu spada
Să-i îngrozească firea... Porni acum la goană
Și-n fuga sa năucă el spada și-a uitat-o.

(ridicînd spada)

Aceasta-i proba crimei.

(arătînd către Phaedra)

O, voi, salvați regina.

Cosiţa sa zmucită şi răvăşită-n luptă
Aşa cum e, rămînă, ca martoră a crimei.
Duceţi-o-n casă.

(Către Phaedra)

Haide, stăpîna mea, revino-ţi !
De ce îţi sfîşii sînul şi fugi de-orice privire ?
Voinţa naşte crima şi nicidecum hazardul.

CORUL

Asemenea furtunii învolburate-aleargă,
Mai iute decît Corus ce grămădeşte nouri.
Mai iute ca văpaia ce-şi înteţeşte goana,
Cînd steaua agitată de vînturi risipeşte
O jerbă ne-ntreruptă.
Strălucitoarea faimă din vremuri asfinţite
Cu tine să-şi compare orice lumină veche.
Dar chipul tău luceşte cu frumuseţi depline,
Aşa cum scînteiază cu sfera sa rotundă
Cînd îşi adună-n cornu-i crescînda vîlvătaie
Şi se arată-n noapte cu carul său în goană,
Învăpăiata Phoebe,
Făcînd mărunte stele să-şi umilească chipul.
Asemenea ca Vesper ce-aduce umbra nopţii
Şi-apoi scăldîndu-şi faţa în unde cristaline,
Din negura gonită, departe, peste creste
Ca Lucifer răsare.
O, Liber, zeu din Indii care îţi poartă tyrsul,
Tu, totdeauna tînăr, cu plete fluturînde
Ce înspăimînţi şi tigrii cu lancea ta de viţă,
Tu, care porţi o mitră pe tîmplele cornute,
Nu-ntreci pe Hippolytus cu pletele ţepoase.
Prea mult nu te încrede în frumuseţea-ţi rară,
Căci azi între noroade cutreieră povestea
Că sora Phaedrei pe-altul ţi-a preferat odată.
O, frumuseţe, tu eşti bun schimbător al nostru,
Ce repede aluneci cu pasul tău cel grabnic !
Nici arşiţa de vară nu pradă-atît de iute
Poieni împodobite de primăvara nouă,

Cînd ziua la amiază dogoare la solstiţiu
Şi luna-mpinge noaptea cu roţile zorite.
Cum crinii se-nconvoaie cu palidă corolă,
Cum rozele plăpînde se ofilesc pe frunte,
Într-o clipită numai răpită ţi-i văpaia
Luminii ce-ţi scînteie peste obrajii fragezi,
Căci orice zi ia pradă din trupul tău cel tînăr.
Fugară-i frumuseţea. Ce om să se încreadă
În bun fragil ? Cît poate, s-adune desfătare,
Căci timpul surpă tainic, iar ora viitoare
Mai rea ca cea trecută soseşte totdeauna.
Ce cauţi tu prin codrii ? Şi-n locuri neumblate
Frumosul n-are tihnă. Lungit într-o pădure,
Cînd soarele se urcă la cumpăna amiezii,
O slobodă mulţime, naiade, te-mpresoară,
Avide să închidă în unde pe cei chipeşi.
În vise fumegînde te ispitesc cu laţuri
Lascivele driade, zeiţe-ale dumbrăvii,
Şi faunii ce-ntr-una le urmăresc pe munte.
Privindu-te din bolta cu jerbele de stele,
Şi Phoebe cea născută curînd după arcadici,
N-a mai putut să-nfrîne sclipinda ei teleagă.
Deunăzi ea roşit-a şi nici un nor atuncea
N-a-ntunecat cu umbra-i scăpărătoarea faţă.
Îngrijoraţi îndată de tulburea-i lumină,
Crezînd c-a fost lovită de vrăji tesaliene,
Am zăngănit arame. Dar tu-i erai şi chinul
Şi pricea zăbovirii. Căci pentru tine Zeea,
Cît timp te admirase s-a fost oprit pe crugu-i.
Vîntoasele să-ţi cruţe fragila-ţi frumuseţe,
Arar să-ţi cate fruntea dogorile amiezii,
Vei scînteia atuncea ca marmora de Paros.
Ce farmec se ghiceşte-n semeaţa bărbăţie !
Ce gravă demnitatea-n privirea ta severă !
Grumazul tău i-asemeni cu-acel al lui Apollo,
Divinul care-şi poartă nepieptănata chică
Pe umeri fluturîndă ca o podoabă rară.
Cuvine-se ca şi tu să ai hirsută fruntea
Şi pletele-ţi mai scurte să curgă fără lege.
Tu poţi pe zeii aprigi şi luptători să-i birui
Şi să-i întreci în forţă cu trupul tău puternic.

Deşi eşti tînăr totuşi ai muşchii ca Heracle
Şi-n piept mai lat eşti încă decît divinul Marte.
De ţi-ar plăcea odată să călăreşti sirepii,
C-o mînă mai abilă decît mîna lui Castor
Tu ai putea să-nstrunì chiar pe Cýllarus spartanul.
Întinde-acuma coarda mlădie de la arcu-ţi,
Sloboade-n zări săgeata din răsputere trasă,
Nici chiar arcaşi din Creta nu vor putea vreodată
Să-nfigă mai departe săgeţile lor svelte.
De ţi-ar plăcea cu arcul să tragi în cer ca parţii
Săgeata n-o să cadă făr-a străpunge păsări.
Ţinti-vei prada bine chiar de-i ascunsă-n nouri,
Ochind-o drept în inimi ce calde mai palpită.
Dar frumuseţea pură a omului rămas-a
Arar nepedepsită : priveşte vremi apuse.
Un zeu mai blînd să-ţi cruţe făptura ta curată
Şi chipul nobil treacă de pragul hîd al vîrstei.
Ce faptă nu cutează femeia furibundă ?
O maşteră-l pîndeşte cu oarba-i fărdelege,
Vai, azi, nelegiuita, cum caut-o dovadă,
Îşi răvăşeşte părul şi în şiroi de lacrimi
Femeia cea vicleană capcana îşi întinde...

(Zărind pe Theseus.)

Dar cine-i insul care regească faţă poartă,
Şi fruntea îşi înalţă cu-atîta maiestate ?
Cum seamănă în totul cu Pítheus în floare,
De n-ar sclipi pe faţă-i o lîncedă paloare
Şi n-ar sta năclăită învălmăşita-i chică !
Dar, iată, e Theseus întors din nou acasă.

THESEUS

Şi totuşi eu scăpat-am din lumea neguroasă
Cu cer care umbreşte ca-ntr-o-nchisoare manii
Şi-abia îndură ochi-mi lumina mult dorită.
De patru ori se strînse-n Eleusis recolta
Şi Libra potrivit-a de patru ori lumina,
De cînd o trudă stearpă a unei sorţi obscure
M-a-ncătuşat pe mine-ntre viaţă şi-ntre moarte.

Doar un crîmpei de viață mai rămăsese-n mine :
Simțirea mea. Alcide a pus hotar năpastei
Cînd a răpit din Tartar pe-ngrozitorul Cerber
Și m-a-nălțat cu sine spre lumea pămînteană.
Dar forța-mi istovită nu are vlaga veche,
Îmi tremură și pașii. Oh, cîtă trudă fost-a
Din Phlegeton s-ajung eu la cerul de departe,
Să scap de moarte încă și să urmez pe-Alcide.

(auzind plînsete în palat)

Ce larmă ca de bocet îmi cade pe timpane ?
Să-mi spună oarecine. Suspine, lacrimi, chinul
Și tristă tînguială în pragul casei mele ?
Sînt auspicii demne de un sosit din Hades.

DOICA

(ieșind din palat)

Phaedra-și hrănește gîndul nestrămutat al morții,
Disprețuiește plînsu-mi și viața vrea să-și curme.

THESEUS

Ce pricini are ? Astăzi cînd i s-a-ntors bărbatul ?

DOICA

Tocmai aceasta-i vestea care-i zorește moartea.

THESEUS

Cuvinte încurcate ce-ascund o mare taină :
Rostește-mi clar durerea ce-i chinuie făptura.

DOICA

N-o spune nimănuia : își poartă tristă taina
Și-a hotărît să ducă rău-n mormînt cu sine.
Dar iat-o, vine ! Haide s-o-ntîmpinăm cu grabă.

(Către sclavi:)

Deschideţi poarta-nchisă a caselor regale.

(Intră Phaedra cu spada lui Hippolytus în mînă.)

THESEUS

O, dragostea mea, oare aşa primeşti sosirea
Soţului tău pe care tu l-ai dorit într-una ?
De ce n-arunci tu spada ? De ce nu-mi dărui iară
Încrederea ? Ci spune-mi, de ce fugi tu de viaţă ?

PHAEDRA

O, vai, slăvite rege, pe sceptrul stirpei tale,
Pe dragostea-ţi de tată, pe-ntoarcerea-ţi acasă,
Pe pulberea-mi din urmă, îngăduie-mi tu moartea.

THESEUS

Dar ce motiv te-mpinge să-ţi iei lumina vieţii ?

PHAEDRA

Dacă-i grăit motivul piere îndată fructul.

THESEUS

N-o să-l audă nimeni decît a mea ureche.

PHAEDRA

Femeia se sfieşte chiar dacă-i soţul singur.

THESEUS

Destăinuie-l : secretul îl voi ascunde-n suflet.

PHAEDRA

Întîi să taci tu însuţi ce vrei să tacă altul.

THESEUS

Nici o unealtă-a morţii nu-ţi va fi dată ţie.

PHAEDRA

Cînd omul vrea să piară, moartea soseşte iute.

THESEUS

Ce vină cerci, răspunde, să ispăşeşti prin moarte ?

PHAEDRA

Că mai sînt vie astăzi.

THESEUS

N-ai milă tu de plînsu-mi ?

PHAEDRA

E cea mai bună moarte să pieri bocit de rude.

THESEUS

Ea stăruie-n tăcere. Sub vergi şi în cătuşe
Va da-n vileag bătrîna ce Phaedra îmi ascunde.

(către sclavi)

Încătuşaţi-o : sila să-i zmulgă-ndată taina.

PHAEDRA

Opriţi-vă. Eu însămi voi da pe faţă totul.

THESEUS

De ce-ntorci tristă faţa şi-o-nvălui în perdeaua
De lacrimi izvorîte sub geana ta deodată ?

PHAEDRA

O, ziditor al lumii, pe tine te chem martor,
Te chem pe tine soare care lumini văzduhul
Şi care eşti din vremuri părinte-al stirpei mele.
Eu am înfrînt ispita. Nici fierul nici cuvîntul
Nu mi-au clintit voinţa. Trupul învinse chinul,
Dar sîngele-mi spăşi-va pudoarea mea pătată.

THESEUS

Au cine-a fost cel care ne-a înjosit onoarea ?

PHAEDRA

Aproape că nu-l bănui.

THESEUS

Vreau numele să-l aflu.

PHAEDRA

Această spadă strigă pe-acel care-a uitat-o
Înspăimîntat de lumea ce alerga în juru-i.

THESEUS

Ce crimă, vai, descopăr ? Ce monstru văd acuma ?
Spada regală poartă pe fildeş stema ţării
Şi semnul stirpei mele lucoşte pe mîneru-i.
Dar încotro fugit-a ?

PHAEDRA

Doar sclavii îl văzură
Înfricoşat şi-n fugă gonind din răsputere.

Preasfîntă Pietate, şi tu, cîrmaci al bolţii,
Şi tu care stăpîn eşti peste regatul mării,
De unde vine crima acestui neam nemernic ?
Oare pămîntul nostru sau Taurus cel scitic
Sau Phasis din Colchida l-a hărăzit. Aduce
Sîngele rău cu neamul şi dă pe faţă stinpea.
Aceasta-i nebunie din rasă de-amazoane
Care urînd nuntirea şi caste multă vreme
Se dau de-a valma gloatei. O, stirpe ticăloasă,
Neîmblînzită-n legea unei ţărîni mai drepte.
Chiar fiarele evită împreunări inceste,
Sfiala instinctivă nu calcă legea stirpei.
Unde-i privirea aspră şi maiestatea-i falsă
Şi firea austeră ca-n vremuri primitive
Şi bătrîneşti moravuri şi sentimente grave ?
O, viaţă-amăgitoare, tu porţi simţiri ascunse
Şi în frumoase chipuri doseşti meschine inimi !
Pudoarea-şi pune masca peste un ins impudic,
Blîndeţea peste furii, credinţa peste crimă.
Cei falşi peste-adevăruri, peste virtuţi desfrîul.
O, suflet păduratec, curat, puternic, aprig
Tu să-mi pătezi căminul ? În patul meu ales-ai
Prin crimă fără seamăn să-ţi dovedeşti vîrtutea ?
O, mulţumesc de-acuma zeilor mari din ceruri
Că nu ţi-am lăsat mama în viaţă cînd pornit-am
Spre grota fioroasă prin care curge Styxul,
Căci Antiope-n neguri de mîna mea-i trimisă.
Fugar să tot cutreieri necunoscute neamuri.
Chiar dacă ţări uitate ne-or despărţi, şi-Oceanul,
Şi o să-ţi vînturi talpa la antipozi departe,
Chiar dacă te-i ascunde într-un străfund de grotă
Sau dacă vei străbate în zări regatul nordic
Şi dincolo de iarnă şi de zăpezi sclipinde
Vei fi lăsat în urmă în muget ce-nspăimîntă
Mînia lui Boreus, osîndă-ţi da-vei singur.
Te voi urma tenace pe tine-n orice tainiţi
Şi-n locuri depărtate, închise sau vrăjmaşe,
Nemaicălcate încă, voi frînge orice piedici.

De unde vin, știi bine. Ce nu pot cu săgeata-mi
Voi împlini cu ruga. Tata Neptun odată
Legatu-s-a să-mi ducă trei rugăminți la capăt.
Și mi-a-ntărit el darul jurînd pe Styxul negru.
Plinește-mi azi o, doamne, lugubră rugăminte.
Să nu mai vadă-n juru-i lumina Hyppolitus,
S-ajungă azi la manii care-s mîhniți pe tată-i.
Trimite-mi tu, părinte, ăst ajutor de groază.
N-aș fi cerut vreodată ultimul dar din parte-ți
Dacă napasta crudă nu m-ar fi strîns acuma.
În adîncimi de Tartar și în regatul groaznic
Cînd mă silea amarnic subpămînteanul rege,
Cruțat-am rugămintea : plinește-o însă astăzi.
Mai zăbovești părinte ? De ce tace talazu-ți ?
Revarsă-ndată neguri și nouri duși de vînturi,
Răpește cer și stele și zvîrle valu-n țărmuri,
Și fă să umple marea a monștrilor cohortă
Și trîmbe înspumate tu cheamă din străfunduri.

CORUL

O, mamă a lumii, slăvită Natură !
Părinte ce cîrmui Olimpul cu flăcări
Și mîni cu iuțeală popoare de stele
Și rîndui planete pe căi vagabonde
Și bolta imensă o-nvîrți pe țîțînă,
De ce fără preget porți grija imensă
De calea eternă a bolții înalte ?
Ca bruma căruntă să ardă pădurea
Și umbra rotată să-nvie sub arbori,
Ca zodia Leului cu suflul fierbinte
Să coacă recolta și-apoi anotimpul
Să-și stîmpere vlaga ? O, tu care cîrmui
Rotația boltei și faci ca pe crugu-i
Să stea-n cumpănire planetele-n aer,
De ce nu se-ndreaptă privirea-ți spre oameni
Să dărui răsplată cea dreaptă virtuții
Și crunta pedeapsă la răul din lume ?
Înfrîntă e legea în viața umană,

Fortuna conduce tot omul de-a valma :
Cu mîna să oarbă împarte favoruri
Pe orice netrebnic la sîn încălzeşte,
Iar viciul sugrumă pe cel fără pată.
Procletul domneşte în curtea regală.
Îi place mulţimii să dăruie fascii
Lichelei ; şi-aceiaşi iau slavă şi ură.
Virtutea cea tristă îndură osînda
Şi grea sărăcie pîndeşte în viaţă
Pe cel fără pată. E domn adulterul
Ce creşte în viciu. O, vană pudoare,
Minciuna ţi-i fala !

(zărind vestitorul)

De ce aleargă solul cu pasul său cel grabnic
Şi lacrimi curg din gene pe faţa sa cu jale ?

VESTITORUL

O, soartă rea şi cruntă, sclavie strivitoare,
De ce mă chemi pe mine ca soţ pentru năpastă ?

THESEUS

Să nu te temi a spune deschis necazul crîncen,
Mi-e inima călită să-ndure orice chinuri.

VESTITORUL

Refuză limba glasul cel jalnic al durerii.

THESEUS

Vorbeşte ! Ce năpastă mai bate casa-mi spartă ?

VESTITORUL

Vai, Hippolyt se stinse printr-o cumplită moarte.

THESEUS

Ştiam demult că fiu-mi va coborî în neguri.
E mort nelegiuitul. Dar povesteşte-mi moartea.

VESTITORUL

Ca un fugar lăsat-a cu pas vrăjmaş cetatea
Pornind în iute cursă, silind din răsputere.
Sub jug înalt cu grabă-nhămat-a telegarii
Şi-a pus zăbale strînse pe gura lor supusă.
Vorbind cu sine multe şi invocînd atunce
Pămîntul crunt al ţării şi-al tatălui său nume,
Îndeamnă aprig caii şi lasă frîul slobod.
Cînd brusc întinsa mare se umflă din adîncuri
Şi creşte pîn-la stele. Nu bate vînt în larguri,
Nici cerul fără pată nu tună-n nici o parte,
Doar marea blîndă fierbe în stranie furtună.
Nu tulbură Austrul siculica strîmtoare,
Nici marea ioniană nu se învolbă astfel
Cînd Corus o răscoală şi valul mişcă stînca
Şi spuma cea căruntă loveşte-n Leucade.
Spăimîntătoarea mare ridică munţi de apă
Şi-n trîmbe, ca un monstru, s-aruncă peste ţărmuri.
Dar nu se nalţă hula să sfîrtece corăbii,
Ameninţă pămîntul. Şi iute val răstoarnă,
Un nu ştiu ce ascunde în sînul său noianul.
Au ce pămînt înalţă spre stele frunte nouă?
Se nasc acum din valuri ciclade nevăzute?
Cînd ne miram cu spaimă, nemărginirea mării
Mugea vrăjmaş şi stînca vuia de pretutindeni.
S-a scufundat în valuri şi templu-n Epidaur
Şi stîncile lui Sciron vestite doar prin crime
Şi istmul care strîns e de două mări pe laturi.
Un munte de talazuri se surpă în şuvoaie,
Se-nspumă şi s-aruncă în trîmbe schimbătoare
Aşa cum o balenă suflînd din gură valul
Goneşte prin adîncul de ape din oceane.
Acest noian de valuri urnit ne înspăimîntă,

Se sparge şi aruncă pe mal un monstru care
Întrece groaza noastră. Iar marea se revarsă
Pe ţărm şi îl urmează. Noi dîrdîim de teamă.
Ce trup cumplit arată dihania marină,
Un taur care-şi poartă în sus grumazul vînăt
Şi saltă coama deasă pe fruntea sa verzuie.
Urechile-i stau ţintă, ochii-i sticlesc tot altfel,
Precum la şeful unei cirezi neîmblînzite
Sau ca la monstrul care născutu-s-a-n adîncuri,
Acum ei varsă flăcări, acum lucesc albaştrii,
Grumazul său puternic îşi umflă muşchii straşnici
Şi nările-i vibrează cînd lacom soarbe aer.
Sînt verzi de iarba mării şi pieptul său şi salba
Şi coapsa-i uriaşă luceşte-n roşii alge.
Iar partea sa din urmă se termină în monstru :
Dihania tîrăşte plină de solzi o coadă
Nemaivăzută. Astfel pe marea-ndepărtată-i
Balena care sfarmă corabia în zdruncin.
Vai, tremură pămîntul. Şi turme îngrozite
Gonesc peste cîmpie. Păstorul mut, în urmă,
De juncii-n fugă uită. Ies fiare din pădure
Şi vînătorul simte cum spaima îl îngheaţă.
Doar singur Hippolytus necotropit de teamă
Cu frîie încordate îşi ţine caii-n tremur
Şi-i cheamă şi-i îndeamnă cu voce domolită.
Acolo-i calea naltă ce duce către Argos
Săpată-n stînca dură spre mare înclinată.
Aici s-aţîţă monstrul şi pregătind prăpădul
Cînd el şi-a strîns puterea şi-a tot cercat mînia.
S-a năpustit în fugă turbată peste-ogoare.
Abia ating pămîntul copitele-i în goană
Şi furios s-abate spre caii plini de spaimă.
Dar Hippolyt săltîndu-şi întunecata frunte
Cu faţa neschimbată sloboade glas de tunet :
„Această spaimă goală nu-mi frînge cutezanţa,
Să birui tauri este o faptă moştenită“
Dar caii, deodată, neascultînd de hăţuri,
Tîrăsc în goană carul şi rătăcind din cale
Pe unde ei apucă în spaima lor nebună
Pe-acolo fug şi saltă peste clonţani de rocă.

Precum într-o furtună pe mare corăbierul,
Frînîndu-şi nava ca să nu-l bată oblic apa,
Înşală valul iute, tot astfel el acuma
Conduce caru-n goană : cînd trage de zăbale
Cu hăţurile strînse, cînd bate-ntr-una crupa
Cu fulgerări de bice. Dihania pe-urme-i
Înghite cîmpu-n goană sau iese înainte,
Stîrnindu-le-n tot locul teroare fără margini.
Dar se opresc fugarii, căci namila cornută
Ieşită dintre valuri li se propteşte-n faţă.
Atuncea telegarii înebuniţi de spaimă
Nu mai ascultă frîul şi vor să smulgă jugul
Şi ridicaţi în hamuri ei îşi răstoarnă carul.
El cade-ntins în faţă şi se încurcă-n hăţuri.
Cu cît se luptă straşnic ca să-şi dezlege trupul
Cu-atît mai mult se leagă în noduri fără capăt.
Simţit-au caii răul şi fără nici o cîrmă
Gonesc încotro groaza le-a poruncit să fugă.
Tot astfel prin văzduhuri, necunoscînd povara,
Şi mîniat că ziua-i condusă de alt soare,
Divinul car prăvale pe Phaeton din slavă.
Tîrît e Hippolytus şi ţeasta lui zdrobită
Răsună peste stîncă. Arbuşti îi fură chica
Şi piatra dură taie sublima sa făptură
Şi piere frumuseţea-i nenorocoasă-n sînge.
Rapide roţi răstoarnă pe cîmpuri muribundul
Şi-un trunchi cu cioturi arse îl spintecă îndată,
În vintre străpungîndu-l ţăruşe noduroase.
Stătu o clipă carul cu trupu-nfipt în ţeapă,
Dar caii rump poprirea şi pe stăpîn în două.
Apoi în goană iarăşi partea aproape moartă
Se sfîrtecă-n arbuştii cu ascuţite vîrfuri
Şi orice trunchi răpeşte din trupul său fărîme !
Pe cîmpuri rătăceşte ceata de servi funebră
Prin locurile-n care a fost tîrît stăpînul
Stropind cu sînge tînăr nemăsurată cale.
Şi cîinii trişti mai cată din trupul lui crîmpeie.
Dar truda noastră mută nu mai putu s-adune
Trupul zdrobit pe cîmpuri... Au unde-i e lucirea ?
O, prinţul cel ilustru, tovarăş la domnie,

Moştenitor de sceptru, lucind ca un luceafăr,
E vraf acum de resturi pe rugul cel din urmă
Şi i se dau onoruri.

THESEUS

Natură, tu, stăpînă
Cu care lanţ uneşti tu părinţii şi copiii
De te cinstim chiar dacă e alta voia noastră !
Am vrut să-l dau pieirii şi, cînd s-a dus, îl jelui.

VESTITORUL

Nu poţi să plîngi din suflet pe cel ce-ai vrut să moară.

THESEUS

Aşa e, cred c-aceasta e-o culme a năpastei :
Dacă ce-am vrut să piară doresc să fie-n viaţă.

VESTITORUL

De mai păstrezi mînia, de ce-ţi-s uzi obrajii ?

THESEUS

Nu plîng că eu ucis-am, că l-am pierdut mă jelui.

CORUL

Ce multe năpaste îndură şi omul !
Fortuna-i mai blîndă cu insul bicisnic
Şi zeul nu bate prea tare sărmanii.
O casă măruntă îţi dăruie tihnă
Şi vîrstă albindă şi fără de grijă.
Palatele nalte vecine cu nouri
Le bate şi Eurus şi Notus într-una,
Turbatul Boreas
Şi Corus cel crîncen.

Arareori braţul de fulger s-abate
În umeda vale.
Cînd Jupiter tună se clatină munţii
În tot Caucazul şi codrul din Ida
Al mamei Cybela. Temîndu-se, Joe
Sfărîmă pe cei ce-s vecini cu tăria.
Dar casa plebee cu mici coperişuri
Nicicînd nu îndură divina mînie.
Ce tună-n palate.
Şi clipele zboară cu aripi incerte
Fortuna cea iute nu poartă credinţă.
Cel care azi vede
Iar stelele lumii şi ziua lucindă,
Călcînd peste moarte,
Boceşte în lacrimi întoarcerea-i tristă.
Primirea făcută în ţara-i natală
Mai jalnică-i pare ca viaţa-n Avernus.
O, Pallas, zeiţă slăvită-n Atena,
Fiindcă Theseus contemplă azi cerul
Scăpînd şi de Styx şi de mlaştina neagră,
Lui Pluton cel lacom tu nu-i eşti datoare :
Tiranul cunoaşte armata-i de umbre.

(Phaedra boceşte lîngă Hippolytus.)

Ce glas de bocitoare răsună-n tot palatul ?
Ce pregăteşte Phaedra cu spada asta-n mînă ?

THESEUS

Ce patimă-ţi aprinde făptura-ndurerată ?
Ce-i sabia aceasta, ce-i bocetul amarnic ?
De ce te zbuciumi peste cadavrul său netrebnic ?

PHAEDRA

Atacă-mă pe mine, stăpîne crunt al mării,
Trimite împotrivă-mi toţi monştrii din adîncuri
Ori tot ce poartă Thetis, departe, lîngă sînu-mi
Sau ce-ascunde Oceanul sub valuri călătoare
Împresurînd dihănii cu tainice talazuri.
O, crud Theseu, tu fost-ai o piază rea la rude,

Căci tatăl tău şi fiu-ţi au ispăşit prin moarte
Întoarcerile tale. Căminul tău ţi-l tulburi
Cînd ură sau iubire soţiilor tu dărui.
O, Hippolyt, contemplu făptura-ţi sfîrtecată !
Eu te-am adus aicea ? Ce Sinis fără milă
Sau care Procust astfel îţi sfărîmară trupul ?
Ce groaznic minotaur cu frunte-ncornurată
Umplînd cu muget sumbru dedalica-nchisoare
Te-a sfîşiat ? Vai, unde sînt nurii tăi şi ochii,
Luceferi pentru mine. Tu zaci fără suflare.
Trezeşte-te o clipă şi glasul meu ascultă,
Nu spun nimic impudic : te-oi răzbuna eu însămi
Şi voi înfige spada în pieptul meu nevrednic,
Voi slobozi pe Phaedra de viaţă şi de crimă
Şi te-oi urma, pierdută, pe undele din Tartar
Sau peste Styx şi fluvii cu valuri de văpaie.
Să potolesc eu manii : primeşte ca ofrandă
Din fruntea-mi sîngerîndă cosiţa mea tăiată.
Nu ni s-a dat iubirea să ne-o unim, dar iată,
Noi ne-am unit destinul. Să pieri, dacă eşti castă,
Pentru bărbat, iar dacă incestă eşti, tu piere
Pentru amant. Cum astfel să mai iubesc eu soţul ?
Nu pot să gust iubirea prin crimă răzbunată.
O, moarte, izbăvirea iubirii vinovate,
Tu glorie supremă virtuţilor rănite,
Acum cobor la tine : deschide-ţi sînul paşnic.
Voi, oameni din Athena şi tu, părinte sumbru,
Ca maştera mai crîncen : am spus minciuni, incestul
Pe care eu, smintită şi oarbă îl urzisem,
L-am plăsmuit. O, tată, ai osîndit himere,
Şi fiu-ţi cast pierit-a învinuit de crimă.
Reia-ţi, tu, Hippolytus, neîntinata-ţi viaţă.
O, sabia cea dreaptă îmi va deschide pieptul
Şi sîngele-mi cinsti-va neprihănitul tînăr.

(către Theseus)

Acum cînd mort e fiu-ţi, o maşteră te-nvaţă
Ce trebuie să faci tu : pogoară-te în Tartar.

(Se sinucide.)

Voi, hrube-ale-Avernului vînăt şi voi, a Tenarului grote,
Tu, undă a Lethei, balsam al durerii, voi, mlaştini stătute,
Răpiţi vinovatul şi-adînc scufundaţi-l în chinuri eterne !
Veniţi voi acuma, dihănii marine şi valuri să umfle
Talazuri cu monştri pe care Proteu îi ascunde-n genune !
Răpiţi-mă crunt, în triumful năpastei, voi, valuri înalte !
O, tată, Neptunus, complice cu mine în furia-mi neagră.
Nu merit o moarte uşoară ; căci eu printr-o groaznică moarte
Pe cîmp risipit-am un fiu fără pată ; vai, în răzbunare-mi
Dînd crez unei crime scornite, căzut-am în crimă reală.
Prin fapta-mi cumplită umplut-am şi stele şi umbre şi valuri,
Nici unul din sorţi nu-mi rămîne : regatele trei mă acuză.

(În pragul delirului :)

Dece-am venit ? În ceruri s-a fost deschis o cale
Ca eu să văd deodată doi morţi şi două crime.
Fără copil şi văduv s-aprind cu-aceeaşi torţă
Rugul pe care-or arde copilul meu şi soaţa-mi.
O, tu, Alcide care mi-ai dat lumina neagră,
Dă-i darul tău lui Pluton şi mie manii sacrii.
Netrebnic îmi chem moartea deunăzi părăsită !
O, făurar de chinuri, tu ai scornit odată
Năpraznice şi crunte sfîrşituri pentru crime.
Să-ţi plăsmuieşti acuma şi ţie cazne drepte !
Un pin plecat ce-atinge cu vîrful său pămîntul
Zbucnind spre cer să rupă făptura mea în două

Sau să m-arunc cu fruntea în stînci scironiene ?
Eu am văzut pedeapsă mai grea în Phlegetonul
Care încinge-n flăcări pe cei sortiți osîndei,
Știu locul și pedeapsa ce mă așteaptă-acuma :
Voi, umbre vinovate, făceți-mi loc, căci stînca
Povara fără capăt a lui Sisif, voi duce-o
Pe umeri-mi, scutindu-i brațul sleit de trudă.
M-o chinui și rîul curgînd pe lîngă buze-mi,
Iar vulturul va rumpe, pe Tityos lăsîndu-l,
Ficatu-mi ce va crește mereu pentru osîndă.
Ia-ți tihnă tu, Ixion, lui Pirithous tată,
Și roata care nu stă nicicînd din învîrtire
Să-mi poarte trupul jalnic în iuțile-i vîrtejuri.
Despică-te țărînă, primește-mă tu, haos,
Aceasta-mi este calea cea dreaptă către umbre.
Pogor după copilu-mi : o, nu te teme, Pluton,
Vin cast acum : tu, ia-mă în casa ta eternă
Și n-o să plec vreodată... Nu mișcă ruga-mi zeii,
Dar de le-aș cere-o crimă, ei n-ar mai fi zăbavnici.

CORUL

Sortit ți-i pentru bocet timpul etern, Theseus,
Acum urmează ritul și-ngroapă-ți iute fiul
Ajuns morman de carne prin cruntă sfîrtecare.

THESEUS

Aici, aici, aduceți fărîme dragi din trupu-i
Și dați-mi pieptul, mîna îngrămădite-aiurea.
Acesta-i Hippolytus ? Îmi recunosc vai, crima,
Eu te-am ucis ; ba încă, să nu port singur vina,
Cînd am urzit nelegea, l-am invocat pe tata.
Mă bucur astăzi, iată, de părintescul sprijin.
O, ce năpastă sumbră la anii mei cei gîrbovi !
Îmbrățișează-i trupul și ce-a rămas dintr-însul
La pieptu-ți trist tu strînge-l și-l încălzește iară.

CORUL

Îmbină, tată, iarăşi bucăţile din trupu-i,
Pune la loc fărîme ce-şi rătăciră locul.
Aici să-i rînduri singur vînjoasă mîna dreaptă,
Aicea mîna stîngă ce-a strîns dibace frîul.
Pe coapsa stîngă, iată, mai recunosc eu semne.
Ce mult din trup lipseşte şi nu-l mai ud în lacrimi!
Voi, mîini, mai staţi o clipă din tremurul lugubru,
Voi, lacrimi fără capăt, voi, ochi secaţi de jale,
Cît tatăl trist adună fărîmele din fiu-i
Şi-i reclădeşte trupul.

THESEUS

O, ce-i grămada asta
Fără de chip şi roasă de răni nenumărate?
Nu ştiu ce parte-a ta e, dar e din tine-o parte,
Chiar dacă nu-i de-aice, puneţi-o-n golul ăsta.
Oare acesta-i chipul cu scăpărări de stele
Ce-a cucerit şi ochii vrăjmaşi ai unei maşteri?
O, soartă fără milă, o dar cumplit din ceruri,
Aşa se-ntoarce fiul la tată după ruga-mi?
Primeşte-aceste daruri supreme de la tată-ţi
Pe rînd îţi mistui trupul: estimp să ardă-acestea...
Deschideţi larg palatul cernit prin crima cruntă
Şi-n Atica tot locul să geamă-n bocet negru.
Voi pregătiţi făclia pentru un rug de rege,
Voi mai căutaţi pe cîmpuri din trupul lui fărîme.

(arătînd către Phaedra)

Pe asta îngropaţi-o şi glodul s-o strivească
Pămîntul greu s-apese pe creştetu-i netrebnic.

Note şi comentarii

OEDIPUS

Piesa lui Seneca, cu model în Sofocle, a fost imitată în secolul al XVII-lea de Corneille, Oedipe **(1699), în secolul al XVIII-lea de Voltaire,** Oedipe **(1718), iar în secolul nostru, printre alţii, de André Gide,** Oedipe **(1930), Jean Cocteau,** La machine infernale **(1934) şi Radu Stanca,** Oedip salvat **(1947).**

1 Monologul lui Oedipus prefigurează liniile morale ale intrigii. Originalitatea lui Seneca faţă de Sofocle este evidentă. Personajul sofoclean se arată, de la început îngrijorat de cetate şi încrezător în sine, pe cînd cel senecan se dezvăluie ca un damnat care pîngăreşte văzduhul, înspăimîntat, fără încredere în sine. Eroul lui Seneca se află în pragul împlinirii destinului scuturat de o angoasă existenţială.

4 Ciuma bîntuia la Theba în urma urcării lui Oedipus pe tronul cetăţii.

12 Oedipus se consideră fiul lui Polybus, regele Corintului, şi al Meropei.

23 *Penaţii:* divinităţi protectoare ale familiei şi ale casei. Metaforic: cămin părintesc.

25 Invocarea naturii e un argument stoic, anacronic, căci legendarul Oedipus nu cunoştea decît forţa destinului şi a zeilor.

29 *Cadmus:* întemeietorul legendar al Thebei.

31 Imunitatea regelui pare de rău augur.

37 Începe prezentarea impresionantă a ciumei, mai întîi, în trăsături generale, lăsînd loc sugestiei şi imaginaţiei.

40 *Leul din Nemea:* constelaţia Leului.

106 Necunoscînd paricidul şi incestul săvîrşit, regele crede că cenuşa Sphinx-ului se răzbună împotriva sa şi a cetăţii pe care o conduce.

110 Corul, după o scurtă deplîngere a stirpei lui Cadmus, reflectă realist şi patetic ciuma abătută peste cîmpuri şi cetate. Descrierea dramatică a molimei este un *topos* celebru în literaturile antice; cf. Herodot, VI, 11; Tucidide, II, 47—52; Sofocle, *O. R.*, 23 sq.; Lucretius VI, 1138—1286, Vergilius, *Georgica*, III, 478—566.

113 Tebanii ar fi urmat pe Bachus în peregrinările sale în Orient.

118 Aluzie la tactica de luptă a parţilor care simulau retragerea şi săgetau din galopul cailor.

120 Mai degrabă Golful Persic decît Marea Roşie.

130 Referire la cele şapte părţi ale cetăţii Theba.

160 *Erebus* personifică întunecimea lumii subpămîntene.

163 *Sidonice unde:* Sidonul, cetate din Phoenicia, prin extensie, Tyrul. Cadmus, fondatorul Thebei, era fenician din Tyr. Aşadar „sidonice unde" înseamnă unde tebane.

166 *Năierul cel groaznic:* Charon.

171 *Taenarus:* grotă în Laconia. Metaforic, Infernul.

175 Prodigiile sînt expresia spaimei care stăpînea oamenii.

187 *Sacra văpaie* — în text *sacer ignis*, termen medical folosit de Vergilius şi Celsius pentru a desemna *erysipelul.*

228 Laurul era arbustul consacrat lui Phoebus.

229 *Castalia:* izvor pe muntele Parnas, consacrat lui Apollo şi muzelor.

230 *Preoteasa* templului de la Delphi: Pythia.

240 Noima proorocirii e limpede pentru cine cunoaşte obîrşia lui Oedipus. Regele crede însă că un străin l-ar fi ucis pe Laius şi că el este dator să-i răzbune moartea.

249 Jupiter.

250 *Podoaba zilei:* Phoebus.

254 *Stăpîn pe vînturi:* Neptun.

256 Hades.

258 *Larii* sînt divinităţi ocrotitoare ale casei şi ale familiei.

259 Blestemul prefigurează pedeapsa cumplită a eroului. Ironie tragică.

267 Ţinutul Beoţiei este scăldat la Nord de Golful Eubeic iar la Sud de Golful Corinţ.

269 Inspiratorul predtesei din Cirrha era Apollo.

272 *Torţa* — adică torţa nupţială a lui Polybus.

282 *Istmul lui Sisyphus:* istmul de Corint.

286 În apropiere de Delphi: Laios mergea la oracol, iar Oedipus venea de la sanctuar.

298 *Zeul:* metonimic, prezicerea. Zeul cobora în trupul profetului şi-i dezvăluia tîlcuri ascunse.

301 Urmează o scenă de *vaticinium*, pe baza piromanţiei şi hieroscopiei. Tiresias, ajutat de Manto, descifrează semnele care apar în sacrificarea unui taur alb şi a unei juninci.

308 Semnul înălţării şi al decăderii lui Oedipus.

321 Simbolul luptei care se va dezlănţui între Eteocles şi Polinices.

324 *Libaţia lui Bacchus:* vinul vărsat peste victime.

325 Semnul apropiatei orbiri a lui Oedipus.

350 Prefigurarea feţei mutilate a eroului.

360 Referire la fiii rivali ai lui Oedipus.

364. Aluzie la expediţia celor şapte contra Thebei.

371 Semn care sugerează incestul.

393 Scena anterioară de *vaticinium* nu este clară şi prorocul propune o scenă de necromantie prin care va fi chemat să vorbească Laius însuşi.

399 Imperatorii nu puteau să evoce umbre sau să sacrifice zeilor funebri (cf. Tacitus, *Annales*, I, 62).

403 Corul este un imn închinat lui Bacchus, excelînd prin erudiţie mitologică şi forţa descriptivă. Bacchus nu are nici un rol în piesă. Imnul îndeplineşte funcţia unui *intermezzo* senin care destinde spiritul între scene încărcate de tensiune.

404 *Tyrs:* tolag acoperit cu viţă de vie.

418 Bacchus, ca şi alţi fii din flori ai lui Jupiter, era urmărit de mînia Junonei.

433 *Edonic:* edonii erau traci.

434 *Pangeus:* munte în Tracia.

436 *Menadă:* bacantă.

441 *Pentheus:* rege al Thebei. Împotrivindu-se introducerii cultului dionisiac în cetatea sa, regele a fost pedepsit de Bacchus. În timp ce acela spiona bacantele care celebrau misterele lui Dionysus pe muntele Cithaeron, a fost descoperit și bacantele, scoase din minți, în frunte cu Agave, mama regelui, l-au sfîșiat.

443 *Thiade:* bacante.

444 *Crimă:* sfîșiaseră pe regele Thebei, Pentheus, pentru că le spionase misterele.

445 Sora Semelei, mama lui Bacchus, era Ino.

446 *Nereide:* zeități marine, fiicele lui Nereus.

448 *Palaemon,* fiul lui Ino, este văr primar cu Dionysus, fiul Semelei.

449 Referire la răpirea lui Bacchus de către pirații tyrrhenieni.

451 Aluzie la metamorfozarea piraților care îl răpiseră pe Bacchus.

467 *Pactolul:* rîu în Lidia celebru prin matca sa în care se găsea aur.

470 *Massageți:* popor scitic.

475 *Val maeotic:* apele Mării de Azov.

478 *Geloni:* popor scitic.

481 *Thermodone:* amazoane. Acestea locuiau în regiunea rîului Thermodon din Pontus.

485 *Ophion:* ostaș născut din dinții dragonului legendar din Beoția. Supraviețuind unei lupte fratricide, el a dat ajutor lui Cadmus la întemeierea Thebei.

486 *Proetus:* rege în Tirint, frate geamăn cu Acrisius, rivalul lui la tron. Fetele lui Proetus, sfidînd cu frumusețea lor pe Hera, au fost scoase din minți și condamnate să cutreiere munți și păduri. Insultînd pe Bacchus, cele trei surori au fost metamorfozate în juninci.

487 *Maștera:* Junona. Argosul era consacrat Junonei care nu suporta cultul lui Bacchus.

488 *Mireasa:* Ariadna. Părăsită de Theseus, ea s-a căsătorit cu Bacchus.

499 *Vicleanul:* în text *geminus* „cel cu două firi", una divină și alta umană, violent și dulce, șiret și sincer, etc.

502 *Fulgerul* lui Jupiter ucisese pe Semele cînd purta în pîntec pe Bacchus.

508 *Lyaeus:* nume al lui Bacchus.

530 Descrierea pădurii era un *topos* retoric în literatura epocii.

538 În text *tiliae leves*, în opoziţie cu *amara laurus*, ar putea însemna „tei uşor de digerat".

549 Necromanţia se practica de obicei noaptea. Sacrificiile închinate divinităţilor subpămîntene precum şi evocarea morţilor se fac, aici, ziua, într-un loc întunecos probabil pentru respectarea unităţii de timp a piesei.

550 Creon narează declamator scena de necromanţie condusă de Tiresias.

569 *Hecate:* divinitate subpămînteană, protectoare a magiei. Era reprezentată ca o femeie cu trei capete. Deoarece statuia ei se aşeza la răspîntii, a primit numele Trivia.

588 *Monstru:* dragonul legendar ucis de Cadmus în Beotia, înainte de întemeierea Thebei.

601 *Hybla:* munte în Sicilia, celebru pentru florile şi mierea sa.

610 Aluzie la taurul Dircei: cf. *Herc. Fur.* v. 916.

634 Referire evidentă la paricidul şi incestul lui Oedipus.

668 Regele nu dă crezare „acuzaţiei" şi suspectează pe Tiresias şi Creon de un complot împotriva sa.

709 Corul este „odă" mitologică închinată istoriei legendare a Thebei, reflectînd calamităţile cetăţii şi sugerînd pe cele viitoare. Nu este legat de acţiune, ci funcţionează ca un popas liric-narativ între episoade care reprezintă momente în progresia dramatică.

713 *Oaspe sidonic:* Cadmus.

722 *Nume:* Beotia. În greceşte, toponimul *Boeotia* ar deriva, prin etimologie populară, de la *bous* „junincă".

728 *Codrii Dodonei:* păduri de stejari cu puteri oraculare, în Chaonia, ţinut în Epir.

751 *Nepotul lui Cadmus:* Acteon.

763 *Zeiţa pudorii:* Artemis.

765 În text: *superi inferique*, adică zeii din Olimp şi cei din Hades.

767 Eroul așează conștiința sa deasupra puterii divine. Idee stoică, anacronică, deoarece legendarul rege credea în oracole și zei.

792 După moartea lui Polybus, eroul se considera scăpat de primejdia paricidului, dar se temea încă de incest, căci Merope, mama sa adoptivă, se afla în viață.

812 Numele *Oidipous* înseamnă „picior umflat" și derivă de la cuvintele grecești *oidos* „umflat" și *pous* „picior".

882 Corul este o „poezie elegiacă" preconizînd, în preajma catastrofei, lecția morală a măsurii. În timpul acesta, în culise, Oedip își smulge ochii din orbite.

891 *Drum de mijloc:* temă comună în poezia latină (cf. Horatius *Od.* 1, 15 etc.). Imagini similare în corurile altor piese: *Thyestes, Agamemnon,* etc.

971 *Proba de lumină:* în text expresia *periculum lucis* înseamnă „testul luminii".

980 Corul meditează asupra destinului implacabil pregătind astfel intrarea lui Oedipus în scenă. Apoi rămîne pe scenă și descrie evenimentele pe care le comentase mai înainte prin referiri la ursită.

984 *Láchesis:* una dintre ursitoare, soră cu Atropos și Clotho, numite de latini *parce,* iar de greci *moire.*

1005 *Tebana mama:* Agave care ucisese pe fiul său Pentheus.

1042 Oedipus îl invocă și-l apostrofează pe Apollo care nu-i prevestise matricidul.

1052 Eroul pleacă din Teba spre Colonos, purificînd cetatea de molimă.

THYESTES

Tragedia legendarului Thyestes a fost transfigurată de mulți autori antici: Euripide, Thyestes, **Ennius, în piesele din ciclul troian, Accius, în piesa** Atreus **din ciclul pelopizilor, Varius, în piesa** Thyestes. **Dintre dramaturgii moderni, opere cu același subiect, au scris în secolul XVI, L. Dolce,** Tieste **(1558), în secolul**

XVII, Crowne, Thyeste **(1681), iar în secolul XVIII, Crebillon,** Atrée et Thyeste **(1707) şi Voltaire,** Pélopides **(1770).**

3 *Tantalus* este tatăl lui Pelops şi bunicul lui Atreus şi Thyestes.

8 Aluzie la pedeapsa lui Ixion încătuşat pe roată.

18 Urmaşii lui Tantal sînt Atreus şi Thyestes.

22 Aluzie la funcţia de judecător în Infern a lui Minos.

46 *Nelege:* adulterul lui Thyestes care întrece pe cel al lui Aegisthus.

56 *Nelegiuirea tracă:* Procne, soţia lui Tereus, rege trac, şi-a ucis copiii şi i-a servit soţului său la masă.

58 Aluzie la ospăţul lui Atreus care, ucigîndu-şi nepoţii, i-a servit la masă lui Thyestes.

63 Aluzie la crima lui Tantal care, după ce a ucis pe fiul său Pelops, l-a servit olimpienilor, la ospăţ.

115 *Lerna* e un lac, iar *Phoroneus* un fluviu în Argolida.

116 *Alpheus:* fluviu în Elida, provincie din sudul Peloponezului.

139 *Myrtilus:* vizitiul lui Oenomaus, regele Pisei. Ajutîndu-l pe Pelops să se însoare cu Hippodamia, fiica lui Oenomaus, printr-un vicleşug care a dus la răsturnarea regelui într-o cursă de care, a fost răsplătit de Pelops cu moartea. Suspectîndu-l că vrea să seducă pe Hippodamia, Pelops l-a aruncat în valuri. Murind, Myrtilus l-a blestemat pe Pelops şi pe urmaşii săi.

144 Aluzie la Pelops ucis de Tantal.

154 În textul latin: *Phineis avibus* sînt harpiile care chinuiau pe regele trac Phineus.

175 Amintind numai două din crimele stirpei lui Tantal, corul insistă, îndeosebi, asupra osîndei lui Tantal.

178 Thyestes sedusese soţia lui Atreus şi-i uzurpase domnia.

180 *Tot locul:* în text latin *Argos totum* „tot Argos-ul".

224 *Semn de rege:* berbecul cu lîna de aur. Stăpînul său era sortit să fie domn în Argos.

229 *Syrte:* golfuri în Africa, aproape de Carthagina, vestite prin clocotul valurilor.

240 Atreus se îndoieşte de paternitatea fiilor săi Agamemnon şi Menelaus.

272 Regele odrizilor, Tereus, a mîncat trupul fiului său ucis de Procne.

275 Mama din Daulis, cetate în Phocida, era Procne.

282 Anticiparea crimei pe care o va săvîrşi Atreus în scenele următoare.

296 Copiii lui Atreus sînt Agamemnon şi Menelaus.

300 Dintre copiii lui Thyestes, trei la număr, numai Tantalus şi Plysthenes sînt numiţi în piesă.

311 *Magistru* în sens de sfetnic sau instigator.

336 Corul nu este la curent cu planul lui Atreus din episodul precedent şi mai crede încă într-o împăcare.

338 *Inachus:* întemeietorul legendar al dinastiei din Argos.

345 Vestmintele importate din Tyr, cetate feniciană, erau confecţionate din purpură şi exprimau opulenţa.

370 *Dahii:* populaţie scitică din preajma Mării Caspice.

374 Referire la defileul Porţilor Caspine.

379 *Serii* erau o populaţie asiatică vecină cu sciţii.

380 Conceptul stoic de *mens bona:* „cuget sănătos".

384 Referire la tactica de luptă a călăreţilor parţi care, simulînd retragerea, săgetau din galop sau se întorceau pe neaşteptate la luptă.

397 *Lumea:* în text cuvîntul *Quiritibus* de la *quiris* „cetăţean roman" e un anacronism voluntar care romanizează replica micenienilor şi înlesneşte receptarea piesei. *Quirinus* este un alt nume al lui Romulus.

403 Corul vehiculează un *topos* din morala stoică, împărtăşit de poet şi de mulţi din contemporanii săi. Ideile preconizate de cor anticipă însă episodul următor în care Thyestes refuză întoarcerea la tron, împotrivindu-se fiilor săi şi fratelui său. Aşadar nu întîlnim o simplă reminiscenţă literară, ci o valorificare funcţională în economia dramatică a piesei.

427 *Rînduite:* în text *collocatas* „plasate" în sens bancar.

466 *Cu zeci de mîini:* v. Suetonius, *Nero*, 31.

546 În prelungirea episodului de mai sus, corul preconizează şi crede, în mod eronat, în reîmpăcarea lui Atreus cu Thyestes.

578 *Bruttium* este regiune sudică a Italiei.

582 Sub muntele Aetna era localizată forja ciclopilor care-l ajutau pe Hephaestus să făurească arme pentru oameni și zei.

596 În urma episoadelor care evocau vălmășagul războiului și fericirea păcii, poetul filozofează, trăgînd învățături morale din viața lui Thyestes. Îndemnul spre moderație este similar cu cel din corul precedent.

628 Aluzie la gemenii Castor și Pollux.

629 *Corinthul* este scăldat de două mări.

630 *Alanii* sînt un popor din Sarmația europeană, iar hircanii locuiesc aproape de Marea Caspică, în provincia Hyrcania.

657 *Tantalizii:* urmașii din stirpea regală a lui Tantalus.

660 *Myrto* este o insulă vecină cu Eubeea, la sud de Attica. În preajma acestei insule a fost aruncat în mare Myrtilus, fiul lui Hermes și al frumoasei Myrto, conducătorul de car al lui Oenomaus. Numele insulei s-a extins asupra mării din jur.

663 *Tiară frigiană:* regii frigieni purtau tiară în loc de coroană, iar Pelops a emigrat din Phrigia în Grecia.

770 Semnele sinistre ale focului, similare cu cele întîlnite în piesa *Oedipus*, prevestesc ospățul nelegiuit al lui Thyestes.

789 Termenul *superi* „cei de sus" nu desemnează zeii, ci oamenii care sînt pe pămînt, raportați la *inferi* „cei de jos", adică oamenii coborîți în lumea subpămînteană.

808 *Typheus* sau Typhon este un gigant cu 100 de capete. Jupiter l-a fulgerat și a prăvălit peste el muntele Aetna.

811 *Phlegreic:* referire la toponimul Phlegra, din Macedonia, unde mitul a localizat lupta dintre giganți și olimpieni.

844 Corul reflectă mai degrabă preocupări contemporane decît reflecții sugerate de acțiunea piesei. Pasaje similare în *Agamemnon*, v. 46 sq., *Hercules Oeteus*, v. 1102 ca și în alte opere ale sale: *Ad Helviam*, 6, 8, *Ad. Polybium*, 1, 20, *Ad. Marciam*, 26, 6 etc.

884 Replica filozofică a corului îndeplinește funcție deconectantă, nu explicativă, între două episoade cutremurătoare ale piesei.

920 Replica lui Thyestes reprezintă un cîntec liric încărcat de tensiune în care veselia este umbrită de presentimentul năpastei.

970 În scena următoare, Atreus trece de la contemplarea și provocarea fratelui său la dezvăluirea cinică a nelegiuirii săvîrșite.

980 Cuvintele lui Atreus au înțeles dublu și atroce.

1048 *Sălbatic:* în textul latin: *heniochus* este un adjectiv derivat de la *Heniochi*, m. pl., numele unui popor sarmat care trăia prin preajma Caucazului. S-ar traduce cu „heniochian". Metonimic, sălbatic.

AGAMEMNON

Mitul pelopizilor a inspirat pe Eschil, în Agamemnon, **pe Ennius, în piesele care aparțin ciclului troian** (Iphigenia, Eumenides, **etc.), pe Accius, în ciclul cu aceeași temă (Pelopidae, Clytaemnestra, Aegisthus, etc.), iar dintre moderni, în secolul al XVIII-lea, pe Alfieri, în** Agamemnon **(1790), și în secolul XX, pe O'Neill,** Mourning Becomes Electra **(1931), pe Girodaux,** Electre **(1937), pe Cocteau,** Les Mouches **(1943), pe Averof-Tossitza,** Epistrophi stis Mykenes **(1973) etc.**

6 Aceste locuri îi aduc aminte de ospățul criminal pe care i l-a servit fratele său.

8 *Regi pelasgici:* pelasgii au fost locuitorii străbuni ai Greciei.

13—14 *Paznicul Styxului:* Cerberus.

18 Aluzie la Tityus aruncat de Jupiter în Infern unde un vultur îi sfîșie veșnic ficatul.

21 Aluzie la ospățul oferit de Tantal zeilor olimpieni.

23 Amintește crimele comise în casa pelopizilor.

24 *Minos*, regele Cretei, judecător în Infern.

30 Căutînd să se răzbune pe Atreus, Thyestes consultă un oracol. Oracolul îi spune că din unirea lui cu fiica sa, Pelopia, va naște un fiu, Aegisthus, care îl va răzbuna.

66 Se referă la Pontus Euxinus.

120 E vorba de fuga Medeei cu Iason.

124 Sora Clytaemnestrei este Elena, celebră prin fuga ei cu Paris.

132 Regina e zbuciumată de sentimentele unei soții părăsite.

158 Nunta Iphigeniei cu Achilles a fost doar un pretext pentru a convinge pe Clytaemnestra să vină cu fiica sa la Aulis, unde Agamemnon își va sacrifica fiica pentru a înduplecа pe Artemis să dea vînturi prielnice flotei.

175 Aluzie la captiva Chryseis, fiica lui Chryses, preotul lui Apollo din Sminthe. Agamemnon a refuzat s-o înapoieze tatălui său cînd acesta a venit s-o răscumpere. Ascultînd rugămintea preotului său, Apollo a trimis o molimă în tabăra aheе. Profetul Calhas, ocrotit de Achilles, a dezvăluit pricina acestei năpaste, cerîndu-i lui Agamemnon să elibereze pe Chryseis. Agamemnon a slobozit pe Chryseis, dar a răpit, în schimb, pe Bryseis, captiva îndrăgită de Achilles. Pentru acest fapt, Achilles s-a retras din luptă.

180 Augurul Calhas.

189 *Profeta frigiană* e Cassandra.

208 Cf. Homer, *Iliada*, I, 190 sq.

210 Aluzie la Aias, fiul lui Telamon, cel mai puternic dintre greci, după Achilles.

216 Cf. Homer, *Iliada*, X.

217 Aluzie la lupta cu Penthesileia, regina amazoanelor, ucisă de Achilles.

231 Aegisthus nu se resemnează, ci se prepară pentru o rezistență desperată.

255 *Profeta lui Apollo* e Cassandra.

294 *Sub* [oblăduirea lui] *Apollo*. Aluzie la incestul lui Thyestes cu fiica sa Pelopia din care s-a născut Aegisthus.

299 Thyestes primise îndemnul la incest de la oracolul lui Apollo.

316 Rîul *Erasinus* se varsă în Argolida, dar izvorăște din Arcadia.

317 *Eurotas*: fluviu în Laconia.

374 Aluzie la nașterea zeiței Venus.

381 *Divinii cei gemeni*: Apollo și Artemis.

392 Vers similar în Eschil, *Agamemnon*, 489.

448 *Altarul lui* Jupiter *Herceus* pe pragul căruia a fost ucis Priamus.

464 sq. Tablou iscusit al furtunii rivalizînd prin arta sa cu cele din Homer şi Vergilius.

530 Zeiţa Athena purta însemnul Gorgonei pe coiful său.

550 Poetul face confuzie între faptele lui Aiax, fiul lui Oileus, şi vărul său, Aiax, fiul lui Telamon.

560 *Caphereus* este un promontoriu stîncos unde a pierit flota grecilor care se întorcea victorioasă de la Troia, în urma unei capcane întinsă de Nauplius, regele Eubeei, care a răzbunat moartea lui Palamedes, fiul său, ucis pe nedrept de greci.

568 *Náuplius*, tatăl lui Palamedes, aprinde focuri pe înălţimi şi grecii, crezînd că se află lîngă un port, se îndreaptă spre torţe şi îşi zdrobesc corăbiile în stînci. Naupliùs vroia să se răzbune, îndeosebi, pe Ulysses şi Agamemnon, principalii ucigaşi ai fiului său.

564 *Istmul* eubeic care desparte marea Ionică de Helespont. Marea lui Phrixus este Helespontul.

566 Insula *Lemnos* era vestită prin crima femeilor care şi-au ucis toţi bărbaţii. Numai Hypsipyle şi-a cruţat tatăl, pe Thoas, ascunzîndu-l în templul lui Dionysus.

588 Profeta Cassandra.

602 Forţa armată a hoardelor barbare consta în cavalerie.

615 Aluzie la expediţia lui Heracles asupra Troiei. Răzbunîndu-se pe Laomedon şi pe urmaşii acestuia, eroul l-a cruţat numai pe Priam pe care l-a înscăunat rege (v. *Laomedon).*

616 Fiul lui *Thetis* este Achilles.

618 Patrocles a luptat cu armura lui Achilles (cf. *Iliada*, XII, v. 131—181).

639 ***Funiile sacre:*** calul era considerat ca ofrandă lăsată de greci pentru a îmblînzi pe Athena mîniată din pricina răpirii *palladium*-ului din Troia.

651 *Zidurile* Troiei fuseseră înălţate de Laomedon cu sprijinul lui Apollo şi al lui Poseidon.

658 Pasaj similar în care captivii deplîng ruina Troiei, în *Hercules Oeteus*, 104 sq. şi în *Troades*, corul I, v. 67 sq.

672 *Itys*, fiul lui Tereus, regele Traciei, ucis de Procne, mama sa, metamorfozată, împreună cu sora sa, Philomela, în păsări: rîndunică şi privighetoare:

680 Îndurerată de moartea lui Ceyx, soţul ei, Alcyone se aruncă în mare şi a fost preschimbată în alcion.

685 Aluzie la preoţii *Cybelei*, mutilaţi în amintirea estropierii lui *Attys*.

700 *Sînge*: metonimic, stirpe.

704 Nora care nu a rămas vădană este Elena.

708 Aluzie la metamorfozarea Hecubei în căţea.

719 *Menadă*: nimfă din cortegiul lui Dionysus, posedată de o furie mistică; aici, metaforic, Cassandra.

730 *Paris* a judecat frumuseţea zeiţelor Junona, Athena şi Venus, dînd cîştig de cauză Venerei, care, la rîndul său, i-a dat soţie pe frumoasa Elena.

732 *Spiţa bastardă*: aluzie la Aegisthus.

734 Aluzie la Clytaemnestra.

738 *Leu marmaric*: leu african, din nordul Lybiei.

740 Aluzie alegorică la proxima ucidere a lui Agamemnon.

749 Soţia fatală a lui Deiphobus a fost Elena cu care s-a căsătorit după moartea fratelui său.

755 Jurămîntul zeilor pe unda Styx-ului era de neclintit.

759 *Hîde surori*: zeiţele răzbunării, Eriniile.

774 Dardanus, strămoşul troienilor, saltă de bucurie cînd vede că micenienii, vrăjmaşii spiţei sale, coboară în lumea cealaltă.

791 *Ziua de sărbătoare* a Troiei a fost ziua aducerii calului troian în cetate.

792 Priamus a fost străpuns de fiul lui Achilles pe altarul lui *Jupiter Herceus*.

813 *Alcides*: numele lui Hercules ca urmaş al lui Alcaeus.

820 Luceafărul poartă două nume: *Vesper* seară şi Lucifer dimineaţă.

824 *Soţul* Aurorei este Tithon.

826 sq. Corul cîntă miracolul naşterii lui Hercules şi isprăvile lui vestite.

829 În drum spre Grădina Hesperidelor, Heracles a înlocuit pe Atlas, care fusese osîndit de Zeus să susţină cerul pe umeri.

832 Aluzie la isprava prinderii *cerbului* care pustia ogoarele Arcadiei.

838 Se referă la monstrul Geryon care avea trei trupuri unite și trei capete.

842 Aluzie la îmblînzirea *hergheliei* de iepe carnivore a regelui *trac* Diomedes.

856 *Paznicul* merelor de aur era Ladon, un balaur cu o sută de capete.

863 Aluzie la lupta lui Hercules cu troienii în urma sperjurului comis de Laomedon.

871 Hecuba tîrăște prin praf cadavrul cetății *Mycene* așa cum Achilles a tras pe al lui Hector.

878 *Assarcus* a fost rege al Phrigiei.

884 Anticipă, ca în multe pasaje anterioare, crima lui Aegisthus.

888 Felul uciderii lui Agamemnon este deosebit de tradiția elenă din Eschil.

918 *Strophius* era regele Phocidei și fiul Anaxibei, sora lui Agamemnon. Este tatăl lui Pylades și văr din frați cu Electra și Orestes.

938 Cetățile *Pisa*, Elis și *Olimpia*, toate din Achaia, erau celebre prin jocurile sportive pe care le găzduiau.

1012 Cassandra povestește răzbunarea lui Orestes.

PHAEDRA

Tragedia lui Seneca, avînd ca model piesa lui Sofocle Hippolytos, **dar mai ales piesele lui Euripide,** Hippolytos Kalyptomenos **și** Hippolytos stephanophoros, **a fost imitată de mulți autori de tragedie, dintre care amintim pe R. Garnier,** Hippolyte **(1573), Racine,** Phèdre **(1677), pe E. Smith,** Phaedra and Hippolytus **(1707), iar în secolul nostru, tragedia Phaedrei a fost ecranizată de Mur Oti (1956) și de P. Jourdan (1968).**

1 Monologul liric al lui Hippolytus este alcătuit din două părți : instruirea vînătorilor (1—54) și invocația către Diana (55—82). Frescă pitorească a locului — împrejurimea Atenei —

şi a timpului — revărsat de zori — în care se desfăşoară acţiunea. Prefigurează trăsături de caracter ale eroului.

2 Locurile indicate în scena aceasta sînt în Atica. Acţiunea se petrece la Atena, nu la Trezena, în Argolida, cum se întîlneşte la Euripide şi Racine. Munţii Cecrops, Parnes, valea Thria, fluviul Ilissus, cîmpia Marathon, piscul Acharneus şi Hymetus, cetatea Aphidna sînt toponime în Atica, în preajma Atenei.

8 *Munţii Riphaei* se află în Scytia, simbolizînd limita de nord a lumii.

14 *Meandru:* rîu în Phrigia.

18 *Marathonul:* cîmpie brăzdată de coline la N-E de Atena.

21 Munte în Attica, încălzit de vînturi marine, pe colinele căruia se află cetatea Acharnae.

32 Se adresează vînătorilor rămaşi lîngă el; descrie rasele cîinilor de vînătoare şi uneltele de vînat, făcînd concesie gustului public din vremea sa pentru poezia cinegetică.

33 sq. *Moloşii, creticii, spartanii* sînt rase ale cîinilor de vînătoare. Moloşii sînt utilizaţi cu precădere pentru urmărire, creticii pentru iuţeală în atac, iar spartanii pentru lupta cu vînatul puternic.

47 Procedeu de vînătoare similar în *De ira*, 2, 11, 5 şi *De clementia*, 1, 12, 5.

55 Zeiţa Diana este protectoarea vînătorilor, aşa cum zeiţa Artemis la greci. Folosirea imperativului susţine insistenţa rugii. Hippolytus nu jigneşte pe Venus, ca în piesa lui Euripide, iar adoraţia Dianei nu are caracter mistic.

60 *Getulici:* africani (cf. Vergilius, *En.*, V, 351 şi Horatius, *Carm.*, I, 23, 10 şi III, 20, 2).

65 Bizonii şi bourii trăiau în pădurile Germaniei (cf. Plinius, *H.N.*, VIII, 38 şi Caesar, *B.G.*, VI, 28); evocarea lor simbolizează partea occidentală a lumii, aşa cum tigrii partea orientală, leii partea sudică, iar fluviul Arax regiunea nordică.

68 *Garamanţii* locuiau în Africa, în sudul Tunisiei, regiune neanexată de romani.

70 *Pyrene* este un promontoriu în Marea Mediterană.

71 Hircania se află în Asia, la S-E de Marea Caspică, într-o regiune muntoasă şi împădurită.

84 sq. Talassocratia (supremaţia maritimă a) Cretei.

87 *Assyric:* sirian.

88 *Regat nereic:* întinderile mării peste care domnea zeul Nereus.

89 *Penați:* zeii casei și ai familiei. Aici: căminul lui Theseus.

91 *Theseus* era inconstant în dragoste: iubise pe Antiope, pe Elena, pe Ariadna, iar acum plecase temporar de lîngă Phaedra (cf. Ovidius, *Heroides*, IV, 119).

93 Eroul însoțea pe Pirithous în aventura lui nebunească de a răpi pe Persephona, soția lui Pluton.

99 *Durere nouă:* dragostea pentru Hippolytus.

101 Insomnia provocată de o dragoste nefericită e un *topos* în poezia latină: cf. Vergilius, *En.*, IV, 5 sq. Propertius, *El.*, IV, 3, 29 sq.. etc.

112 *Răul fatal — fatale malum —* se referă la iubirea mamei sale, Pasiphae, cu taurul. Dacă Sofocle ni-l prezintă ca o maladie inevitabilă, trimisă de Zeus (cf. fr. 619 N), Euripide ni-l amintește numai în treacăt (cf. *Hip.*, 337 și 341).

121 Constructorul labirintului ca, dealtfel, și făuritorul junincii prin intermediul căreia păcătuise Pasiphae era Daedalus.

123 *Stirpea lui Apollo:* Pasiphae era fiica lui Helios „Soarele" cu oceanida Perse. Tentativa de incest a Phaedrei, fiica Pasiphaei, s-ar motiva, ereditar, prin răzbunarea zeiței Venus pe descendenții lui Apollo.

132 Mobilizarea voinței împotriva pasiunii este loc comun în proza filozofică senecană (cf. *Ad Marciam*, I, 7, *Ad Lucilium*, 85, 9; 113, 18; 116, 3, *De ira* II, 1 etc.).

138 Moartea înțeleasă ca libertate este o idee stoică. Soarta *(casus)* poate să-i aducă năpaste, dar moartea îi va reda libertatea *(libertas)* cf. *Agam.*, 796; *De ira* III, 15. 3; *Ad Lucilium* 26, 10.

140 Voința castă e semnul perfecțiunii morale.

141 Evaluarea vinei nu este idee stoică; pentru stoici toate greșelile sînt egale.

149 Minos.

152 Eroina, în cazul morții soțului ei, intra sub tutela tatălui său.

155 *Tatăl mamei* sale era Apollo, iar Joe era tatăl lui Minos.

156 *Fulgerul* fusese făurit de ciclopi, în forja de sub muntele Aetna (cf. Vergilius, *En.* I, 254, XI, 725).

167 sq. *Geţii, taurii, sciţii* sînt popoare fără legi morale înafara celor naturale (cf. Vergilius, *Georg.* III, 382 şi III, 462).

178 Conflictul între pasiune — *furor* — şi raţiune — *ratio* — are caracter nonsocratic ; se întîlneşte atît în gîndirea senecană, cf. *Ad Lucilium*, 94, *De beneficiis*, V, 25, cît şi în tradiţia poetică cf. Euripide, *Medeea*, 1077, *Hippolytos*, 358, 380, Ovidius, *Metam.*, VII, 20 etc. *Heroides*, IV, 12, etc.

181-2 Imagine similară în Vergilius, *Georgica*, I, 201 ; Lucreţius, II, 1165 ; Seneca, *Ad Lucilium*, 122.

189 Zeul Vulcan, nefericit în dragoste cu Venus, dar fericit cu Charite.

198 Epitet al Venerei romane ca patroană a curtezanelor. Cultul său venit din Sicilia, din munţii Eryx, a fost introdus în timpul celui de-al doilea război punic.

202 Doica nu neagă puterea zeiţei Venus, ci identificarea pasiunii cu o formă exterioară omului (cf. şi v. 195—198).

227 Amazoana *Antiopa*, mama lui Hippolytus, a fost ucisă de Theseus, îndrăgostit de Phaedra. Moartea Antiopei va fi menţionată şi în v. 927 sq. ; cf. Ovidius, *Heroides*, IV, 117.

241 Tatăl Phaedrei este Minos, stăpînul mării. Ea invoca exemplul mamei sale, care şi-a împlinit amorul său, graţie voinţei şi îndîrjirii sale.

245 Tatăl Ariadnei, Minos, s-a arătat indulgent faţă de aventura Ariadnei cu Theseus.

250 Punct important al scenei : schimbare bruscă, neverosimilă, în sufletul eroinei ; declarîndu-se convinsă de doică, se decide să moară pentru a nu îşi întina faima.

251 Idee stoică, afirmînd autonomia faţă de pasiune, dar motivul acestei atitudini nu e raţiunea, ci gloria, aşadar element impur pentru un stoic.

254 Eroina crede că Theseus este mort, dar nu vede încă o legitimare a pasiunii.

256 La Euripide, doica invocă atotputernicia *eros*-ului trimis de divinitate ; aici doica invocă, în sens stoic, voinţa dispreţuitoare de moarte.

269—70 Maximă, în aparență stoică, dar în acest context este un sfat din tezaurul înțelepciunii populare.

274 Corul este un imn care slăvește atotputernicia lui Eros: cf. Euripide, *Hip.*, 525 sq. Îndeplinește funcția unui prolog la actul următor. Ultimele versuri lasă impresia că împărtășesc secretul Phaedrei.

274 Venus, născută din valuri, păstrează violența elementului marin.

275 *Geamănă fire:* Amor e simultan fermecător și primejdios.

286 *Hesperic:* apusean.

287 Constelația Racului.

296 Aluzie la dragostea lui Apollo pentru fiica lui Admet, rege în Thessalia.

300 Aluzie la deghizările lui Jupiter: în chip de lebădă a iubit pe Leda, iar în chip de taur a răpit-o pe Europa.

309 Dragostea Șelenei pentru Endymion.

317 Hercules în slujba Omphalei, regina Lydiei.

329 În drum spre Grădina Hesperidelor, Hercules a sprijinit cerul pe umerii săi, înlocuind astfel pe Atlas.

330 Selectează exemple din natură, nu din mitologie.

336 *Nereide:* fiicele lui Nereus.

338 Iubirea la păsări și la patrupede cf. Vergilius, *Georgica*, III, 242 sq.

351 În textul latin *Lucae boves* „boi lucanici", adică elefanți (cf. Plinius, *N.H.* VIII, 6, 1).

356 Această interogație ne arată că secretul Phaedrei era deja cunoscut, fapt care îngăduie doicii să prezinte, în actul următor, zbuciumul eroinei îndrăgostite.

389 *Serii* sînt locuitorii din Serica (China septentrională). Aceștia făceau comerț cu romanii, îndeosebi, prin intermediul parților. Credința că serii culeg fire din arbori: Plinius, *N.H.*, VI, 54.

401 Amazoanele locuiau pe malurile lacurilor Tanais și Maeotis; mama lui Hippolytus era amazoana Antiope.

406 Doica invoca pe Diana ca zeiță a vînătoarei, dar și pe Hecate, divinitate lunară, cu puteri magice.

412 *Triplă Hecate:* zeița Hecate era reprezentată cu trei chipuri, fiecare privind în altă direcție, reprezentînd pe Artemis, Selene și Hecate.

422 Aluzie la aventura Selenei cu Endymion (cf. v. 309).

434 Copiii lui Theseus și ai Phaedrei sînt Acmas și Demophon.

440 Discursul doicii argumentează caracterul natural și puterea civilizatoare a lui Amor cf. Euripide, *Hippolytos*, 88—113.

444 Aluzie la *petrecerile* nocturne practicate de tinerii din perioada elenistică.

468 Elogiul Venerei și dispariția lumii sînt un topos în literaturile vechi; cf. *Vechiul Testament*, *Isaia* 13, 11; Euripide, *Hippolytos*, 447 sq.; Apuleius, *Metam.* V, 28; Lucretius transfigurează aceeași temă, dar sub unghi pozitiv (I, 1—40). Ideile epicureice învecinate cu ideile providențialiste alcătuiesc o sinteză literară, nu doctrinală.

481 Maximă stoică convertită la o argumentație eclectică (cf. Cicero, *De off.*, I, 100).

483 Discursul lui Hippolytus cuprinde o dezbatere pe tema „viața sălbatică" și „viața urbană". Argumentele înțelepciunii stoice sînt atribuite vieții sălbatice, cf. Vergilius, *Georgica*, II, 490; Horatius, *Ode*, II, 18, III, 2; IV, 3 etc.; Ovidius, *Metam.*, I, 80; I, 104 etc.

505 Pe malul rîului *Alpheius* se desfășurau jocurile Olimpice inaugurate de Heracles.

506 Lîngă rîul Lerna, aproape de Corint, aveau loc jocurile Istmice, inițiate de Theseus.

525 sq. Mitul vîrstei de aur este un topos frecvent în poezia latină; cf. Catul, *Carm.* 64; Vergilius, *Buc.* IV.

528 *Piatra sacră:* pietrele de hotar erau protejate, în mitologia romană, de zeul Terminus.

530 Descoperirea navigației, ca prim rău al omenirii, este un motiv tradițional: cf. Vergilius, *Geor.*, I, 36, Horatius, *Ode*, I, 3; Ovidius, *Metam.* I, 94.

534 Balista: armă anacronică pentru vremea mitică a piesei.

540 sq. Cauzele răului care a rupt armonia dintre zeu, om, natură; la alți autori întîlnim alte motive: voința lui Jupiter cf. Vergilius, *Georg.* I, 121; degradarea naturală cf. Ovidius, *Me-*

tam., I, 114, etc.; în textul senecan explicațiile pitagoreice se întîlnesc cu cele epicureice : cf. Lucretius, V, 1120.

559 Această *sententia* este o concluzie misogină, cu izvoare euripideice, a tabloului istoric de mai sus.

561 Aluzie anacronică la Elena.

563 *Medeea*, după ce s-a răzbunat pe Creon și Iason, s-a căsătorit cu *Aegeus*, tatăl lui Theseus.

566 Imprecațiile lui Hippolytus exagerează rolul voinței stoice, împingînd-o la ideal de sectă. La Euripide, izbucnirea eroului nu apare înainte, ci după dezvăluirea dragostei reginei.

568—72 Imagini ale „lumii pe dos" — *adynata* — obișnuite în poezia latină.

575 Mama lui Hippolytus fusese regina amazoanelor.

577 Amazoanele ucideau băieții la naștere, perpetuîndu-și specia numai pe linie feminină.

583 Sosirea reginei la altar dezvăluie complicitatea și responsabilitatea sa morală.

589 sq. Scena în care regina își mărturisește dragostea; ea dă întâietate pasiunii *(furor)* în conflict cu rațiunea *(ratio)*.

592 *Rostește-ți tu solia :* regina ia asupra ei toată responsabilitatea. La Euripide, doica face acest lucru.

597 *Torță legitimă :* găsește motivul unei speranțe. Nu vrea să disimuleze relațiile amoroase cu H., ci să suprime caracterul lor criminal printr-o căsătorie posibilă, pentru că regina era convinsă că Theseus e mort.

608 În lipsa lui Theseus, Hippolytus e considerat ca tutore al reginei.

617 Phaedra îi oferă regența țării primită de la Theseus cînd acesta a plecat.

628 Ironie amară aplicată lui Pluton.

631 Frații săi vitregi (v. supra v. 433).

650 Theseus a ieșit din labirint, după uciderea minotaurului, cu ajutorul *firului* dăruit de Ariadna.

656 *Dușmancei :* Ariadnei. Unii exegeți (v. P. Grimal în Seneca, *Phaedra*, Paris, 1965) înțeleg prin *hosti* pe Minos, care îndrăgise pe Theseus pentru farmecul fizic și pentru cutezanța lui.

663 Ariadna a fost metamorfozată în constelația Corona.

670 Alegerea morții ca mijloc de eliberare din năpaste e atitudine stoică; cf. *Ad Lucil.* 58, 36.

671 Această rugăminte, a treia ca număr, după cea din v. 623 și v. 636, e mai precisă.

689 Pasiphae născuse Minotaurul.

717 Neptun care era strămoșul lui Hippolytus.

721 La Euripide, Phaedra, nu doica, născocește calomnia împotriva lui Hippolytus.

734 Regina nu e la curent cu viclenia doicii.

736 sq. Corul proslăvește frumusețea lui Hippolytus comparat, printre alții, cu Phoebe (741—752) și Bacchus (735—760), meditează asupra frumuseții în genere, fragilă în timp (764—776) și primejduită în singurătate (777—794), terminîndu-se tot cu elogiul frumuseții eroului (795—819) la care adaugă avertismentul pedepsirii frumuseții pure (v. 820—823). Legătura cu acțiunea se realizează, îndeosebi, prin versurile de la început, 736—740, precum și prin cele de la sfîrșit, 824—828.

749 Luceafărul de seară — *Vesper* — și luceafărul de ziuă — Lucifer — sînt numele aceluiași astru.

760 În India, cultul lui Bacchus era în floare.

760 Ariadna a preferat lui Bacchus pe Theseus.

770 Ton liric, epicureic, cu grație și senzualitate horațiană.

781 Aluzie la frumosul Hyllas, îndrăgit de Hercules, răpit de naiade.

786 Tradiția arcadienilor susținea că ei s-ar fi născut înaintea lunii (cf. *Her. Oet.*, 1884).

794 Hippolytus e identificat cu Endymion, păstorul de care s-a îndrăgostit Selene.

811 Castor, eroul venerat de cavaleri, avea un cal — *Cyllarus* — dăruit de Junona.

825 Se atribuie Phaedrei, în mod anticipat, săvîrșirea crimei viitoare. Horațius reproșa corurilor din tragediile eleniste darurile lor profetice (cf. *A.P.*, 218 sq.).

831 *Pitheus*, regele Trezenei, era bunicul lui Theseus.

838 În *Eleusis*, cetate în Attica, celebră prin misterele zeiței Ceres. Aici a domnit Triptolemus, descoperitorul agriculturii.

839 *Libra* este constelația Cumpăna.

843 *Alcides* era numele lui Heracles, în calitate de urmaş al lui Alcaeus.

850 Aflînd că a sosit regele, Phaedra se hotărăşte să se sinucidă ; sclavii din jur scot ţipete de spaimă.

864 Acest vers este atribuit fie lui Theseus (mss. A), fie doicii (mss. E). Preferăm ultima variantă. Doica ordonă ca un intendent să deschidă poarta regală. Pe poarta deschisă apare Phaedra în mijlocul unei suite de femei.

885 Ameninţarea lui Theseus împotriva doicii determină pe Phaedra să comită crima calomnierii lui Hippolytus.

903 Invocarea Pietăţii ne coboară în lumea moralei romane ; Hippolytus tulburase ordinea morală.

906 În Taurus, la sudul cîmpiei scite, ca şi în Pharis, la poalele Caucazului, locuiau amazoane.

908 Motivaţia ereditară a crimei săvîrşite de Hippolytus.

909 *Amazoanele* caste, pentru a-şi perpetua speţa, se ofereau străinilor care treceau prin ţara lor.

912 *Ţarini mai drepte :* adică Grecia ; amazoanele erau războinice nomade, nu cunoşteau cetatea şi legea, locuiau pe pămînturi nefavorabile culturii.

927 Se referă la mama bună a lui Hippolytus, la Antiope ; în acest caz incestul ar fi fost mai atroce.

931 Regiunile de dincolo de Ocean sînt anacronice în raport cu vremea mitică a piesei. Pentru elenii din secolul lui Pericle, dincolo de Pontus Euxin, la răsărit, şi dincolo de Oceanul Atlantic, la apus, se întindeau tărîmuri necunoscute.

942 Zeul *Neptun*, nu Aegeus, ar fi tatăl adevărat al lui Theseus.

959 Corul meditează asupra Providenţei precipitînd mişcarea care precede catastrofa. Sugerează nedreptatea care se va abate asupra lui Hippolytus. Aici, Natura, invocată ca *parens deum*, este identificată cu zeul unic care este, la rîndul său, lumea însăşi (cf. *De benef.*, IV, 7, 1 ; *Quaest. Nat.*, II, 45, 3).

960 Jupiter, ca *rector mundi*, este echivalent cu Providenţa. Divinităţile particulare nu sînt decît emanaţii ale divinităţii supreme numită Natură, Fatum, Jupiter.

968 *Zodia Leului*, la sfîrşitul lui iulie, este însoţită de arşiţă.

978 Aici Fortuna semnifică Întîmplarea, în sens popular, nu *Fatum*-ul, în sens stoic. cf. *De benef.* IV, 8, 3.

980 Critica moravurilor — topos în diatriba elenistică — este adecvată realităţilor romane (ex.: dăruirea fasciilor).

986 *Adulterul:* aluzie la relaţiile erotice ale împărătesei Messalina cu Silius.

1000 Hippolytus părăsise cu bună voie casa părintească; nu ştia nici de întoarcerea lui Theseus şi nici de uneltirea Phaedrei.

1011 *Siculica strîmtoare:* siciliană. Siculia era numele vechi al Siciliei.

1021 *Cicladele* erau un grup de insule aşezate în cerc în jurul insulei Delos.

1024 Toponimele *Epidaur,* stîncile lui Sciron, istmul de Corint, preluate din Euripide, sînt nepotrivite aici, căci acţiunea piesei se petrece la Athena, nu la Trezena.

1067 Hippolytus aminteşte fapta lui Theseus, tatăl său, care ucisese Minotaurul.

1104 Nararea morţii lui Hippolytus la fel cu cea din Euripide (cf. *Hippolytos,* 1173—1254). La Euripide, eroul e rănit mortal, aici însă moare, iar trupul său e risipit pe cîmp, ca în riturile tradiţionale, asigurînd fertilitatea solului. Moartea lui Hippolytus ar putea ispăşi, ereditar, crimele lui Theseus care-şi ucisese verii, pallantizii, dar şi crimele atrizilor, căci străbunicul său Pitheus era frate cu Thyestes şi Atreus. Seneca nu menţionează însă crima străbunilor.

1120 Theseus, în pofida sentimentelor sale paterne, nu neagă hotărîrea anterioară dictată de raţiune.

1122 Versul *Quod interemi non quod amisi fleo* implică o ingenioasă ambiguitate a tragediei elene, şi poate, în funcţie de punctuaţia cititorului, să fie interpretat „Plîng că l-am ucis, nu că l-am pierdut", dar şi „Plîng nu că l-am ucis, ci că l-am pierdut".

1123 Corul, după ce meditează asupra puterii Fortunei, deplînge soarta nefericitului Theseus.

1143 Theseus întors din Infern are o soartă similară cu Hercules întors din Infern: amîndoi sînt striviţi de ursită tocmai cînd credeau că au găsit fericirea în căminul lor.

1152 Locul lui Theseus în lumea lui Pluton, unchiul Athenei, fusese luat de Hippolytus. Termenul *numerus* „ceată, trupă, armată" e selectat din limbajul militar.

1165 Theseus pricinuise moartea lui Aegeus, tatăl său, deoarece uitase să schimbe pînzele îndoliate ale corabiei sale la întoarcerea din Creta.

1170 *Sinis şi Procust* sînt tîlhari ucişi de Theseus.

1172 *Dedalica-nchisoare :* labirintul construit de Daedalus.

1178 Moartea nu va distruge dragostea, ci caracterul culpabil al acestei iubiri.

1182 Depunerea unei şuviţe de păr ca ofrandă este rituală (cf. Euripide, *Hip.*, 1423—27). În Trezena, fetele, înaintea căsătoriei, îşi sacrificau cosiţele eroului Hippolytus (cf. Pausanias, II, 32, 1).

1196 După ce Phaedra şi-a mărturisit calomnia, Hippolytus va avea iarăşi un renume cast.

1202 Pasaj liric, cu metru schimbat, reflectînd desperarea lui Theseus. Gurile infernului : Avernus, lac în Campania, şi Taenarus, promontoriu în Peloponez.

1211 Crimele lui Theseus sînt cunoscute în cer (Ariadna preschimbată în constelaţie), în lumea umbrelor (răpirea Proserpinei) şi pe pămînt (moartea lui Aegeus şi a lui Hippolytus).

1212 Cele trei regate ale universului trase la sorţi de cei trei fii ai lui Cronos sînt stăpînite de Jupiter (cerul şi pămîntul), Neptun (marea) şi Pluton (lumea morţilor).

1220 *Făurar de chinuri :* se adresează sieşi care a pedepsit tîlharii — pe Sinis şi Sciron — cu pedepse felurite.

1274 *Pe rînd :* trupul lui Hippolytus nu fusese încă adunat în întregime *(saepe efferendus :* „cel care trebuie să fie dus la groapă de mai multe ori") ; *acestea :* aşteptînd să vină sclavii cu alte fărîme din trupul eroului, Theseus ordonă să fie arse rămăşiţele adunate pînă atunci.

1280 Ritul înhumării apare aici ca infamant în raport cu mitul incinerării.

CUPRINS

STUDIU INTRODUCTIV 5
NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI 24
OEDIPUS 25
THYESTES 67
AGAMEMNON 109
PHAEDRA 147
NOTE ȘI COMENTARII 193

Lector: FLORIN CHIRIŢESCU
Tehnoredactor: NICOLAE ŞERBĂNESCU

Tiraj 15.170 ex. broşate. Bun de tipar: 28.08.1979.
Coli tipar 13,75.

Tiparul executat sub comanda
nr. 180 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti,
Republica Socialistă România

Seneca a avut multe şi mari calităţi: talent facil şi bogat, multă pasiune şi cunoaştere adîncă a lumii... S-a ocupat de aproape toate genurile de studii, căci au rămas de la el şi poeme dramatice, şi epistole, şi dialoguri...

QUINTILIAN

Lei 10,50

CW

Editura Univers

SENECA

Tragedii

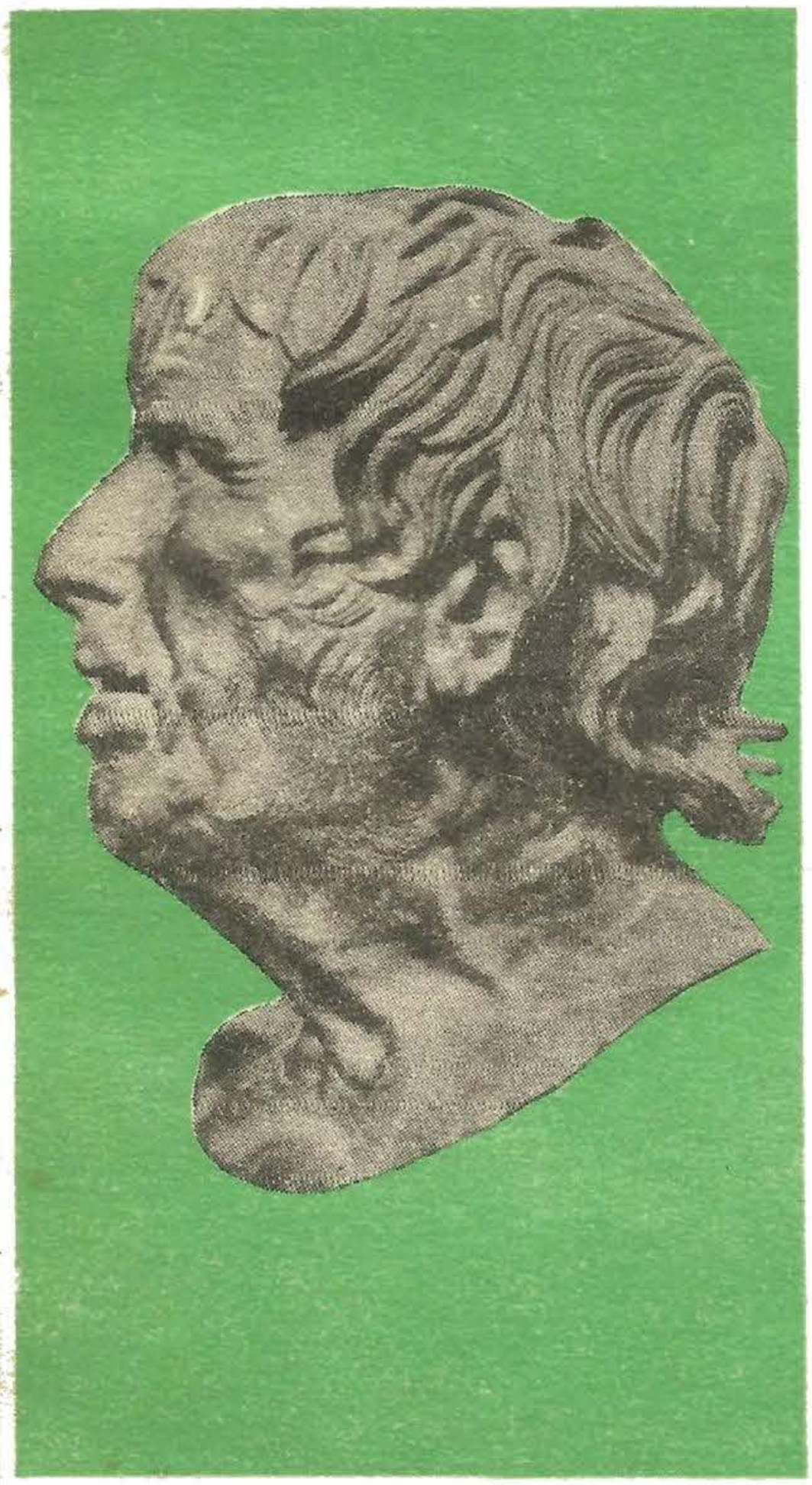

Editura Univers

clw

Clasicii

Literaturii Universale

Coperta colecţiei de *Vasile Socoliuc*

Lucius Annaeus Seneca

TRAGEDII

VOL. II

Traducere, note și comentarii de TRAIAN DIACONESCU

București, 1984

Editura Univers

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

1. Tragediile cuprinse în acest volum au fost traduse, ca și cele din primul volum, din orginalul latin editat de Léon Hermann în volumele Sénèque, *Tragédies*, Paris, Les Belles Lettres, 1925—1926, vol. I—II. Am consultat, pentru pasaje dificile, traducerea lui M. Desforges și M. Th. Savalète din ediția Sénéque, *Tragédies*, Paris, Firmin-Didot, 1862 și traducerea lui E. Greslou revăzută de Cabaret-Dupaty, din ediția *Tragédies de Sénèque*, Paris, Garnier Frères, ș.a., traducerea lui S. Soloveva din ediția Seneca, *Tragedii*, Moskva, Akademia Nauk, 1933 precum și versiunta lui M. Schmidt-Hartlieb, Seneca, *Troierinnen*, Tübingen, 1935.

2. Titlurile pieselor din volumul de față urmează atît *codex E* ca în volumul întîi, cît și *codex A*, care completează sau rectifică manuscrisul amintit. Din *codex E* am păstrat titlul *Troades* (Troienele) și *Phoenissae* (Fenicienele). Pentru piesele consacrate lui Hercules am acceptat variantele din *codex A* deoarece, prin epitetele din titlu, disting piesele și anticipă logic subiectul: *Hercules furens* (Hercule scos din minți) și *Hercules Oeteus* (Hercule pe muntele Oeta). La ultima piesă de volum, chiar dacă titlul *Thebais* (Thebaida), întîlnit în *codex A*, se potrivește mai bine cu fragmentele rămase, am păstrat totuși titlul *Phoenissae* (Feniciene) întîlnit în *codex E*, pentru că modelul lui Seneca a fost piesa *Fenicienele* de Euripide, iar corurile, pierdute, erau formate din tebane, adică „feniciene" (strămoșul Cadmus era din Phoenicia), justificînd astfel titlul ales.

3. Prin tipărirea acestui volum, încheiem, pentru prima dată în limba română, *traducerea completă* a teatrului tragic senecan, monument literar pe care marile culturi europene l-au tradus și l-au valorificat cu secole în urmă. Dacă avem în vedere că traducerile noastre, alături de traducerile pieselor *Medeea* și

Octavia de I. Acsan, se adaugă versiunile complete ale comediei latine, datorate lui E. Constantinescu și N. Teică, împărtășim satisfacția cititorului român care va putea să studieze în limba maternă opera integrală a dramaturgilor latini, constelație care a luminat calea teatrului european, din antichitate pînă azi.

4. Pentru publicarea acestor traduceri integrale a tragediilor lui Seneca — act de cultură necesar spiritualității românești — mulțumim conducerii editurii care ne-a oferit condiții optime de colaborare și, de asemenea, colegului Constant Georgescu de la Universitatea din București care a citit manuscrisele noastre și a contribuit la îmbunătățirea versiunii de față.

T. D.

Hercule scos din minți

PERSONAJE:

JUNO
MEGARA
AMPHITRYON
LYCUS
HERCULES
THESEUS
CORUL TEBANILOR
MILITARI
SCLAVI

Acțiunea se petrece în fața palatului din Theba.

JUNO

Eu, soră a lui Tonans (căci numai acest nume
Mi-a mai rămas) lăsat-am și soțul ce mă-nșeală
Și templele din ceruri, iar astăzi, ca vădană,
Mi-am dăruit palatul amantelor lui Joe.
Eu pe pământ trăi-voi ; amantele țin cerul.
De-acolo, de la polul de gheață steaua Arctus
Conduce pe talazuri corăbii argiene,
De-aici, de unde ziua sporește-n primăvară
Străluce cel ce duse pe mări pe Europa
De-acolo urcă-n slavă pribege Atlantide,
Mulțimea ce-ngrozește talazuri și corăbii,
De-aici spăimîntă zeii cu spada sa Orion,
Iar Pérseus stăpîn e pe stelele-i de aur.
Acolo dau lumină scînteietorii Gemeni,
La nașterea lor Delos s-a fost oprit din clatin.
N-a fost de-ajuns că Bacchus și mama lui urcară
În cer. Să nu rămînă vreo parte nentinată,
Răsare sus ghirlanda cretanei Ariadna.
Mă tîngui de ce fost-a... dar numai lutul Thebei,
Cel semănat cu multe femei necredincioase,
De-atîtea ori făcut-a o mașteră din mine.
Să suie-n cer pe-Alcmena care să-mi țină locul
Iar fiul ei să aibă chiar astrele promise !
La nașterea lui cerul jertfi o zi și Phoebus
Și-a zăbovit lumina la răsărit, sub valuri,
Căci el avea poruncă în Ocean s-o țină.
Așa nu-mi sting eu ura : nestăpînitu-mi suflet
Și crunta mea durere va atîța mînia-mi
Și spulbera-va pacea prin necurmate lupte.
Ce lupte ? Monștrii care i-a zămislit pămîntul
Sau marea sau văzduhul din vremuri asfințite

Teribili, cruzi și aprigi, vătămători și crînceni
Au fost uciși. Heracle învinge și se naltă,
Mînia mea-l ajută și ura mea o schimbă
În laude Alcide, căci poruncindu-i fapte,
Arăt că-i fiu lui Joe și-i cresc în lume faima.
Acolo unde sorii răsar și intră-n valuri
Și scaldă etiopii cu torța lor arzîndă,
Virtutea lui slăvită-i și ca de-un zeu oriunde
De el se povestește. Vai, nu mai am nici monștrii!
Mai lesne-i pentru Heracle de-a-ndeplini isprava,
Decît să-i dau poruncă. El o primește vesel.
Ce munci necruțătoare putea-vor să-nconvoaie
Pe tînărul cel aprig? Drept arme poartă fiare
Ce-au fost de el stîrpite. Are pe umeri leul
Și hydra laolaltă. Nu-l mai încape lumea.
Iată, a rupt hotarul lui Joe cel din neguri
Și-aduce sus trofeul din Tartarul ce-nfrînt e,
Fu lesne să se-ntoarcă. Pierit-a legea morții.
Eu l-am văzut, eu însămi, după ce-nvinse bezna
Și-a biruit pe Pluton, cum i-arăta lui Joe
Trofeul luat din Hades. De ce nu-l puse-n lanțuri
Pe Dis ce soarta-i dete putere ca lui Zeus,
Stăpîn să fie-n Ereb? Deschise, iată, Styx-ul
Și calea cea întoarsă din adîncimi de Tartar,
Iar taina morții zace de-acum desferecată.
Tot el, semeț că rupse a umbrelor zăvoare,
Triumfă-acum asupra-mi și mîna sa trufașă
Conduce prin orașe argolice un monstru.
S-a-nfricoșat lumina cînd l-a văzut pe Cerber
Și soarele asemeni; privind învinsul monstru
Ce-avea grumazul triplu, mă cotropise groaza
De-a mea poruncă... Totuși mă tîngui de nimicuri.
De cer mi-e mie teamă, că-i va spune-Olimpul,
Cel care-a-nvins Infernul, răpi-va sceptru tatei.
Nu va veni la astre pe-un pașnic drum ca Bacchus,
Căta-va doar ruină, voi-va să domnească
În cer golit. Își umflă puterea sa-ncercată,
Știind că poate cerul purtat de el pe umeri
Prin forță să-l învingă; a pus sub boltă capul
Și nu i-a-ndoit spata povara ei imensă
Și-a stat mai bine cerul pe gîtul lui Heracle.

A dus pe creştet bolta şi stele nemişcate
Şi chiar pe mine însămi : el cată drum la ceruri.
Hai, tu mînie, frînge-i măreţele lui pianuri
Atacă-l şi sfîşie-l cu-a tale mîini tu însăţi.
Ce-aţîţi la alţii ura ? Retragă-se şi monştrii
Şi chiar Eurystheus să nu mai dea poruncă.
Sloboade-acum Titanii ce-au cutezat să rumpă
Puterile lui Joe : deschide grota Etnei,
Pămîntul în cutremur, cînd monstru se întoarnă,
Să-i libereze astăzi grumazele-i în zbucium,
Iar Luna cea înaltă alţi monştri să conceapă.
Dar el i-a-nvins. Tu cauţi pereche lui Alcide ?
El e pereche sieşi : cu sine ducă lupte.
Să vină azi chemate dintr-un străfund de Tartar
Eumenide ; plete să-nvolbureze flăcări
Şi mîinile cruntate să biciuie cu viperi.
Trufaş, hai cată-ndată sălaşele divine
Nesocotind pămîntul. Crezi c-ai scăpat, semeţe,
De mani şi Styx ? Aice pe cei de jos vedea-vei.
Chema-voi pe zeiţa Discordia ascunsă
Sub beznele adînce în care zac cei culpeşi
Şi care-i apărată de grota unui munte.
Voi scoate şi voi trage din negura lui Pluton
Ce-a mai rămas : veni-va nelegiuita Crimă,
Săbatica Trădare ce suge sînge geamăn,
Eroarea şi Sminteala-narmată împotrivă-ţi
Pe-acestea, o, durerea-mi, le va chema în sprijin.
Hai, agitaţi grăbite, voi sclave-ale lui Pluto,
Arzîndul pin, iar ceata cu vipere în zbucium,
Megaera s-o conducă : şi mîna sa funestă
O bîrnă uriaşă din rug aprins să smulgă.
Abateţi, hai, asupra-i a Styx-ului pedeapsă,
Loviţi-i pieptul, mintea să-i ardă şi mai straşnic
Decît trozneau pe vremuri văpăi în vatra Etnei.
Ca Hercule să poată, captiv, mînat să fie
Şi chinuit de furii, eu trebuie îndată
Să-l scot din minţi. Hai, Juno, de ce nu mi te-nfurii ?
O, voi, surori, acuma pe mine cea smintită
Întoarceţi-mă prima, dacă eu pun la cale
Un lucru demn de maşteri. Schimbatu-mi-am dorinţa :

Mă rog să-şi vadă teferi, întors acasă, fii,
Să aibă braţ puternic. Eu am găsit, o, ziua,
În care chiar puterea lui Hercle să mă-ajute.
M-a-nvins pe mine : fie pe sine să se-nvingă
Şi să-şi dorească moartea. Acum îmi foloseşte
Că s-a născut din Joe. Voi sta aici şi însămi
Voi încorda chiar arcul ce nu dă greş la ţintă,
Conduce-voi săgeata celui smintit şi însămi
Voi ajuta pe Hercle în luptă. După crimă,
Primească-i tatăl Joe în cer mînjita-i mînă.
Dar trebuie să-nceapă războiul : ziua vine
Şi luminos se naltă Titan pe cerul roşu.

(iese din scenă)

CORUL

Stele pe boltă mai pîlpîie rare,
Cerul se-nclină şi noaptea învinsă
Straja şi-adună. Ziua stă-n zare,
Phosphoros strînge oastea nestinsă,
Steaua polară din nordul de gheaţă
(Şapte stele fac Ursa lui Arcas)
Cîrma-şi învîrte şi cheamă lumina.
Iată răsare din val de smaralde
Urcă Titan pe creste în Oeta.
Sfinte dumbrăvi de bachante tebane
Prind să se scalde în val roşietic.
Sora lui Phoebus alunecă-n zare.
Iată plugarul vînjos se trezeşte,
Griji îl frămîntă şi casa deschide,
Iată ciobanul şi turma-i bogată
Paşte-n livada cu brumă căruntă.
Slobod se joacă pe pajiştea largă
Un tăuraş cu fruntea-mbumbită,
Mamele supte îşi umflă iar sînii.
Iedul cel tînăr cu mers şovăielnic
Sare mlădiu pe iarba mănoasă.
Iată pe-o ramură naltă răsună
Glasul fecioarei silită de rege,
Privighetoarea în cuibul său iară

Vrea să-şi alinte penele-n soare.
Gureşă gloată cu ea gîngureşte,
Triluri întîmpină ziua sosită.
Iată cîrmaciul viaţa-şi-ncrede
Vîntului care scormone-n pînze,
Iată pescarul pe ţărm se înclină,
Stîncile-s roase şi rînduieşte
Undiţa-n apă cu dulce momeală.
Lacom priveşte cînd prada îl trage,
Simte cum peştele zgîlţîie sfoara.
Astfel mulţimea-şi petrece văleatul.
Casele-s vesele. Puţine bucate-s.
Numai nădejdea creşte-n ogoare
Tulburi speranţe şi temeri scălîmbe
Umblă-n cetate şi zguduie lumea
Unul slujeşte treaz toată vremea.
Praguri trufaşe şi curtea de rege.
Altu-şi adună averi fără preget,
Dar pironit la vederea comorii,
Zace sărac lîngă stive de aur.
Gloata îl poartă pe altul zănatic,
Mintea i-o umflă cu boare deşartă,
Vulgul ce-şi schimba faţa ca unda.
Iată-n vacarmul din for altul vinde
Harţa turbată şi vorbe de clacă :
Sufletu-i spumegă-n furie stearpă.
Blînda odihnă cunosc numai unii.
Cei care simt că viaţa-i fugară,
Nu uită clipa fără întoarceri.
Veseli trăiţi cît soarta surîde,
Viaţa aleargă şi ziua cu aripi
Roata învîrte şi anii coboară.
Torc ursitoarele caierul vieţii
Şi niciodată nu răstorc firul.
Pururea poartă lacoma soartă
Viaţa umană pe drum şovăielnic :
Pasul ne fuge şi caută Styx-ul.
Prea mult, Alcide, cu inima tare,
Vrei să cobori la manii cei jalnici.
Párcele vin doar în clipa sortită
Nimeni nu poate s-amîne sorocul.

Nici să-şi grăbească ziua din urmă :
Urna primeşte doar gloata chemată.
Ducă-l pe altul gloria-n lume,
Faima flecară să-l poarte-n cetate,
Aripi să-l urce la cer şi la stele.
Altul să umble în care semeţe,
Eu doar atît voi, glia-mi natală
Să mă-ascundă în loc singuratic
Vîrsta căruntă ajunge pe trîndavi.
Soarta sărmană a casei mărunte
Şade în locuri umile, dar certe.
Fala virtuţii se surpă din piscuri...

(către Megara)

Dar iată soseşte, mîhnită, Megara,
Cu părul vîlvoi, însoţită de ceată...
Şi vine şi-Amphitryo cu pasul zăbavnic.

MEGARA

Mărite rege-al bolţii şi-al omenirii jude,
O, pune azi măsură necazurilor mele
Şi un sfîrşit durerii. Căci nici o zi în viaţa-mi
N-a fulgerat senină. Sfîrşitul unui rău e
Un pas spre altul ; iată, sosi acum şi iarăşi
Un nou duşman l-aşteaptă : nici n-a ajuns acasă
Şi o poruncă nouă îl mînă iar la luptă.
Nicicînd n-are hodină, iar clipa de zăbavă-i
Doar cît se dă porunca. De mic îl urmăreşte
Junona nempăcată. Oare a fost cruţată
Copilăria-i scurtă ? El biruit-a monştrii
Cînd nu putea să-i ştie. Doi şerpi atunce creasta
Şi-au clătinat pe frunte şi pruncul fără teamă,
Tîrîndu-se spre fiare privi domol în ochii
Ce scăpărau în flăcări şi liniştit îndură
Încolăcirea strînsă a solilor Junonei,
Dar sugrumînd cu mîna-i umflatele grumaze,
S-a exersat. Şi ciuta cea groaznică-a lui Maenal
Purtîndu-şi fruntea falnic, împodobită-n aur,
A fost din goană prinsă ; şi monstrul din Nemea,

Temutul leu, gemut-a în brațele lui Hercle.
Ce să mai spun de grajdul cel blestamat, bistonic,
De regele dat hrană chiar hergheliei sale
Și de mistrețul care țepos prin silha deasă
Din Erymant doboară pădurea-arcadiană,
De taurul ce-i spaimă la sute de popoare?
Între retrase turme, la neamul cel hesperic,
Ucis-a el păstorul triform din țărm tartesic
Și-aduse atunci cireada din Occident, ca pradă,
Și-n Cithaeron pasc vite care știau Oceanul.
Poruncă-avînd să meargă-n ținuturi dogorinde
Și în regate unde lumina-amiezii frige,
El despicat-a munții și sfărîmînd zăgazul
Deschis-a cale largă Oceanului năvalnic,
Apoi intrînd în codru cu frunzele bogate
Răpit-a prăzi de aur păzite de-un balaur.
Au ce? Nu biruit-a chiar monștrii cruzi ai Lernei
Și i-a-nvățat să moară prin flacără deunăzi?
N-a săgetat în nouri stimphalicele păsări
Ce-negurau cu aripi întinse și lumina?
Nu l-a învins pe acela regina amazoană,
Cu patul gol într-una, din vița termodonă?
Și mîna lui vitează la fapte glorioase
Nu a fugit de trudă la grajdul lui Augias.
Dar ce-i folosesc astea? Nu-l apară niciuna.
Pămîntul trist simțit-a că cel ce-aduse pacea
Lipsește-acum, iar crima ferice și prosperă
Virtute e numită; cei răi supun toți bunii,
Dreptatea stă în forță; sufocă groaza legea.
Eu am văzut în fața-mi cum sub o mînă crudă
S-au prăbușit chiar fiii ce apărau regatul
Și mlada cea din urmă a nobilului Cadmus.
Eu am văzut coroana pe fruntea cea regală
Căzută cu tot capul. Cine să plîngă Theba,
Cetate-n zei fecundă? Sub ce stăpîn tu tremuri?
O, tu, ținut din care s-a fost născut odată
Armata numeroasă cu spada goală-n mînă
Și unde chiar Amphion a construit cetate
Suind pietrele-n ziduri cu modulări de cîntec,
Tu, urbe-n care-adesea a coborît din ceruri

Părintele olimpic, pămînt care primit-a
Pe zei și care încă, de e permis a spune,
Va mai primi, acuma sub josnic jug se află.
O, tu, vlăstar cadmeic, o, neam al lui Ophion
Unde-ați căzut acuma? Vă înspăimîntă oare
Un ins fără de țară ce-i pentru noi urgie?
Prin țări și mări Heracle a urmărit nelegea
Și-a sfărîmat cu mîna-i tiranicele sceptre.
Acum e sclav, în lipsă, și-ndură ce-oprise,
Iar Lycus, exilatul, stăpîn e peste Theba.
Dar nu mult timp. Sosi-va Alcide cu osînda,
Căci va urca în lume, își va găsi o cale
Sau o va face. Teafăr, mă rog să fii, și zdravăn,
Victorios te-ntoarce la casa ta învinsă!
O, soț al meu, revino, tu negurile rumpe
Cu brațul tău năpraznic: de nu vei găsi cale
Și-nchis îți este drumul, despică tu pămîntul
Și orice se ascunde în bezna cea profundă
Să scoți cu tine. Astfel cum tu crăpat-ai munții,
Cătînd un drum în pantă pentr-un năvalnic fluviu
Și brațul tău puternic deschis-a valea Tempe,
Și-mpinși de pieptu-ți mare de-o parte și de alta
Cedară munți și stînca fu despicată-n două
Și Théssalus năvalnic vui pe-o nouă matcă,
Tot astfel tu cătîndu-ți părinți, copii și țară
Te-avîntă și tîrăște hotarul lumii-n urmă-ți,
Redă luminii tot ce ascunse timpul lacom
Prin anii scurși și mînă în fața ta popoare
Care-au uitat de sine și-au groază de lumină.
Nedemne sînt de tine trofeele, de-porți doar
Cît ți se poruncise... Rostesc mărețe fapte,
Dar nu știu soarta noastră. O, unde-i ziua-n care
Să-ți strîng la pieptu-mi dreapta și să mă plîng atunce
C-ai zăbovit la-ntoarceri și că m-ai dat uitării!
O, tu, stăpîn al bolții, îți voi jertfi o sută
De tauri, iară ție, o, mamă a recoltei,
Îți voi plini mistere și cu credință ție-ți
Voi înălța-n tăcere lungi torțe la Eleusis.
Atunci voi crede cum că sînt frații mei în viață,
Că tatăl meu e încă stăpîn peste regatul

Care-nfloreşte iară. Dar dacă vreo putere
Mai mare te opreşte, noi te urmăm acuma.
Revino să ne aperi sau ia-ne lîngă tine!
Da, ne vei lua... Nici zeii nu vor salva înfrînţii.

AMPHITRYO

Tu, soaţă credincioasă, păstrînd neîntinate
Şi patul şi copiii măreţului Heracle,
Învie-ţi iar speranţa şi întăreşte-ţi firea.
Veni-va el, desigur, ca după orice muncă
Mai glorios.

MEGARA

Sărmanii, tot ce doresc din suflet,
Cred prea uşor.

AMPHITRYO

Dar inşii încovoiaţi de teamă
Socot că nu se poate nimic să se mai schimbe.
Întotdeauna groaza spre rău este pornită.

MEGARA

El, coborît în hăuri şi apăsat pe creştet
De-ntregul glob, ce cale mai are spre lumină?

AMPHITRYO

Pe-aceea de atuncea cînd el trecu pustiul
Cel arzător şi dune care întorc nisipul
Ca marea în furtună şi ţărmu-n care valul
Se-nalţă şi coboară, cînd el se poticnise
În vadul de la Syrte şi părăsindu-şi luntrea
Cu pupa-nţepenită trecu desculţ prin valuri.

MEGARA

Nedreapta soartă cruţă arareori virtutea
Cea uriaşă : nimeni nu poate să înfrunte

Mult timp, în siguranță, primejdiile multe,
Năpasta des învinsă tot îl găsește-odată.
Dar iată-l și pe Lycus cu flăcări în privire
Așa cum e la suflet tot astfel e și pasu-i,
În mîna sa cea dreaptă sceptrul răpit agită.

LYCUS

Domnind peste ținutul cel prea bogat al Thebei,
Pe tot ce-ncinge Phocis cu țarini roditoare,
Pe tot ce răcorește cu valul său Ismenus,
Pe tot ce Cithaeron-ul zărește peste creste,
Pe strîmtul Isthm corintic ce-mparte-n două marea,
Eu nu-s stăpîn pe dreptul străvechi al unei case
Ca un urmaș nevrednic. Străbunii mei nu-s nobili,
Nici stirpea nu-mi străluce cu titluri glorioase,
Virtutea mea-i celebră ! Cine slăvește stirpea,
Pe alții îi slăvește. Dar sceptrele răpite
Se iau cu mîna-n tremur : salvarea stă în spadă.
Cînd știi că ții în strună supuși făr'de voie,
Veghează spada scoasă ; în loc străin domnia
Nu-i sigură ; dar poate să-mi întărească forța,
Prin torța cea regală a nunții, chiar Megara,
Și-n felul ăsta viața-mi va dobîndi lumină
Din stirpea ei vestită. Într-adevăr, nu cred că
Mă va respinge, nici că nu prețui-va patu-mi,
Căci dacă îmi refuză, înverșunată, nunta
Tot neamul lui Heracle îl voi stîrpi din viață...
Dar ura gloatei, hula, înăbuși-va crima ?
Deviza unui rege-i să-ndure orice ură.
Deci să încerc : hazardul îmi dă acum prilejul,
Căci iată că, regina, cu vălul trist pe frunte
Stă lîngă zeii care îi ocrotesc palatul
Și tatăl lui Alcide, cel pămîntean, e-alături.

MEGARA

Ce mai urzește ăsta, ruină și năpastă
A casei mele, ce vrea ?

LYCUS

O, tu ce-ţi tragi lumina
Din stirpea ta regală, arată-te azi blîndă
Şi-ascultă răbdătoare rostirea mea puţină.
De şi-ar purta doar ură întruna muritorii
Şi furia stîrnită n-ar mai ieşi din suflet,
Cei tari să stea în arme cei slabi să se-narmeze,
De n-ar cruţa războiul nimic, atunci ogorul
Întins ar fi-n paragini prin focul pus la case
Şi scrumul coperi-va popoare spulberate.
Utilă-i pace pentru învingători şi-asemeni
Pentru învinşi. O, vino, părtaşă la domnie,
Să ne unim suflarea. Ia gaj pentru credinţă,
Atinge-mi dreapta. Ce stai cu ochii crunţi acuma ?

MEGARA

S-ating eu mîna care-i de sînge pîngărită,
Ce mi-a ucis şi tata şi cei doi fraţi ? O, zorii
Mai uite-or stinge ziua şi-apusul va aprinde-o,
Mai iute fi-va pace între zăpezi şi flăcări,
Uni-va Scylla ţărmul siculic şi-ausonic
Sau mai degrabă Eurip cu fluxul său năvalnic
Va sta cu valul leneş pe ţărmul eubeic.
Tu mi-ai răpit şi tată şi fraţi şi lari şi sceptrul
Şi ţara. Ce-mi rămase ? Un singur gînd, desigur,
Mai drag decît părinte şi fraţi şi tron şi vatră :
E ura mea împotrivă-ţi şi sufăr că-i comună
Cu a mulţimii ură ! Vai, mică este partea-mi !
Domneşte cu trufie şi nalţă gînduri mîndre,
Căci zeul răzbunării pîndeşte-nfumuraţii.
Ştiu bine tronul Thebei : Ce să vorbesc de mame
Ce-au săvîrşit nelegea ? De îndoita crimă
În care fiu şi tată avură-aceeaşi soartă ?
De cei doi fraţi potrivnici şi cele două ruguri ?
Trufaşa tantalidă e stană în durere
Şi varsă lacrimi, tristă, pe stînca frigiană.
Ba însuşi Cadmus, iată, acum îşi saltă creasta
Şi lunecă în fugă peste ţinut iliric,
Lăsînd în urmă dîră cu trupul său de şarpe.

Îţi sînt acestea pilde : domneşte cum îţi place,
De vreme ce destinul pe tronul meu te cheamă.

LYCUS

Hai, lasă-ţi vorba aspră stîrnită de mînie,
Învaţă de la Hercle să-nduri porunci regale.
Deşi eu port un sceptru răpit de braţu-mi vajnic
Şi fără teama legii eu domn sînt peste toate
Ce-nvinse-au fost de arme, grăi-voi doar puţine
Cuvinte pentru mine. Căzut-a-n luptă tată-ţi
Şi fraţii tăi căzut-au ? Măsură-n arme nu e.
Nu poate fi-nfrînată şi nici a fi poprită
Mînia spadei scoase : lupta se scaldă-n sînge.
El pentru tron luptase ? Noi duşi de-o lăcomie
Fără de saţ ? În luptă triumful doar se cată,
Nu cauza. De-acuma să piară amintirea.
Cei tari cînd lasă arma şi-nvinşii se cuvine
Să lase ura. Nu-ţi cer să-l rogi îngenuncheată
Pe cel care domneşte. Îmi place-a ta purtare,
De a primi năpasta cu-nsufleţire mîndră.
Mi-eşti demnă de soţie : să ne unim iatacul.

MEGARA

Un rece tremur trece prin trupu-mi fără sînge,
Vai, ce nelegiuire mi-a pîngărit urechea !
Nu m-a-ngrozit, desigur, nici strigătul războinic
Ce răsuna pe ziduri, l-am îndurat vitează,
Dar mă-nspăimîntă nunta. Acum mă simt captivă,
Cătuşi sugrume trupu-mi şi printr-o lungă foame
Amînă-mi-se moartea. Nici o putere însă
Nu m-o pleca : muri-voi încă a ta, Alcide !

LYCUS

Au soţul dus în Hades îţi dăruie curajul ?

MEGARA

Plecat în Hades poate să dobîndească cerul.

LYCUS

Imensul glob acuma l-apasă peste creștet.

MEGARA

Nu este-nfrînt acela ce-a dus pe umeri cerul.

LYCUS

Te voi sili.

MEGARA

Siliți sînt cei ce nu știu să moară.

LYCUS

Spune-mi atunci mai bine ce dar regal de nuntă
Să-ți pregătesc.

MEGARA

Vreau moartea-ți sau moartea mea îndată.

LYCUS

O, vei muri, smintito !

MEGARA

Voi întîlni bărbatu-mi.

LYCUS

Dar sclavul ăsta este mai bun decît un sceptru ?

MEGARA

Cîți regi n-a dus la moarte cu brațu-i „sclavul" ăsta ?

LYCUS

De ce servește-un rege și îi îndură jugul ?

MEGARA

Fără poruncă dură ce va mai fi virtutea ?

LYCUS

Socoți că e virtute să-nfrunți fiare și monștri ?

MEGARA

Virtute e să spulberi tot ce-ngrozește lumea.

LYCUS

Tenebrele din Tartar pe cei trufași i-apasă.

MEGARA

Nu e ușoară calea de la pămînt la astre.

LYCUS

Dar cine-i e părinte de vrea să urce-n ceruri ?

AMPHITRYO

O, taci, soție tristă a marelui Heracle,
Voi da-n vileag eu singur pe tatăl lui Alcide
Și-adevărata-i stirpe... După isprăvi vestite
Prin care-aduse pace cu mîna sa în lumea
Pe care-o vede Phoebus din zori pînă-n chindie,
După ce-nfrînse monștrii și Phlegra fu stropită
Cu sîngele lor impiu, cînd apărat-a zeii,
Nu-i clar cine-i e tată ? Dac-aș minți că-i Joe,
Mînia Herei crede-o.

LYCUS

De ce-l jignești pe Joe ?
Căci nu pot muritorii a se uni cu zeii.

AMPHITRYO

Bă asta-i o pricină pentru mulți zei comună.

LYCUS

Ei fost-au sclavi nainte de a fi zeii lumii ?

AMPHITRYO

Păstor fu și Apolo cu turmele în Pherae.

LYCUS

Fugar, nu rătăcit-a prin sute de ținuturi.

AMPHITRYO

Pe-o insulă în clatin născu pribeaga-i mamă.

LYCUS

Dar Phoebus avu teamă de monștri sau de fiare ?

AMPHITRYO

Cu sîngele lui Python mînji întîi săgeata.

LYCUS

Tu știi ce grea năpastă-ndurat-a micul Hercle ?

AMPHITRYO

Și pruncul scos din pîntec de fulgerul lui Joe
A stat apoi alături de tunătorul tată.
Dar cum ? El însuși, tatăl, stăpîn pe cer și nouri

N-a fost ascuns pe vremuri, copil, în grota Ida?
Atît de nalte naşteri au parte de nelinişti,
Mereu e preţul mare s-aduci un zeu pe lume.

LYCUS

Sărman de-ţi pare unul să ştii că-i om şi acela.

AMPHITRYO

Oricine brav s-arată să nu spui că sărman e.

LYCUS

Numi-vom brav pe-acela care-a lăsat să cadă,
Ca dar, unei iubite, blana-i de leu şi ghioaga
Şi-a legănat pe coapsă-i sidonice vestminte?
Numi-vom brav pe-acela ce pletele-i hirsute
Şi-a uns cu nard, iar mîna-i celebră-n toată lumea,
Cînta în ritm molatic la un timpan în timp ce
Purta pe fruntea-i dură o mitră de la bărbari?

AMPHITRYO

Nici Bacchus nu roşeşte cînd îşi revarsă chica,
Nici cînd cu mîna dulce agită lesne tyrsul.
Şi nici cînd îşi tîrăşte cu pasul şovăielnic
O mantie barbară împodobită-n aur.
După isprăvi vestite, virtutea cere tihnă.

LYCUS

Ne spune asta casa-n ruină a lui Evritus
Şi ceata de fecioare ucise precum vite.
Nici Juno nu-i dictase şi nici Eurystheus,
Sînt opera lui însuşi.

AMPHITRYO

Tu nu le ştii pe toate,
El a ucis pe Eryx cu cesturile-i proprii

Şi Anteus libianul avu aceeaşi soartă.
Altarele mînjite cu crima ospeţiei,
El le făcu să soarbă din trupul lui Busiris.
Şi Cycnus fără vină, cel nepătruns de spadă,
Silit fu să îndure o moarte fără fală.
Geryon, de asemeni, ucis fu doar c-o mînă.
Vei fi şi tu-ntre aceştia ce nu-ntinară totuşi
Iatacul său de nuntă !

LYCUS

Un rege e ca Joe
I-ai dat lui Joe soaţă, şi unui rege da-vei.
Şi nora ta-nvăţa-va că nu e nouă fapta
S-alegi pe cel mai tare cu-a soţului voinţă,
Iar dacă va respinge, înverşunată, nunta
Avea-voi un prunc nobil cu ea prin siluire.

MEGARA

Voi, umbre-ale lui Creon, penaţi ai lui Labdacus,
Tu, torţă nupţială a crimei lui Oedipus,
Daţi astăzi nunţii mele ursita moştenită.
Acum, acum voi, nore cruntate-a lui Aegyptus,
Veniţi, de-atîta sînge cu mîinile mînjite.
Lipseşte-o danaidă ? Voi împlini eu crima.

LYCUS

Dar refuzîndu-mi mîna şi-nspăimîntînd pe rege
Cu-atîta îndîrjire, vei şti ce poate sceptru-mi.
Îmbrăţişeaz-altare : nici zeii nu te-or zmulge,
Nici chiar Alcide dacă putea-va să revină-n
Hotarele luminii, urnind pămîntul iară.
Îngrămădiţi buştenii : voi mistui şi temple
Cu rugătoare-alături : un singur rug va arde,
Cu lacom foc, soţia şi stirpea sa regală.

AMPHITRYO

Îţi cer un dar acuma eu, tatăl lui Alcide,
Te rog ce se cuvine : vreau să mă sting întîiul.

LYCUS

Nu e tiran cel care pe toți cu-aceeași moarte
Îi osîndește. Altfel ordonă el osînda.
Pe cei sărmani îi cruță și-ucide fericiții.
Cît timp se nalță rugul cu bîrne ce vor arde,
Eu voi cinsti prin jertfe votive zeul mării.

(iese din scenă)

AMPHITRYO

O, tu, stăpîn în ceruri, tu, rege și părinte,
De-al cărui fulger lumea întreagă se-ngrozește,
Oprește-acuma dreapta sălbaticului rege!
De ce mă rog eu însă în darn la zei? Oriunde
Te afli, o, copile, ascultă-mă. Vai, temple
Se clatină-n cutremur? De ce mugi pămîntul?
Un trosnet surd răsună ca-n lumea din adîncuri,
M-a auzit: e pasul ce tună al lui Hercle.

CORUL

Fortuna pizmașă pe oamenii vrednici,
Nedreaptă răsplată împarți tu virtuții,
Ca Euristheu să domnească în tihnă,
Iar fiul Alcmenei cu feluri de fiare
Să-și chinuie brațul ce bolta ținuse,
Să taie grumazul cel spornic al hydrei
Sau mere de aur s-aducă răpite
Cînd paznic grădinii dragonul își lasă
În somnul cel dulce pleoapele-i treze.
Ajuns-a la sciții cu case nomade,
La neamuri ce-s oaspeți în proprii hotare,
Călcat-a pe spete talazuri de ghiață,
În marea ascunsă cu țărmuri tăcute.
Pe-ntinse troiene ce-s fără de valuri,
Pe unde corăbii săltaseră pînze,
Sarmații cu plete bătut-au cărare.
Căci marea, la vreme, îngheață sau crește
Să-ndure mai lesne ori calul ori nava.

Acolo cea care conduce-amazoane
Şi poartă pe mijloc centură de aur
Descinse podoaba-i regală, lăsîndu-şi
Chiar scutul ce-i apără pieptul ca neaua,
Şi-ngenuncheată privit-a pe Hercle.
De care speranţă mînat în adîncuri,
Păşind curajos pe căi fără-ntoarceri,
Văzut-ai regatul divinului Pluto?
Acolo nici marea nu saltă talazuri
Umflate de Notus şi nici de Favoniu,
Acolo nici aştrii din zodia Gemeni
Nu-şi dăruie raza timidelor nave,
Ci lîncedă-i apa cu leneşe-adîncuri.
Şi palida Moarte cu dinţii săi lacomi
Aduce la mani mulţime de neamuri
Şi toate-s trecute c-o singură luntre.
O, de-ai învinge a Styx-ului lege
Şi-a Parcelor fuse ce nu se-ntoarnă!
Acela ce-i domn peste mii de popoare,
Cînd tu te luptai, deunăzi, în Pylos,
Te-nfruntă deodată şi braţul său groaznic
Sloboade o triplă săgeată spre tine,
Dar fuge străpuns de o rană uşoară:
Şi regele morţii se teme de moarte.
O, rumpe destinul, şuvoiul luminii
Să năvălească în tristele neguri
Şi praguri neatinse să lase cărare.
Orfeu a putut să-mblînzească prin cîntec
Şi prin rugăminţi stăpînii din neguri,
Cerîndu-le jalnic pe Eurydice.
Şi lira-i ce arbori şi păsări şi pietre
Înduioşase şi fluvii poprise
Şi fiare la glasu-i stăteau uluite,
Vrăjeşte şi-acuma pe cei din adîncuri
Şi sună mai clar în surde hotare.
Nurorile trace plîng pe Eurydice,
Asemeni şi zeii ce nu ştiu de lacrimi,
Tot astfel şi cei cu fruntea-ncruntată
Ce crime-anchetează şi pricini uitate
Din jilţuri înalte o plîng cu durere.
Iar judele morţii îi zise: „Mă-nvinse,

Mergi la lumină, dar nu da uitării :
Tu ca soție urmează-ți bărbatul
Iar tu nu-ți întoarce privirile pînă
Cînd ziua cea clară ți-arată Olimpul
Și vezi c-ai ajuns la poarta tenară".
Iubirea aprinsă urăște zăbava,
Grăbit să-și revadă soția, o pierde.
Palatul învins prin cîntec odată
Putea-va să fie învins și prin forță.

HERCULES

(aparte)

O, tu, zeu al luminii și-a cerului podoabă,
Tu ce străbați prin spații cu carul de văpaie
Și nalți lucinda-ți frunte peste pămîntul vesel,
Să-mi dai iertare, Phoebus, dacă-ți văzură ochii
O taină nepermisă : am scos-o la lumină
Dintr-o poruncă. Însuți, o, tu, stăpîn al bolții,
Acopere-ți privirea sub licăre de fulger,
Și tu care ai sceptrul peste ținutul mării,
Afundă-te în valuri. Oricare zeu din ceruri,
Temîndu-se să vadă pîngăritorul monstru,
Privirile să-ntoarcă și să contemple cerul,
Fugind de monștri : numai doi inși să vadă fiara,
Eurystheu și Hercle. O, pentru munci celebre
N-a fost de-ajuns pămîntul mîniei tale, Juno !
Eu am văzut ținuturi de nici un om călcate,
Nu le-a zărit nici Phoebus, și locurile sacre
Pe care polu-n ceață le-a hărăzit lui Pluto.
Dac-aș fi vrut ținutul lumii a treia, singur
Aș fi putut fi rege : eu singur biruit-am
Eterna noapte, mai mult pe zeii triști și soarta
Călcînd pre moarte, iată, eu m-am întors acasă.
Ce-a mai rămas ? Văzut-am și-am dezvelit infernul,
Dă-mi altă muncă ! Suferi că mîna-mi zăbovește
Deja de-o vreme, Juno ! Ce poruncești să-nvingă ?
De ce soldatul crîncen veghează lîngă temple,
Și spaima împresoară pînă și pragul sacru ?

AMPHITRYO

Speranţa îmi înşală privirea mea acuma?
A lumii mîntuire şi-a grecilor podoabă
A părăsit palatul tăcut din ceaţa tristă?
E fiul meu acela? Mă curmă bucuria,
O, fiul meu, salvare tîrzie a cetăţii,
Te ţin acum în braţe sau poate mă încîntă
O umbră-nşelătoare? Eşti oare tu? Dar trupul
Ţi-l recunosc şi spata şi mîna ta vestită.

HERCULES

Ce-i, tată, jalea asta? De ce soţia-mi este
În doliu îmbrăcată? De ce năpasta neagră
Mi-acoperă copiii? Ruina ameninţă palatul?

AMPHITRYO

O, socru tău ucis e, acum e rege Lycus,
Şi el îţi paşte tatăl, copiii şi soţia.

HERCULES

Pămînt ingrat! O, nimeni nu a venit s-ajute
Palatul lui Heracle? Şi lumea ocrotită
Văzut-a orima asta? De ce-mi trec ziua-n plînset?
Voi spulbera duşmanul.

THESEUS

Mai rabzi această crimă?
Au Lycus deveni-va duşmanu-ţi cel din urmă?
Stau gata să sorb sînge din pieptul lui nemernic.

HERCULES

Rămîi, Theseu, să-nlături atacul cel mişelnic,
Pe mine mă cer lupte. Lăsaţi-mă din braţe
Voi, tată şi soţie. Lui Dis să-i spună Lycus
Că m-am întors acasă.

(iese furtunos)

THESEUS.

Alungă, o, regină,
Din ochii tăi durerea ; e fiu-ți teafăr, curmă
Șiroaiele de lacrimi. Dacă îl știu pe Hercle,
El, Lycus, ispăși-va uciderea lui Creon.
„Va ispăși"-i zăbavnic, „a ispășit" e bine.

AMPHITRYO

O, zeu care poate să ne ajute gîndul,
Să fie-acum prielnic. Tu, credincios tovarăș
Al fiului meu, spune isprăvile-i vestite,
Ce cale lungă duse la manii din adîncuri,
Cum cîinele din Tartar a fost purtat în lanțuri.

THESEUS

Mă-ndemni să chem în minte spăimîntătoare fapte
Chiar pentr-un suflet rece. Abia de cred că astăzi
Eu mai respir : privirea mi-e încă amorțită
Și genele-mi slăbite cu greu îndură ziua.

AMPHITRYO

Învinge o, Theseus, teama ce-ți șade încă
Înfiptă-n piept și nu te lipsi de fructul dulce
Al muncii săvîrșite : ce fost-a dur în faptă
E dulce-n amintire. Hai, spune, pătimirea.

THESEUS

O, zeu suprem al lumii, o, Pluto care cîrmui
Tărîmul fără viață și tu o, Proserpina,
Pe care-n van Demetra te-a căutat pe Enna,
Permiteți să dezvălui subpămîntene taine.
Pe unde țara Spartei înalță-un munte nobil
Și Taenar-ul cu codrii cei deși coboară-n mare,
Acolo este-o gură spre casele lui Pluto :
Se cască-o stîncă naltă și-ntr-o imensă grotă
Prăpastia gigantă, prin niște mari gîtlejuri,
Deschide cale largă mulțimii ce coboară.

La început nu-i calea orbită de tenebre,
Dar sclipătul luminii lăsat deja în spate
Şi licărul cel palid al soarelui ce cade
Ne joacă în privire : cu umbre în amestec,
Aşa-i lumina toată în zori şi în chindie.
De-aici se-ntind ţinuturi ca nişte locuri sterpe
În care se scufundă umana stirpe veşnic
Nu-i greu să mergi acolo, te duce calea însăşi.
Cum valuri fără ştire răpesc ades corăbii
Tot astfel şi curentul şi hăul îi împinge
Şi manii inflexibili nu lasă niciodată
Să se întoarcă pasul. În mijlocul genunii,
Alunecă domoală în vadul molcom Lethe
Şi-alungă orice grijă ; iar ca să nu deschidă
Un drum pentru întoarceri, rostogoleşte unda
Cu val înalt ; tot astfel rătăcitor Meandru
Cu pasul şovăielnic aleargă şi s-opreşte
Nehotărît să curgă către izvor sau mare.
Aici e şi Cocytul, putregăindă baltă,
Aici geme vultúrul şi bufniţa sinistră
Şi buha cea lugubră îşi strigă prevestirea.
Coroane înnegrite îşi tremură frunzişul,
Şi Somnul leneş şade sub tisa povîrnită
Iar Foamea tristă zace cu buzele crăpate
Şi Remuşcarea-ascunde privirea-i vinovată
Stă Spaima, Teama, Doliul, Durerea scrîşnitoare
Şi Jalea-negurată şi Boala tremurîndă,
Războiul în armură ; iar la un cap, ascunsă,
Inerta Bătrîneţe cu un toiag se-ajută.

AMPHITRYO

Se află pentru Ceres sau Bacchus un loc rodnic ?

THESEUS

Nu cresc bogate pajişti cu faţa-n clatin verde
Şi nici recolte coapte sub adieri de Zefir
Şi nici livezi cu ramuri de poame încărcate.
Întinderea-i sterilă, mîncată de paragini,

Iar țărna cea hidoasă înțelenit-a veșnic :
Sfîrșitul trist a toate și trist hotar al lumii.
E nemișcat văzduhul și bezna nopții zace
Într-o stătută lume. Prin jale te-nspăimîntă,
Căci locul morții este mai rău decît e moartea.

AMPHITRYO

Dar cel ce ține sceptrul în locuri neguroase,
Din care jilț conduce popoarele de umbre ?

THESEUS

Un loc este în Tartar, retras în neguri, care-i
Împovărat cu umbră și ceață foarte groasă.
Dintr-un izvor, de-acolo, se-nalță două fluvii
Asemeni tihnei unul (pe-acesta jură zeii)
În albia-i tăcută împinge Styx-ul sacru,
Iar altul prea năvalnic cu valuri uriașe
Ce-n vad răstoarnă pietre, e Acheronul care-i
De netrecut. Palatul lui Dis este încins de
Aceste fluvii. Curtea întinsă e umbrită
De o dumbravă neagră. Într-o imensă grotă-i
Regescul prag : aici e a manilor cărare
Și poarta-mpărăției. În jur se-ntinde cîmpul
În care șade zeul cel groaznic și împarte
Cu ochi trufași mulțimea ce de curînd sosită-i.
Sălbatică e fruntea, dar poartă totuși semnul
Vestitei sale stirpe : privirea e-a lui Joe
Cînd fulgeră ; el însuși stăpîn seamănă groază
În tot regatu-i mare și chipu-i înspăimîntă
Orice se-nfricoșează.

AMPHITRYO

Adevărat e zvonul
Că cel ce-i drept învinge, că vinovații-ndură
Pedepse ale crimei uitate de ei înșiși ?
Dar cine-mparte legea și-i jude al dreptății ?

THESEUS

Nu-i unul singur care stă într-un jilț și-mparte
La-mpricinații palizi zăbavnice sentințe.
Căci într-un for e Minos, în altul Rhadamanthus,
Și-n celălalt ascultă socrul lui Thetis. Astfel
Oricare ins plătește ce-a săvîrșit ; căci crima
Își caută făptașul ce-i chinuit în cuget.
Văzut-am regii crînceni înlănțuiți în carceri
Și cum tirani nevolnici sînt biciuiți pe spate
De-o mînă plebeiană. Stăpînul care blînd e
Și își păstrează-n viață nepîngărită mîna
Care domnește pașnic, fără vărsări de sînge,
Și sufletele cruță, după ce-ncheie calea
Unei trăiri ferice, el dobîndește cerul
Sau luminișul vesel în codrul elyseic
Și fi-va jude. Pururi ferește-te o, rege,
De-a sîngelui vărsare : căci crimele regale
Sînt altfel cîntărite.

AMPHITRYO

Nelegiuiții oare
Închiși sînt în loc sigur ? Sau, cum e zvonul, chinuri
Și lanțuri pe vecie supun pe toți tiranii ?

THESEUS

Ixion schingiuit e pe roata sa cu aripi,
O stîncă grea apasă grumazul lui Sisyphus.
În matca unui fluviu, cu gît uscat, bătrînul
Pîndește valul care i-ajunge la bărbie
Și cînd îi dă adesea speranță amăgită,
Îi fuge de sub buze : înșeală fructul foamea.
Ospăț etern oferă și Tityos la vultur
Și Danaide poartă zadarnic urne pline.
Odraslele lui Cadmus tot rătăcesc smintite
Și Harpiile-i spurcă lui Phineus mîncarea.

O, spune-mi tu, isprava vestită a lui Hercle
I-a înlesnit-o Pluton sau el a săvîrşit-o ?

THESEUS

Lugubră stîncă suie dintr-un talaz zăbavnic
Sub care unda doarme şi apa-i toropită.
Un moş hidos la faţă păzeşte acest fluviu
Şi peste valuri duce înspăimîntate umbre.
Slinoasa barbă cade, un nod încheie haina
Pe pieptul lui oribil şi ochii ard în beznă.
El însuşi mînă luntrea cu o prăjină lungă
Şi-aduce pupa goală la ţărmul plin de umbre
Şi iarăşi o încarcă. Spre el ia drum Alcide
Cînd gloata se retrage. Dar Charon îl întreabă
„Unde-ai pornit, voinice ? Opreşte-ţi pasul grabnic"
Fiul Alcmenei însă, neîndurînd zăbava,
Supune corăbierul cu propria-i prăjină
Şi se sui la pupă. În luntrea care-ncape
Mulţimea, urcă singur ; s-aşează, dară barca
Se clatină pe laturi şi bea din apa Lethei.
Acum tremură monştrii învinşi precum şi crunţii
Centauri şi Lapiţii aprinşi de vin în luptă,
Iar Hidra îşi scufundă fecundele grumazuri
Cătînd în Styx-ul lînced adîncele-i cotloane.
Apare-atunci palatul prealacomului Pluton.
Aici spăimîntă umbre neîmblînzitul cîine
Ce-şi scutură grumazul şi latră ca un tunet
Păzind regatul. Şerpii îi ling hidoasa frunte,
Iar coama-i veninoasă de vipere-ngrozeşte
Şi-un lung dragon se-noadă şi-i şuieră în coadă.
E groaznic în mînie. Cînd simte paşi îndată
Îşi saltă coama deasă cu vipere în tremur
Şi-ascultă orice foşnet şi-l prinde cu urechea
Ce simte chiar şi umbre. Cînd Hercle e aproape,
Stă cîinele în cumpeni în grota-i uriaşă
Şi-l înfioară teama... Lătrînd înfricoşează
Pustiurile mute, iar şerpii toţi în şuier

S-agită peste coapse-i. Cu urletul său groaznic
Scos din trei guri odată înfricoşează pînă
Şi umbre fericite. Atunci întoarse Hercle
Rînjindul leu nemeic cu cap şi gură-n faţă
Şi s-a ascuns sub scutul cel uriaş şi nalţă
Triumfător în dreapta-i gigantica-i măciucă.
El o rotea cu repezi loviri sporindu-i parcă
Bătaia grea. Şi-atuncea-nfrîntul Cerber curmă
Lătratul şi lăsîndu-şi în praf grumazu-i triplu,
El s-a retras din grotă. Înfricoşaţi stăpînii
Ce stau în jilţ poruncă au dat să scoată fiara.
Cerîndu-mă Alcide, m-au liberat îndată.
Atunci sucind cu mîna-i grumazele de monstru
Le-a-ncătuşat. Şi Cerber, uitînd parcă de sine,
Neadormitul paznic al lumilor din neguri
Lăsînd timid urechea, răbdînd împins să fie,
Recunoscînd stăpînul, urmînd spăşit pe Herole,
Îşi bate grabnic coapsa cu coada sa de şarpe.
Sosit apoi la ţărmii Taenar-ului, lumina
Necunoscută sieşi i-a fost orbit privirea.
Deşi învins, cutează şi lanţurile grele
Le scutură în furii ; zmucindu-l pe Alcide,
I-a tras-napoi şi pasul i l-a urnit din locu-i
Privi atunci Alcide la mîna mea şi-ndată
Am tras în sus cu forţe unite animalul
Ce spumegă de furii şi-n luptă se frămîntă
Şi l-am adus afară. Cînd iar văzu lumina
Şi-ntinderea cea pură a bolţii lucitoare,
Îl coperiră neguri şi coborînd privirea-i
A strîns îndată ochii şi refuzînd lumina
Întoarse-ndată capul şi cată în ţărînă
Cu-a sale trei grumazuri ; atunci şi-ascunse chipul
În umbra lui Heracle. Dar, iată, o mulţime
Cu strigăt vesel vine purtînd pe frunte laur
Şi laudă în cîntec pe marele Heracle.

CORUL

Eurystheus, rege prin naşterea-i grăbită,
Poruncă dă lui Hercle să intre în adîncuri.
Aceasta-i lipsea încă din muncile-i vestite,

Să prade pe stăpînul împărăției negre.
Și-a cutezat să calce pe pragurile oarbe,
Pe unde duce drumul la manii din străfunduri,
Spăimîntător și jalnic prin silva neguroasă,
Dar plin de o mulțime mereu însoțitoare.
Precum poporul care pășește prin cetate
Nesățios de jocuri la noile teatre,
Sau cum se varsă lumea spre Tonans din Elida,
Cînd cea de-a cincea vară recheamă sărbătoarea,
Sau cum mulțimea care, cînd ora nopții crește
Și Cumpăna dorește tihnitul somn și ține
În echilibru carul divinului Apollo,
Se grămădește către misterele lui Ceres
Și preoții în grabă își lasă casa-nchisă
Și vin să celebreze înălțătoarea noapte,
Tot astfel curge gloata peste cîmpii tăcute :
O parte merge tristă, cu vîrstă zăbovindă,
Și istovită parcă de viața sa prea lungă,
Iar altă parte totuși mai tînără aleargă.
Fecioare nesupuse la paturi conjugale,
Efebi cu plete lunge, nedate ca ofrandă,
Copii ce nu știu încă nici numele de mamă.
Aceștia merg în față, să nu se înspăimînte,
Și luminează neguri cu torțe înălțate.
Mîhniți coboară ceilalți prin bezna fioroasă.
Ce suflet mai rămîne, cînd fiecare simte,
După ce ziua clară s-a fost retras departe,
Că fruntea sa-nvelită-i de tot pămîntul negru !
Apasă densul chaos și jalnice tenebre
Și bezna rea a nopții și tihna inerției
Din lumea cea tăcută și nourii nerodnici.
O, de ne-ar duce-acolo cît mai zăbavnic soarta,
Căci nimenea nu vine tîrziu, aici, de unde
Nu s-a întors vreodată cel ce-a venit odată.
Cui place să-și grăbească destinul ce nu iartă ?
Orice ființă care pe-acest pămînt se mișcă
La mani își duce vela către Cocyt pornită.
O, pentru tine crește în lumea noastră tot ce
Contemplă răsăritul și asfințitul ; cruță-i
Pe cei ce vin ; căci ție îți sînt meniți, o, moarte !

Tu poţi să ai zăbavă ; noi ne grăbim, căci clipa
Ce ne-a dat viaţă-n lume ne-a hărăzit pieirii.
Răsare zi veselă-n Theba,
Nălţă-ţi rugăciuni la altare
Şi victime grase daţi jertfă.
Femei şi bărbaţi laolaltă
Să-joace în hore solemne.
Sătenii pe rodnice cîmpuri
Să lase unelte deoparte.
O, pacea e-n mîna lui Hercle,
Din ţărmu-Aurorii la Hesper
Şi unde Apolo-n amiază
Răpeşte a trupului umbră.
Oriunde pămîntul scăldat e
De Thetis cu vaste talazuri
Supus e de munca lui Hercle.
Trecînd peste vaduri în Tartar,
S-a-ntors din adîncuri învinse.
De-acum n-a rămas nici o teamă,
Niciuna nu-ntrece Infernul.
O, preot, încinge-ţi tu fruntea
Cu plop îndrăgit de Heracle !

HERCULES

Răpus de-acum de mîna-mi răzbunătoare, Lycus
S-a prăvălit cu faţa în pulbere. Cei care
I-au fost părtaşi la crime şi-au ispăşit pedeapsa.
Jertfi-voi acum tatei şi la toţi zeii bolţii
Le voi cinsti altarul cu victime alese.
Te chem acum, zeiţă ce-mi ocroteşti făptura,
Necruţătoare Pallas purtînd în stînga scutul
Ce-ameninţă feroce cu chipul ce-mpietreşte.
Ajută-mă, o Bacchus, ce-nvins-ai pe Lycurgus,
Tu care porţi o lance cu viţă înverzindă.
O, gemeni zei, tu, Phoebus, şi tu, o, soră Phoebe,
Tu meşteră la ţintă, iar fratele-ţi la liră,
Şi voi, o, fraţi din ceruri, nu fiii unei maşteri !
Mînaţi aici la jertfă în şiruri turma grasă,
Recoltele crescute în ţarini indiene,

Miresmele pe care arabi le-au strîns din arbori
Suiți-le pe-altare și abur greu să nalțe,
Să încunune plopul cu frunze chica noastră,
Iar fruntea ta, Theseus, măslini s-o încunune
Eu voi cinsti pe Joe cu mîna mea, tu însuți
Pe ctitorii cetății și peștera din crîngul
În care crescu Zethus ; de-asemenea, pe Dirce
Cu unde reci și larii aduși din Tyr de rege,
Zvîrliți tămiie-n flăcări.

AMPHITRYO

Purifică-ți, copile,
De crimă și de sînge răzbunătoarea mînă.

HERCULES

O, de-aș putea libații să fac celor din ceruri
Din hîrca sa hidoasă ; licoare mai plăcută
N-ar fi stropit altarul ; nici victimă mai mare
Nu poate fi jertfită lui Jupiter din ceruri
Decît un rege josnic.

AMPHITRYO

O, roagă-te ca Joe
Să-ți curme pătimirea, să-i dăruiască tihnă
Și pace istovirii.

HERCULES

Voi zice-o rugă demnă
De Joe și de mine. Să stea pe loc și cerul
Și marea și pămîntul ; să lunece toți aștrii
Pe căi netulburate ; și pacea să hrănească
Popoare și tot fierul să are șesul rodnic,
Să fie-ascunsă spada. Nici o furtună crudă
Să nu-nspăimînte marea și nici un fulger Joe
Să nu sloboadă ; fluvii, sporite de zăpadă,
Să nu mai năvălească peste ogorul rodnic

Otrava să se curme; nici iarba cea funestă
Să nu se-umfle-n sucuri. Să nu mai stăpînească
Tiranii cei sălbatici și cruzi. Dacă pămîntul
Va mai ivi un monstru, să se grăbească, mie
În luptă să mi-l lase. Dar ce-i și asta? Neguri
Încins-au miezul zilei și Phoebus trece negru
Și nu e nici un nour. Cine alungă ziua
Și înapoi o mînă? De unde noaptea neagră
Își scoate-acuma fruntea? De unde stele ziua
Umplut-au cerul? Iată și prima mea ispravă
Străluce într-o parte a bolții nalte, Leul,
Și fierbe de mînie și-i gata ca să muște.
Răpi-va orice astru; cu gura sa la pîndă
El varsă foc în juru-i și coama sa se umflă
Pe gîtu-i roșiatic; el va supune-ndată
Tot ce aduce toamna și iarna-n spațiu rece
C-un singur salt și apoi s-o năpusti să-nfrîngă
Al primăverii Taur.

AMPHITRYO

Ce rău te chinuiește?
De ce asmuți, copile, privirea-ți rătăcită
Și vezi cu ochii tulburi o boltă-amăgitoare?

HERCULES

Supus a fost pămîntul, învinsă fost-a marea,
Regatul din adîncuri mi-a fost simțit puterea,
Dar neatins e cerul: muncă de Hercle demnă.
Aș vrea să urc în spații, în lumile celeste,
Mă cheamă aether, tata-mi promite astăzi cerul.
Dacă nu vrea? Pămîntul pe-Alcide nu-l încape
Și-l dă-napoi la ceruri. O, iată, că la sine
Sobor de zei mă cheamă și porțile-s deschise.
Doar Juno se opune. Au mă primești, în ceruri,
Sau trag cu sila poarta tăriei preasemețe?
Ce șovăi? Dezlega-voi din lanțuri pe Saturnus
Și contra stăpînirii nelegiuite a tatii,
Voi slobozi bunicul. Titanii toți să lupte,

Conduși de mine, crîncen ; voi zmulge stînci cu silve
Și voi răpi cu dreapta-mi și munții cu Centauri.
Atunci, cu munții gemeni, voi duce cale-n ceruri.
Să vadă Chíron Ossa și Pelión în scară,
Și sus, a treia treaptă, Olimpul ; de n-ajunge
Va fi zvîrlit în hăuri.

AMPHITRYO

Alungă-ți tu simțirea
Nelegiuită, curmă-ți pornirea cea smintită
A inimii mărețe, dar azi nesănătoasă.

HERCULES

Ce-i asta ? Toți Giganții aleargă-acum la arme,
Scăpat din neguri Tityos, cu pieptul gol răsare
Și sîngerînd s-oprește aproape doar de ceruri,
Iar Cithaeron se surpă, se clatină Pelléne,
Asemenea și Tempe. Răpește unul Pindul,
Iar altul Oeta, Mimans cel groaznic se-ntărîtă,
Erinys poartă torțe și-n poonete de bice
Spre fața mea înalță tot mai aproape rugul ;
Iar crunta Tisiphone cu șerpi zvîcnind pe frunte,
După ce eu răpit-am spăimîntătorul Cerber,
Închis-a poarta largă cu torțe fumegînde.

(văzînd un fiu al său)

Dar iată cum odrasla vrăjmașe se ascunde,
Sămînță a lui Lycus... La odiosu-ți tată,
Te va trimite-ndată această mînă. Coarda
Sloboade drept săgeata așa cum știe Hercle.

AMPHITRYO

Vai, unde îl împinse sminteala sa cea oarbă ?
Își încordează arcul cu capete curbate
Și tolba sa-i deschisă : sloboade o săgeată
Ce șuieră și vîrfu-i străpunge gîtul fraged
Lăsînd o rană-n mijloc.

HERCULES

Voi spulbera sămînța
Și tainițele sale. Mai zăbovesc ? O luptă
Mai mare îmi rămase : voi dărîma-n Mycene
Chiar zidurile care le-au înălțat Ciclopii.
Să mergi acolo iute ca să sfărîmi zăvoare
Și uși să spargi. O, iată se prăbușește turnul,
Palatul tot străluce... dar văd aici ascunsă
Odrasla unui tată nelegiuit.

(intră în palat)

AMPHITRYO

Vezi, cată
Cu blînde mîini genunchi-ți, te roagă cu glas jalnic.
O, crimă fioroasă și groaznică vederii !
El l-a răpit cu dreapta pe rugător și-n furii
L-a învîrtit în juru-i și l-a zvîrlit. Vai, capul
A detunat pereții și creierii se-mproșcă.

(văzînd pe Megara)

Dar, iată, e Megara, strîngînd la sîn mezinul,
Dintr-un cotlon s-arată fugind ca o nebună.

HERCULES

(către Megara)

Chiar dacă tu, fugară, te vei ascunde-n ceruri,
Te voi căta oriunde și brațu-mi te-o răpune.

AMPHITRYO

Dar unde fugi, sărmano ? Ce tainiță mai cauți ?
Niciunde nu te aperi de ura lui Heracle.
Mai bine-nbrățișează-l și-ncearcă să-l înduplecî
Cu rugă blîndă-acuma.

MEGARA

O, cruță-mă, Alcide,
Eu sînt Megara. Iată, îți poartă chipul fiul
Și ochii tăi ; privește-l cum îți întinde mîna.

HERCULES

Ești maștеră. Pășește ca să-ți primești pedeapsa,
Sloboade-acum pe Joe de jugul tău netrebnic.
Dar înaintea mamei să moară micul monstru.

(își prinde copilul)

MEGARA

Ce faci, nesăbuite ? Verși sîngele tău iarăși ?

AMPHITRYO

Înspăimîntat de ochii învîlvorați copilul
Pieri pe loc, căci groaza i-a sugrumat suflarea.
Îndată către soață măciuca-și cumpănește ;
Lovește-n plin și capul i-l zboară de pe umeri
Și nu mai e niciunde. Cutezi să mai vezi crima
O, tu, moșneag preavîrstnic ! Dacă te frînge jalea,
Ai moartea pregătită : aruncă pieptu-n spadă
Sau ia măciuca asta spălat-aici în sînge.

(către Hercules)

Alungă-ți tatăl vitreg să nu-ți păteze faima,
Prin jalea sa-i ocară pentru al tău renume.

THESEUS

(revenind pe scenă)

De ce mai ieși, bătrîne, și tu în calea morții ?
Unde te duci, smintite ? Fugi și te-adăpostește,
Alungă altă crimă din mîinile lui Hercle.

HERCULES

(către sine)

E bine. Praf e casa preajosnicului rege.
O, pentru tine, Juno, eu am jertfit această
Făgăduită turmă. Îndeplint-am totul
În cinstea ta. Cetatea noi jertfe-ţi va aduce.

AMPHITRYO

N-ai jertfit tot, copile! Sfîrşeşte sacrificiul.
Stă victima plecată lîngă altar şi-aşteaptă
Doar mîna ta. Mă dărui şi sînt aici acuma,
Loveşte. Dar ce-i asta? Privirea-mi rătăceşte
Şi jalea-mi seacă ochii. Sau văd tremurătoare
A lui Heracle, mînă? Îi cade-n somn pleoapa
Şi capul greu se-nclină cu gîtu-n istovire,
Genunchii se îndoaie şi, iată-l, se prăvale
Precum un frasin cade sau pinul din pădure
Ce-i bun pentru catarge. Eşti viu sau nebunia
Care-a trimis la moarte pe-ai tăi mi te răpune?
Ai adormit. Suflarea îţi umflă pieptul ritmic.
Lăsaţi-l ca să doarmă, sminteala sa învinsă
De somn adînc să fugă din inima-i bolnavă.

(către sclavi)

Ascundeţi-i voi, tolba, să nu-l reia sminteala.

CORUL

(către zei)

Să plîngă şi cerul şi tatăl cel mare
Al bolţii înalte şi lutul cel rodnic
Şi valul fugarnic al mării în clatin
Şi tu, mai nainte, ce peste pămînturi
Şi marea întinsă îţi semeni văpaia
Şi neguri înlături cu chip de lumină,

Fierbinte Titan ! Alcide asemeni
Cu tine văzut-a apusul şi zorii
Şi-ţi ştie palatul din ambele laturi.
Salvaţi-l o, zei, de monştrii aceştia,
Salvaţi-i suflarea, nălţaţi-i spre bine
Şi mintea orbită. Tu, somnule, care
Faci blîndă năpasta şi tihnă ne dărui,
Tu, partea cea bună a vieţii umane,
Copil cu aripi al mamei Astrea
Şi frate domol al Morţii preadure,
Tu care amesteci minciuni cu-adevăruri,
Vestind viitorul, şi cert şi-amăgelnic,
O, pace a lumii şi port al vieţii,
Şi tihna luminii, tovarăş al nopţii,
Egal pentru rege şi sclav totdeauna.
Tu care pe omul cu frică de moarte
Îl faci să se-nveţe cu noaptea cea lungă,
Tu, dulce şi blînd, ajută-l acuma
Pe cel istovit de-o grea toropeală
Şi tihna să-i lege nenvinsele braţe,
Să nu-i lase pieptul mai înainte
Ca mintea să-i fie la fel ca deunăzi.

(către Hercules)

O, iată-l, zăcînd la pămînt, răsuceşte
În mintea-i feroce vedenii spăimoase,
Căci morbul smintelii îl chinuie încă.
Şi capul trudit dorind să şi-l culce
Pe lemnul măciucii, el caută ghioaga
Cu dreapta lui goală, dar palma-i întinsă
N-o află alături. El nu alungat-a
Talazul smintelii. Tot astfel şi valul
Ce-mpins e de Notus în volburi pe mare
Păstrează tumultul o vreme-ndelungă
Şi încă se umflă cînd vîntul se curmă.
Alungă furtuna din suflet şi adu-i
Credinţa şi forţa... Sau este mai bine
Ca mintea să-i fie aprinsă de furii.
Să umble deliru-i pe calea-ncepută
Căci numai sminteală mai poate să cruţe

Pe cel vinovat. E foarte aproape
De starea cea pură de-a nu ști nelegea,

(îndemnînd la bocet)

Acum să răsune sub palma lui Hercle
Și pieptu-i lovit : iar umerii care
Purtaseră lumea acum să răsune
Sub pumnul nenvins ; și bocete large
S-ajungă la ceruri, la însăși regina
Din lumea de neguri, la Cerberul care
Își poartă grumazul în lanțuri enorme
Și trupul și-ascunde în grota străfundă.
Răsune în chaos mîhnitul său bocet
Și unda adîncă a mării întinse,
Văzduhul înalt ce totuși simțit-a
Săgețile tale,
Și pieptul aprins de marea năpastă
Să-ndure în ropot o cruntă lovire,
Tustrele regate să sune de bocet.
Voi arme ce sînteți legate de umăr,
Podoabe vestite de vreme-ndelungă
Săgeată agilă și tolbă-ncărcată,
Loviți-l sălbatic pe spatele vajnic,
Măciuca să-i bată puternicii umeri
Cu crîncene noduri să-i zdrumice chinul.

(către copii)

O, voi nesortiți la gloria tatei
Ce n-ați pedepsit în luptă tiranii,
Voi, neînvățați să intrați în palestre,
Puternici la-ntreceri de cest și de lupte,
Dar totuși deprinși fără teamă pe coardă
Cu mîna măiastră să-ntindeți la țintă
Săgeata cea tare din scitica tolbă
Ce-n zboru-i doboară și cerbul în goană
(Dar nu încă pieptu-ncomatei jivine)
O, mergeți voi, umbre ce nu aveți vină
Pe-a Styx-ului țărmuri. În pragul vieții

Vă stinse sminteala și crima lui Hercle.
O, mergeți, copii, voi, neam neferice,
Pe drumul cel trist al isprăvii vestite,
Vedea-veți acolo-n imperiul cel negru
Pe regii în furii.

HERCULES

(revenindu-și din sminteală)

În ce ținut mă aflu, ce parte-a lumii este ?
Unde sînt eu acuma ? La răsărit de soare ?
Sub axa rece-a Ursei ? Sau în ținut hesperic
Unde s-arată țărmul talazului oceanic ?
Ce aer trag în pieptu-mi ? Care pămînt mă ține ?
Mă-ntorc de-acum. Da, iată, zăresc în fața casei
Însîngerate trupuri ? Mi-e mintea-neguratã
De umbre infernale ? Și chiar după sosire-mi
O ceată de vedenii se vîntură-n privire ?
Rușine mi-i a spune, mi-e groază, nu știu încă
Ce rău îmi prevestește înfricoșatu-mi suflet.
Unde ești tată ? Unde-i soția mea cea dîrză
Cu fiii mei ? De ce mi-i umărul stîng lipsit de
Pielea de leu ? Dar unde mi-am rătăcit eu scutul
Ce pentru somn servise ca pat adînc adesea.
Unde mi-i tolba ? Arcul ? Cin-le-a răpit cît încă
Mai sînt în viață ? Cine putut-a să mă prade
Și somnul lui Heracle nu i-a-nghețat suflarea ?
Pe cel care mă-nvinse aș vrea să-l văd la față.
Arată-mi-te-acuma, tu, zămislit de Joe
Cel pogorît din ceruri ! Mai mult decît la mine
La nașterea ta noaptea a zăbovit. Dar ce văd ?
Copiii zac în sînge și soața mi-i jertfită
Printr-o cumplită moarte. Ce Lycus vrea domnia ?
Cine-a-ndrăznit să verse atîta sînge-n Theba
Cînd Hercule întors e ? O, voi, ce stați pe cîmpul
Beoțian sau attic sau în ținut dardanic
Cu două mări pe lături, unde fu rege Pelops,
Dați în vileag făptașul măcelului năpraznic,
Pe toți să-mi vărs mînia. Dușman îmi e-acela

Ce ţine cu făptaşul. De ce te-ascunzi tu oare ?
Că tu răzbuni pe tracul cel sîngeros în curse
Sau turma lui Geryon din ţărmul cel hispanic
Ori pe tiranii libici, n-aibe zăbavă lupta.
Sînt fără arme, iată, poţi să m-ataci cu arme
Ce-n somn mi-au fost răpite... De ce Theseu şi tata
Fug de a mea privire ? De ce îşi ascund chipul ?
Curmaţi, odată, plînsul. Cine-a scăldat în sînge
Pe toţi ai mei, spuneţi-mi. De ce taci, tu, o, tată ?
Răspunde-mi, o, Theseus, tu care-mi porţi credinţă.
Dar ei tăcuţi întoarnă privirea ruşinată.
Şi-n taină varsă lacrimi. Vai, în atîtea crime
Ce este de ruşine ? Oare stăpînul groaznic
Al urbei argeene sau trupa cea vrăjmaşă
Care-nsoţea pe Lycus a săvîrşit urgia ?
Te rog pe tine, tată, pentru al meu renume,
Şi pentru faima-ţi bună ce-o porţi acum în lume,
Mărturiseşte : cine ne-a spulberat căminul ?
Cui am căzut eu pradă ?

AMPHITRYO

Să piară-n taină răul.

HERCULES

Să nu răzbun măcelul ?

AMPHITRYO

Dă greş chiar răzbunarea.

HERCULES

Dar cine îndurat-a cu nepăsare crime ?

AMPHITRYO

Oricine are teamă de-o pacoste mai mare

HERCULES

Dar poate fi mai mare un rău decît acesta ?

AMPHITRYO

O, cît de mică-i partea năpastei cunoscute !

HERCULES

Ai milă, tată, mîna a rugă tind spre tine,
Ce-i asta ? Mîna nu vrea. În jur plutește crima.
De unde acest sînge ? Ce-i cu săgeata asta
Ce mi-a străpuns copilul, muiată în otravă ?
Îmi recunosc săgeata. Și nu cat altă mînă.
Cine putea să-ndoaie arcul destins sau cine
Să-ntindă coarda-i care abia-mi cedează mie ?
Mă-ntorc la voi ; o, tată, a mea-i această crimă.
Ei au tăcut. A mea e.

AMPHITRYO

A ta e doar năpasta,
Căci crima e-a Junonei. Tu nu ai nici o vină.

HERCULES

De-acuma tună, tată, oricare parte-a bolții
Uitînd de mine, iute răzbună-ți, tu, nepoții.
Și lumea purtătoare de stele să răsune
Și polii să brăzdeze cu fulgere văzduhul,
Iar vulturul cel lacom să-mi devoreze trupul
Legat de stînci caspine. De ce să fie stînca
Lui Prometheus goală ? De ce abrupta stană
Cu vîrf înalt și fără coroane de pădure,
Hrănind păsări de pradă să fie acuma goală ?
Sau Simplegade care despică marea scită
Să-mi tragă peste valuri încătușate brațe
Și cînd îndepărtate, vin iar să se unească
Și nalță pîn-la ceruri talazul dintre ele,

Eu să rămîn zăbava-n eterna lor mișcare.
Ba grămădind din arbori un rug clădit anume
Să-mi ard eu trupul care-i stropit cu sînge impiu.
Așa va fi : și Hercle la cei de jos s-o-ntoarce.

AMPHITRYO

(către Theseus)

Neslobozit e pieptu-i de groaznica turbare.
Și-a preschimbat mînia și furia sa mare
Se varsă împotrivă-i.

HERCULES

O, blestemate locuri
Și temniță a celor de jos și, voi, ținuturi
A gloatei vinovate, de e vreun loc de caznă,
Chiar dincolo de Ereb, și-i neștiut de Cerber,
Afundă-mă acolo, o, tu, Pămînt ; voi merge
Într-un străfund de Tartar. Vai, inimă preacrudă !
Cine-ar putea să-mi plîngă pe merit vai, copiii,
Ce-s risipiți prin casă ? O, chipul meu de piatră
Nu știe să bocească. Dați-mi încoace arcul,
Săgețile alături : dați-mi măciuca mare...
Voi frînge pentru tine săgețile, copile,
Și arcul meu voi rumpe ; voi arde pentru umbra-ți
Măciuca grea ; iar tolba cu vîrfuri înmuiate
În sîngele de hydră pe rugul tău va merge.
Își vor primi pedeapsa. Și voi, o mîini funeste,
Cu armele-mi veți arde, o, brațe ca de maștери.

AMPHITRYO

Dar cine rătăcirea au fost numit-o crimă ?

HERCULES

Adesea rătăcirea a fost precum o crimă.

AMPHITRYO

Acum să fii Heracle : îndură dîrz năpasta.

HERCULES

Delirul meu nu stinse atît de mult pudoarea
Încît să-alung cu chipu-mi nelegiuit popoare.
O, armele, Theseus, o, armele-mi răpite
Să-mi fie date grabnic : de teafăr sînt la minte,
Redaţi-mi arcu-ndată ; de stăruie sminteala,
Retrage-te, o, tată... găsi-voi calea morţii.

AMPHITRYO

Pe taina sacră a stirpei, pe numele pe care
Noi îl purtăm, pe faptul că-mi zici, acum, tutóre
Sau tată-al tău şi încă pe pletele-mi cărunte
De cei pioşi cinstite, o, cruţă-mi bătrîneţea
Şi anii mei bicisnici ! Tu, pavăză a casei
Ce zace în ruină, lumina mea-n restrişte,
Păstrează-te pe tine. Eu nu am avut parte
De rodul muncii tale ; căci marea cea perfidă
Şi monştrii mă-ngroziră ; şi orice rege care
Se-nfurie aiurea, mînjind şi mîini şi-altare,
M-a îngrozit ; pe fiu-mi ce fu mereu departe
Aş vrea să-l strîng în braţe şi să-i contemplu faţa.

HERCULES

De ce-mi păstrez suflarea în lumea însorită,
Nu-i timp pentru zăbavă : eu am pierdut averea
Şi mintea, arme, faima, soţia, fiii, braţu-mi
Şi chiar sminteala. Nimeni nu poate să-mi aline
Cruntatu-mi piept ; prin moarte voi ispăşi eu crima.

AMPHITRYO

Ucide-ţi tatăl.

HERCULES

Nu pot. Mă voi ucide singur.

AMPHITRYO

Cu tatăl tău de faţă ?

HERCULES

El a văzut nelegea.

AMPHITRYO

Gîndindu-te la fapte ce le slăveşte lumea,
Îţi cată-ngăduinţă pentru unica-ţi crima.

HERCULES

Cine n-a dat iertare se va ierta pe sine ?
Porunci eu împlinit-am ; dar fapta asta a mea e.
Ajută-mă, o, tată ! Credinţa sau destinul
Sau gloria virtuţii pătată să te mişte :
Îndată adă-mi arma şi dreapta-mi să triumfe
Asupra sorţii.

THESEUS

Rugă înlăcrimată-nalţă
Al tău părinte ; totuşi, te-ndură tu de mine
Care mă plîng. Cutează şi-nfrînge iar necazul
Cu-al tău avînt. Acuma adună-ţi tu curajul
Mai tare ca năpasta. Acuma dă-ţi pe faţă
Puterea ta : pe Hercle opreşte-l din mînie.

HERCULES

Trăind, un criminal sînt, dar dacă mor atunce
Sînt victimă. În grabă voi curăţi pămîntul.
Un monstru mă-mpresoară, nelegiuit şi crud e,
Neîmblînzit, sălbatic ; hai, dreapta mea, atacă

Isprava ta-i mai mare ca tot ce săvîrșit-ai.
De ce mai stai ? Ești tare fățâ de prunci și mame
Înfricoșate ? Dacă nu-mi dați a mele arme,
Voi reteza pădurea ce crește-n Pindul tracic,
Dumbrăvile lui Bacchus și-n Cithaeron podișuri,
S-or mistui cu mine ; sau casele din Theba
Cu-a lor stăpîni și temple cu zeii lor cei sacri
Le voi surpa pe trupu-mi să mă îngroape astfel
Cetatea sub ruine ; dacă surpate ziduri
Vor fi povară mică pe umerii-mi puternici,
Iar porțile tebane nu m-or strivi cu totul,
Voi face-atunci să cadă pe capul meu tot cerul
Și globul ce desparte Olimpul nalt de Tartar.

AMPHITRYO

Redați-i arma.

HERCULES

Demnă-i de tatăl meu porunca,
Aceasta e săgeata ce mi-a ucis copilul.

AMPHITRYO

Dar Juno slobozit-a din mîna ta săgeata.

HERCULES

Voi folosi-o-ndată.

AMPHITRYO

O, inimă sărmană,
Se bate-n piept și-n groază se zbuciumă întruna.

HERCULES

Săgeata-i pregătită.

AMPHITRYO

Vei face iar o crimă.
Cu voie și știință.

HERCULES

Ce-mi poruncești a face ?

AMPHITRYO

Nimic nu cer : durerea-mi se află-n siguranță,
Tu singur ai putere ca să-mi păstrezi copilul.
Nu-l poți răpi : scăpat-am de cea mai mare teamă.
Poți să mă faci ferice, nu să mă dai năpastei,
Decide-așa, fă astfel precum ai ști că faima
Și viața ta se află în cumpănă acuma :
Trăiești sau mori. Eu încă păstrez pe colțul gurii
Suflarea mea firavă ce-i astăzi istovită
De vîrstă și necazuri. Cine-mi dă viață mie
Așa tîrziu ? O, totuși, nu mai îndur zăbava,
Ci spada ce ucide o voi înfinge-n pieptu-mi.
Aici, aici, zăcea-va crima lui Hercle teafăr.

HERCULES

O, cruță-mă părinte, și mîna ta oprește-ți,
Retrage-te, virtute, plinește voia tatei,
La muncile-mi trecute s-adaug munca asta :
Să mai trăiesc. Ridică trupul slăbit al tatei
O, tu, Theseu, căci dreapta-mi ce-i pîngărită fuge
De cei pioși.

AMPHITRYO

O, mîna, ți-o strîng cu drag în brațe,
M-o sprijini în mersu-mi, punînd-o peste pieptu-mi
Va alunga durerea.

HERCULES

Fugar, ce loc căta-voi ?
Şi unde m-oi ascunde sau ce mormînt avea-voi ?
Au Tánais sau Nilul sau Tigru cel năvalinc
Cu undele-i persane sau Rinul cel sălbatic
Sau Tagul care curge printre comori ibere
Putea-vor spăla mîna-mi ? Chiar dacă valul arctic
Al mării Maeotide s-ar revărsa asupra-mi
Sau dacă Thetis toată ar curge peste braţu-mi,
Tot va rămîne crima. O tu, nelegiuite,
Pe unde te-i retrage ? Spre zori sau spre apusuri ?
Sînt cunoscut oriunde. N-am loc pentru refugiu.
Pămîntul mă alungă, iar aştrii se abat pe
Un crug pieziş ; şi, iată, Titan priveşte parcă
Mai blînd chiar şi pe Cerber.

(către Theseus)

O, credincios prieten,
Să-mi caţi acum tu însuţi o tainiţă departe,
Şi pentru c-ai fost martor al crimelor străine
Iubind pe cei în culpă, tu adu-mi o răsplată
Pentru a mea ispravă : redă-mi, te rog, infernul
Şi du-mă între umbre şi pune-mă în lanţul
Ce te-a ţinut pe tine ; ăst loc mă va ascunde,
Dar şi-ăsta mă cunoaşte.

THESEUS

Ţinutul meu te-aşteaptă
Acolo Mars Gradivus a fost spălat de crimă
Şi mîna-i poartă arme... Te cheamă, o, Alcide,
Ţinutul meu ce spală chiar şi pe zei de vină.

Troienele

PERSONAJE:

HECUBA
TALTHYBIUS
PYRRHUS
AGAMEMNON
CALCHAS
ANDROMACHA
ASTYANAX
ULYSSES
HELENA
BĂTRÎNUL
VESTITORUL
POLYXENA } roluri mute
CASSANDRA }
CORUL TROIENELOR
MILITARI

Acțiunea se desfășoară aproape de Troia.

HECUBA

Oricine se încrede-n domnie și-n palate
Dar uită, în trufie, de zeii nestatornici,
Cînd sufletul își pierde în lucruri trecătoare,
Pe mine să mă vadă, pe tine, Troia. Soarta
N-avu nicicînd dovadă mai bună să ne-arate,
Ce fragili sînt trufașii. Azi zace-n spulber Troia,
Cetatea cea divină și-n Asia podoabă.
La armia-i veniră și traci ce beau din unda
De Tanais împinsă pe șapte guri deodată
Și cel care primește întîia oară zorii
Și pune-n vinul roșu talazul cald din Tigru,
Cea care, fiind vecină cu sciții fără stare,
Lovește malul pontic cu trupe de vădane.
Prin fier căzu Pergamul surpîndu-se în sine.
Înalte ziduri, iată, cum zac îngrămădite
Cu coperișuri arse ; palatul stă în flăcări
Și-n fum e-acuma tot ce clădise Assaracus.
Nici focul nu oprește flămînde mîini dușmane,
Arzîndă Troia cade. Sub fumul ce s-aburcă,
Nici cerul nu se vede : ca într-un nour ziua
Cea neagră se-ascunde-n cenușa iliacă.
Dar iată-nvingătorul răzbunător măsoară
Cu ochii Troia-n flăcări și, crîncen, el îi iartă
Cei zece ani de luptă : ruinele-i dau groază,
Chiar dacă-o vede-nvinsă, nu crede că așa e...
Biruitorul lacom răpește prăzi dardane
Și tot ce ia nu-ncape nici mia de corăbii.
Iau martor pe toți zeii ce mi-s potrivnici mie,
Cenușa țării mele, pe tine, rege-al Troiei,
Ce zaci în țărnă astăzi cu tot regatul mîndru,
Pe manii tăi, o, Hector, ce scut ai fost cetății,

Pe voi, o, ceată mare — copii ai mei —, voi, umbre
Mai mici; năpasta ce s-abătu în Troia,
Prezisă de Cassandra-n delirul ei profetic,
Cînd zeul nu voise de fel a fi crezută,
Eu am văzut-o prima, cînd eu eram gravidă,
Şi n-am tăcut, dar gura-mi a profeţit zadarnic.
Nici Odisseu vicleanul, nici Diomede, noaptea,
N-a risipit făclia-n cetate şi nici Sinon.
A mea e torţa asta; în focul meu voi ardeţi.
De ce mai gemi tu încă-n ruinele cetăţii
O, umbră vie? Haide, priveşte-acum, sărmano,
La doliul cel de faţă. Un rău apus e Troia.
Văzui chiar fărdelegea uciderii lui Priam
Şi crima fu-mplinită lîngă altarul sacru
De armele lui Pyrrhus; ce crunt, cu mîna stîngă
Pe spate dîndu-i capul cu plete răvăşite,
Împlîntă groaznic spada într-o adîncă rană.
Dar după ce bătrînul străpungerea îndură,
Ieşi din gîtu-i spada fără un pic de sînge.
Nu au putut s-oprească pe-acesta de la crimă,
Nici cel împins de vîrstă la pragul săvîrşirii,
Nici zeii martori crimei şi nici altarul sacru
Al ţării ruinate? Atîtor regi părinte,
N-are mormînt vai, Priam, şi nici un rug nu are
Cînd Troia arde... Totuşi, tot nesătui sînt zeii,
Căci, iată, într-o urnă se trag la sorţi stăpînii
Familiei lui Priam... Cin' mă va lua pe mine?
Acesta îşi doreşte să ia pe Andromacha,
Acela pe soţia lui Hélen, pe-a lui Anténor altul,
Şi unul îţi rîvneşte chiar patul tău, Cassandra.
Doar sorţul meu temut e, pentru-danai sînt groază.
Curmaţi-vă bocirea? O, ceată-a mea, captive,
Loviţi cu palma pieptul şi faceţi-l să sune,
Pliniţi comîndul Troiei. Ecou imens în Ida,
Lăcaşul judecaţii funeste, să se-nalţe.

CORUL

Tu nu unei cete stîngace îi spui să
Bocească: de ani fără număr tot asta

Noi facem ; din clipa în care și Paris
Ca oaspe, sosi în Amyclae și marea
Fu-nvinsă de luntrea din pinul cel sacru
Al mamei Cybele.
De zece ori Ida albi sub zăpadă
Și fu văduvit de brazi pentru ruguri,
Deja în cîmpia troiană săteanul
Cu teamă își strînge a zecea recoltă
De cînd nici o zi nu-i neagră de jale,
Dar nouă pricină ne-atîtă iar plînsul !
O, haide, să plîngem, regină, și mîna
Sărmană îți saltă. Noi, ceata umilă,
Urma-vom stăpînă ; căci toate noi sîntem
Docile la bocet.

HECUBA

O, suflete părtașe ale năpastei mele,
Cosița sloboziți-o și pletele pe umeri
Să fluture a jale colbite de cenușa
Cea caldă-a Troiei ; ceata acuma să înalțe
Și brațe dezvelite ; vestmintele lăsate
Strîngeți-le în noduri și trupurile goale
Să fie-n sus de pîntec ; o, pentru cine oare
Îți coperi sînul tînăr captivă prea sfioasă ?
Doar mantia să-ncingă cămășile deschise
Și mîna furioasă cu varga să lovească
Fără istov ; aceasta e starea care-mi place,
O, recunosc acuma captivele din Troia !
Să se întoarcă iară bocitul de-altădată,
Învingeți însă felul obișnuit de-a plînge,
Noi îl bocim pe Hector.

CORUL

Ne-am slobozit cosița pe care o-ncîlcise
Urgia noastră mare.
Și pletele tresaltă și caldă e cenușa
Ce curge-acum pe tîmple.
bis Umpleți-vă doar pumnii : atît putem să luăm din
Cetatea noastră mîndră.

Din umeri cade manta și sprijinită-n mijloc
Ne coperă doar coapsa.
Și piepturi nude-așteaptă să bată palme-n ropot.

HECUBA

Acum, acum arată-ți puterea ta, durere,
Și rhoeticele maluri de bocet să răsune
Și Echo care șade prin grotele de munte
Să nu întoarcă scurte doar ultimele vorbe
Precum obișnuiește; ci Troiei să-i întoarcă
Întregul geamăt; astfel să îl audă marea
Și aéther să-l audă. Înverșunate palme,
Loviți acuma pieptul cu ropote mai dure,
Căci nu sînt mulțumită cu sunete știute,
Noi îl bocim pe Hector,

CORUL

O, pentru tine dreapta lovește acum pieptul
Și-nsîngerații umeri o, pentru tine-i bate!
O, pentru tine dreapta lovește fruntea mică
Și palmele materne bat pentru tine sînii
Ce sîngerează! Curgă și să rămînă încă
Șuvoi de sînge roșu în orice cicatrice
Pe care-am redeschis-o la doliul tău acuma.
Tu, pavăză a țării, tu, stavilă a sorții,
Ocrotitor al celor preaistoviți de luptă,
Tu, meterez cetății, pe umerii tăi Troia
A stat nebiruită aproape un deceniu.
Ea a căzut cu tine și ziua ta din urmă
A fost și ziua-n care s-a stins cetatea Troiei.

HECUBA

Schimbați bocitul toate de-acuma pentru Priam:
Vărsați șuvoi de lacrimi: l-ați plîns destul pe Hector.

CORUL

Primește jelitul o, rege al Troiei,
Bătrîne, ce fost-ai captiv altădată!

Sub sceptrul tău Troia-ndurase năpaste.
De două ori zidul dardanic lovit fu
De fierul elen și tragic îl frînse
Săgeata lui Hercle. Dar după ce fii-ți
Născuți din Hecuba, o, ceată regească,
Ajuns-au în neguri doar tu le-nchizi șirul :
Străpuns între jertfe lui Joe cel mare,
Tu zaci ca un trunchi pe țărmul sigeic.

HECUBA

Întoarceți spre altul bocetul vostru,
Căci moartea lui Priam nu trebuie plînsă,
Sărmane troiene. Ferice e Priam !
Hai, spuneți voi, toate : el liber coboară
La manii din neguri ; nicicînd nu purta-va
Danaicul rug pe ceafa-i învinsă.
Acum pe atrixi nicicum nu-i mai vede
Și nici nu zărește pe vicleanul Ulysse.
El nu va fi pradă-n triumful argolic,
Nici fruntea-i învinsă nu fi-va-n trofee,
Iar mîinile care-s deprinse cu sceptrul
Nu fi-vor legate la spate ; și nu-l va
Urma pe Atride în caru-i, pășind cu
Cătușe de aur în pompa ce intră-n
Voioasa Mycene.

CORUL

Ferice e Priam,
Rostim împreună, căci dus-a cu sine
Regatul din Troia. Acum rătăcește-n
Păduri Elisee pe unde stau cete
De umbre tihnite și inimi pioase.
El cată pe Hector... Ferice e Priam,
Ferice-i cel care stingîndu-se-n luptă
Mai vede că toate pierit-au cu sine.

TALTHYBIUS

În port, pe greci, îi ține prea lungă zăbovire.
Mai vor acum războiul sau vor să vină-n țară ?

CORUL

Ce prícină sporește zăbava la corăbii,
Ce zeu le-nchide cale întoarcerii, grăiește ?

TALTHYBIUS

O, sufletu-mi se teme și-un tremur mă-ngrozește,
Vedenii uriașe cu greu pot fi crezute.
Dar le-am văzut eu însumi. Titan se înălțase
Pe crestele de munte și biruise noaptea,
Cînd brusc pămîntul scoate un muget ce-ngrozește
Și în cutremur trage colinele-n străfunduri.
Se zguduiră vîrfuri de arbori, iar pădurea
Și crîngul sacru tună ca o ruptură vastă.
Și stînci se prăvăliră din creste de pe Ida,
Nu s-a mișcat doar țărna, ci se porni și marea
Care simțind pe Achille și-a așternut talazul.
Atunci o vale-adîncă se cască-n grote large,
Deschis Erebul lasă drum slobod la ieșire
Prin crăpături imense și un mormînt desface.
Țîșni o umbră naltă a unui șef tessalic
Era precum odată cînd prevestind năpasta-ți
El așternu, o, Troia, armata tracă-n cîmpuri,
Sau cînd izbi pe Cycnus cu pletele lucinde
Sau cînd în bătălie înfuriat de Marte,
A-nchis cu trupuri rîul ce căutîndu-și matcă
A rătăcit zăbavnic prin albie de sînge,
Sau cînd se înălțase, trufaș, în car și trase
De hățuri și tîrît-a în urma sa pe Hector.
Un răcnet de mînie umplu atunci tot țărmul :
„Plecați voi, lași, odată și luați cu voi îndată
Ofrande cuvenite manilor mei ! Sus pînza,
Ingratele corăbii să taie marea noastră.
Plătit-au greu danaii și vor plăti mînia-mi,
Dar Polyxena care mi-a fost sortită mie,
Peste mormînt să-mi cadă sub sabia lui Pyrrhus".
Vorbind cu voce naltă, a despicat lumina
Și căutînd pe Pluton s-a scufundat în grote
Și s-a unit cu lutul... Și liniștite valuri

Stau nemişcate, vîntul îşi curmă-ameninţarea,
Şi marea calmă sună cu valuri molcomite,
Iar din adînc cîntară un hymeneu tritonii.

(iese din scenă)

PYRRHUS

(lui Agamemnon)

Cînd tu nălţaseşi pînze pentru întors acasă,
L-ai fost uitat pe-Achile prin braţul cărui Troia
A fost cutremurată şi dacă ea rămase
După a lui pieire, căta un loc să cadă.
Chiar dacă vrei acuma şi te grăbeşti să-i dărui
E prea tîrziu, desigur, căci orice căpeteniii
Primitu-şi-au răsplata. Ce dar mai mic se află
Pentru-un bărbat preavrednic ? Atîta merit are
Cel care-avînd poruncă să fugă de războaie,
Să-şi ducă viaţa pînă la bătrîneţi adînce,
Să-ntreacă-n ani pe Nestor, lăsîndu-şi viclenia
Şi haina sa cea falsă, alese totuşi spada ?
Iar Telephus, tiranul unui regat sălbatic,
Poprindu-l pe Achille în Mysia cea crudă,
I-a înroşit cu sînge necruţătoarea dreaptă.
Simţind aceeaşi mînă puternică şi blîndă,
Căzu şi Theba. Astfel părintele Andromachei
Văzu învins regatu-i ; printr-o năpastă-asemeni
Distrusă fu şi Hyrmes cea de pe vîrf de munte
Şi ţara cea ilustră prin Briseis şi Chrysis
Ce fost-au măr de ceartă între regale pofte,
Şi Ténedos cu faimă şi Syros cea fecundă
În ierburi nalte care îngraşă turme trace
Sau Lesbos care taie egeice talazuri,
Şi Cilla îndrăgită de Phoebus sau oraşe
Scăldate de Cayeus umflat în primăvară.
Atît de mare spulber şi groază semănată,
Cetăţi atît de multe ca de-un vîrtej zdrobite
Ar fi pentru oricine podoabă şi renume :
Pentru Ahil doar cale-s : aşa a venit tata,

El a purtat războaie cît pregătea războiul.
De-aș trece peste toate, n-ar fi destul atîta :
Înfrîngerea lui Hector ? Ahile-nvinse Troia,
Voi ați distrus-o. Mie îmi place să urmez pe
Părintele meu mare și-n laudă și-n faptă.
Străpuns căzut-a Hector și fu de față Priam.
Și unchiul Memnon care fu plîns de Aurora
Ce-ndoliase ziua cu o lumină pală
S-a îngrozit și-Achile de propria-i ispravă
Și a-nvățat că și cei născuți din zei au moarte.
Căzu și teama voastră : preacruda Amazoană.

(lui Agamemnon)

Dator ești lui Achile, de socotesc eu bine,
Chiar dac-ar cere-o față din Argos sau Mycene.
De ce mai șovăi încă ? Poți să-i refuzi dorința
Crezînd că-i crud să-i dărui ofrandă lui Achile
Pe Polyxena ? Oare n-ai jertfit tu Helenei
Pe propria-ți copilă ? Îți cer ce tu făcut-ai.

AGAMEMNON

E viciul tinereții să nu poți să te domini,
Pe unii îi răpește întîiul foc al vîrstei,
Dar cel patern pe Pyrrhus. Am îndurat deunăzi
Cuvîntul și mînia trufașului Ahile :
Cu cît ești mai puternic cu-atît înduri mai multe.
De ce să uzi tu manii unui ilustru duce
Cu crimă blestemată ? Tu trebuie să știi ce
Să facă-nvingătorul și ce să-ndure-nvinsul,
Domnia violentă nu dăinuie prin vreme
Precum cea moderată. Cu toate că Fortuna
Înalță-n culme-adesea puterea omenească,
E bine să-și măsoare oricine fericirea.
Să-l înspăimînte soarta și teama să-l cuprindă
De zeii cei prielnici. Am învățat din luptă
Că pier într-o clipită și cele mari. Vai, Troia
Ne-a zădărît trufia și ne-a făcut sălbatici.
Noi stăm acum pe locul în care căzu Troia.
Mărturisesc, deunăzi, puterea și trufia

M-au ridicat în slavă ; prielnica Fortuna
Mi-a risipit mărirea ce-ar fi stîrnit pe alţii.
Trufaş îmi zici, o, Priam, timid îmi zici ?
Dar sceptrul ăsta cred că nu e decît un nume
Acoperit cu vane lumini, că diadema-i
E o podoabă falsă. Le va răpi ursita,
Şi nu într-un deceniu cu sute de corăbii,
Pe toţi ne urmăreşte pe neştiute soarta :
Mărturisesc că vrut-am să biruim troienii,
(Spre pacea ta spun asta, o, tu pămînt argeic)
Dar noi surparăm totul şi-am pustiit. O, dacă
Aş fi putut să-mpiedic ! Dar n-am putut reţine
Mînia şi duşmanul înflăcărat ce noaptea
Triumful dobîndise. S-au fost văzut atunce
Porniri dezlănţuite ; durerea şi orbirea,
Prin care-orice mînie s-aţîţă peste margini,
Şi spada îmbătată care mînjită-n sînge
Are porniri smintite. Din Troia sfărîmată,
Oricine poate astăzi să-şi cruţe viaţa. Fost-a
Măcel destul şi peste. Copila unui rege
Să moară şi să ude cu sîngele-i un tumul,
Iar crima sîngeroasă să se numească nuntă ?
Nu voi să-ngădui. Vina se-ntoarce împotrivă-mi.
Cine nu curmă crima cînd poate,-o porunceşte.

PYRRHUS

Au manii lui Achile să nu-primească plată ?

AGAMEMNON

Ba să primească, slavă să-i înălţăm prin cîntec,
Necunoscute ţarini s-audă de-al său nume
Şi dac-a lui cenuşă s-ar consola cu sînge,
Să i s-aducă turme cu zdravene grumazuri,
Să curgă sînge care nu-i plîns de nici o mamă.
Ce-i obiceiul ăsta ca om jertfit să fie
La oamenii duşi din lume ? Înlătură tu, Pyrrhus,
Invidia şi ura ce-o vei stîrni prin jertfă.

PYRRHUS

O, tu ce-n fericire te umfli de trufie
Și ești timid cînd teama te scutură, tirane
Al regilor ! Acuma tu porți în pieptu-ți iară
Văpăile știute pentru-o iubire nouă.
De-atîtea ori tu singur să ne iei nouă prada ?
Cu dreapta asta jertfă eu da-voi lui Achile
Și dacă tu mă-mpiedici voi da atunci ofranda
Mai demnă pentru Pyrrhus ; de-atîta vreme mîna-mi
Nu s-a-nroșit de sînge dintr-o regală stirpe,
Tovarăș cere Priam.

AGAMEMNON

Într-adevăr, eu nu neg
Că gloria cea mare a ta în lupta noastră
E c-ai străpuns deunăzi cu spada grea pe Priam.
Cruțat de-Achile.

PYRRHUS

Pe cei cruțați de-Achile
Și pe vrăjmași îi știu eu. Dar totuși Priam singur
L-a fost rugat pe tata ; cuprins însă de spaimă
Tu nu ai fost în stare, ci, tremurînd în cortu-ți,
Încredințat-ai ruga lui Aias și Ulysse.

AGAMEMNON

Da, tatăl tău atunce, îți spun, nu avea teamă,
Ci între grecii-n sînge și-ntre corăbii arse
Stătea lungit și-alene, uitînd de bătălie,
Își mîngîia cu plectru armonioasa-i liră.

PYRRHUS

Atunci mărețul Hector disprețuindu-ți arma,
S-a-nfricoșat de-Achile și în atîta teamă
A fost adîncă pace la năvile tessale.

AGAMEMNON

Desigur, între-aceleași tessalice corăbii,
Găsi adîncă pace și al lui Hector tată.

PYRRHUS

Mărinimos un rege dă viața altui rege.

AGAMEMNON

De ce răpit-a dreapta-ți suflarea unui rege ?

PYRRHUS

Cel milostiv adesea dă moarte-n loc de viață.

AGAMEMNON

Milos tu ceri acuma pentr-un mormînt o fată ?

PYRRHUS

Dar socotești că-i crimă să sacrifici fecioare ?

AGAMEMNON

Un rege pune-n față nu pruncii săi, ci țara.

PYRRHUS

Nu-i lege care cruță captivii de pedepse.

AGAMEMNON

Ce nu poprește legea, rușinea să poprească.

PYRRHUS

E-ngăduit să facă ce vrea victoriosul.

AGAMEMNON

Să vrea puțin e bine cui se permit prea multe.

PYRRHUS

Arunci tu astea celor ce vreme de-un deceniu
Au stat sub jug și care sînt sloboziți de mine?

AGAMEMNON

Îți dă trufie Scyrus?

PYRRHUS

Frați criminali nu are.

AGAMEMNON

E-nchisă între valuri.

PYRRHUS

De marea ce mi-i rudă.
De stirpea lui Thyeste și-a lui Atreu știu totul.

AGAMEMNON

Tu cel născut de-o fată ce fost-a siluită,
Copil al lui Achile, dar cînd era prea tînăr.

PYRRHUS

Da, din Achile care prin stirpea sa stăpîn e
Pe univers : prin Thetis, domnește peste valuri
Prin Eac, peste umbre, iar peste cer, prin Joe.

AGAMEMNON

Da, din Achile care a fost răpus de Paris.

PYRRHUS

Pe care însă zeii niciciînd nu-l înfruntară.

AGAMEMNON

Eu aş putea, desigur, să-ţi curm îndată vorba
Şi-a ta neobrăzare : dar spada mea-nvăţat-a
Să cruţe chiar captivii. Să fie chemat Calchas
Care-nţelege zeii : de sorţii cer, ceda-voi.

(către Calchas)

Tu care dezlegat-ai pelasgei flote lanţul,
Zăbava pentru luptă, tu care descui cerul
Şi taina din viscere o, tu ce vezi în tunet
Şi-n steaua lunecîndă cu coada sa prelungă
Ascunsele destine, a cărui vorbe însumi
Le-am răsplătit o, spune, ce porunceşte zeul
Tu, Calhas, şi condu-ne pe noi cu sfatu-ţi sacru.

CALHAS

Destinele dau cale danailor doar dacă
Jertfită-i Polyxena pe tumulul tesalic.
Dar după portu-n care o noră ioniană
Sau chiar micenianâ îşi săvîrşeşte nunta,
Şi Pyrrhus să i-o ducă soţie lui Achile,
Aşa cum este ritul. Şi nu e doar aceasta
Pricina ce ne ţine. Un sînge mult mai nobil
Decît al tău, fecioară, ne trebuie acuma,
Îl cată sorţii : cadă din turnul de cetate,
Găsindu-şi moartea, fiul cel zămislit de Hector,
Atunci va umple marea cu mii de vele flota.

(ies din scenă)

CORUL

E-adevărat sau oare povestea-i amăgeşte
Pe cei timizi că umbre trăiesc şi după moarte ?

Cînd ne-a închis pleoapa cu mîna sa soția
Și sorii urcă bolta în ziua cea din urmă
Și-o urnă mohorîtă ne-a găzduit cenușa,
Zadarnic e țărînii să-ncredințam noi duhul
Și să mai credem cum că trăim și după moarte.
Oare murim cu totul, nimic nu mai rămîne
Cînd sufletul se naltă, rătăcitor ca boarea,
Și-amestecat cu nouri el se retrage-n aer;
După ce rugu-n flăcări ne-a mistuit făptura ?
Tot ce lumină sorii din zori pînă-n chindie
Și tot ce scaldă-oceanul cu valul său albastru,
Mînînd pe țărm talazuri sau cînd se trage-n zare,
Le va distruge vremea cu pasul său pegasic.
Aceeași forță oarbă ce mișcă-n ceruri zodii
Și mînă veșnic sorii, ca niște regi prin astre,
Să lunece pe bolta prin trecerea de secoli,
Și-nvîrte pe Hecate pe calea sa piezișă,
Ne mînă către moarte : nimic nu mai rămîne
Cînd noi atins-am locul cel juruit de ceruri.
Așa cum fumul negru ieșind din vatra caldă
Se risipește-ndată în spațiul fără margini
Sau cum greoii nouri care plutesc pe boltă
Se risipesc în suflul năpraznicului Crivăț,
La fel pieri-va duhul ce ne conduce trupul.
Nimic nu-i după moarte și moartea un nimic e,
Doar ținta cea din urmă a unei repezi curse
În care omu-și curmă speranța sa și teama.
Pe noi ne roade timpul și chaosul cel lacom.
E lege-a vieții moartea și nicidecum nu cruță
Nici trupul și nici duhul. Taenar-ul și Regatul
Cu asprul domn și Cerber, nenduplecatul paznic
Ce șade-n pragul ușii cetosului imperiu
Sînt doar deșarte zvonuri și vorbe fără noimă,
Povești ce sînt așijderi c-un nor de vise rele.
Întrebi unde zăcea-vom după ce moartea vine ?
În locu-n care astăzi stau cele nenăscute.

ANDROMACHA

De ce, o, tristă ceată, vă sfîșiați cosița
Și vă loviți în piepturi și lacrime în valuri

Vă curg pe-obraji. O, dacă noi am putea să plîngem,
Uşoară-ar fi năpasta. Căci pentru voi cetatea
S-a prăbuşit acuma ; dar pentru mine-atunce
Cînd Peleidul trase cu caru-i iute trupu-mi
Şi osia cu geamăt se zguduia sub Hector
Atunci am fost strivită şi orice mi se-ntîmplă
Îndur fără simţire şi parcă-s toropită.
Captivă sînt acuma şi aş urma pe soţu-mi
De nu m-ar ţine pruncu-mi. Acesta mă subjugă
Şi moartea mi-o opreşte : acesta mă sileşte
Să rog pe zei : restriştea tot el mi-o prelungeşte.
El mi-a răpit şi fructul cel mare al urgiei,
Să nu am nici o teamă ; şi locul fericirii
Mi-a fost răpit : necazuri au cale desfundată.
E tragic să ai teamă cînd nu mai ai speranţă.

BĂTRÎNUL

Dar care teamă nouă ţi-a zguduit durerea ?

ANDROMACHA

Dintr-o năpastă mare răsare rău mai mare,
Destinul Troiei stinse nu s-a oprit acuma.

BĂTRÎNUL

Ce nou măcel găsi-va, de vrea, divinitatea ?

ANDROMACHA

Zăgazuri din străfunduri şi grotele obscure
S-au redeschis şi spaima a prins pe toţi învinşii,
Căci s-au pornit să iasă din adîncimi duşmanii :
Oare danaii singuri au drumuri de întoarceri ?
Egală-i moartea, sigur ; teroarea cea comună
Agită toţi troienii ; dar eu mai simt în suflet
Coşmarul fără seamăn al unei nopţi de groază.

BĂTRÎNUL

Ce visuri te frămîntă ? Mărturiseşte-ţi spaima.

Odihnitoarea noapte trecea-n a treia parte
Şi cele şapte stele întors-au carul mare,
Necunoscuta tihnă-mi venise peste zbucium
Şi somnul toropise pleoapa-mi obosită
(Dacă acesta este o toropire-a minţii)
Cînd deodată Hector s-a înălţat în faţă-mi.
Dar nu precum deunăzi era-n războiul crîncen
Şi-ameninţa corăbii cu torţele din Ida
Sau cînd culca sălbatic pe greci purtînd pe trupu-i
Armura lui Achile de la Patrocle luată.
Nu repezea privirea-i lumini scăpărătoare,
Ci tristă şi-obosită se îneca în lacrimi,
Acoperită încă de plete răvăşite.
Mă bucuram. Atuncea îşi scutura el fruntea :
„Alungă somnul, spuse, şi ia copilul nostru,
O, credincioasă soaţă ! ascunde-l şi salvează-l,
Opreşte-ţi plînsul. Gemi tu că Troia-i ruinată ?
O, de-ar fi căzut toată ! Grăbeşte-te să mîntui
Oriunde poţi sărmanul vlăstar al casei noastre".
Geroasă spaima însă mă zguduie în somnu-mi
Şi temătoare ochii mi-arunc în jur aiurea.
Uitînd de fiu, sărmana, am căutat pe Hector,
Dar umbra sa îmi scapă cînd vreau s-o strîng în braţe,
Copilul meu, tu, sînge dintr-un ilustru tată,
Speranţă mare a Troiei şi-a stirpei sfărîmate,
Vlăstar vestit al unor străveohi străbuni dardanici,
Ce semeni mult cu tatăl ! Şi Hector avea ochii
La fel ca tine, mersul aidoma, tot astfel
Era la chip şi braţe avea nebiruite,
Aşa înalt la umeri, cu fruntea încruntată,
Grumaz măreţ pe care săltau bogate plete.
O, tu născut pe lume tîrziu pentru cetate
Şi grabnic pentru mama-ţi, sosi-va ziua-n care
Vei răzbuna pămîntul troian şi va să-nvie
Pergamul tot şi-acasă vei aduna dardanii
Şi le vei da tu iară şi patrie şi nume ?
Dar amintindu-mi soarta mă face să mă tem de

Dorinţe prea măreţe : pentru-un captiv destul e
Să fie viu. Vai, mie, ce loc va da credinţă
Acestei spaime, unde să te ascund acuma ?
Cetatea cea vestită prin bogăţii şi ziduri,
Celebră-n toată lumea şi demnă de invidii
E pulbere acuma, au ars în flăcări toate
Şi n-a rămas din vastul oraş un loc în care
Să îmi ascund copilul. Ce tainiţă găsi-voi ?
Mormîntul fără seamăn şi sacru al lui Hector,
Cinstit de-ahei, pe care l-a construit chiar Priam
Dintr-o imensă stîncă, cu bogăţii de rege
Prea darnic în durere : în el găsesc credinţă.
Dar o sudoare rece acum inundă trupu-mi
Şi tremur la prevestea acestui loc funebru.

BĂTRÎNUL

Acest tertip salvat-a pe mulţi de la ucideri,
Crezînd că-s morţi.

ANDROMACHA

De-acuma speranţa îmi rămîne.
Nobleţea sa ilustră l-apasă ca povară,
Să nu-l trădeze unii.

BĂTRÎNUL

Alungă orice martori

ANDROMACHA

Dacă îl cer duşmanii ?

BĂTRÎNUL

Spui c-a pierit în Troia.

ANDROMACHA

Ce-i va folosi dacă tot un captiv el fi-va ?

BĂTRÎNUL

Victoriosul este-n prima pornire crîncen

ANDROMACHA

De ce nu pot aicea să-l tăinuim fără teamă ?

BĂTRÎNUL

Cel obidit primește, cel fără griji alege.

ANDROMACHA

Ce loc sau ce ținuturi de nimenea călcate
Te-or pune-n siguranță ? Cui pasă de năpasta-mi ?
Au cine să ne-ajute ? O, Hector ocrotește
Pe-ai tăi chiar și acuma ; păstrează taina soației,
Cenușa ta fidelă să aibă-n grijă fiu-ți.
Coboară, o, copile !... De ce fugi tu încoace ?
Respingi adăpostirea ? Îți recunosc eu firea,
Rușine-i să ai teamă. Alungă-ți dar orgoliul
Și vechea ta trufie : ia ce ți-a dat năpasta.
Privește-acuma, iată, ce-a mai rămas din toate :
Mormînt : copil, captivă. Să ne supunem sorții.
Mergi în lăcașul sacru al tatălui ilustru,
Cutează și coboară. De are-n pază Soarta
Pe cei loviți, trăi-vei ; dacă-ți refuză viața,
Ai un mormînt.

(copilul coboară în turnul)

BĂTRÎNUL

Zăvoare ți-acoperă secretul
Și ca să nu-l trădeze acuma spaima mare,
Retrage-te departe, pe drumul lăturalnic.

ANDROMACHA

Mult mai puțin se teme cel care-i mai aproape,
Dar, dacă vrei, porni-voi de-aici în altă parte.

BĂTRÎNUL

Struneşte puţin glasul şi conteneşte-ţi plînsul,
Căci regele Ithacei îndreaptă paşii-ncoace.

(iese din scenă)

ANDROMACHA

O, cască-te, pămînte, o, soţul meu, despică
Pînă-n străfund cîmpia şi Styx-ul să ascundă
În sînul din adîncuri pe fiul meu acuma.
S-apropie Ulysse cu ochi şi pas zăbavnic,
Urzind din nou în pieptu-i perfid o vicleşie.

ULYSSES

Sînt slujitor al unui necruţător oracol.
Orice cuvînt rosti-voi cu gura mea, nu crede
Că-i vorba mea. Aceasta e vocea tuturora
Care conduc danaii ce sînt opriţi să plece
De cel născut din Hector : pe el îl cere Soarta.
Credinţă şovăindă a unei păci incerte
Va stăpîni danaii, căci teama îi sileşte
Privirea să-şi întoarcă. Ei nu vor lăsa arma,
Cît timp copilul da-va curaj la toţi troienii,
O, Andromacha !

ANDROMACHA

Calhas v-a profeţit aceasta ?

ULYSSES

Chiar de-ar tăcea augurul, ar spune totuşi Hector
De-a cărui stirpe mare eu însumi mă cutremur.
Seminţele de rasă cresc la nălţimea gintei.
Tot astfel tăurasul care-nsoţeşte turma,
Cînd încă nu străpuns-au cornitele prin piele,
Înalţă brusc grumazul şi cu o frunte mîndră
Conduce turma toată şi porunceşte-n juru-i.

Așa e și vlăstarul ce dintr-un trunchi se naltă
Și crește-n scurtă vreme ca și al său părinte
Rotind în iarbă umbra și către cer coroana,
Tot astfel și cenușa aprinde iar incendiu.
Într-adevăr durerea judecător nedrept e,
Dar de-i vorbi cu tine, vei da îngăduință,
Căci după un deceniu îmbătrînit soldatul
Se teme iar de lupte și chiar de Troia care
Nicicînd nu-i stinsă. Spaima cutremură danaii :
E viitorul Hector. Sloboade-i azi de teamă.
Aceasta e pricina ce ține-n loc pe țărmuri
Danaia flotă. Iată, să nu crezi că-s sălbatic,
Dar la porunca sorții eu cer pe-Astyanax.
Ceream și pe Oreste. Să-nduri ca Agamemnon !

ANDROMACHA

O, dac-ai fi, copile, în mîinile materne
Și dac-aș ști năpasta sau locul ce te ține
Răpit de lîngă mine, de mi-ar străpunge pieptul
Săgeți și dacă mîna mi-ar sîngera-n cătușe
Și flăcări m-ar încinge, eu n-aș trăda vreodată
Credința mea de mamă. Copilul meu, ce soartă
Și ce loc te apasă ? Au rătăcești acuma
Prin țarini, singuratic ? Sau dragostea de țară
Îți stinse trupul ? Oare s-a fost jucat dușmanul
Cel crud cu al tău sînge ? Sau sfîrtecat de fiare
Hrănești acuma paseri pe muntele din Ida ?

ULYSSES

Alungă vorba calpă, nu poți să-nvălui lesne
Chiar pe Ulysse : singur am biruit capcana
Unei divine mame. Alungă-ți basmul ăsta.
Unde ți-i fiul ?

ANDROMACHA

Unde e Hector ? Troia ?
Dar Priam ? Cauți unul ? O, eu pe toți îi caut.

ULYSSES

Vei spune tu silită ce negi de bună voie.

ANDROMACHA

E-n siguranţă cine doreşte ca să moară.

ULYSSES

O moarte stînd aproape sugrumă vorba mare.

ANDROMACHA

Tu, dacă vrei, Ulysse, să mă sileşti, prin teamă
Ameninţă-mi viaţa : căci vreau să mor îndată.

ULYSSES

Dar prin bătăi, foc, chinuri, te va sili durerea
Să spui fără de voie ce tu ascunzi acuma.
Şi îţi va smulge taina care-i în piept închisă.
Mai mult poate nevoia decît chiar pietatea.

ANDROMACHA

Văpăi pune în faţă-mi şi răni şi-ameninţare
Unelte de tortură şi sete chiar şi foame
Şi boli de pretutindeni şi fier înfipt în vene
Şi-arată-mi chiar năpasta celulei neguroase
Şi orice îndrăzneşte victoriosu-n furii.

ULYSSES

Prosteşte e să tăinui ce-i da pe faţă-ndată.

ANDROMACHA

O mamă curajoasă nu-ngăduie vreo teamă.

ULYSSES

Iubirea îndîrjită în care-acum tu stărui
Pe greci îi sfătuiește la prunci să se gîndească,
Dar după-atîtea lupte purtate-ntr-un deceniu,
Eu mai puțin mă tem de ce spune astăzi Calhas :
Lui Telemah tu însă îi pregătești războaie.

ANDROMACHA

Vai, fără voie da-voi oștirii bucurie,
Mărturisește-ți jalea strivită, o, durere,
Fiți veseli greci ! Ulysse, te bucură asemeni !
Vestește azi pelasgii : fiul lui Hector mort e.

ULYSSES

Prin ce probezi că spusa îți e adevărată ?

ANDROMACHA

Să mă strivească răul ce-l dă învingătorul,
Să mă dezlege sorții printr-un sfîrșit ușor și
Să mă îngroape țărna din țara mea străbună,
Pămîntul țării-apese mult mai ușor pe Hector
Cum fiul meu în neguri și printre morți se află.
Și așezat în tumul primitu-și-a comîndul.

ULYSSES

Plinindu-se destinul prin moartea stirpei, însumi
Danailor vesti-voi o pace îndelungă.

(către sine)

Ce faci Ulysse ? Grecii vor crede vestea asta ?
Tu dai crezare mamei ? Care părinte minte
Ne-nfricoșat de semnul unei pieriri de groază ?
Se tem de auspicii și cei ce nu au temeri,
Dar și-a legat cerdința prin jurămîntul sacru.
Dac-ar minți ce poate mai grav s-o-nfricoșeze ?
Acum chemi viclenia, o suflete, cît poate
Ulysse-ntreg : în umbră nu șade adevărul.

Privește-o, e-ntristată, și lăcrimează, geme,
Dar ea își poartă pașii ici colo tulburată
Și-ascultă agitată la vorbele rostite.
Întrece teama-i jalea. Se cere dibăcie.

(către Andromacha)

Se cade alte mame să mîngîie în durere.
Te felicit, sărmano, că nu mai ai copilul,
Pe care-o moarte crudă îl aștepta, anume,
Zvîrlire de pe turnul ce dăinuie-n ruine.

ANDROMACHA

N-am viață-n mîini și parcă alunecă în tremur,
Iar sîngele-mi înghează învins parcă de geruri.

ULYSSES

A tremurat de teamă. Eu trebuie să stărui.
A cotropit-o frica. Eu repeta-voi spaima.

(simulează prinderea lui Astyanax)

Porniți mai iute, haide, și căutați dușmanul
Ascuns pe-aici, năpastă a neamului pelasgic,
Oriunde se ascunde, să-l scoateți la lumină.
E bine. Strînge-l. Haide. Grăbește-te și trage-l.

(către Andromacha)

De ce te-ntorci și tremuri ? El a pierit deunăzi.

ANDROMACHA

O, de m-aș teme ! Teama e-obișnuință veche
Și sufletul meu uită tîrziu ce învățat-a.

ULYSSES

De vreme ce copilul, răpit de-o soartă bună,
Scăpat e de ofranda ce-o datoram cetății,

Şi nu-mplineşte zisa, vai, Calhas profeţeşte
Că vasele danaie nu pot să se întoarcă,
Dac-a lui Hector ţărnă nu va fi dată mării
Şi tumulul său mare nu va fi ras din lume.

ANDROMACHA

(către sine)

Ce fac ? O teamă dublă, vai, îmi despică pieptul.
Aici stă şi copilul şi-a soţului cenuşă.
Cine va-nvinge ? Martori vă iau o zei, din ceruri,
Pe voi, mani ai lui Hector, vă chem aicea martori !
O, soţul meu, nimica nu îndrăgesc în fiu-mi
Decît pe tine însuţi. Trăind, îmi aminteşte
De chipul tău. Cenuşa ce fost-a pusă-n tumul
Să fie scufundată ? Să-ngădui eu ca urna-ţi
S-o-nghită val ? Mai bine să-nfrunte moartea fiu-mi,
Putea-vei tu, o mamă, să-ţi dai morţii copilul,
Să-l vezi cum se roteşte, zvîrlit din turn, în hăuri ?
Eu voi putea, desigur, voi îndura, dar numai
Să nu fie zvîrlită de mîini învingătoare
Nicicum urna lui Hector. Să simtă-osîndă fiul,
Pe Hector sorţii doară l-au pus sub ocrotire.
De ce mai şovăi ? Spune, pe care-l zmulgi pedepsei,
Te îndoieşti, ingrato ! Hector al tău e-acolo.
Greşeşti ? Dar Hector viu e în fiul tău acuma,
Dacă trăieşte fiul, el răzbuna-va tatăl.
Pe amîndoi tu nu poţi să-i oruţi. Ce faci acuma ?
Salvează tu pe-acela de care se tem grecii.

ULYSSES

Oracolul plini-voi : distruge-voi mormîntul.

ANDROMACHA

Pe care ni-l vîndurăţi ?

ULYSSES

Voi nărui mormîntul.

De pe această creastă.

ANDROMACHA

Pe zei îi chem ca martori.
Şi pe Achile însuşi. O, Pyrrhus ocroteşte
Paternul dar.

ULYSSES

Mormîntul acesta-n spulber
Zăcea-va pe cîmpie.

ANDROMACHA

Nelegiuirea asta
N-au îndrăznit-o grecii. Aţi profanat, şi temple
Şi zeii buni. Mînia cruţase cimitire.
Voi rezista. Armata voi înfrunta cu braţu-mi,
Puteri îmi dă mînia. Precum o Amazoană
Feroce care culcă cohorte argiene,
Ca o Menadă-n furii cu tyrs-ul înarmată,
Înspăimîntînd pădurea cu salturi delirante,
Rănindu-se pe sine dar fără să mai simtă,
M-oi năpusti în tumul şi-oi ocroti cenuşa.

ULYSSES

(către subalterni)

Mai zăboviţi ? Vă mişcă strigătul ăsta jalnic
Şi furia cea vană ? Îndepliniţi porunca
Mai iute.

ANDROMACHA

Pe mine culcaţi-mă cu spada.
Vai, vai sînt alungată. O, Hector, rupe soarta,
Răstoarn-acum pămîntul : să-nfrunte pe Ulysse
Destulă este umbra-ţi. A zăngănit din arme,
Aruncă foc. Priviţi-l o, voi, danai, pe Hector...
Eu singură-l văd oare ?

ULYSSES

Pînă-n străfund îl nărui.

ANDROMACHA

Ce faci acum tu, mamă, îţi pierzi într-o ruină
Şi fiul tău şi soţul ? Putea-vei să îndupleci
Prin rugăminţi danaii ? Mormîntul rupt îndată
Îmi va strivi copilul. Să moară, o, sărmanul,
Oriunde, numai tatăl să nu-şi îngoape fiul
Şi fiul să nu vadă pe tatăl său... Acuma
Eu vin ca rugătoare şi-apropii de genunchiu-ţi
Chiar dreapta mea ce face aceasta prima oară.
Ai milă de o mamă şi ruga sa pioasă
Primeşte-o cu răbdare. De te-nălţară zeii
Din ceruri peste alţii, apasă blînd căzuţii
Şi dă la toţi sărmanii ce soarta hărăzit-a.
Aşa să te revadă şi patul soaţei tale.
Şi să-şi lungească anii pînă te-ntorci Laerte,
Aşa să te primească şi fiul tău acasă.
Şi biruind dorinţa-ţi prin firea lui ferice
Să-ntreacă-n ani bunicul, pe tatăl său prin spirit.
Ai milă de o mamă : el singur în năpastă
Durerea mi-o alină.

ULYSSES

Arată-mi întîi fiu-ţi.

ANDROMACHA

(către copil)

O, ieşi copilandre acuma din tumul,
Tu, jalnică pradă a mamei zdrobite !
Priveşte-l Ulysse, aici e teroarea
A mii de carene. Ridică-ţi tu mîna
Umilă de-acuma şi roagă stăpînul,
Şi prinde-i genunchii, nu-i nici o ruşine-n
Ce soarta ordonă să facă sărmanii.

O, scoate-ţi din suflet şi stirpea regală
Puterea cea mare a moşului Priam
Vestită în lume şi uită-l pe Hector.
Vai, poartă-ţi sclavia şezînd în genunche,
Şi dacă tu însuţi nu simţi grozăvia,
Imită doar plînsul ce-ţi chinuie mama.
Căci Troia văzut-a odată un rege
Copil care plînse şi Priam atuncea
Opri din atac pe cruntatul Alcide.
Eroul sălbatic cu forţe gigante
Ce lesne supus-a tot felul de monştri,
Rupînd apoi pragul din lumea lui Pluton
Să-şi taie o cale-napoi printre neguri,
Fu-nvins de copilul cu faţa în lacrimi.
Îi spuse : primeşte tu frîul cetăţii
Şi mîndru te-aşează în jilţul din Troia,
Mereu să ţii sceptru cu bună credinţă,
Aşa răsplătit-a Heracle captivul.
Urmaţi pe Alcide-n blîndeţea mîniei
Sau vouă vă place doar arma lui cruntă,
Îţi stă la picioare copilul în rugă,
Nu altfel ca Priam, şi viaţă şi-o cere,
Vai, unde doreşte pe regii din Troia
Fortuna îi poartă.

ULYSSES

Mă înfioară jalea acestei biete mame,
Mai mult mă doare totuşi a mamelor pelasge,
Căci ăst copil se naltă spre jalea lor imensă.

ADROMACHA

Ruinele acestea ale cetăţii-n spulber
Le va-nălţa copilul ? Va reclădi el Troia ?
N-are speranţă Troia, dacă-i speranţă asta,
Zăcem aşa şi totuşi putem s-aprindem spaimă
La alţii-n suflet ? Tatăl i-a dat curajul oare ?
Tîrîrea sa, desigur, După căderea Troiei,
Chiar Hector părăsi-şi-ar curajul în năpastă.
Dacă se cere-osîndă (ce poate fi mai gravă ?)
Să-şi plece în sclavie grumazul său cel nobil.
Să fie sclav : au cine va refuza un rege ?

ULYSSES

Nicicum Ulysse, Calhas va alunga aceasta.

ANDROMACHA

Uneltitor de curse și metșer de năpaste,
Tu care nu ucis-ai pe nimeni prin virtute,
Ci de vicleanu-ți cuget chiar și danai pieriră,
Invoci acum profetul sau zeii ca pretexte?
Aceasta este-o crimă urzită doar de mintea-ți.
Nocturn războinic, iată, viteaz doar cu copilu-mi,
Cutezi acum o faptă și la lumina zilei.

ULYSSES

Virtutea lui Ulysse o știu destul danaii
Și mai mult chiar troienii. Nu pierd acuma ziua
Prin vorbe vane: flota ridică iarăși pînze.

ANDROMACHA

Zăbavă scurtă lasă-mi; suprema datorie
Să-i dau, ca mamă bună: să-l strîng duios în brațe
Ca să-mi alin durerea.

ULYSSES

O, de mi s-ar permite
Să am de tine milă! Zăbava ce-i prescrisă
Ți-o dau îndată. Lacrimi revarsă după voie,
Căci plînsul ușurează durerile amare.

ANDROMACHA

O, dulcea mea făptură, podoabă a cetății,
Tu, ultim doliu-al Troiei și-a grecilor alarmă,
Speranță vană-a mamei, eu mă rugam, nebună,
Să ai virtuți ca Hector și rodnici ani ca Priam,
Dar zeii cei din ceruri mi-au alungat dorința.
Tu nu vei purta sceptru în curtea ta regală

Şi nu vei da nici lege popoarelor învinse,
Nici nu vei pune neamuri sub jugul ilionic,
Nu vei tăia danaii, nici vei tîrî pe Pyrrhus,
Tu nu vei lua în mînă-ţi a tatălui tău arme
Şi nu goni-vei fiare prin crîngurile late
Şi nici în ziua-n care sosit e lustru sacru,
Purtînd solemne jertfe la jocuri frigiene
Tu nu vei mai conduce rapide escadroane.
Şi nici printre altare jucînd cu pasul ager,
Cînd cornul curb înalţă năvalnicele ritmuri,
Nu vei cinsti cu jocuri străvechi dardane temple.
Ce moarte tristă aduce şi blestematul Marte!
Sfîrşit mai crunt decît fu chiar al lui Hector, astăzi
Măreţii muri vedea-vor.

ULYSSES

Opreşte-ţi plînsul, mamă!
Orice durere mare n-are sfîrşit în sine.
Eu nu-ţi cer pentru lacrimi decît zăbava mică,
Îngăduie-mi acuma să-nchid cu a mea mînă
Pleoapele-i în viaţă. Tu mori copil, dar totuşi
Temut de mulţi. De-acuma ţi-aşteaptă paşii Troia,
Păşeşte liber, du-te, vezi pe troienii liberi.

ASTYANAX

Ai milă, mamă.

ANDROMACHA

Oare de ce te prinzi de haine
Şi strîngi acuma mîna, refugiu van, a mamei?
Precum un junc se-mpinge în coapsa tremurîndă
A mamei, cînd un răget de leu răsună tare,
Iar fiara cruntă după ce mama-i hăituită,
Strîngîndu-şi prada mică în falca uriaşă
O zdrumică şi pleacă; tot astfel şi duşmanul
Te va răpi din braţe-mi. Primeşte-mi sărutarea,
Copile scump; suviţa tăiată şi-amintirea-mi,
Şi-ntîmpină-ţi tu tatăl. Du-i totuşi vorba asta

Din bocetu-mi de mamă. „O, dacă manii încă
Mai poartă grijă din viață și n-au pierdut iubirea,
Înduri să-ți cadă soața unui argeu ca sclavă,
Neîmblînzite Hector? De ce zaci mut și moloom?
Achile se întoarce... Primește iar șuvița-mi
Și lacrimile mele — ce-a mai rămas de cînd fu
Înmormîntat bărbatu-mi — primește și sărutul
Ce va să-l dai lui Hector... Lasă vestmîntul ăsta
Spre consolarea mamei: l-au fost atins și Hector
Și manii dragi. Aicea, dac-a rămas cenușă,
Voi strînge-o eu cu gura...

ULYSSES

N-are măsură jalea,
Răpiți zăbava flotei argolice mai iute!

CORUL

Au care sălașe captivele cheamă?
Sînt munții thesalici ori Tempe umbroasă,
Sau Phtia cea bună să nască bărbații
Vestiți în războaie, sau Trahin pietroasă,
Dar care hrănește puternice turme
Sau Iolcos stăpînă pe marea cea largă?
E Creta măreață cu sute de-orașe
Sau mica Gyrtone, sterila Triace
Ori Mothone bogat în sprintene rîuri
Și care ascuns sub crînguri pe Oeta
Trimis-a adesea la Troia-n ruină
Funestele arcuri.
Cetatea Olenos cu strășine rare
Sau Pléuron urît de zeița fecioară,
Trezena ce șerpuie pe țărmul de mare,
Pelíon, superbul regat al lui Prothus,
Și treapta a treia, odată, spre ceruri.
(Aici stă lungit într-o grotă adîncă
Centaurul Chiron strunind pe Achile
Și-n timp ce lovea cu plectrul pe coarde,
Atunci se porneau mînii uriașe

Slăvind bătălia).
Carystos bogat în pietre tărcate
Sau Chalcis ce intră în marea spumată
Prin gura lui Evrip cu undele-i repezi.
Calydne în cale la orice furtună,
Gonoessa bătută de vînt totdeauna,
Enispe fricoasă mereu de Boreas
Sau chiar Peparethos pe atice ţărmuri,
Eleusis care-i vestită-n mistere
Sau chiar Salamina viteazului Aias,
Ori e Calydon-ul cu fiara cea cruntă
Sau poate-n ţinutul pe care îl udă
Domol Titaressus ce intră în mare
În Bessa, în Scarphe, în Pylos bătrînă
În Pharin sau Pisa lui Joe, în Elis
Vestită-n coroane.
Oriunde ne-aruncă furtuna cea tristă
Şi-n orice ţinut ne-o da în robie,
Departe să fie doar Sparta ce-aduse
Şi Troiei şi-aheilor necazuri destule.
Şi Argos departe, Mycene de-asemeni,
Nerita mai mică decît e Zacyntul,
Ithaca ce-nşală cu stînca vicleană...
Ce soartă-ţi rămîne ? Şi cine-i stăpînul ?
În care ţinuturi te-o duce captivă
Şi-n care regat muri-vei, Hecuba ?

HELENA

(aparte)

Oricare himen jalnic şi-aducător de moarte
Ce naşte geamăt, plînset, măcel şi vaier, sînge
E demn de auspiciul Helenei. Iată, după
Ce Troia-i ruinată, silită sînt s-o vatăm ;
Poruncă am de nunta lui Pyrrhus să dau zvonuri,
S-o-mbrac pe Polyxena ca pe-o mireasă greacă.
Prin vicleşugu-mi sora lui Paris va să piară.
Să fie amăgită. Socot c-aşa-i mai bine.
O moarte fără teamă e o dorită moarte.
Ce stai în cumpeni ? Vina unei silite crime
La urzitor se-ntoarce.

(către Polyxena)

Fecioară generoasă
A casei frigiene, un zeu mai bun de-acuma
Priveşte pe cei falnici şi el mi te meneşte
Unei nuntiri ferice : nici Troia şi nici Priam
Nu ţi-ar fi dat o astfel de mare cununie
Pelasgica podoabă te cheamă azi pe tine
La rînduiala sacră a nunţii legitime,
Cel care este rege peste ţinut thesalic.
Pe tine sacra Tethys şi-a mărilor zeiţe
Şi nimfa Thetis, blînda stăpînă peste valuri,
Te vor numi ca rudă ; iar Péleus, ca socru,
Te-o socoti de noră şi Nereus de-asemeni.
Aruncă doliu astăzi, ia strai de sărbătoare,
Uitînd că eşti captivă ; adună-ţi iar cosiţa
Şi lasă ca o mînă măiastră s-o-mpletească.
Poate năpasta asta te va repune iarăşi
În jilţ înalt. Adesea captivii au foloase.

ANDROMACHA

Doar acest rău lipseşte troienilor în spulber
Să chiuie la nuntă. Pergamul arde-n juru-mi.
O, timp de cununie ? Dar cine azi cutează
Să-l nege sau zăbavnic să meargă la un hymen
Spre care te îndeamnă Helena ?

(către Helena)

Tu, năpastă
A celor două neamuri, vezi tumulii aceştia
Şi oseminte goale ce zac pe cîmp aiurea
Neînhumate încă ?... Nuntirea ta le-aduse,
A curs pîrîu de sînge din două continente,
Cînd tu priveai placidă bărbaţii ce se luptă,
Tot şovăind în rugă. Hai, pregăteşte nunta.
De ce să ardă torţe, de ce făclii solemne,
De ce văpăi ? Pergamul să lumineze nunta !
Slăviţi, o, voi, troiene, acum nunta lui Pyrrhus,
Slăviţi-o demn... şi ropot de jale să răsune.

Deşi durerea mare alungă-nduplecarea,
Iar uneori urăşte pe-ai săi părtaşi la jale,
Eu aş putea să-mi apăr pricina mea acuma
În faţa unui jude, căci îndurat-am multe.
O, iată Adromacha îşi plînge pe-al său Hector
Hecuba pe-al său Priam, pe Paris însă-n taină
Îl jeluie Helena. Ce groaznic şi lugubru
E să suporţi sclavia ! Dar eu îi îndur jugul
Captivă de-un deceniu. Fu spulberat Pergamul
Şi răsturnaţi penaţii. A-ţi pierde ţara grav e,
Dar să te temi mai grav e. Părtaşii-alină jalea.
Pe mine mă acuză şi-nvingători şi-nvinşii.
De mult timp fiecare a tras la sorţi o sclavă,
Pe mine m-a tras însă stăpînul meu îndată,
Dar fără sorţ. Eu fost-am pricina bătăliei
Şi a ruinei Troiei ? Pe drept ai crede asta,
Dac-o spartană barcă tăia talazul vostru ;
Dar dacă fost-am pradă pentru vîslaşii Troiei
Şi dacă o zeiţă m-a dat în dar lui Paris,
Tu iartă prada. Jude necruţător avea-voi :
Pe Menelaus însuşi ce va rosti verdictul.

(către Andromacha)

Acum, cînd contenit-ai din bocet, Andromacha,
Înduplec-o. Vai mie, abia stăpînesc plînsul.

ANDROMACHA

Ce mare rău e-acela ce-l jeluie Helena ?
De ce boceşti ? O, spune-mi ce Ithacus urzeşte ?
O crimă sau trădare ? Sortită-i o fecioară
Din vîrfurile Idei sau de pe stînci înalte
Să fie prăvălită ? Cădea-va-n valuri printre
Aceste stînci pe care le nalţă-n coasta abruptă
Sigeon ce priveşte talazul care fierbe ?
O, spune-mi, ce s-ascunde sub genele-ţi viclene ?
Năpasta mai grozavă nu e decît ca Pyrrhus

Lui Priam și Hecubei să-i fie mire. Spune-mi,
Ce unelteşti ? Alungă din jalea noastră cruntă
Această amăgire ; noi înfrunta-vom moartea.

HELENA

O, dacă interpretul zeiesc mi-ar da poruncă
Să-mi curm lumina vieții nesuferite-n spadă,
Să cad peste mormîntul înalt al lui Achile
De a lui Pyrrhus mînă, la sorții tăi părtașă,
Sărmană Polyxena ! Așa a vrut Achile,
Ca tu să fii străpunsă lîngă a sa cenușă
Și el bărbat să-ți fie în Cîmpul Eliseic !

ANDROMACHA

Cu inima viteză, senin și-ascultă moartea,
Ea cere strălucirea vestmintelor de rege
Și-ngăduie ca mînă să-i lunece prin plete.
Crede că moartea-i nuntă și nunta că e moarte.
Dar, vai, sărmana-i mamă, cînd auzi năpasta,
Cu mintea tulburată s-a prăbușit. Înalță
Și întărește-ți pieptul ce zace în ruină !
Suflarea sa firavă abia de-un fir se ține.
Puțin poate s-o facă ferice pe Hecuba.
Respiră iarăși. Moartea pe cei sărmani îi cruță.

HECUBA

Dar mai trăiește Achile, osîndă pentru Troia ?
Mai luptă încă ? Mîna lui Paris fu ușoară ?
Cenușa-i e-nsetată de sînge și mormîntul.
Vai, ceată fericită roia în jur deunăzi
Și osteneam săruturi atîtea să le dărui !
Din toată ceata mare azi numai ea trăiește
Și dorul meu și-alinul durerii și odihna-mi.
Aceasta mi-i vlăstarul și doar de glasu-i dulce
Mai sînt numită mamă. O, viață neferice,
Sloboade-mi azi suflarea și cruță-mă de doliul
Acesta ultim. Plînsul inundă iarăși fața-mi
Și-o ploaie grea de lacrimi din ochi îmi izvorăște.

ANDROMACHA

Vai, noi, Hecuba, toate sîntem de plîns acuma,
Căci pînzele pornite ne vor purta departe...
Pămîntul drag al țării pe ea va coperi-o.

HELENA

Mai mult vei pizmui-o dacă-ți vei ști ursita.

ANDROMACHA

Osînda mea în parte îmi e necunoscută ?

HELENA

Întoarsă, urna dat-a pentru stăpîni captive.

ANDROMACHA

Cui sînt eu sclavă ? Spune ! Cine îmi e stăpînul ?

HELENA

La primul sorț te trase chiar tînărul din Scyros.

ANDROMACHA

Ferice ești Cassandra ; delirul tău și Phoebus
Te-au depărtat de urnă !

HELENA

A luat-o Agamemnon.

HECUBA

(către Polyxena)

Fii veselă, copilă. O, cîte-ar vrea acuma
Să aibă patu-ți nobil : l-ar vrea și Andromacha.

(către Helena)

Dar cine consimţit-a, să fie-a lui, Hecuba ?

HELENA

Eşti prada lui Ulysse, dar nu vrea să te-accepte.

HECUBA

Ce-alegător năpraznic al urnei fără cuget
Ne-a dat pe noi, regine, acestor regi aiurea ?
Ce zeu sinistru astfel ne-a hărăzit pe toate ?
Ce jude crud şi barbar nu ştie să aleagă
Stăpîni pentru captive şi dă cu mîna oruntă
Ursite fără noimă ? M-alătură pe mine
Armurii lui Achile ? Sînt dată lui Ulysse !
Învinsă şi captivă acum sînt cotropită
De lanţul urgisirii. Vai, de stăpîn mi-e silă,
Nu de sclavie. Prada lui Hector va fi dusă
De cel care a luat-o pe-a lui Achil. Sterilă
Ithaca strînsă-n valuri nu-mi va vedea mormîntul !
O, du-mă tu, Ulysse, eu voi urma stăpînul,
Mă va urma ursita. Nu va sosi pe mare
Odihna cea senină, ci vînt şi val în luptă,
Război şi foc, urgia ce-am dus-o eu şi Priam.
Dar pîn-să vină toate, aceasta ţi-i pedeapsa :
Ţi-am cucerit eu sorţii şi ţi-am răpit răsplata.
Dar iată, Pyrrhus vine cu pasul său cel zornic
Şi cu privirea cruntă.

(către Pyrrhus)

Hai, Pyrrhus, de ce şovăi ?
Înfige spada-n pieptu-mi, uneşte astfel socrii
Troieni ai lui Achile. Hai, ucigaş de vîrstnici,
Şi sîngele acesta ţi-i potrivit : ia-ţi prada.

(arată pe Polyxena)

Voi pîngăriți prin crimă funestă pe toți zeii
Și întinați și manii. Cum să vă blestem ? Marea
Să fie pe măsura acestor jertfe. Trîmbe
Să cadă peste flota cu sute de corăbii
Și-asemeni peste nava ce m-o purta pe mine.

CORUL

Plăcut e-n durere să vezi cum poporul
Sau neamuri în doliu părtașe-s la bocet.
Mai blînd îl rănește și jalea și plînsul
Pe cel ce mulțimea-l urmează în lacrimi.
Durerea, din veacuri, mereu e pizmașe.
Se bucură omul cînd soarta pe semeni
La fel îi lovește, căci el nu e singur
Nu-i nimeni s-alunge ursita pe care
Tot omul o-ndură.
Goniți fericiții și nimeni n-o crede
Că-i mizer, deși e ; goniți și bogații
Cu stive de aur ; goniți pe cei care
Brăzdează ogoare cu sute de vite.
Atunci și săracii ce zac se înalță,
Căci mizer e omul doar prin comparații.
Plăcut e să vezi, copleșit de necazuri,
Că nimeni nu are priviri fericite.
Acel care plînge și-și tînguie soarta
Și taie talazuri cu pluta-i stingheră
A fost aruncat fără haine pe țărmuri ;
Îndură mai lesne furtuni și năpaste
Cel care văzut-a că mii de carene
Au fost scufundate deodată în mare
Și el se întoarce pe-o scîndură numai
Cînd Corus alungă talazul din țărmuri.
Și Phrixus se plînse că Helle căzut-a
Cînd ducele turmei cu lîna-i de aur
Purtat-a pe spate și frate și soră,
Iar ea lunecat-a în mijlocul mării.
Și Pyrrha și soțu-i popritu-și-au plînsul
Cînd marea văzură, în jur numai marea,

Pe țărmuri ei singuri rămași dintre oameni
Sfîrși-se-va plînsul și flota în freamăt
Curînd risipi-va șuvoiul de lacrimi,
Cînd toți corăbierii la semnul de tubă
Cu pînze în vînturi și vîsle grăbite
Căta-vor spre larguri și țărmul fugi-va.
Ce inimi sărmane vor bate în piepturi,
Cînd țărmul descrește și marea tot crește
Și muntele Ida pieri-va departe !
Atuncea copilul și mama-și vor spune,
Privind cum lucește în zări Ilionul
C-un deget ghicind departe cetatea
„Acolo e Troia ! Vai, fumul se nalță
În trîmbe la ceruri și nourii negri"
Sub semnul acesta vedea-vor ei țara.

VESTITORUL

O, soartă sîngeroasă și groaznică, lugubră !
Ce crimă-atît de cruntă și-atît de tristă Marte
Văzu-n acest deceniu ? Dar ce să spun acuma
Năpasta Andromachei sau pe a ta, Hecuba ?

HECUBA

Orice necaz vei plînge, necazul meu vei plînge
Pe toți i-apasă jalea, ruina lor pe mine.
Căci toate pier în mine : tot ce-i al meu sărman e.

VESTITORUL

Fecioara fu jertfită, zvîrlit din turn copilul,
Ei înfruntară moartea cu sufletul destoinic.

HECUBA

O, povestește moartea și crima îndoită !
Durerea uriașă se bucură să-și scurme
A sale răni, vorbește și amintește-ți totul.

Un singur turn rămase din preamăreața Troie,
Din vîrful lui pe vremuri, regele Priam însuși
Suit între crenele, arbitru bătăliei,
Își conducea armata. În acest turn deunăzi
Strîngînd la piept nepotul, cînd Hector fugărise
Cu spadă și cu torțe pe grecii prinși de spaimă,
Bătrînu-i arătase în luptă pe-al său tată.
Vestit pe vremuri turnul, a zidului podoabă,
E azi o stană cruntă și-n jurul său mulțime.
De comandanți și plebe. Toți grecii se adună
Lăsînd pe țărm corăbii. Vin unii pe-o colină
Ce lăsa loc privirii peste deschise locuri.
Pe-o stîncă naltă alții și-n culmea ei o ceată
Se leagănă pe vîrful picioarelor întruna.
Pe altu-l ține pinul sau laurul ori fagul
Și tremură pădurea sub gloata cocoțată.
Găsește unul colțul abrupt și ars de munte,
Iar altul se așează pe-un coperiș sau piatră
De zid ce stă să cadă ; iar altul (sacrilegiu)
Sălbatic ins s-aburcă pe al lui Hector tumul.
Prin spațiile large dar pline de mulțime,
Ulysse calcă mîndru ținînd de mînă fiul
Lui Hector, iar copilul cu pas viteaz se-ndreaptă
Spre ziduriie nalte. Cînd s-a oprit la turnul
Cetății el rotit-a peste cîmpie ochii
Cutezători și ageri. Cum puiul mic și fraged
Al unei fiare care nu poate să sfîșie
Amenință și-ncearcă zădarnic ca să muște
Și pieptul său își umflă netemător, tot astfel
Copilul, prins de mîna vrăjmașului puternic,
Semeț se înfierbîntă. Înduioșase vulgul
Și pe Ulysse însuși. El singur doar nu plînge
Din gloata-nlăcrimată. Și cînd rostea Ulysse
Oracolul și ruga, și invoca pe zeii . . . . .
Cei cruzi la jertfă, singur s-a aruncat copilul
În mijlocul ruinei regatului lui Priam.

Ce barbar din Colhida, ce scit comise crima ?
Sau care neam ce-ajunge pe caspicele ţărmuri
Cu traiul fără lege ? Nu sînge de nevîrstnic
A înroşit pe vremuri altarul lui Busiris ?
Nici Diomede n-a dat la caii săi ca hrană
Făpturi plăpînde. Cine va strînge-a tale oase
Ca să le-nmormînteze ?

VESTITORUI

Dar ce-a rămas în locul
Prăpăstios ? Doar oase zdrobite în cădere
Şi-n jur împrăştiate, trupul frumos şi faţa
Şi semnele distinse ce aminteau de Hector
Au fost strivite-n bufnet de stînca cea adîncă
Un colţ îi curmă gîtul şi fruntea sa e spartă
Cu creieri scoşi şi trupul cel fără formă zace.

ANDROMACHA

Şi-aşa aduce totuşi cu tatăl său cel nobil.

VESTITORUL

Cînd a sărit copilul din turnul nalt şi gloata
Aheilor bocit-a nelegea-i fără seamăn,
Poporul tot se-ntoarse spre altă fărdelege,
Acolo unde-Ahile stă în mormîntul care-i
Bătut de vadul rhoetic cu valurile blînde.
Un cîmp l-încinge-n faţă şi-o vale ce se nalţă
Cu dulce clin închide în mijloc acest spaţiu
Ce creşte-n amfiteatru. Mulţime fără număr
Umplut-a ţărmul. Unii sînt veseli că prin jertfă
Va fi urnită flota, iar alţii cum că stirpea
Duşmană e curmată. Dar cei mai mulţi din gloată
Urăsc crima cea cruntă pe care-o văd. Troienii
Nu-s mai puţini de faţă şi cotropiţi de teamă
Contemplă cum se surpă ultima parte-a Troiei,
Cînd deodată torţe de nuntă vin în faţă

Şi lîngă Polyxena cu ochi plecaţi Helena.
„Să aibă Hermiona o nuntă tot ca asta“
Se tot rugau troienii. „Lui Menelau Helena
Să-i fie dată“. Groaza încremenise-atuncea
Mulţimea fără număr. Şi Polyxena-şi poartă
Privirea sa sfioasă, dar ochii săi scînteie,
Suprema-i frumuseţe străluce fără seamăn
Cum luminează Phoebus cu mult mai dulce seara
Cînd stelele în zare se-ntorc pe boltă iară
Şi ziua zăbovindă de neguri e împinsă.
Mulţimea e uimită şi laudă fecioara
Ce va să piară. Unii sînt fermecaţi de chipu-i
De vîrsta crudă alţii sau de rotirea sorţii,
Pe toţi îi mişcă însă curaju-n faţa morţii.
În frunte merge Pyrrhus, alături gloata-n tremur
Se miră şi-o boceşte. Îndată ce ajunse
Pe vîrful stîncii-abrupte şi se opri acolo
Pe creştetul de tumul al marelui Ahile,
Fecioara curajoasă nu dă-napoi, ci dîrză
Priveşte crunt la spada ce stă să o despice.
Curaju-i fără seamăn izbi pe toţi în creştet
Şi Pyrrhus zăboveşte — miracol — s-o străpungă.
Cînd dreapta lui împlîntă în pieptul tînăr spada
Străpunsă fu de moarte şi sîngele-i zbucneşte
Prin rana uriaşă. Şi nici zăcînd pe moarte
Nu şi-a schimbat curajul. Se prăvăli îndată
Împovărînd mormîntul cu faţa-n jos şi-n zvîcnet
Troieni şi greci gemură. Timid oftară frigii,
Biruitorii însă s-au slobozit în bocet.
Aceasta fost-a jertfa. Dar sîngele-i nu curse
Şi nici n-a stat în ţărnă, ci a intrat îndată
Şi tumulul sălbatic s-a adăpat cu sînge.

HECUBA

Porniţi, danai, spre case, porniţi fără de teamă,
Cu pînze înălţate să taie flota marea.
Copilul şi fecioara s-au coborît în neguri
Şi s-a sfîrşit războiul. Unde-mi voi duce plînsul?
Unde voi stinge oare zăbava bătrîneţii?

Voi plînge soțul, fiul, nepoțul meu sau țara ?
Pe mine sau pe toate ? O, moarte preadorită,
Tu vii necruțătoare la prunci și la fecioare
Și te grăbești oriunde : te temi de mine numai ?
Tu printre lănci și torțe m-ai căutat o noapte
Și-acum mă cruți și fugi de cea care te dorește ?
Nici grecii, nici ruina, nici focul nu-mi răpiră
Făptura-mi gîrbovită. Ce-aproape-am stat de Priam !

VESTITORUL

Porniți cu pasul grabnic pe mare o, captive !
Deja se umflă pînza și flota se urnește.

Hercule pe muntele Oeta

PERSONAJE:

HERCULES
DEJANIRA
HYLLUS
DOICA
ALCMENA
PHILOCTETES
IOLE
LICHAS
CORUL fecioarelor echaliene
CORUL femeilor etoliene
SCLAVI

Acțiunea se desfășoară la Trahin.

HERCULES

O, tată al zeimii ce faci să-ți simtă mîna,
Cînd fulgerul sloboade, palatele lui Phoebus,
Domnește fără grijă; am împăcat pămîntul,
Pînă în locu-n care Nereu popreşte țărmul.
N-o să mai tuni de-acuma, culcat-am regi fățarnici
Şi-am frînt tirani sălbatici, pe cei ce trebuit-au
A fi trăzniți de tine. O, tată, mie totuși
Mi se refuză cerul? Desigur, demn de Joe
M-am arătat oriunde și maștera probează
Că tu mi-ești tată. Totuși, de ce lungești zăbava?
De ce ne temem? Oare nu poate Atlas însuși
Să poarte împreună cu cerul pe Heracle?
De ce-mi refuzi, părinte, palatele-nstelate?
Am revenit din moarte, am nimicit tot răul
Născut din lut sau mare, din aer sau din Hades.
Nu mai străbate leul prin urbele arcade,
Stimphalicele pasări și a lui Maenal fiară
Le-am fost ucis. Dragonul a împroșcat cu sînge
Dumbrava cea de aur: și-a stins veninul hydra.
Ucis-am herghelia ce se-ngrășa cu oameni
Şi-am despuiat de pradă regina thermodonă.
Învins-am eu și zeul ce domn e peste moarte
Şi ziua îngrozită-l văzu pe negrul Cerber,
Iar el văzu lumina. Nici un Anteu nu-și crește
Puterea sa; căzut-a lîngă altar Busiris.
Tot brațul meu ucise, deunăzi, pe Geryon
Şi taurul cel groaznic a mii de oameni spaimă.
Orice-a născut pămîntul cel dușmănos pierit-a,
Le-am spulberat cu dreapta-mi. N-am mai lăsat ca zeii

Să cadă în mînie. De nu-mi dă lumea fiare,
Nici mastera poruncă, dă-i tu odraslei tatăl,
Eroului dă-i boltă. Nu cer să-mi arăți drumul,
Dar dă-mi îngăduința, căci voi găsi eu calea.
Dacă te temi că iară pămîntu-ar naște fiare,
Grăbește-orice năpastă, cît timp îi sînt eu strajă.
Au cine spulbera-va năpastele rămase?
Sau cine va să meargă prin urbele argee,
Demn de-a Junonei ură? E-n siguranță faima
De-acuma pentru mine. Nu-i țară să n-o știe.
Mă știe neamul care stă-n ger sub Ursa scită
Și inzii arși de Phoebus sau libieni de Cancer.
Pe tine, strălucite Titan, te iau ca martor,
Te-am întîlnit oriunde tu fulgeri și lumina-ți
Nu mi-a urmat triumful; ți-am întrecut hotarul
Și raza ta rămase pe țărmul lumii noastre.
Natura se supuse, învinsă prima oară,
Pămîntul nu mi-ajunse... Îneguratul haos
Mi-a fost ieșit în cale: eu m-am întors de unde
Nu se întoarce nimeni. Am îndurat Oceanul
Și n-a putut furtuna ca să-mi răstoarne luntrea
Ce am împovărat-o. Nevolnic îmi e unchiul!
De-acum însă nici aether nu poate să-i ajungă
Junonei mîniate; s-a-nfricoșat pămîntul
Să nască iarăși fiare pe care le-oi învinge.
Lipsesc din lume monștrii. A început Heracle
De-acum să fie monstru; căci multe rele frînt-am
Cu brațul gol. Toți monștrii ce mi-au ieșit în cale
I-am fost strivit; nici tînăr și nici copil deunăzi
Nu m-am temut. Oricare poruncă-a fost ușoară
Și nici o zi în lume nu mi-a lucit molîie.
Cîți monștri risipit-am, pe care nici un rege
N-a poruncit să-i spulber. Puterea mea mă-mpinse
Mai mult decît Junona. Dar ce îmi folosește
Că omul n-are teamă? Acum n-au pace zeii,
Purificat pămîntul privește-n cer toți monștrii
Spăimîntători. Junona suí pe cer dihănii.
Acum ucisul Cancer din ceruri varsă flăcări,
Schimbat în astru libic el coace-n cîmp recolte,
Iar Leul trece anul cel fugător Astreei

Şi scuturîndu-şi coama fierbinte pe grumazu-i
Usucă-Austrul umed şi risipeşte norii :
Jivinile din lume au invadat tot cerul.
M-au întrecut. Acuma, victorios, contemplu
Isprăvile-mi pe boltă. Juno-mpărţi toţi aştrii
Dihăniilor crude, să-mi facă mie cerul
Spăimîntător. Chiar dacă ea împînzit-a bolta
Şi cerul tot ajunse mai rău decît pămîntul
Şi Styx-ul împreună. Alcid primi-va locu-i.
Căci dacă după monştri, războaie, după Cerber
Nu merit încă cerul, Pelórus-ul siculic
Să bată-n ţărm hesperic ; va fi pămînt totuna,
Căci alunga-voi marea, de-mi poruncești, uni-voi
Chiar isthmicele unde şi-n mările unite
Corăbii din Athena vor despica noi drumuri,
Pămîntul să se schimbe şi Hister să se-nalţe
Pe valuri noi şi valul din Tanais, asemeni.
O, dă-mi măcar, părinte, ca să veghez eu zeii,
Şi-ţi vei putea retrage chiar fulgerul din partea
În care eu veghea-voi. În pază dă-mi, părinte,
Sau polul cel de gheaţă sau zona cea fierbinte
Şi zeii toţi acolo trăi-vor fără grijă.
Paean primi pe vremuri un templu sacru-n Cirrha
Şi-un loc în cer cînd Python a fost răpus. Cîţi Pythoni
Se află-n Hydra ? Bacchus şi Pérseus ajuns-au
Deja-ntre zei. Dar cît e din lume Orientul
Supus de el sau ce e Gorgona cea răpusă ?
Ce fiu al tău şi-al Herei a meritat prin fapte
Să urce-n astre ? Cerul ce l-am purtat îl voi eu.

(către Lychas)

O, Lychas, tu, tovarăş la Muncile lui Hercle,
Vesteşte tu triumful : au fost învinşi şi larii
Lui Euryt ; regatul e în ruină.

(către sclavi)

Duceţi
Mai iute jertfa-n templul lui Jupiter Cenaeus
Care contemplă-n zare talazuri eubee.

Egal cu zeii este cel care-avut-a zile
Şi soartă fericită, dar moarte lentă are,
Cînd viaţa şi-o tîrăşte în gemete, nevolnic.
Oricine-a pus sub talpă ursitele avide
Şi pupa ce plutește pe rîul cel din urmă,
Nu va întinde braţe captive în cătuşe
Şi nici trofeu nu fi-va în pompa triumfală.
Nu-i mizer cel ce poate prea lesne să se stingă ;
De i-ar fi prinsă luntrea în mijlocul de mare
Cînd Africul alungă pe Bóreas în trîmbe
Şi Eúrus pe Zéphir, învălmăşind talazuri,
El nu culege stinghii din pupa despicată,
Nici speră, printre valuri, că va atinge ţărmul.
Cel care poate viaţa atunce să-şi păstreze
Nu va putea să-ndure el singur naufragiul.
Pe noi doar slăbiciunea şi lacrima ne ţine
Şi chica năclăită de-a patriei ţărînă.
Nici vipii şi nici ziduri nu ne înăbuşiră.
Pe cei ferice, moarte, tu-i vrei, şi fugi de mizeri,
Noi vieţuim departe de patrie ; hei, mîine
Va creşte-aici pădure şi temple vor ajunge
Doar piatră pentru case. Curînd gerosul Dolops
Mîna-va turma-i multă pe unde dogoreşte
Oehalica cenuşă care-a rămas mocnindă.
Păstorul cel thesalic, în mijlocul cetăţii,
Din fluierul nevolnic va modula un cîntec,
Înăbuşit de jalea din timpurile noastre.
Şi pînă ce urni-va puţine veacuri zeul,
Se va căta chiar locul unde fusese ţara.
Am locuit ferice pe rodnice meleaguri,
Pe iugăre bogate dintr-un ţinut thesalic.
Chemat-am fost la Trahin cu stîncile sterile
Şi cu tufişuri hîde pe creste-e toride,
Păduri-abia plăcute rătăcitoarei turme.
Dacă o soartă bună va ocroti şi sclave
Inachus cel năvalnic le va lua pe-acestea,
Sau în cetatea Dircei vor locui, pe unde
Domol curge Ismenus cu valul său subţire.
Aici nunti şi mama măreţului Heracle.

Ce stîncă scită oare l-a fost născut, ce stană ?
Titan cel groaznic, poate, te-a fost purtat Rhodope,
Prăpăstiosul Athos sau fiarele caspine ?
Tigresa cea vărgată te-a alăptat pe vremuri ?
Este-o poveste falsă despre-ndoita noapte
Cînd cerul ţinu stele mai mult ca niciodată
Şi Lucifer îi dete orînda sa lui Hesper,
Iar Delia-n zăbavă opri în crug pe-Apollo.
O, trupul lui Heracle nu ştie ce e rana,
Tocit se simte fierul, oţelul e mai moale,
Pe trupu-i gol îndată şi sabia se frînge
Şi piatra sare-n lături ; el neglijează sorţii
Şi tot provoacă moartea cu trupu-i invincibil.
Nu poate să-l străpungă nici vîrful cel de lance
Şi nici săgeata scită din arcuri slobozită,
Nici sulița pe care o poartă scitu-n vifor,
Nici partul ce s-avîntă în zona însorită
Cînd vrea să curme viaţa Nabaţilor în lupta.
Mai sigur la ţintire decît arcaşi din Creta,
Alcide-a spart c-un umăr oehalicele ziduri.
Nimic nu-i stă-mpotrivă ; cel ce se pregăteşte
Să-nvingă biruit e ; cîţi au pierit de rană ?
S-a fost deschis o cale mai cruntă pentru moarte :
Destul să vezi în faţă pe Hercule în furii.
Ce Briareu teribil sau care groaznic Gyas,
Cînd s-a-nălţat odată pe munţii cei tesalici
Ca să arunce braţe de vipere spre ceruri,
Nu-ncremeni văzîndu-l ? Măreţe privilegii
Vin după mari ruine : nu dăinuieşte răul.
Noi l-am văzut, vai nouă, pe Hercule în furii.

IOLE

Nu plîng, neferice, nici temple surpate,
Nici zei risipiţi sau vetre în spulber,
Părinţii ce-au ars cu-odrasle-mpreună,
Şi zeii cu oameni, morminte cu temple,
Nu paicostea obştei o jelui eu astăzi,
Altunde ne cheamă acuma fortuna,
Să plîngem în lacrimi ruine, altunde

Poruncă dau sorții. Pe cine boci-vom
Întîi ? Pe cine pe urmă ? E bine
Pe toate egal să le jelui. Pămîntul
Nu-mi dete nici piepturi acum să răsune
Cum cere ursita. Schimbați-mă, ceruri,
În stînca Sipylum ce plînge întruna,
Pe mal eridanic, săditi-mă, unde
Pe Phaëton îl bocește zăvoiul
Surorilor sale în plopi preschimbate.
Făceți-mă-ndată o piatră siculă,
Să plîng ca sirena tesalică soarta.
Duceți-mă-n codru edonic asemeni
Daulicei păsări ce plînge întruna
Sub umbra ismară. O, dați-mi
Un chip pentru lacrimi și faceți să sune
De jalea mea Trachin. Și Myrrha din Cypru
Tot plînge întruna ; bocește — Alcyone
Pe soțul ei Ceyx ; copila lui Tantal
E încă în viață ; lăsatu-și-a chipu-i
De om Philomela, iar jalnica Procne-și
Bocește copilul.
De ce nu-mi cresc áripi de paseri acuma
Pe brațele mele ?... Ferice, ferice
Voi fi cînd palatul meu fi-va pădure.
Și pasăre însămi pe glia străbună
Cînta-voi năpasta în jalnice tonuri
Și zvonul va spune că pasăre-i Iole.
Văzut-am, văzut-am, sărmana de mine,
A tatălui soartă ; cînd el fu trăznit cu
Măciuca cea cruntă căzu în fărîme
Prin curtea regească. O, dacă ursita-ți
Dădea un mormînt, de cîte ori, tată,
Ți-aș fi cules trupul ? Putut-am eu oare
Să văd a ta moarte și fața-ți imberbă
În care lucise un sînge prea tînăr,
Sărmanule Toxeus ? De ce plîng acuma
A voastră pierire, căci moartea cea dreaptă
V-a dus în loc sigur. Vai, lacrimi îmi cere
Întruna Fortuna. De-acuma, de-acuma
Captivă voi toarce la furca stăpînei.

Făptura-mi frumoasă, o, crudă podoabă,
M-a dus la pierire. Căzut-a palatul
Doar dintr-o pricină, căci tata nu vrut-a
Ca eu să fiu soaţă lui Hercle şi-acesta
Să-l aibă de socru. Dar iată e timpul
Să intru-n palatul stăpînei.

CORUL

Vai, ţie
De ce fără minte vorbeşti de domnia
Părintelui tău şi de-a ta ursitoare?
Să fugă fortuna trecută! Ferice-i
Acel care poate ca sclav sau ca rege
Să-ndure năpasta şi chipul să-şi schimbe.
Căci cine îşi poantă necazul în tihnă
Răpit-a năpastei şi forţa şi greul.

DOICA

O, ce sminteală cruntă stîrneşte-orice femeie
Cînd casa e deschisă amantei şi soţiei!
Nici Scylla, nici Charybda ce-ntorc marea siculă
Nu-s mai puţin temute, nici fiara nu-i mai bună.
Cînd chipeşa captivă, amantă, viu străluce
(Căci Iole-i precum ziua lucindă fără nouri
Sau cum e un luceafăr în nopţile senine),
Soţia lui Heracle se încleştează-n furii
Ca o tigroaică-armeană care-a născut sub stîncă
Şi a sărit deodată cînd a văzut duşmanul,
Sau cum e o menadă ce-şi poartă tyrs-ul bachic
Şi-l scutură într-una şi saltă în neştire,
Ea şovăie-n sminteală şi tot colindă casa
Şi-abia-i încape pasul palatul lui Heracle.
Aleargă, rătăceşte şi stă, iară durerea-i
Ţîşneşte în privire; nimic nu mai rămîne
În pieptul ei şi plînsul urmează-ameninţarea.
Dar chipul iar se schimbă şi furia îi cere
Mereu alt chip; acuma îi dogoresc obrajii,
Paloarea-alungă jarul, durerea-i rătăceşte

Prin orice formă : plînge, se roagă și oftează.
Sunat-a ușa : iată, cu pas grăbit ea vine
Și dă-n vileag secretul prin răvășita-i față.

DEJANIRA

În orice parte fi-vei domnind peste văzduhuri
Soție a lui Tonans, trimite-acum lui Hercle
Un monstru fără seamăn. Dacă-i vreo hydră care,
Mai mare decît lacul, își mișcă neînvinsă
Renăscătoarea-i frunte, dacă-i vreo fiară-n lume
Sălbatică, gigantă ce va-ngrozi pe Hercle,
Să iasă-acum afară din grota sa imensă,
Sau dacă nu-i vreo fiară, prefă-mă-atunci pe mine
În orice monstru ; iată, pot să devin jivină
În starea mea : dă-mi numai un chip egal durerii,
Căci pieptul meu nu-ncape văpaia-amenințării.
De ce zgudui pămîntul pînă-n străfund și lumea
Întreagă o cutremuri ? Ceri monștrii de la Pluton ?
În pieptul meu găsi-vei orice jivină cauți
De care să se teamă : ia arma pentru ura-ți.
În meșteră prefă-mă. Tu poți să-l pierzi pe-Alcide,
Du-mi mîinile oriunde. De ce șovăi, zeiță ?
Servește-te de ura-mi. Ce crimă pui la cale ?
Rostește-o. Șovăi încă ? Deși stai la-ndoială
Mînia mea-i destulă.

DOICA

Copila mea, poprește
Văpaia cea smintită și potolește-ți ura.
Frîncază-ți tu, durerea. Fii soața lui Heracle.

DEJANIRA

Copiii mei avea-vor frați vitregi de la Iole,
Ea deveni-va nora lui Jupiter din sclavă ?
Același drum uni-va și flacăra și valul,
Și Ursa secetoasă va bea din unda-albastră ?
Nu plec nerăzbunată : chiar de purtat-ai cerul
Și universul însuși îți datorează pacea.
Mai rău decît o hydră-i durerea de soție.

Ce foc atît de mare din Etna clocotindă
Țîșni spre ceruri ? Monștrii ce-au fost învinși de tine
Mînia mea-i răpune. Să-mi fure-o sclavă patul ?
M-am fost temut de monștri, nu-i nici un rău
de-acuma,
Năpastele căzut-au ; în locul fiarei, iată,
Rivala odioasă. O, tu, stăpîn al lumii,
Tu Soare clar, eu fost-am soția lui Heracle
Cît a-ndurat necazuri ; s-a împlinit acuma
Pentru captivă ruga-mi ; captiva-i fericită.
O, zei, voi ascultărăți rugile mele : soțu-mi
Să se întoarcă teafăr. O, tu, durere care
Nemulțumită cauți spăimîntătoare chinuri
Ce n-au fost nici gîndite, învață pe Junona
Ce poate ura : Hera nu știe ce-i mînia.
Deunăzi pentru mine tu te luptai, Achelous
A înroșit cu sînge rătăcitoare valuri.
Cînd se făcu balaur și-apoi schimbat în taur
Spăimîntător, el însuși s-a fost lăsat în luptă,
Ca tu să-nvingi într-însul tot felul de jivine.
Eu nu-ți mai plac acuma : captiva-i preferată.
O, nu va fi, căci ziua curîndă a unirii
În patul nunții noastre-i va fi și cea din urmă.
Ce-i asta ? Stai în cumpeni, o, suflet și mînia
Începe să se stingă ? De ce te-nmoi, durere ?
Îți pierzi tu vîlvătaia și îi redai credința
Unei soții fidele ? De ce ți-alungi văpaia ?
De ce stingi focul ? Haide, păstrează-ți tu pornirea
Și să luptăm egale. Eu rugă nu voi face.
Va fi alături Iuno ca să-mi conducă brațul
Fără s-o chem.

DOICA

Ce crimă urzești acum, smintito ?
Îți vei ucide soțul a cărui fapte multe
Vestite-s pînă unde lumina se revarsă,
Iar faima lui se naltă de la pămînt la ceruri ?
Se vor urni-mpotriva larilor tăi helenii,
Palatul lui Alcide și stirpea cea etolă

Vor fi lăsate-n spuliber, doar pietre și văpaie
S-or grămădi spre tine, căci tot Pămîntul fi-va
Răzbunător... Vai, cîte pedepse ispăși-vei ?
Chiar dacă tu scăpa-vei de speța omenească,
În ceruri, poartă fulger părintele lui Hercle.
Iată deja că flăcări despică groaznic cerul
Și ziua tună-acuma, de fulgere brăzdată.
Să te-ngrozești de moartea ce va să-ți vie ție,
Căci unchiul lui Alcide stăpîn e peste Hades.
Ori unde mergi, sărmano, tu vei vedea acolo
Divinele lui rude.

DEJANIRA

O crimă fără seamăn
Am pus la cale, dacă durerea mi-o ordonă.

DOICA

Muri-vei.

DEJANIRA

Da, muri-voi, dar soață-a lui Heracle,
Și nici o zi nu ști-va, după topirea nopții,
Că eu sînt o văduvă și nici captiva, patul,
Nu-mi va răpi. Lumina s-o naște la apusuri,
Gerosul pol veni-va să-nzăpezească inzii,
Și Phoebus încălzi-va cu roata sa toți sciții
Decît să vadă lumea că fost-am părăsită.
Cu sîngele-mi voi stinge făcliile de nuntă,
Pieri-va el sau însuși mă va ucide ; astfel
Și-adaugă soția la fiarele ucise ; m-o număra în șirul
Isprăvilor vestite ; vai, eu îmbrățișa-voi
Cu trupu-mi, muribundă, tot patul lui Alcide.
Voi merge, da, ca soață la umbrele lui Hercle,
Dar nu nerăzbunată ; dar dacă Iole însăși
A conceput cu Hercle, cu mîna-mi îl voi scoate,
Voi ataca rivala, întîi, chiar între torțe.
În ziua sa de nuntă, crunt, el să mă lovească
Pînă ce eu cădea-voi peste cadavrul Iolei.
Ferice-i cel ce frînge pe cei care-i urăște.

DOICA

De ce-ţi hrăneşti văpaia şi îţi sporeşti tu însăţi
Durerea uriaşă ? De ce te temi zadarnic ?
Pe Iole a-ndrăgit-o cînd tatăl era rege
Şi ea era prinţesă. Regina azi căzut-a
În stare de sclavie : iubirea lui se stinse
Şi-a ei nefericire l-a depărtat de-aceasta.
Ce-i nepermis iubit e şi ce-i permis decade.

DEJANIRA

Fortuna rea aprinde iubirea lui Alcide,
El a-ndrăgit pe Iole de larii ei lipsită
Pentru că n-are-n plete podoabele-i de aur.
Poate că-n mila-i mare iubeşte-a ei năpastă,
E-n firea lui Heracle ca să iubească sclave.

DOICA

El a iubit pe sora dardanicului Priam,
Dar o lăsă la altul. Cîte femei şi cîte
Fecioare el iubit-a : a rătăcit în treacăt.
Pe Auge, fecioara arcadică în vremea
Cît ea conducea corul pentru zeiţa Palas :
Uitat a fost violul şi ea nu ţine semne.
Să mai adaug încă ? Pe Thespiade oare
Nu le-a uitat cînd arse vremelnic pentru ele ?
La Tmol se-ndrăgostise de nora lidiană
Şi rob iubirii tors-a la furca cea uşoară
Un fir prelung şi umed cu mîna sa vitează.
Lăsînd din umeri blana de leu îngrozitoare,
Îi strînse chica mitra şi stat-a în sclavie
Şi pletele-i hirsute le-a pomădat cu smirnă.
Oriunde-a ars, el arse cu flăcări trecătoare.

DEJANIRA

Amanţii, după focuri hoinare, sînt statornici.

DOICA

Va prefera o sclavă şi fata unui dúşman ?

DEJANIRA

Precum e frumuseţea pădurii înverzinde
Cînd ramul gol se-mbracă în boarea primăverii,
Dar cînd Boreu alungă pe Notus cel molatic
Şi bruna nemiloasă atinge brusc coroana
Vezi iar mîhnitul codru cu frunze solitare,
Tot astfel frumuseţea umană se petrece,
Mereu se micşorează şi fulgeră mai palid
Şi nu se mai reface. Orice a fost în mine
Fermecător pe vremuri s-a veştejit şi cade.
Răpitu-mi-a din graţii copilul dus în pîntec
Şi anii cu pas grabnic m-au jefuit pe urmă.
Vezi cum această sclavă-şi păstrează frumuseţea ?
Podoabe nu mai are şi şade întristată,
Dar totuşi frumuseţea îi scapără-n restrişte.
Nu i-a răpit năpasta sau soarta nemiloasă
Decît domnia. Doică, aceasta-i teama care
Îmi sfîşie tot pieptul şi-mi pustieşte somnul.
Eram cîndva soţie slăvită-n toată lumea,
Rîvneau la patu-mi nobil femeile geloase.
Şi minţile aprinse ce se rugau la ceruri.
Nurorilor din Argos le-am fost măsura poftei.
Pe cine-avea-voi, doică, socru egal cu Joe ?
Ce soţ divin primi-voi eu în această lume ?
Chiar de Eurystheus, ce porunceşte astăzi
Lui Hercule, voi-va să ne unim cu torţe,
E prea puţin. Uşor e să pierzi un pat de rege.
Din slăvi cade soţia ce l-a pierdut pe Hercle.

DOICA

Prin naşteri se împacă de obicei bărbaţii.

DEJANIRA

Dar naşterile înseşi pot să despartă paturi.

DOICA

Această sclavă ție, ca dar, ți-a fost adusă.

DEJANIRA

Pe-acel ce-l vezi că merge prin urbe strălucite
Purtînd pe spate blana cea galbenă a fiarei
Și regi înscăunează sau tronuri le răpește
Ducînd pe brațu-i groaznic măciuca uriașă,
Iar faptele-i vestite le proslăvesc și serii
Și orice ins ce-și duce în univers suflarea,
Acela-i ușuratic ; nu gloria-l împinge
Să umble prin orașe, nici pentru-a fi ca Joe,
Și nici să-i zboare faima prin urbele argee,
Ci caută iubirea, rîvnește-n pat virgine ;
De-i refuzat, răpește : se-nfurie pe gloată,
Își caută soție între ruini, iar viciul
Este numit virtute. Căzut-a Oechalia vestită.
Același soare-atuncea a fost văzut cetatea
Și teafără și-n spulber : pricina fu iubirea.
Orice părinte da-va lui Hercule o soață
Mereu el se va teme ; dușman îi e de nu vrea
Să-i fie socru. Hercle, de-i refuzat, lovește.
De ce păstrez eu încă neîntinată mîna ?
Ca el să simuleze sminteala și să-ntindă
Săgeata să mă frîngă pe mine și copilu-mi ?
Așa alungă Hercle soții fără prihană,
Le izgonește singur și nu-și găsește vină,
Căci pentru orice crimă el face vinovată
Pe maștera-i divină. Ce zăbovești, tu, ură ?
Voi preveni nelegea. Hai, cît mai fierbe mîna.

DOICA

Îți vei ucide soțul ?

DEJANIRA

Pe al rivalei mele.

DOICA

Fiul lui Joe ?

DEJANIRA

Sigur, dar e născut de-Alcmena.

DOICA

Cu spada ?

DEJANIRA

Da.

DOICA

Putea-vei ?

DEJANIRA

Pieri-va prin trădare.

DOICA

Ce e sminteala asta ?

DEJANIRA

Chiar soţul mă învaţă.

DOICA

Ce n-a putut Junona vei săvîrşi tu oare ?

DEJANIRA

Mînia cea divină te-apasă, cea umană
Te spulberă.

DOICA

Ai milă, sărmano, şi te teme.

DEJANIRA

Nimic nu-l înspăimîntă pe cel ce-nfruntă moartea,
El se aruncă-n spadă.

DOICA

Durerea ta, copilă,
Mai mare-i decît fapta. Prihana cere ură
Egală. Ce te-nfurii ? Precum ţi-i rana, plînge.

DEJANIRA

Crezi că-i uşor soţiei să-ndure-o concubină ?
Tot ce-mi hrăneşte chinul, socoate-l o povară.

DOICA

Au ţi-a fugit iubirea pentru vestitu-Alcide ?

DEJANIRA

Nu mi-a fugit o, doică, rămase-adînc înfiptă
În pieptul meu ; dar, orede, iubirea mea smintită
E groaznic chin.

DOICA

Adesea, prin magice tertipuri
Cu rugăciuni unite, s-au reclădit familii.
Am poruncit ca pajişti să înflorească iarna
Şi fulgere oprit-am : am ridicat talazuri
Cînd vîntul sta, pe mare am potolit furtuna.
Şi lutul sec deschis-a izvoare ne-ncepute.
Am pus să meargă munţii şi descuiat-am uşa
La umbrele lui Pluton şi-am poruncit prin ruga-mî

Să glăsuiască manii și Cerberul să tacă.
Pământul, cerul, marea și Tartarul m-ascultă.
Văzut-a noaptea soare și ziua văzu beznă,
Nu-i lege să n-o-ntoarne descîntecele mele,
Îl voi schimba pe Hercle : găsi-va cale vraja.

DEJANIRA

Ce ierburi crește Pontul sau ce hrănește Pindul
Sub stînca cea thesală unde afla-voi leacul
Prin care să-l înduplec ? Printr-un descîntec numai
Voi coborî chiar luna din aștrii fără roade
Și bruma pe recolte și fulgerul cel iute
Va sta pe loc și firea schimbîndu-și rînduiala
Va face ca să ardă în miezul zilei stele ;
Dar astea nu-l întoarnă.

DOICA

Învins-a Amor zeii.

DEJANIRA

Poate-l va-nvinge Amor și prăzile-i primi-va,
Iar Amor va fi munca lui Hercle cea din urmă.
Dar eu te rog o, doică, pe zeii cei din ceruri,
Pe temerile mele, ca taina ce-ți dezvălui
Tu s-o ascunzi în suflet și s-o păstrezi statornic.

DOICA

Dar care este taina pe care-o vrei păstrată ?

DEJANIRA

Nu sînt săgeți, nici arme, nici flacără flămîndă.

DOICA

Mărturisesc că sigur îți voi păstra credința.
Cînd nu-i complice crimei, ades credința-i crimă.

DEJANIRA

(uitîndu-se în jur)

Hai, iscodește-n juru-ți, să n-afle nimeni taina,
Privirea ta atentă orice ungher să prindă.

DOICA

E locul sigur, iată, nu-s martori pe aproape.

DEJANIRA

Se află în palatul regal un colț în care-i
O peșteră ascunsă adăpostind secretu-mi.
Acel loc nu primește nici raza aurorii
Și nici lumina serii, cînd soarele coboară,
Și carul și-l scufundă în Oceanul roșu,
Acolo-n umbră-i gajul iubirii lui Heracle,
Mărturisesc, o, doică, un filtru de la Nessus
Pe care îl născuse Nephele cu un rege
Pe unde Pindul-nalță în stele a sa frunte
Și unde Othrys suie grumazu-i peste nouri.
Trăznit atunci de ghioaga nefastă a lui Hercle,
Agil se schimbă Achelous în fel și fel de specii,
Dar după ce se-ntrupă în sute de jigănii,
Își lasă fruntea-nvinsă c-un singur corn rămasă.
Atunci m-a luat Alcide pe mine de soție
Și s-a-ndreptat spre Argos. Întîmplător, Evenus
Se revărsa pe cîmpuri cu trîmbe uriașe
Și-n furii ajunsese la creștetul pădurii.
Obișnuit să treacă prin vaduri clocotinde,
Ceru răsplată Nessus. Purtîndu-mă pe spate,
Acolo unde șira cu greabănul se-mbină,
Trecuse tot vîrtejul de ape spumegate.
Deja ieșise Nessus din valuri cînd Alcide
Mai rătăcea, la mijloc, prin vadul care fierbe,
Tot despicînd bulboane cu pasul său gigantic.
Cînd Nessus vede-n valuri, departe, pe Alcide,
Îmi spune : „Prada mea ești și îmi vei fi soție,
Poprit de val e Hercle". Purtîndu-mă pe brațe,
Pășea grăbit. Dar valul nu-l zăbovi pe Alcide.
„O, cărăuș fățarnic, chiar dacă împreună

Și Gangele și Hister s-ar revărsa acuma,
Eu le-aș învinge. Fuga-ți o va curma săgeata".
Și arcu-ntrece vorba. Atuncea o săgeată
Purtînd departe moartea îl fulgeră din fugă.
Și rana îl doboară. Cătînd în jur lumina,
Cu dreapta strînge sînge din rana revărsată
Și mi-l încredințează ascuns într-o copită
Pe care el și-a smuls-o cu mîna sa cea crudă.
Murind, rostește : „Mie mi-a spus o vrăjitoare
Că dragostea se poate fixa cu leacu-acesta.
Că-l știu femei thesale de la Mycale însăși,
Cea care prin vrăji poate ca să coboare Luna.
Să-i dai vestmîntul ăsta muiat în sînge negru,
Dacă-ți răpește patul vreo concubină crudă,
Sau dacă soțu-ți iarăși va duce altă noră
Părintelui ce tună din cerul plin de nouri.
Să nu-l vadă lumina, doar neguri să-l ascundă
Cît mai retrase : astfel sîngele meu păstra-va
Puterea sa". Tăcerea i-a cotropit cuvîntul
Și-o toropeală-aduse în trupul său sfîrșitul.
Tu care știi acuma ce taină am ascunsă,
Fă, rogu-te, ca leacul să-mbibe lucii haine,
Prin trup s-ajungă-n suflet și apoi fără știre
Să intre-n mădulare.

DOICA

Voi împlini porunca-ți.
Tu cheamă însă zeul cel neînvins și care
Cu mîini subțiri sloboade fără de greș săgeata.

DEJANIRA

Pe tine, zeu puternic în ceruri și pe mare,
Tu ce lovești cu fulger și zgudui toată Aetna,
O, tu, copil cu aripi, temut de cruda-ți mamă,
Sloboade-acuma sigur o ageră săgeată,
Dar nu una ușoară. Te rog, alege-ți una
Cu vîrful greu pe care n-ai slobozit-o încă
Spre nimenea. Pe Hercle nu-l face să iubească

Săgeata cea ușoară. Întinde mîna tare
Și încordează-ți arcul cît vei putea mai bine.
Acum, acum sloboade săgeata grea cu care
Tu l-ai străpuns pe Joe ; uitînd de fulger, zeul
Simți pe frunte-i coarne și călătorul taur
A despicat talazul cu-asiriana față ;
Străpunge-l cu iubire, pe toți el să-i întreacă,
Soția să-și iubească. Dacă frumoasa Iole
A strecurat în pieptul lui Hercule văpaie,
S-o stingi, ca el întruna doar chipul meu să-l soarbă.
Ai potolit pe vremuri pe tunătorul Joe
Ca și pe cel ce poartă întunecatul sceptru.
Al lumii fără număr, stăpîn pe Styx-ul negru.
O, zeu ce ești mai aprig ca maștera-n mînie,
Ia tu triumful ăsta și-nvinge-l pe Heracle.

DOICA

(revenind cu filtrul)

Adus-am filtrul ăsta și tunica la care
Se istoviră sclave la furcile Minervei.
O să-l răstorn îndată și haina lui Alcide-l
Va bea pe loc. Spori-voi prin rugăciune vraja
Dar chiar acuma vine neostenitul Lichas :
Ascund degrabă filtrul, să nu priceapă taina.

(iese din scenă)

DEJANIRA

(către Lichas)

O, tu, făptură rară-n palatele trufașe,
Ce porți credință dreaptă stăpînilor cu sceptru,
Ia tunica aceasta pe care-am împletit-o
Cînd el, pierdut prin lume și biruit de Vineri,
Ținea în brațu-i vajnic regina lidiană.
Acum cere pe Iole : voi îmblînzi eu poate
C-un dar patima-i crudă, căci darul moaie inimi.
Tu roagă-l pe Heracle să-mbrace haina asta,

Nu însă înainte de-a arde-n foc tămîie
Şi de-a-mpăca zeimea punîndu-şi plop pe frunte.
Eu îmi voi duce paşii către penaţii casei,
Mă voi ruga la mama lui Amor cel năpraznic.

(către femeile din Calydon)

O, voi ce-mi însoţiraţi făclia strămoşească,
Bociţi acuma soarta-mi ce trebuie bocită.

CORUL

I

Plîngem, regină, năpastele tale
Ceata amică din anii cei fragezi.
Plîngem, slăvito, iubirea trădată
Noi ce ştiam să trecem prin unde
Rîul Achelous, în pragul de vară,
Cînd îşi coboară umflatele valuri,
Sprinten curgînd în goană egală.
Iară Lycormas, cel rupt de izvoare,
Nu mai răstoarnă năvalnice unde.
Noi ce mergeam la altarul Minervei
Şi-o celebram în dans de fecioare,
Noi ce purtam în cutii cadmeiene
Semnul de taină-al misterelor sacre,
Cînd, alungînd constelaţia iernii,
Vara a treia îşi cheamă iar sorii
Şi-Attica-n cinstea zeiţei rodirii
Preoţii sacri închide-n Eleusis.
Orice năpastă acum te-nspăimîntă,
Ia-ne, alături, părtaşe fidele.
Rară-i credinţa cînd soarta cea bună
Lunecă-n hăuri.
Tu care strîngi în mîna ta sceptrul,
Chiar dacă-ţi intră-n palate mulţime,
Sute de praguri lovindu-ţi deodată,
Chiar dacă mergi însoţită de cete,
Greu tu găsi-vei la una credinţă :
Şade în pragu-ţi de aur Erynis,

Cînd se deschid măreţe canaturi
Intră-n palat prudenţa vicleană,
Spadă ascunsă : şi dacă, gătită,
Mergi prin mulţime, soaţă ţi-i pizma.
Cînd Aurora din neguri răsare,
Credeţi că regele iară se naşte.
Sceptrul e-n slava mulţimii, nu regii,
Licărul curţii pe mulţi îi aţîţă :
Unul doreşte să meargă în preajma
Regelui său, la serbări, prin cetate,
Gloria-i chinuie pieptul său mizer,
Altul vrea foamea averii s-o stingă,
Nu-i ajung însă nici gemme din ţara
Istrului mare, nici Lydia toată
Setea nu-i biruie, nici ţarina care
Creşte sub Zefir şi vede uimită
Tagul cu valuri lucinde în aur.
Nici poate Hebrul cu unda domoală,
Latul Hydaspes cu rodnice cîmpuri,
Gangele însuşi cu valuri în spume
Dacă şi-ar duce prin ţarina-i matca.
Firea nu poate să-şi stîmpere-avarul:
Regi el cultivă şi larii lor sacri,
Nu ca plugari gîrboviţi să-i desfunde
Fără de preget brazda adîncă,
Nici ca să-i are coloni fără număr,
Ci ca s-adune averea în stive.
Sceptrul slujeşte să calce mulţimea,
Nimeni nu află la el ajutoare :
Forţă-şi doreşte să vatăme semeni.

II

Dar cine sfîrşeşte acum la soroace ?
Pe cei care Luna îi vede în floare,
Deja ajung mizeri cînd zorii se nalţă ;
Ce rar este omul bătrîn şi ferice !
Sînt pajişti mai dulci decît patul de purpur.
Şi somn fără spaimă aduc tuturora.
Pereţii de aur rup liniştea blîndă
Şi purpura-ndeamnă spre clipe de veghe.

O, de s-ar deschide bogatele piepturi !
Ce spaime agită ursita trufașă
În inimi umflate ! Mai blînd e talazul
Cînd Corus lovește la Bruttium marea.
Sărmanii au inimi mereu fără grijă,
Ei țin doar o cupă din fag modelată,
Dar mîna lor nu e clintită de spaime.
Culeg numai fructe de rînd din pădure,
Dar nu văd în preajmă tăișul de spadă.
În cupe de aur nu mestecă sînge.
Soția nuntită cu om din mulțime,
Nu poartă-n colane lucindele perle
Crescute-n talazul cel roșu al mării
Și nici nu-i apasă urechea smaralde
Culese cu trudă din valul eoic.
Nici lîna cea moale mujată adesea
În vase de-aramă nu se-mpurpurează.
Nici n-are brodate cu acul meonic
Mătasa culeasă din arbori eoici
De serii ce-nfruntă și sori și furtună.
Cu ierburi comune vopsește ea lîna
Cea toarsă din caier cu mîna stîngace,
Dar patu-i n-ascunde iubiri dubioase.
Erynis urmează cu torțe pe-acela
Pe care-l serbează, de ziua-i, popoare,
Săracul nu crede nicicînd că-i ferice,
De nu vede cum că se surpă bogații.
Oricine s-abate din drumul de mijloc
Nicicînd nu aleargă pe-o cale stabilă.
Demult, Phaëton cerut-a, să urce
El carul luminii pe bolta senină,
Dar nu îl conduse pe calea știută,
Ci brusc înălțat cu roți rătăcinde
Spre stele neaprinse de phoebica faclă,
El calea și-o pierde și-asemeni pe sine,
Cît timp s-aținuse pe calea de mijloc
Și Daedal cătase doar țărmuri dorite,
El nu dăruise cu numele-i marea.
Cînd însă Icarus cutează să-ntreacă
Chiar păsări alevea și zboară cu aripi

Făcute de Daedal aproape de Phoebus,
El dăruie nume la mări neştiute.
Şi astfel trufia prea mare-o plăteşte
Cu propria-i viaţă.

CORIFEUL

Măreţ şi ferice las altul să cînte,
Iar mie mulţimea nu-mi zică puternic.
Eu strînge-voi pupa firavă spre ţărmuri
Ca vîntul cel mare să nu-mi ducă luntrea
Să taie talazuri în mijlocul mării.
Nu bate Fortuna în pînze dosite,
Ci cată corăbii ce spintecă larguri
Cu pînze nălţate în creste de nouri.

(văzînd pe Dejanira)

De ce înspăimîntată cu chipul prins de teamă,
Asemenea bacantei de Bacchus stăpînită,
Aleargă în neştire regina cu pas jalnic?

(către regină)

Ce soartă te roteşte fără cruţare iarăşi,
Nefericito, spune? Deşi tu tăinui totul,
Privirea ta trădează orice ai vrea s-acoperi.

DEJANIRA

Un tremur rătăceşte prin vene-nfricoşate
Şi părul se zbîrleşte : vai, groaza e stăpînă
În sufletul meu negru şi pieptul mi se zbate,
Iar inima s-agită cu sîngele-i năvalnic.
Precum s-agită marea lovită de austru,
Chiar dacă se împacă sub vînturi potolite,
La fel se abate mintea după gonirea spaimei.
Cînd zeul căşunează pe cei ce sînt ferice,
Îi surpă fără milă, aşa sfîrşesc trufaşii.

CORUL

Dar ce năpastă parbă te vîntură acuma?

DEJANIRA

Cînd tunica trimis-am cu sîngele lui Nessus
Şi în iatac, cu bocet, eu m-am retras îndată
Bătea a spaimă pieptu-mi că s-a urzit o cursă.
Am vrut să-ncerc. Pe moarte, sinistru Nessus spuse
Că sîngele-i sălbatic să fie-ascuns de soare.
Prudenţa lui prezis-a capcana ce-o urzise...
Tocmai atunci arşiţa se revărsa din ceruri
Şi soarele aprins-a o zi clocotitoare.
Abia mă lasă teama ca să-mi slobod cuvîntul.
Zvîrlită-n roi de soare şi-n facle lucitoare
Şuviţa ce-mbibase şi tunica şi manta-i
S-a fost zbîrlit în vipii şi firele încinse
Se umflă. Filtrul arde. E un miracol groaznic.
Precum topeşte Eúrus sau caldul Notus neaua
Pe care munţii Mimans o pierd în primăvară
Şi cum se sparge valul ce bate-n Leucade
Şi istovitul clocot aruncă-n ţărmuri spume
Sau cum se nalţă-n ceruri tămîia risipită
Pe-altarele încinse, tot astfel smocul mare
S-a înmuiat deodată şi coama sa se duse.
Cît timp privesc uimită, tot smocul se topeşte,
Ba chiar pămîntul însuşi se zguduie în spume
Şi orice-atinge-otravă se mistuie îndată...

(privind doica)

Păşeşte-ndurerată şi clătinîndu-şi capul

(vine Hyllus)

Zăresc acum copilul ce-nfricoşat aleargă
Cu pas arzînd. O, spune-mi, ce veste te frămîntă?

HYLLUS

Hai, fugi, îndată, cată, dacă găsești, refugiu
Chiar dincolo de mare, pământ, infern sau stele,
În locul unde n-ajung isprăvile lui Hercle.

DEJANIRA

Năpastă fără seamăn presimt acum în suflet.

HYLLUS

Regatele Hecatei și templele Junonei,
Acestea ți-s deschise ; iar restul, zăvorîte.

DEJANIRA

Dar ce năpastă, spune-mi, m-apasă fără vină ?

HYLLUS

Podoaba fără seamăn și scutul omenirii
Pe care-l dăruise întregii lumi destinul,
Vai, mamă, moare : nu știu ce molimă sporește
În trupul lui Heracle : acel ce-nvinse fiare
Acum e-nvins și geme în chinuri uriașe.
Ce vrei mai mult ?

DEJANIRA

Sărmanii se tot grăbesc s-asculte
Năpasta-i care-i roade. Palatul nostru, spune,
În ce stare se află ? O, lari sărmani, de-acuma,
Vădană alungată, eu voi cădea sub chinuri.

HYLLUS

Nu singură îl jelui ; el zace-acum și este
Jelit de toată lumea ; să nu te crezi, o, mamă,
Lovită de ursita-ți : tot omul azi bocește.
Jelesc toți muritorii pe cel ce tu îl jelui.

Năpasta ce te frînge-i a ta și-a omenirii.
Îndurerată prima, nu singură, sărmano,
Tu îl bocești pe Hercle.

DEJANIRA

Hai spune, spune totuși,
Cît de aproape zace Alcide-al meu de moarte.

HYLLUS

El îngrozește moartea ce-nvinsă fu-n regatu-i,
Ursita nu cutează atît de mare crimă.
Și Cloth-o însăși poate a fost zvîrlit din mînă
Înfricoșată furca-i și s-a-ngrozit să curme
Chiar viața lui Heracle. O, zi spăimîntătoare!
Au fi-va cea din urmă a marelui Alcide?

DEJANIRA

Păși-va el, o, spune-mi, naintea mea în neguri
Pe țărmul din adîncuri? Putea-voi eu mai iute
Să intru-n beznă? Oare mai vieţuiește-acuma?

HYLLUS

Pămîntul eubeic s-a fost umflat în munții
Bătuți în jur de valuri. Acolo-i promontoriul
Capháreus ce intră în a lui Phríxus mare
Lovită-n țărm de Austru și unde Acvilonul
Și Eurip își mînă rătăcitoare valuri
Ce urcă și coboară de șapte ori talazuri
Pîn-ce Titan și-afundă în Ocean teleaga.
Aici pe-o stîncă naltă, învăluită-n nouri,
Străfulgeră altarul lui Jupiter Caenaeus.
Îndată ce-i adusă o victimă votivă
Și mugetul de taur răsună în dumbravă,
Heracle-și lasă blana cu sînge îmbîcsită.
Își puse jos măciuca și scoate de pe umeri
Și tolba grea. Atuncea în túnica-i lucindă,
Încins cu plop pe frunte-i cu pletele hirsute,

Aprinde foc. „O, tată adevărat, primește
Aceste mirodenii și sacra vîlvătaie
Să nalțe-n cer tămîia pe care au cules-o
Din codrul cel de Saba arabi ce cred în Phoebus.
Pămîntul împăcat e, asemeni cer și mare,
Și biruind eu monștrii m-am fost întors acuma,
Tu fulgerul îți lasă". Un geamăt taie ruga
Și-i uluit, căci cerul răzbubuie un răcnet
Ce-nfricoșează munții ; precum un taur care
Cu barda-nfiptă-n frunte gonește peste țarini
Și umple cu-al său muget tremurătoare temple
Sau cum un fulger care detună printre nouri,
Așa lovi Heracle cu geamăt cer și mare.
Răsună vastul Chalcis, Cicladele asemeni
Primit-au al său geamăt, și pietre capheride.
În jur pădurea toată repetă glasu-i groaznic.
Privim cum plînge. Gloata consideră că vechea-i
Sminteală se întoarse. Și sclavii fug îndată.
Vai, Hercle își rotește privirile-n văpaie
Și urmărește gloata și-l caută pe Lichas.
Strîngînd altarul Lichas cu mîinile în tremur,
Aproape mort de teamă, așteaptă pal osînda.
I-a prins cadavrul Hercle cu mîna furibundă
Și a răcnit. „O, soartă, de mîna asta slabă
Voi trece-nvins ? Un Lichas l-a fost răpus pe Hercle ?
Năpastă nouă : iată eu îl zdrobesc pe Lichas.
Și pîngări-voi faima-mi : e cea din urmă muncă".
Zvîrlit spre cer, împroșcă și nourii cu sînge
Și suie ca săgeata țîșnită către stele,
Părînd că-i slobozită de geticele arcuri
Sau de-un cydon ; dar totuși săgețile acestea
Mai jos ajung. Vai, trupul îi cade-n în mare, capul.
Pe stînci : cadavrul zace acuma rupt în două.
„Stați, spune, nu mînia m-a scos din minți pe mine,
Un rău mai grav decît e sminteala sau mînia :
Să lupt chiar împotrivă-mi". Abia rosti năpasta
Și furia-l lovește : își sfîrtecă tot trupul
Și mîna-i uriașă, vrînd să dezbrace haina,
Bucăți de carne rumpe ; am fost văzut că Hercle
Nu mai putea ; și totuși trăgînd mereu vestmîntul

Rupea din trupu-i carne ; era de-acuma haina-i
Din trupul său o parte, căci îi intrase-n piele.
Pricina suferinței, vai, nu s-arată-n față,
Dar cauza există. Abia-ndurînd năpasta,
Ba istovit strivește cu buzele-i țărîna,
Ba cere apă : unda nu-nvinge însă răul.
El caută țărmul-n vuiet și intră-n valul mării,
Dar sclavii săi în ceată s-ațin la rătăcire :
O, soartă crudă, fost-am atunci egali lui Hercle !
Acum o barcă-l poartă spre țărmul eubeic
Și Austru lin împinge doar trupul lui Heracle,
Căci sufletul său dus e și noaptea-i stă-n privire.

DEJANIRA

Ce stai în cumpeni, suflet ? Ce crimă-i făptuită ?
Își cere Joe fiul, pe-al său vrăjmaș Junona.
El trebuie dat firii. Arată că se poate.
O spadă să străpungă necruțătoare pieptu-mi.
Așa, așa e bine... Dar mîna mea spășiva
O crimă atît de mare ? Ci fulgeră, o, Joe,
Pe nora-ți criminală ! Și mîna ta s-arunce
Un strașnic fulger. Zvîrle din cerul nalt văpaia
Cu care-ai fi ars hydra, de n-ar fi fost Alcide !
Lovește-mă acuma ca pe-o urgie nouă,
Ca pe un rău mai mare ca maștera în furii.
Aruncă tu un fulger cum ai zvîrlit odată
Spre Phaëton pe drumu-i rătăcitor ; prin Hercle
Pierdut-am și eu lumea. De ce la zei ceri arme ?
Acuma cruță-ți socrul. Rușine-i Dejanirei
Să-și ceară moartea. Asta-i dorința sa cea mare :
Ea s-o înfăptuiască... Ia spada cît mai iute.
De ce o spadă totuși ? Orice provoacă moarte
Este o armă bună : pe stînci să fiu zvîrlită.
Acesta, vîrful Oeta ce vede-ntîiul ziua,
Să fie-ales : de-aicea să-mi cadă-n hăuri trupul,
Să mă despice stînca și orice clonț să poarte
Bucăți din mine, mîna s-atîrne sfîrtecată,
Și-o latură de munte să șiroiască-n sînge.
E moarte prea ușoară ? Dar poate fi lungită.
Nu știi s-alegi o, suflet, ce armă să te curme..

O, dac-ar fi lăsată în camera de nuntă
Chiar spada lui Heracle, prin ea să mor îndată !
Destul e pentru mine să pier numai de-o mînă ?
Veniţi popoare ; torţe vrăjmaşe şi pietroaie
S-arunce-n mine lumea ; să nu stea nici o mînă,
La arme ! eu ucis-am pe salvatorul vostru.
De-acum tirani purta-vor, fără pedeapsă, sceptre,
De-acum s-or naşte monştrii nebiruiţi de nimeni
Şi iar vor fi altare ce victime vedea-vor,
La chip ca orice preot : deschis-am calea crimei,
V-am dat la despoţi, monştri, la zeităţi prea crude,
Cînd el, răzbunătorul, v-a fost răpit de mine.
Ce stai în cumpeni, Juno ? Sloboade tu un fulger
Şi imitînd pe Joe să îl trimiţi asupră-mi
Ca să mă spulberi. Iată, eu ţi-am răpit isprava
Şi un triumf gigantic, căci ţi-am furat, Junona,
Chiar moartea lui Alcide.

DOICA

Ce tragi cu tine casa ?
Toată năpasta este, oricare-ar fi, greşeală.
Nu-i vinovat cel care nu-i vinovat de voie.

DEJANIRA

Oricine iartă soarta, cruţîndu-se pe sine,
Îşi merită greşeala : mă pedepsesc cu moartea.

DOICA

Cel care cată moartea vrea vinovat să pară.

DEJANIRA

Pe amăgiţi doar moartea îi face fără vină.

DOICA

Tu vei fugi de Soare ?

DEJANIRA

El, Soarele, m-alungă.

DOICA

Tu părăsi-vei viața.

DEJANIRA

Ca să-l urmez pe-Alcide.

DOICA

E teafăr și respiră în aerul olimpic.

DEJANIRA

Cînd fost-a-nvins Heracle, el a-nceput să moară.

DOICA

Vei părăsi copilul și-ți vei curma ursita?

DEJANIRA

Destul trăi o mamă pe care-o-ngroapă fiul.

DOICA

Îți vei urma bărbatul?

DEJANIRA

Virtutea merge-n față,

DOICA

Dacă mereu te-nvinui, vei crede fărdelegea.

DEJANIRA

Dar vinovatul însuşi nu fuge de pedeapsă.

DOICA

La mulţi li s-a dat viaţa cînd numai o greşeală,
Nu voia, îi păitase. Cine-şi condamnă soarta ?

DEJANIRA

Oricine hărăzit fu c-o soartă vinovată.

DOICA

Şi Hercule ucise, pe vremuri, pe Megara
Străpunsă c-o săgeată ; pe fii săi, asemeni,
Cu vîrfuri otrăvite şi-o mînă furibundă.
El, paricid de trei ori, s-a fost iertat pe sine,
Nu însă rătăcirea-i ; şi în izvorul Cinyps,
Sub cerul libic, dreapta şi-a curăţit de crimă.
Dar încotro, sărmano ? De ce-ţi condamni tu mîna ?

DEJANIRA

Alcide-nvins condamnă, vai, mîna prihănită,
Eu vreau pedeapsa crimei.

DOICA

De l-am ştiut pe Hercle,
El va înfrînge, iarăşi, năpasta asta cruntă,
Durerea risipită ceda-va lui Alcide.

DEJANIRA

Năpasta uriaşă mi-a mistuit bărbatul.

DOICA

Veninul hydrei roade, se zice, chiar şi osul.
Crezi că veninu-acestei reptile care-i moartă,

Nu-l va învinge Hercle, cînd l-a-ndurat în viață ?
A sugrumat el hydra cu dinți înfipți în coapsă
Și s-a nălțat în mlaștini, victorios, cu trupu-i
Acoperit de bale. Au sîngele lui Nessus
Să-l mistuie pe-acela ce l-a înfrînt pe Nessus ?

DEJANIRA

Zadarnic ții pe-acela ce-a hotărît să moară.
De-aceea hotărît-am să părăsesc lumina.
Destul trăi cel care s-a pristăvit cu-Alcide.

DOICA

Te rog, acuma, iată, pe pletele-mi cărunte,
Pe sînul ăsta care-i aproape sîn de mamă...
Alungă-ți tu pornirea ce inima-ți sfîșie
Și hotărîrea cruntă a morții blestemate.

DEJANIRA

Cel care nu îndeamnă pe cel sărman să moară,
Un suflet crud ascunde : căci moartea-i o pedeapsă.
Adesea însă dar e : la mulți fu mîntuire.

DOICA

Ci apără-ți, sărmano, acuma, mîna dreaptă,
Căci e-o perfidă crimă, dar nicidecum a soației.

DEJANIRA

M-oi apăra în neguri și zei o să m-achite,
Eu însămi nu. Doar Pluton purifica-va mîna-mi.
Voi sta făr-amintire pe malul tău, o, Lethe,
Și voi primi pe soțu-mi eu, umbră desperată.
O, tu ce chinui veșnic regatul cel din neguri,
Să-mi pregătești tortura. Greșeala mea întrece
Oricare fărdelege. Nici Juno nu-ndrăznise
Pe Hercle să-l răpească. Să-mi dai un chin de groază.
Sisif să se retragă și stînca-i să m-apese

Pe umeri doar pe mine : să fugă valul iute
Şi unda-nşelătoare să-mi amăgească setea.
Eu merit să-mi prinzi trupu-n vîrtejurile tale,
O, roată care chinuie pe regele thesalic !
Să-mi scarmene ficatul nesăţiosul vultur !
Lipseşte-o danaidă ? Veni-voi eu în locu-i.
Fugiţi, o, mani, de mine. Primeşte-mă părtaşă,
O, tu, Medeea ; mîna aceasta e mai neagră
Decît crimele tale ; eşti mamă vinovată
Sau soră blestemată ; hai, ia-mă, soaţă tracă
Tovarăşă la crimă : pe fiica ta, primeşte-o,
O, maica mea Althea, şi-acuma recunoaşte-ţi
Copila-adevărată... O, ce făptură mare
Au stins mîinile tale ? Popriţi-mi Elyseul,
Voi, soaţe credincioase ce staţi în luminişul
Pădurii sacre ; dacă odraslele lui Pelops
Sau pîngărit cu sînge de soţ şi dacă spada
Nu şi-au oprit la gîndul făcliei caste-a nunţii,
În mine să se vadă şi să-mi slăvească mîna.
Voi merge-acum în ceata aceasta de neveste,
Fugi-va însă ceata de mîna-mi blestemată.
O, soţ ne-nvins, curată la suflet sînt, dar mîna
Îmi este criminală. Vai, minte prea credulă !
O, tu perfide Nessus ! Prin filtru de centaur
Dorind să-l zmulg rivalei mi l-am răpit şi mie.
Retrage-te o, Soare, şi fugi tu, viaţă, care
Ţii mizeri în lumină. Căci e nimic lumina,
De nu sînt cu Heracle. Voi ispăşi pedeapsa
Şi-ţi voi da ţie viaţa-mi. Au să-mi lungesc lumina
Şi să-mi păstrez sfîrşitul doar pentru braţu-ţi tare ?
Oare mai ai putere şi mîinile-ţi armate
Pot să sloboadă încă săgeata ta în mine ?
Sau armele cedat-au şi arcul nu ascultă
De mîna-ţi istovită. De poţi să-mi dai tu moartea
O, soţul meu puternic, aştept atuncea braţu-ţi.
Să-mi fie altfel moartea : să mă arunci în nouri,
Precum pe Lichas care n-avu în cuget vină,
Sau în ţinuturi sterpe : ucide-mă, o, Hercle,
Ca pe o fiară cruntă sau cum pe cei ce-n luptă
Tu i-ai supus.

HYLLUS

O, mamă, tu cruță-te acuma,
Îți iartă sorții vitregi, greșeala-ți n-are vină.

DEJANIRA

Dacă tu ții o, Hylle, la pietatea casei,
Ucide-mă îndată : de ce-ți tremură mîna ?
De ce întorci privirea ? Pioasă-i crima asta.
Tu, lașule, mai șovăi ? Ți l-am răpit pe Herole.
Da, asta-i dreapta, asta care-ți ucise tatăl,
Tu ești nepot lui Zeus. Eu ți-am răpit o faimă
Mai mare decît faptul că te-am adus pe lume.
Dacă nu știi nelegea, învață-o de la mama-ți.
De vrei, străpunge-mi gîtul, de nu, afundă spada
În pîntecul de mamă, căci mama ta-ți oferă
Un suflet fără teamă. Nu împlini-vei crima
Tu singur, căci pe mine mă va răpune mîna-ți
Cu voia mea. Ți-e teamă o, fiu al lui Alcide ?
Așa tu nu-mplini-vei nici o ispravă, nici nu
Vei colinda pămîntul să spulberi monștrii. Dacă
S-or naște iarăși fiare pe tatăl tău chema-vei ?
Ridică-ți mîna vajnic și pieptul meu străpunge-l.
Îți iert acuma crima și Furiile însești
Cruța-vor mîna-ți...

(delirînd)

iată, deja răsună bice,
Dar cine-i asta care cu păr sucit în șarpe
Agită aripi negre pe tîmplele-i hidoase ?
De ce mă urmărești tu cu facla ta arzîndă,
Megaera ? Ceri pedeapsă pentru Alcide. Da-voi.
De-acum judecătorii infernului sosit-au,
S-au așezat în jilțuri. Văd porțile deschise.
Cine-i bătrînul ăsta ce duce-o piatră mare
Pe umeri gîrbovi ? Iată, e istovit și stînca
Stă doar să se prăvale ! Cine-i smucit pe roată ?
Vai, iată, Tisiphone, lividă și hidoasă,
Se-nalță și mă-ntreabă. O, cruță-mă, Megaera,
O, cruță-mă și-oprește tu torțe stygiene.

E crimă a iubirii. Ce-i asta ? Tot pămîntul
Se clatină, iar casa se surpă. Da de unde-i
Această ceață cruntă ? Aleargă lumea toată
În ochii mei ; ici, colo, popoare se frămîntă
Și toată lumea cere lui Hercle răzbunare.
Cruțați-mă, voi, urbe. Unde să fug îndată ?
Doar moartea dărui-va liman năpastei mele.
Iau martori acum roata de flăcări a lui Phoebus
Și zeii toți din ceruri. Lăsa-voi viu pe Hercle
Cînd voi muri.

(iese din scenă)

HYLLUS

Vai, mie, aleargă rătăcită !
Și-a împlinit voința : a hotărît să moară.
Acum sosit-a rîndu-mi s-alung pornirea morții.
Sărmană pietate ! Poprind-o de la moarte
Ai vină-n fața tatei ; dacă o lași să piară,
Te-ntini față de mamă : oricum m-apasă crima
Dar trebuie s-o-mpiedic ca să evit năpasta.

CORUL

Adevărat cîntă divinul
Sub crestele Rhodopei trace,
Strunindu-și lira pieridă,
Orfeu, mlădița Calliopei,
Că nu-i nimic etern în lume.
Încremenea la viersu-i sacru
Al fluviilor repezi vuet,
Uitînd să se prăvale-n albii,
Iar valu-și domolea avîntul ;
Și cît stau fluvii în zăbavă
Bistonii depărtați socot că
Secat-a Hebru-n țara getă.
Și codrii vin cu zburătoare
Și cel ce stă în sîhlă vine.
De lunecă prin aer păsări
Și lira îi aud în treacăt,

Cad din tărie istovite,
Iar Athos stîncile își smulge
Și ia Centaurii cu sine,
Oprindu-se lîngă Rhodope,
Cu nea topită prin cîntare.
Lăsînd stegarii lor în fugă,
Zoresc către poet driade ;
Și vin la cîntecu-i și fiare
Cu vizuinele alături,
Și lîngă turme fără frică
Stă fiorosul leu marmaric,
Și nu se tem de leu nici ciute,
Și fug din ascunzișuri șerpii,
Uitînd veninul lor acuma.
Ba cînd, prin porțile Taenare,
Intrînd Orfeu la manii jalnici,
Lovindu-și lira plîngătoare,
Prin viers duios învinse zeii
Lugubri din Ereb și Tartar.
Și nici nu se temu de Styx-ul
Chezaș de jurăminte sacre
Și roata neoprită acuma-i
Învinsă, cu vîrtej zăbavnic ;
Ficatul lui Titýos crește
Cît timp vrăjește-ntraripate.
Asculți și tu, acum, năiere,
Iar luntrea Styx-ului prin valuri
Și fără nici o vîslă vine.
Acum întîi bătrînul Tantal,
Uitînd de unda care șade,
Nu-și amăgește focul setei,
Nici duce mîinile la poame.
Dar părăsind Orfeu Infernul,
Și revărsînd în jur cîntarea-i,
Învinse piatra fără suflet
Ca să urmeze cîntărețul.
Zeițe iar umplură furca
Cea goală a Eurydicei,
Dar cînd, uitînd, el se întoarse
Ne-ncrezător că vine-n urmă
Soția sa ce-i fu redată,

Pierdutu-şi-a atunci răsplata
Şi cea născută iară piere.
Atunci cercînd o mîngîiere,
În ritmuri înduioşătoare,
Le cîntă geţilor acestea :
„Că zeii toţi sînt supuşi legii,
Chiar zeul care-mparte anul
În patru anotimpuri repezi,
Şi-a rînduit orice schimbare.
Că Parcele nu mai înoadă
La nimeni firele pe furcă.
Tot ce născut e, se va stinge".
Să-i dăm poetului crezare
Chiar Hercule învins ne-ndeamnă.
Veni-va ziua-n care lumea
Şi legile-i vor fi-nturnate,
Cînd polul austral va stinge
Tot ce în Lybia se află,
Iar polul arctic coperi-va
Tot ce sub axe vieţuieşte
Şi tot ce bate sec Boreas.
Tremurător, lăsîndu-şi bolta,
Titan va răsturna lumina,
Palatul cerului în lunec
Va trage după sine ziua,
Toţi zeii vor pieri asemeni
Şi vor cădea atunci în haos,
Iar moartea însăşi împotrivă-şi
Va hotărî sfîrşitul lumii.
Ce loc va ocupa tăria ?
Au Tartarul se va deschide
Ca să înghită bolta spartă ?
Sau spaţiul ce desparte ţărna
De aether e destul şi foarte
Pentru ruinele tăriei ?
Ce loc va ocupa, vai, crima
Destinului, ce locuri zeii ?
Şi Marea, Tartarul şi Cerul,
Un loc va-nchide trei regate ?...

CORIFEUL

Dar ce nemăsurată larmă
Ne turbură acum urechea ?
...Da, sună pasul lui Heracle.

HERCULES

Întoarce-ţi tu, o, Phoebus scăpărător, toţi roibii
Şi fă să vină noaptea, să piară ziua asta
În care eu muri-voi ; şi nori să stea pe boltă.
Ascunde-mă de Juno ! Acum e bine, tată,
Să vină orbul haos şi după ce s-or rupe
Şi baierele lumii, să se prăvale polii.
Cruţi astrele ? Pierzi însă pe Hercule o, tată !
Acum veghează Joe în orice parte cerul
Ca Gyas să n-arunce cu stînci thesaliene,
Enceladus să facă iar bulgăre din Othrys.
Dar va deschide totuşi a Tartarului poartă
Chiar Pluton şi va rumpe cătuşa lui Saturnus
Şi-i va reda tot cerul. Eu, fiul tău, cel care
Eram în loc de fulger şi torţa ta în lume,
Mă-ntorc la Styx ; veni-va Encéladus cel groaznic
Şi va zvîrli spre ceruri povara ce-l striveşte,
Căci moartea mea o, tată, lăsa-va-mpărăţia-ţi
Din ceruri fără sprijin ; nainte ca tot cerul
S-ajungă pradă, haide, îngroapă-mă-n ruina
Întregii lumi şi bolta pe care-o pierzi tu sparge-o.

CORUL

Să nu-ţi fie teamă, o, fiu al lui Joe,
De-acuma Pelion va sta peste Ossa
Şi Athos suit peste Pind înălţa-va
Pădurea cea verde cu creste în astre,
Iar Týpheus, iarăşi, învinge-va stînca
Şi-o trage cu sine şi insula toată.
Deschide-va apoi şi forjele Etnei
Şi va despica a muntelui coapsă
Encéladus încă nefrînt nici de fulger.
Regatul celest de-acum te urmează.

Eu am călcat pre moarte și biruit-am Styx-ul
Și-apoi prin lacul Lethei m-am fost întors cu prada
Ce-a-nspăimîntat și caii lui Phoebus să-l prăvale.
Știută mi-i puterea în cele trei regate
Și mor fără ca spada să îmi străpungă coapsa.
Nu-i piatră arma care mă mistuie acuma,
Asemenea c-o stîncă din vîrful unui munte,
Și nici imensul Othrys; nici un gigant feroce
Nu prăvăli pe trupu-mi masivul Pind cu silve,
Învins sînt fără dușman. Sărmana mea virtute!
Din ce-mi sporește chinul în ziua cea din urmă-i
Că nu strivește-Alcide nici o năpastă. Viața-mi
Fără izbîndă trece. O, tu stăpîn al bolții,
Voi, zei ce fost-ați martori la faptele-mi de glorii
Și tu, pămînt, vă place că moartea lui Heracle
Fără folos se trece? Vai, groaznică ocară,
O, soartă ticăloasă! Se spune c-o muiere
Ar fi ucis pe-Alcide ce-nvinse-atîția monștri.
Dar dacă sorții vrură ca viața mea s-o curme
O mînă de femeie și moartea mea se toarse
Din furca rușinoasă, aș fi putut, vai mie,
Să pier de mîna Herei. Tot mînă de femeie,
Dar mîna celei care stăpînă e în ceruri.
De era mult, atuncea să-mi fi răpus puterea
O amazoană scită. Ce mînă de femeie
A-nvins dușmanul Herei? De-aici ocara-ți mare,
O, maștеră! De ce spui că astă zi-i ferice?
Ce lut născu perechea mîniei tale? Iată,
Femeie muritoare te-a întrecut în ură.
Pînă acum credeai că Alcide doar te-nvinse,
Dar doi te-ntrec: ocară-i pentru toți zeii urii,
De ce nu săturat-am cu sînge, în Nemea,
Dihania cea oruntă, de ce înfricoșat-am,
Cu trupul strîns de viperi, necruțătoarea hydră?
O, de-aș fi fost eu pradă Centaurilor groaznici
Sau de-aș fi stat, vai mie, încătușat de-o stîncă,
În neguri! Dimpotrivă, am smuls din beznă pradă
Și uluind destinul, văzut-am iar lumina.
Lăsînd în neguri Styx-ul și stavila lui Pluton,

Fugind de mine moartea, sînt azi lipsit de-o moarte
Cum merită ursita-mi. O, vai, învinse fiare !
Nu m-a întors în neguri nici Cerberul cel groaznic
Cînd fu să vadă soare ; nu m-a învins deunăzi,
Sub cerul cel hesperic, păstorul crunt cu turma-i !
Nici cei doi şerpi. Vai, mie, am prăpădit o moarte
Preaglorioasă. Care-i isprava mea din urmă ?

CORUL

Au vezi că puterea cea trează a faimei
Nu se înspăimîntă de unda din Lethe ?
Îl doare făptaşul, nu moartea îl doare.
El vrea să-şi sfîrşească suflarea din urmă
În luptă c-un monstru cu trupul gigantic
Sau cu un Titan îngropat sub un munte
Ori viaţa să-i curme o fiară turbată.
Doar mîna-ţi, sărmane, de vină-i că astăzi
În lume nu sînt nici fiare, nici monştri.
Ce forţă mai demnă de moartea lui Hercle
Se află în viaţă ca dreapta-ţi cea tare ?

HERCULES

Ce scorpion sau cancer s-a rupt din cer fierbinte
Şi s-a fixat în trupu-mi şi-mi mistuie puterea ?
Ficatul meu, deunăzi, umflat mereu de sînge
Desparte-acuma lobii plămînilor în arşiţi.
Arde-n văpăi ficatul şi fierea mea-i secată,
O toropeală lentă s-a coborît în sînge-mi.
Năpasta-mi roase pielea, apoi adînc pătrunse
În trupu-mi tot ; acuma îmi devorează coapsa
Şi strînsă-n mădulare şi-n coaste coborîtă
Ea măduva îmi soarbe : s-a cuibărit în oase
Şi oasele n-o-ndură ; ci de la-ncheietură
Se rup şi curg topite precum o pastă moale.
Descreşte trupu-mi mare şi trupul lui Heracle
Nu-i e de-ajuns năpastei. Ce uriaş e răul,
De spun că uriaş e ! O, groaznică urgie !
Priviţi cetăţi acuma, priviţi ce mic rămase
Vestitul Hercule ! Oare mă recunoşti tu tată ?

Am rupt cu braţul ăsta grumazul fiarei crunte
Ce pustia Nemea ? Cu mîna asta arcul
Străpunse printre astre stimphalicele păsări ?
Cu pulpele aceste am întrecut eu cerbul
Care purta pe frunte scăpărătoare coarne ?
Cu aste mîini făcut-am din Calpe drum la valuri ?
Cu ele regi şi fiare şi criminali ucis-am ?
Mi-a stat pe umeri lumea ? Al meu e trupul ăsta ?
Şi ăsta mi-e grumazul ? Ţinui cu mîna asta
Să nu se surpe cerul ? Va să mai trag vreun Cerber
Cu mîna mea ? Dar unde-i puterea-mi îngropată ?
De ce numesc cu încă pe Jupiter părinte ?
De ce revendic cerul prin Tunător ? Vai, mie,
De-acuma toţi vor crede c-Amphitrion mi-e tată.
O, tu, năpastă care îmi umbli prin viscere,
Arată-le pe faţă ! De ce pe-ascuns mă mistui ?
Ce mare scită oare te-a fost născut în geruri,
Ce Thetis lenevindă sau ce iberă Calpe
Intrînd în ţărmul maur ? O, groaznică năpastă !
Un şarpe ce-şi agită hidosul cap cu creastă,
Un monstru care încă nu-i cunoscut de mine ?
Născută eşti din sînge de hydra cea din Lerna,
Sau te-a lăsat în lume chiar fiorosul Cerber ?
Eşti răul tot sau nu eşti ? Au care îţi e chipul ?
Îngăduie-mi să ştiu doar de care rău pieri-voi.
Orice năpastă fi-vei sau orice fiară cruntă
Te temi să ieşi în faţă ? Cine-ţi deschise calea
În trupul meu acuma ? Am smuls cu mîna pielea
Şi-am dezvelit viscere ; dar ai găsit în trupu-mi
Un ascunziş mai tainic, o, rău nenvins ca Hercle.

(îl podidesc lacrimile)

De unde plînsul ăsta ? De unde-atîtea lacrimi ?
Ne-nfrînta mea privire ce n-a ştiut vreodată
Să dea durerii lacrimi, acum, vai ce ruşine,
A învăţat să plîngă. Ce zi sau care ţară
Văzu plîngînd pe Hercle ? Dîrz îndurat-am răul.
Virtutea mea vestită care zdrobit-a monştri
Cedează-acum năpastei. Tu, iată, prima oară
Mă faci să plîng. Privirea-mi mai dură decît piatra

Sau fierul ori mai aspră ca stînca Symplegadă
Şi-a frînt înfăţişarea şi-acuma varsă lacrimi.
O, tu, stăpîn din ceruri, pămîntu-ntreg priveşte
Cum plîng şi gem, iar chinul sporeşte şi mai tare
Că maştera mă vede... Mă mistuie năpasta
Şi flacăra mă arde. De ce n-arunci un fulger ?

CORUL

Ce oare nu poate să-nvingă durerea ?
Mai dur decît Hemul cel getic fu Hercle,
Mai aspru ca polul cel arctic, dar astăzi
Lăsatu-s-a pradă durerii preacrunte
Şi capu-n istov îi cade pe umeri,
Iar coapsa se-nclină sub trupul lui mare
Şi-adesea virtutea-i popreşte bocirea.
Aşa şi Titan e, oricît de fierbinte,
Nu poate s-alunge zăpada polară
Şi luciul cîmpiei întinse de ghiaţă
Învinge arşiţa din clocot de soare.

HERCULES

Întoarce-ţi tu privirea spre-a mea năpastă, tată,
Căci niciodată Hercle n-a alergat la mîna-ţi.
Nici cînd întinse hydra în jurul meu grumazul
Fecund şi nici atunce cînd înfruntat-am soarta
În valuri infernale, împresurat de neguri,
Nu te-am chemat. Învins-am eu fiare sîngeroase
Şi regi tirani şi totuşi nu mi-am întors privirea
Spre astre. Mîna asta mi-a fost chezaşă-n luptă.
Vai, nici un fulger sacru n-a strălucit pe ceruri
Din pricina mea, dară această zi mă-ndeamnă
Să-l vreau acum. E prima şi ultima mea rugă
De tine auzită : îţi cer un singur fulger.
Gigant mă crede astăzi : aş fi putut deunăzi
Ca să revendic cerul. Dar tu mi-eşti tată sigur
Şi eu cruţat-am bolta. Chiar dacă eşti prea crîncen
Sau porţi în suflet milă, dă-i fiului tău mîna-ţi.
Căci vrea o moarte grabnic şi fă-ţi din asta faimă.

Sau dacă ţi-e ruşine şi mîna nu te-ascultă,
Sloboade-atunci titanii din muntele siculic
Să salte-n aer Pindul sau Ossa şi să-i zvîrle
Asupra mea ca astfel să mă sfărîme-ndată.
Să rumpă chiar Bellona Erebul şi cu spada-i
Să-mi cate trupul ; haide, trimite-l tu pe Marte
Să se-narmeze groaznic şi crunt să mă atace,
Deşi mi-e frate vitreg ; tu, soră lui Alcide,
Dar numai după tată, aruncă tu, o, Pallas,
O lance-n trup de frate. Întind a rugă mîna
Spre tine o, Junona ; sloboade tu o lance,
Căci pot să mor acuma de-o mînă de femeie.
Nevolnică şi slabă, de ce-ţi mai hrăneşti ura ?
Ce vrei mai mult de atîta ? Îl vezi pe Hercle-n rugă.
Dar nici o ţară încă şi nici o fiară-n lume
Nu m-a văzut tot astfel. Acum eu am nevoie
De maştera în furii. Durerea ta stă-n cumpeni ?
Îţi părăseşti tu ura ? Mă cruţi cînd eu vreau moarte ?
O, tu pămînt, voi, urbe nu da-veţi lui Heracle
Nici torţe şi nici arme ? Voi mi-aţi ascuns şi spada ?
Dac-ar putea pămîntul să nu mai nască fiare,
După ce eu muri-voi şi nimeni să nu-mi roage
Puterea mîinii iarăşi ! iar de s-ar naşte monştri
Alt zeu să se-ntrupeze ; loviţi-mi dar cu pietre
Sărmanu-mi cap şi-nvingeţi năpasta ce mă arde.
Pămînt ingrat, tu şovăi ? Tu m-ai uitat pe mine ?
Supus erai şi-acuma la monştri şi la fiare,
De nu m-aveai pe mine ! O, smulgeţi voi, popoare,
Pe salvator din chinuri ; acum aveţi prilejul
Să-l răsplătiţi pe merit, căci moartea-i preţ la toate.

(intră în scenă Alcmena)

ALCMENA

Eu mamă lui Alcide, ce ţărm căta-voi oare ?
Unde mi-e fiul, unde ? Dacă mai văd eu bine,
Iată-l întins şi arde cu inima în spasme.
Vai, geme. Petrecut e. Îngăduie-mi, copile,
Să te mai strîng odată şi sufletul ce-ţi iese
Să-l sorb din nou : primeşte îmbrăţişarea mamei.

Unde ţi-i braţul tare ? Unde grumazul care
A dus bolta-nstelată ? Cine-ţi scăzu făptura
Acum atît de mică ?

HERCULES

Îl vezi pe Hercle, mamă,
Într-adevăr, dar umbra şi-un jalnic rest din sine.
Hai, recunoaşte-l mamă ! De ce întorci tu faţa
Şi îţi ascunzi privirea ? Te ruşinezi că Hercle
E fiul tău ?

ALCMENA

Vai, care ţinut sau care boltă
Născu o nouă fiară ? Ce groaznică urgie ?
Te-a biruit pe tine ? Cine te-nvinse oare ?

HERCULES

Îl vezi zăcînd pe Hercle prin viclenia soaţei.

ALCMENA

Ce viclenie poate să-nvingă pe Alcide ?

HERCULES

Cea care-o zămisleşte femeia mîniată.

ALCMENA

De unde ţi-i năpasta ce arde acuma trupu-ţi ?

HERCULES

O túnică aduse în pieptul meu veninul.

ALCMENA

Şi unde e ? Văd bine că trupul tău gol zace.

HERCULES

S-a mistuit în mine.

ALCMENA

Există-așa otravă ?

HERCULES

O, crede-mă, tu, mamă, că-mi umblă prin viscere
Chiar hydra cea din Lerna cu alte mii de fiare.
Ce flăcări ca acestea despică nori sicanici ?
Ce Lemnos varsă vipii sau ce văpăi pe boltă
Împiedică pe Phoebus prin zona lor să treacă ?
Zvîrliți-mă prieteni în marea-nvolburată
Și-n fluvii : oare Hister va potoli urgia-mi ?
Nici Oceanul care-i mai mare ca pămîntul
Nu îmi va stinge chinul, căci toată apa lumii
Nu mi-e de-ajuns, văpaia seca-va orice undă.
Tu, domn peste Erebos, de ce mă dai lui Joe ?
Poprește-mă și du-mă în negură și astfel
Arată-l pe Heracle celor învinși deunăzi.
Nimic n-oi lua de-acolo. De ce te temi de Hercle ?
Nu tremura, o, moarte, căci pot să mor de-acuma.

ALCMENA

Oprește-ți măcar plînsul și domolește-ți jalea,
Gîndește-te la Hercle cel nenfricat în luptă
Și-alungă moartea cruntă și-nvinge iar Infernul.

HERCULES

Dacă pe mine-n lanțuri un Caucaz sălbatic
M-ar dărui ca hrană la vulturul cel lacom,
Cînd Scythia ar plînge, nu mi-ar scăpa un geamăt.
Chiar dacă rătăcinde m-ar strînge Symplegade
În stîncile lor dure, aș suporta destoinic
A-ntoarcerii izbire, să cadă Pindu-asupra-mi
Și Haemus tot și Athos ce sparge valuri trace
Și Mimas care-nfruntă furtunile lui Joe,

Chiar dacă cerul însuși cădea-va peste mine
Și carul lui Apolo mi-ar arde brațul tare,
Nu va ieși din pieptu-mi, o, mamă, strigăt jalnic.
Chiar dacă mii de monștri s-ar năpusti spre mine,
Stimphalicele păsări cu țipete de groază
Și taurul sălbatic cu fruntea-i fioroasă,
M-ar alerga în fugă (oricare monstru fi-va,
E uriaș chiar singur), chiar dacă vîrf de arbori
S-ar înălța și Sinis va să-mi despice trupul,
Și sfîrtecat tăcea-voi. Nici monștrii și nici arme,
Oricîtă forță-avea-vor nu m-ar sili la geamăt.

ALCMENA

Nu îți răpune trupul otrava de femeie,
Ci șirul dur de fapte și truda ta cea lungă-ți
Hrănește astăzi, poate, preasîngeroasa boală.

HERCULES

Dar unde-i boala, unde ? Mai este-n lume încă
Vreo hydră neînfrîntă ? Să vină-aici. Dușmanii
Să-ntindă arcul. Mîna-mi învinge fără arme.
Să vină-n față, haide.

ALCMENA

Vai mie, ce durere,
Lovindu-l fără milă, i-a zdruncinat simțirea !
Îndepărtați-i lancea, răpiți-i, vai, săgeata
Ce-aduce moartea. Ochii s-aprind în vîlvătaie
Și prevestesc o crimă. Ce ascunziș să caut ?
Durerea sa-i sminteală ; ea singură-l supune.
De ce să cat salvare, de ce să fug ? Alcmena
E demnă să sfîrșească de-o mînă neînfrîntă.
Să piară chiar prin crimă decît să-i curme viața
Vre-un ticălos și-o mînă nedemnă să triumfe.
Dar iată că acuma un somn îi toropește
Făptura lui sleită de boală și de chinuri,
Iar pieptul său tresare cu respirații stinse.

O, ceruri, ocrotiți-l ! De nu vreți pentru mine,
Păstrați, vă rog, copilul încununat de glorii
Ca salvator al lumii. Durerea grea să-l lase
Și-Alcide să-și adune puterea sa cea veche.

HYLLUS

O, tu lumină cruntă, vai, zi de crimă plină !
S-a dus nora lui Joe și-acum Heracle zace.
Doar eu, nepot, sînt teafăr ; Alcide piere astăzi
Prin crima mamei care căzu într-o capcană.
Au ce moșneag putea-va să spună-n toată viața
Amarurile noastre ? O, singură zi, iată,
Răpitu-mi-a părinții ; atîta doar voi spune,
Să cruț ursita, iată, îl pierd pe tata Hercle.

ALCMENA

O, stăpînește-ți plînsul tu, viță din Alcide,
Nepot al meu și mie asemenea prin soartă !
Poate că somnul ăsta va birui durerea,
Dar iată că odihna îi părăsește pieptul
Și-l dă urgiei iarăși și îmi aprinde jalea.

HERCULES

Ce-i asta ? Oare-i Trahin cu crestele pleșuve
Sau eu, suit la astre, am părăsit pămîntul
Și spița muritoare ? Cine-mi deschide cerul ?
Pe tine te văd, tată, și eu privesc acuma
Pe Juno împăcată. Ce sunete celeste
Răsună-n jur ? Mă cheamă ca ginere Iunona.
O, văd palatul sacru al cerului albastru
Și calea bătucită de roata lui Apollo.
Văd și lăcașul Nopții ; de-aice zboară neguri
Ce-i asta, tată ? Cine-mi închide acum bolta
Și mă dă jos din astre ? Dar caii lui Apollo
Îmi respirau în față. Ce-aproape-am fost de stele !
Văd Trachin-ul. Au cine mi-a dăruit pămîntul ?
Și Oeta-mi stă sub glezne și-asemenea tot globul.
O, cît de bine-acuma pierisei tu, durere !

(către Hyllus)

Tu mă silești la vorbă, dar cruță-mă și-ascultă,
E darul mamei ăsta, o, Hyllus, darul mamei.
O, de-aș putea să-i spulber suflarea nepioasă
Cu vajnica măciucă precum am stins odată
Pe Amazoane care spre Caucaz au țară.
O, tu, Megară soumpă, nu tu mi-ai fost soție
Cînd eu înnebunisem ? Dați-mi acum măciuca
Și arcul, pîngări-voi și mîna mea și faima.
Isprava mea din urmă va fi zdrobit femeia-mi.

HYLLUS

Poprește-ți tu, mînia preagroaznică, o, tată,
S-a împlinit pedeapsa pe care-o ceri tu însuți.
Străpunsă de-a sa mînă, acuma mama zace.

HERCULES

Muri prin viclenie. Dar merita să moară
De mîna lui Alcide. Pierdu părtașa, Lichas.
Mînia mă silește să fiu fără cruțare
Cu trupu-i fără viață. De ce acuma leșu-i
Să scape de mînia-mi ? La paseri fie hrană.

HYLLUS

A suferit sărmana mai mult decît e vina-i.
Să-i smulgi și acest merit ? De mîna sa murit-a,
Dar de a ta durere. Prea mult o arse chinul.
O, tu nu zaci prin crima unei femei viclene,
Nici prin tertipul mamei. Urzí capcana Nessus
Care lovit de-a tale săgeți își dete viața.
Vai, túnica ta fost-a în sînge îmbibată
Și Nessus cere astăzi pedeapsa împotriva-ți.

HERCULES

Așa e. Sînt pe moarte. Și sorții mi s-arată.
E ziua mea din urmă. Ursita mi-a prezis-o.

Stejarul sfînt, deunăzi, și crîngul cel din Parnas,
Cutremurînd cu muget altarele din Cirhha :
„Tu vei muri Alcide nebiruit, de mîna
Celui ucis de tine : acest sfîrșit avea-vei,
După ce tu călca-vei pămînt, infern și valuri".
Nu plîng mai mult, căci sorții au hărăzit sfîrșitul
Ca nici învingătoru-mi să nu trăiască-n urmă.
Acum să-mi fie aleasă o moarte strălucită,
Voi face ziua morții să fie zi celebră :
Să se doboare astăzi tot codrul de pe Oeta,
Un rug fără pereche pe Hercle să-l primească
Nainte de-a sa moarte.

(către Philoctetes)

O, fiu născut din Poeas,
Plinește-mi tu această funebră datorie
Și flacăra lui Hercle să ardă toată ziua.

(către Hyllus)

Primește-mi tu, o, Hyllus, dorințele din urmă :
Între captive este o fată ce străluce
Cu chip regesc, e Iole, născută din Evritus,
Pe ea să ți-o alegi tu pentru făclia nunții.
Victorios eu însumi i-am luat și lari și țară
Și nu i-am dat sărmanei nimic decît pe-Alcide
Acum răpit de soartă. Necazul să-și mîngîie,
Să ia de soț pe fiu-mi care-i nepot lui Joe
Și ea să-ți nască ție ce are de la mine.

(către Alcmena)

Tu curmă-ți plînsul negru o, mamă strălucită,
Căci pentru tine-Alcide e totdeauna-n viață.
Prin fapta mea făcut-am pe Juno să se creadă
Că-i mașteră. Chiar dacă la nașterea lui Hercle
A fost sporită noaptea și muritor mi-e tatăl,
Chiar dacă este falsă originea-mi divină.
Să înceteze vina Alcmenei și-a lui Joe,
Căci meritam, prin faimă, să am divin părinte.

M-a zămislit Alcmena spre lauda lui Joe.
Ba Joe cel din ceruri se bucură că-mi este
Părinte mie! Cruță-ți, o, lacrimile, mamă,
Mereu vei fi vestită-ntre mamele-argeene.
Oare născu un astfel de fiu Junona care
Cerescul sceptru poartă? Stăpînă peste ceruri,
A pizmuit pe-Alcmena. Voise ca Heracle
Să-i fie fiu. Te-nalță pe crugul tău, o, Soare,
Te-am părăsit eu care ți-am fost mereu tovarăș
Și caut azi Infernul și manii fără număr.
O glorie lucindă la cei de jos voi duce,
Că nici un monstru-n lume nu m-a învins pe față,
Pe față însă-Alcide învinse orice monstru.

(iese însoțit de sclavi)

CORUL

Podoabă a lumii, o, Soare puternic,
Ce faci pe Hecate în zori să sloboadă
Trăpașii ce tras-au telega nocturnă,
Vestește sabeii pe țărmu-Aurorei,
Asemeni, hibernii ce stau la chindic,
Pe cei ce înfruntă nămeții sub Ursă,
Sau arșița-ndură sub polul fierbinte,
Vestește-i că Hercle zorește spre manii
Eterni, spre regatul păzit chiar de Cerber,
De unde vreunul nicicînd nu s-o-ntoarce.
De-acum să-ți urmeze doar nourii roibii
Și palid contemplă mîhnitele țarini
Și ceața cea sumbră să-nvăluie fruntea-ți.
Vai, cînd, o, Titan, și unde putea-vei
Urma înc-odată pe-Alcide în lume?
Ce mîini implora-va pămîntul, sărmanul,
Cînd iară vreun monstru gigantic în Lerna
Împroșcă veninul cu sute de limbe,
Sau dacă-un mistreț îngrozi-va pădurea
Mulțimii ce crește-n Arcadia veche,
Ori dacă un fiu din traca Rhodope
Mai dur ca pămîntul ce-ngheață sub Ursă

Stropi-va iar grajdul cu sînge de oameni.
Au cine-o da pace mulțimii-ngrozite
Cînd zeii în furii lăsa-vor poruncă
Să nască iar monștrii ? Ca toți, zace Hercle
Născut din țărînă egal doar cu Joe.
Răsune cetatea de bocete sumbre,
Femeile-n cete cu pletele-n volburi
Să bată cu palma pe umere dalbe.
Închise să fie azi templele toate,
Doar templul Junonei deschis să rămînă.
O, du-te la Styx și la țărmul letheic
De unde iar luntrea nicicînd nu te-o-ntoarce.
O, du-te la mani, sărmane, de unde
Pre moarte călcînd întorsu-te-ai teafăr.
Intra-vei ca umbra, cu brațe osoase,
Cu chipul livid și gîtul nevolnic,
În luntre în care tu sta-vei cu alții.
Dar totuși tu fi-vei celebru-ntre umbre.
Căci între Eac și regii din Creta
Tu, jude vei fi înfierînd toți tiranii.
Cruțați-l, o, zei, popriți-vă mîna !

(către Hercules)

E gloria ta că spada-ți fu pură,
Cît timp ai domnit, că nu-ngăduit-ai
Să-ți bată cetatea potrivnica soartă ;
Virtutea își are lăcaș între astre !
Au tu locui-vei pe cer lîngă Ursa ?
Sau unde Titan își varsă văpaia ?
Luci-vei tu oare-n zăduful chindiei
De und-auzi-vei cum Calpe răsună
În marea unită ? Ce locuri senine
Călca-vei pe boltă ? Ce colț este sigur
Că va să primească pe Hercle-ntre astre ?
Dar tatăl să-ți dea un sălaș mai departe
De groaznicul Leu sau de Cancerul roșu
Ca nu cumva astre în spaimă să uite
De legea celestă. Titan să pălească.
Cît timp primăvara veni-va cu floare
Și iarna răpi-va coroana pădurii

Şi vara chema-va frunzişul în codru
Şi fructe cădea-vor în toamna zorită,
Spori-va într-una virtutea-ţi în lume.
Tovarăş lui Phoebus şi astrelor fi-vei.
Mai iute vor creşte recolte-n adîncuri
Sau marea suna-va cu unda sa dulce,
Mai iute cădea-vor chiar stelele Ursei
Scăldîndu-se-n marea ce nu li-i permisă
Decît ca poporul să uite de faima-ţi.
Părinte al lumii, rugămu-ne ţie,
Să nu se mai nască nici fiare, nici monştri,
Să nu înspăimînte tiranii popoare
Şi nici să domnească acel care crede
Că singura faimă a regilor este
Să ţină în mînă doar spada cea cruntă.
Şi dacă un monstru-nspaimă pămîntul,
Îţi cerem din nou să ne dărui salvarea.
Ce larmă s-aude ? Răsună tot cerul.
Au Joe-l boceşte pe-Alcide ? Sau zeii
Îl plîng împreună ? E glasul Junonei
Ce fuge din ceruri, văzîndu-l pe Hercle,
Sau Atlas se-nclină sub greul poverii ?
Au manii cei groaznici se înfricoşară
Şi Cerberul negru zărindu-l pe-Alcide,
A luat-o la fugă cu lanţuri în urmă ?
Greşit-am : căci iată, chiar fiul lui Poeas,
Cu chipul său vesel, pe umăr cu tolba
Vestită în lume, sosit-a. El este
Urmaşul lui Hercle.

CORUL

O, tinere, ia spune sfîrşitul lui Hercle,
Cu ce priviri Alcide şi-a înfruntat ursita ?

PHILOCTETES

Ca nimeni altu-n viaţă.

CORUL

Fost-a senin el oare
Cînd s-a urcat pe rugu-i ?

PHILOCTETES

El a probat că rugul
Nu e nimic. Ce fiară lăsat-a-n urmă Hercle
Să fie-nvinsă ? Iată, el le-a supus pe toate.

CORUL

Cum și-a păstrat virtutea învîlvorat de jerbe ?

PHILOCTETES

Un singur rău, văpaia, n-o biruise-n lume,
De-acum a fost învinsă. Așa. Pe lîngă monștri
Și flacăra va trece-n isprăvile lui Hercle.

CORUL

În ce chip, hai, rostește, a biruit văpaia ?

PHILOCTETES

Cînd sclavii toți, în ceată, au năvălit pe Oeta
Pierdut-au fagii umbra și trunchiuri retezate
S-au răsturnat cu vuiet. Unii curmară pinii
Cei sumețiți prin astre. Chemați atunci din nouri,
Și prăvăliți pe stîncă, bufnind, au tras cu sine
Arbuști mărunți. Asemeni stejarul cel de Chaon
Profeților pe vremuri, poprind în creștet sorii,
Cu ramuri uriașe ce copereau tot codrul,
Vuia atunci de groază cu răni adînci săpate.
Se frîng în lemn piroane și sar securi în lături,
Dar fierul taie brazdă și trunchiul se înclină.
Cînd s-a urnit și cade, el lasă-n jur ruină

Și-ndată locul lînced e inundat de soare.
Atunci se naltă paseri lovite de lumină
Și zboară-nspăimîntate cu aripi ostenite
Și caută cu strigăt surpatele sălașe.
Răsună orice arbor și toți stejarii sacri'
Simțit-au mîna cruntă și groaznica secure,
Căci gloria cea veche n-a ocrotit pădurea.
Pădurea-i stivuită și trunchiuri rînduite
Au înălțat spre ceruri un rug august lui Hercle.
Așteaptă pinul flăcări și-asemenea stejarii
Și gîrnița cea scundă. Dar împlinit-au rugul
Plopi albi a căror ramuri încununau pe Hercle.
Precum un leu din codru spăimîntător și bólnav,
Culcat pe brînci și-n muget, așa e dus Alcide.
Dar cine-ar crede oare că e purtat spre flăcări ?
Senin privea la vipii precum contempli stele,
Cînd a urcat pe Oeta și-a cercetat tot rugul.
S-a așezat. Și trunchiuri au pîrîit sub trupu-i.
Cerut-a arcul : „Iată, primește arc și tolbă,
Copile al lui Poeas. Ia darul lui Heracle.
Cu el răpus-am hydra și-am doborît din ceruri
Stimphalicele păsări și monștrii mulți învins-am.
Tu, norocos și tînăr, nicicînd nu vei trimite
Săgețile zadarnic. Cînd vei voi ca păsări
Să cadă dintre nouri, s-or prăbuși din ceruri
Străpunse de săgeata ce nu dă greș vreodată,
Căci arcul meu nu poate ca să-ți înșele mîna.
El știe să sloboadă săgeata cumpănită
Pe sigur drum și astfel, de coardă repezită,
Nu ocolește ținta. Te rog numai atîta :
Să-mi pregătești tu rugul și torța mea din urmă.
Iar ghioaga asta mare, pe care altă mînă
N-a ridicat-o încă, să ardă-n foc cu mine.
Ea va urma pe Hercle. Eu ți-aș fi dat-o ție,
Dacă puteai s-o mînui. S-ajute-acuma rugul".
Apoi ceru să-i ardă și blana fioroasă
A monstrului nemeic : ea coperit-a rugul.
Gemea toată mulțimea și nimeni în durere
Nu-și stăpînise plînsul. Fierbînd de jale, mama
Își dezvelește pieptul pînă la pîntec, apoi

Loveşte ritmic sînii cu izbituri ce sună
Şi invocînd cu strigăt toţi zeii şi pe Joe
Despică locu-n juru-i cu glasu-i de femeie.
„O, mamă, tu faci jalnic sfîrşitul lui Heracle,
Popreşte-ndată plînsul, durerea ta de mamă,
Închide-o bine-n tine. De ce să aibă Juno
Zi veselă cînd plîngi tu ? Se bucură cînd vede
Că tu te scalzi în lacrimi. Opreşte-ţi, mamă, jalea.
E nepermis să-ţi sfîşii şi pîntecul şi sînul
Ce m-au adus în lume". Şi fremătînd teribil,
Ca-n vremea cînd mînase pe Cerber prin cetate,
Întors din Ereb teafăr, dispreţuind pe Pluto,
Şi-nspăimîntînd destinul, aşa pe rug se urcă.
Cine a stat tot astfel triumfător în caru-i ?
Sau ce tiran dă lege la neamuri fără număr
Cu-aşa priviri ? Ce paşnic a îndurat sfîrşitul !
Secară-ndată lacrimi, durerea ni se curmă
Şi nimeni nu bocit-a pe cel ce stă să moară.
Ruşine-i acum plînsul ; chiar şi Alcmena care
Din fire stă să plîngă a-ncremenit şi mama
A stat senină-alături aidoma cu fiu-i.

CORUL

Au n-a trimis spre astre fierbinte rugăminte,
Cînd sta pe rug şi nici n-a privit măcar spre Joe ?

PHILOCTETES

Întins, fără de grijă, şi-a ridicat privirea
Şi cerceta tot cerul din care-l vede Joe.
Tinzînd spre boltă mîna, grăi atuncea astfel :
„Din orice parte tată tu îţi priveşti azi fiul,
Te rog pe tine care dublaşi odată noaptea
Şi-ai dat odihnă zilei, dacă mă ţin în slavă
Şi ţărmurii lui Phoebus şi semînţia scită
Şi-orice ţinut ce arde sub soarele fierbinte,
Dacă pămîntu-n pace-i şi azi nici o cetate
Nu geme, dacă nimeni nu pîngăreşte-altare,
Dac-am stîrpit nelegea, primeşte acest suflet
Să urce între astre. Nu mă-nspăimîntă neguri

Şi nici regatul sumbru unde stăpîn e Pluto,
Dar mi-e ruşine, tată, să merg acum ca umbră
La zeii-nvinşi de mine. Hai, risipeşte norii
Şi lasă ziua clară ca zeii tot să-l vadă
Pe Hercule în flăcări : chiar de-mi refuzi tu bolta,
Vei fi silit, o, tată ! Dacă durerea morţii
Îmi va fi smuls un geamăt, atunci deschide Styx-ul
Şi dă-mă sorţii ; însă întîi încearcă-ţi fiul.
Această zi arată că eu sînt demn de astre.
Tot ce-am făcut puţin e ; această zi o, tată,
Mă înalţă sau coboară". Îndată apoi spuse :
„Iar maştera să vadă cum o să-ndur văpaia"
Ceru văpăi. „Fă asta, prieten al lui Hercle,
Ia torţa fără teamă" lui Philoctet îi spuse.
„De ce-ţi tremură dreapta ? Au mîna-i temătoare
Ca-n faţa unei crime ? Redă-mi acuma tolba
Ins laş şi fără vlagă. O, asta-i mîna care
Va încorda şi arcu-mi ? Ce eşti atît de palid ?
Ia torţa cu puterea cu care vezi c-Alcide
Pe rug se urcă. Pildă-i acel ce va să ardă...
Mă cheamă astăzi tata şi el deschide cerul,
Vin, tată !" Şi atuncea s-a fost schimbat la faţă,
Iar eu împins-am torţa cu mîna tremurîndă.
Văpăile s-alungă şi torţa se retrage
Şi trupul lui îl cruţă, dar Hercle cată focul
Ce dă-napoi : ai crede că arde Caucazul
Sau Athos-ul ori Pindul. N-a izbucnit un ţipăt,
În vaierul de vipii. O, inimă de stîncă !
Şi uriaşul Typhon fiind aşezat pe flăcări
Ar fi gemut, tot astfel şi Encéladus cel groaznic
Ce-a pus pe umeri Ossa zmulgînd-o din adîncuri.
Dar Hercle se înalţă în mijlocul văpăii
Şi ars pe jumătate, cutezător, rosteşte :
„Acum mi-eşti mamă bună. Tu stai lîngă văpaie
Aşa cum se cuvine să fie plîns Heracle".
Împresurat de flăcări ce se rotesc flămînde,
El neclintit rămîne şi fără-a-ntoarce trupul
Muşcat de focul lacom, învolburat îndeamnă
Şi cheamă la virtute. Dă sclavilor putere
Şi crezi că el îl arde pe cel ce arde-n flăcări.

Mulțimea-ncremenește, abia mai crede focul
Așa de liniștit e și maiestos eroul.
Nu se grăbi să ardă : cînd arătă destulă
Tărie-n fața morții, el trage lîngă sine
Învăpăiate trunchiuri cu flacăra mocnindă.
Apoi se-ntoarce-n vipii și caută pe-acelea
Din care se revarsă neînfricate flăcări.
Atunci se umple tîmpla de vîlvătăi și barba-i
Cea gravă se aprinde : cînd focul cată fața-i
Și lacomele vipii îi împresoară fruntea,
El nu închis-a ochii...

(văzînd pe Alcmena)

Ce-i asta ? Văd pe-Alcmena
Purtînd în palme restul din marele Heracle.
I-s pletele-i în volburi și geme îngrozită.

ALCMENA

(purtînd o urnă cu cenușă)

Temeți-vă de soartă o, zei ! Cenușa asta
E trupul lui Heracle. Aici zace gigantul !
O, soare, ce făptură s-a fost făcut țărînă !
Vai, sînul meu cel gîrbov îl poartă pe Alcide,
Acesta-i e mormîntul. Abia putu Heracle
Să umple urna asta : vai, ce povară mică-i
Cel pentru care cerul a fost povară lină.
Ai coborît copile odinioară-n Tartar
Ca să revii. Cînd însă te vei întoarce iară
De peste Styx-ul negru ? Nu să aduci pe Cerber
Și nici să-ți datoreze viața sa Theseus,
Ci cînd veni-vei singur ? Au lumea așezată
Pe umbra-ți te popri-va, iar cîinele din Tartar
Putea-va să te țină ? Cînd vei lovi în poarta
Taenar-ului ? Prin care din grote coborî-voi
Cînd voi muri, eu, mama-ți ? Te du acum în Tartar
Pe drumul fără-ntoarceri... De ce pierd ziua-n plînset ?
De ce mai îndur viața ? De ce mai văd lumina ?
Pot să-i mai dărui oare un Hercule lui Joe ?

Ce fiu atît de vajnic mă va numi iar mamă ?
Preafericit tu fost-ai, o, soțul meu din Theba !
Ai coborît deunăzi, la cei de jos, în Tartar,
Cînd fiul era-n fîșare și manii-nfricoșat-ai
Cu-a ta sosire cum că treceai ca tată vitreg
A' marelui Heracle. Ce țărmure căta-voi
De regii cruzi urîtă ? Dacă rămas-a totuși,
Vreun rege crud. Vai, mie ce groaznică năpastă !
Oricare fiu ce-și plînge părinții duși la moarte
Va cere răzbunare și toți vor stinge viața-mi.
Dacă vreun mic Busiris sau vreun Antaeus încă
Înfricoșează țărmuri sub zonele toride,
Eu voi fi dusă pradă : dacă vreun rege tracic
Va să-și răzbune tatăl, sălbatice ecvine
Îmi sfîrteca-vor trupul. Poate Iunona-n furii
Căta-va răzbunare : s-o mistui durerea-i,
Căci slobozită-i astăzi de răposatul Hercle.
Dar eu trăiesc, rivala. Ce-osînde hărăzi-va
Să nu mai nasc ? Căci Hercle făcu să am un pîntec
Care inspiră teamă. Unde te duci, Alcmena ?
Ce locuri depărtate sau care țară-n lume
M-o apăra ? Vai, care ungher mă va ascunde ?
Vestită-i doar prin tine. Voi căuta cu țara
Și larii mei ? În Argos Eurystheu e rege.
Voi căuta regatul din Theba și Ismenus
Și patul cel de nuntă în care, îndrăgită,
Eu l-am văzut pe Joe ? Ferice-aș fi, ferice,
De-aș fi simțit deunăzi eu fulgerul lui Joe !
O, de-ar fi fost Alcide lovit în al meu pîntec !
Sositu-mi-a sorocul, căci am văzut pe Hercle
Cum se-ntrecea în glorii cu tatăl său din ceruri.
O, mi-au fost date zile să știu ce poate soarta !
Dar ce popor, copile, îți poartă amintirea ?
Fiece neam în parte este ingrat acuma.
Voi căuta Cleona ?... Popoarele arcade ?
Sau țările vestite prin meritele tale ?
Aici căzut-a hydra, acolo păsări crunte,
Ici sîngerosul rege, iar colo, stins de mîna-ți,
E leul ce stăpîn e pe boltă după moarte-ți.
Dacă popoare-ți poartă recunoștință, toate

S-o apere pe-Alcmena. Voi căuta eu tracii
Şi-a Hebrului popoare? Chiar şi pămîntul ăsta
Fu curăţat de tine. Zac azi şi cai şi rege.
Şi pacea e stăpînă unde-ai ucis tiranul.
Dar unde n-ai dus pace? Vai, mamă neferice,
Unde să-ţi cat mormîntul? Pămîntul tot dori-va
Să-ţi aibă rugul. Totuşi care popor sau templu,
Ce neamuri vor cenuşa vestitului Heracle?
Şi cine cere urna pe care-o duce-Alcmena?
O, ce mormînt copile îţi este pe potrivă?
Întreaga lume-ţi fi-va un monument al faimei.
De ce tremuri tu, suflet? Ţii urna lui Heracle.
Îmbrăţişează-i trupul: cenuşa dă putere.
Mi-e pavăză destulă, căci umbra ta, copile,
Va-nfricoşa şi regii.

PHILOCTETES

O, curmă-ţi plînsul jalnic,
Tu mamă-ndurerată a marelui Alcide!
Nu-i trebuie bocire, nici rugăciuni pioase
Celui ce taie drumul ursitei prin virtute.
Virtutea nu permite să fie plîns Heracle,
Nu vor eroii lacrimi, doar laşii cer bocire.

ALCMENA

Să nu bocesc cînd astăzi pieri răzbunătorul
Pămîntului şi-al mării, pe unde Aurora
Din carul său de flăcări învăpăiază-Oceanul?
Cîţi fii eu îngropat-am în acest fiu? Vai mie!
Lipsită de domnie, domnii puteam să dărui.
Eu singură-ntre mame care-şi mai duc văleatul,
Cruţată de dorinţe, nu m-am rugat la ceruri,
Cît fiul mi-era teafăr. Ce nu putea Heracle
Să-mi dăruie? Şi zeii puteau să mă refuze?
Dorinţele Alcmenei au stat în mîna asta.
Ce nu voia nici Joe, mie-mi dădea Heracle.
Ce mamă muritoare avu un fiu asemeni?
Niobe împietrit-a cînd şi-a văzut în sînge

Copiii săi și plîns-a, neconsolată, ceata-i.
La cîte cete însă era egal Heracle ?
Lipsea pe semne, încă modelul unei mame
Bătută de ursită. Îl voi da eu, Alcmena.
Curmați-vă, voi, mame durerea-nverșunată
Ce v-a silit la bocet sau voi, pe care jalea
V-a preschimbat în stană, cedați năpastei mele.
Hai, mîini sărmane, haide, loviți-mi pieptul gîrbov.
Dar e de-ajuns acuma pentru această moarte,
O singură bătrînă să-l plîngă pe cel care-l
Va plînge tot pămîntul ? Sloboade-ți brațul jalnic
Ca să provoci prin plînset a zeilor invidii
Și cheamă-acum la bocet toți muritorii lumii.

(bocetul Alcmenei)

Hai plîngeți acuma pe fiul Alcmenei
Și-al marelui Joe, la nașterea-i sacră
Pierit-a lumina și nopțile două
Unite au fost. Vai, zace Heracle.
Mai scump ca lumina. O, plîngeți popoare,
Căci el poruncit-a tiranilor voștri
Să meargă la Styx și spada să-și lase
Mînjită de sînge. Hai, plîngeți-l oameni,
Pentru virtutea-i. Tot globul să sune
De bocete multe ; să-l plîngă pe-Alcide
Și Creta cu marea albastră ca cerul,
Pămînt îndrăgit de Cel care tună.
Și sute de neamuri să bată cu palma
În piepturi a jale. Acum și Cureții
Și toți Corybanții să zăngăne arme
Pe muntele Ida : cu arme pe-acela
Se cade să-l plîngeți ; jeliți-l acuma
Pe cel ce pierit-a : căci mort e Heracle
Ce-a fost tot asemeni, o, Cretă, lui Joe.
Bociți-i sfîrșitul lui Hercle, arcadici,
Voi, neam mai în vîrstă decît este Phoebus,
Să sune de bocet și munții parthenici,
Tot astfel să sune de jale, Nemea
Și plînsetul grav să izbească Moenála.

Doar pentru Alcide cer bocete astăzi
Mistreţu-abătut peste-a voastre ogoare
Şi păsări cu aripi ce-astupă lumina
Străpunse în zbor de crunta-i săgeată.
Bociţi-l acuma, argee, bociţi-l,
Căci dreapta lui Hercle aice răpuse
Sălbaticul leu de groază-n cetate,
În vremuri apuse. Hai, mame bistone,
Loviţi-vă astfel să sune şi Hebrul
De bocete. Plîngeţi acum pe-Alcide,
Căci nu se mai nasc copii pentru staul
Şi nici herghelii să sfîşie pruncii.
Cu coama roşcată şi plină de groază
N-acoperă braţul tău stîng şi nici dinţii
Sălbaticei fiare nu-ţi apără fruntea.
Nici tolba vestită n-o porţi lîngă coapsă,
O mînă mai slabă ţinti-va săgeata.
Cobori fără arme, copile, la umbre
Şi-acolo vei sta de-acum în vecie.

HERCULES

(apare în teologeion)

Cînd eu stau în palatul din bolta înstelată
Şi-am fost primit în ceruri, de ce mă faci prin plînsu-ţi
Să simt destinul? Curmă-ţi bocirea. Iată, astăzi,
Virtutea îmi deschise un drum spre zei şi stele.

ALCMENA

De unde vin aceste cuvinte în ureche-mi?
De unde-această larmă ce-mi seacă lăcrimarea?
Eu recunosc şi-acuma că haosul învins e.
Din nou te-ntorci, copile, de peste Styx şi iară
Tu ai călcat pre moartea ce n-a fost biruită,
Iar ai învins imperiul înegurat al morţii
Şi apele-i lugubre şi luntrea blestemată.
E liber Acheron-ul cu unde lîncezinde
Şi ţie îţi permite să-l treci acuma iarăşi,

Nici după moarte sorții nu pot să te poprească.
Au Pluton ți-a-nchis calea în lumea sa de umbre
Temîndu-se ca însuți să nu-i rîvnești regatul ?
Eu te-am văzut, desigur, pe-un rug cît o pădure,
Împresurat de flăcări cu vîrfuri pîn-la ceruri
Ce se-nălțau cu trosnet și trîmbe fumegînde.
Te-ai mistuit. Dar totuși regatul cel din urmă
De ce n-a ținut umbra-ți în lumea sa de neguri ?
Se-nfricoșară manii, o, spune-mi, de făptura-ți,
Iar umbra ta aduse lui Dis o mare spaimă ?

HERCULES

Nu m-a poprit Cocytul cu mlaștina-i gemîndă,
Nici umbra-mi nu trecut-a în luntrea cea sinistră.
Oprește-ți, mamă, plînsul ! Văzut-am doar odată
Și mani și umbre ; numai ce fu în mine țărnă
S-a mistuit în focul învins atunci. De-aceea-i
La ceruri partea tatei, iar partea ta în flăcări.
Deci curmă-ți plînsul jalnic pe care-l naltă-o mamă
Pentru un fiu nevolnic : cer bocet doar netrebnici,
Virtutea urcă-n ceruri, iar teama cade-n moarte.
Suit la stele, mamă, Alcide îți prezice :
„Primi-va sîngerosul Euristheu osînda
Și carul tău va trece peste grumazu-i mîndru,
Dar se cuvine-acuma să mă re-ntorc la stele,
Căci, eu, Alcide, iarăși am biruit Infernul.

(dispare din teologeion)

ALCMENA

Rămîi puțin ; pierit-a din ochii mei ; o, iată-l,
Cum suie către stele. Mă-nșel acum sau ochii
L-au fost zărit pe Hercle ? Dar mintea mea nu crede
Tu ești un zeu și cerul înalt te ocrotește,
Cred în triumfu-ți. Însămi voi lua regatul Thebei
Și voi slăvi o nouă divinitate-n temple.

(iese din scenă)

Nicicînd nu coboară virtutea vestită
La Styx, între umbre ; trăiți voi, puternici,
Căci sorții cei cruzi nu pot să vă tragă
La unde lethee ; cînd viața trăită
Va cere să vină și clipa din urmă,
Virtutea atuncea deschide-va cerul.
Dar tu care-nvins-ai sălbatice gădini
Și ai mîntuit omenirea, ne-ajută !
Veghează într-una ținuturi întinse
Și dacă vreun monstru cu chip fără seamăn
Mai chinuie neamuri cu groaznică teamă,
Despică-l prin fulger cu limbi întreite.
Mai vajnic ca tatăl stăpîn peste ceruri
S-arunci orice trăznet.

(răsună tunete)

Fenicienele

PERSONAJE:

OEDIPUS
ANTIGONA
VESTITORUL
IOCASTA
POLYNICES
ETEOCLES
MILIȚARI

Acțiunea se petrece la Theba și în preajma cetății.

OEDIPUS

Tu, călăuza unui părinte orb, tu, sprijin
Al trupului meu jalnic, o, draga mea, chiar dacă
Ești rod al crimei, lasă-ți pe tatăl neferice.
De ce să-ndrept eu pasul pe drumul drept acuma ?
O, lasă-mă, găsi-voi mai bine, singur, calea
Pe care-o cat și astfel ieșind din viața asta
Voi libera atuncea de chipul meu cel culpeș
Pămînt și cer. Vai, mîna-mi cît de puțin făcut-a !
Nu văd lumina care fu martoră la crima-mi,
Dar ea mă vede. Haide, sloboade-mi mîna strînsă
Și lasă tu să-mi umble piciorul orb aiurea.
Voi merge iar pe unde se-nalță Cithaeron-ul
Cu vîrf abrupt și unde Aoteon cu pas iute
Fugind pe stînci căzut-a, ca pradă fără seamăn,
La cîinii săi ; pe unde prin codrul cel de neguri
În valea cea cu ceață, Agave își mînase
Surorile în furii și veselă de crima-i
Purta un cap în tyrs-ul ce-l agita în aer.
Pe unde alergat-a, trăgînd trupul lui Dirce,
Chiar taurul lui Zethus, stropind măceși cu sînge
Care arată calea sălbăticiunii-n goană,
Sau unde stînca Ino cu creștetul său falnic
Domină-adînca mare ; fugind de soțu-n furii
Sări în valuri mama cu fiul său în brațe,
Făcînd o altă crimă. Ferice sînt cei căror
Le-a dat ursita bună atît de bune mame !
Se află-n codru ăsta un loc al meu ce-ntruna
La el mă cheamă ; iute îl voi căta și pașii
Nu vor mai sta pe gînduri ; voi merge-acolo singur,
Lipsit de călăuză. De ce întîrzii încă ?
O, Cithaeron, arată-mi azilul meu pe-o stîncă,

Să mor bătrîn acolo unde-am fost dus la moarte
Ca prunc. O, munte, redă-mi acuma chinul,
Tu, sîngeros, sălbatic, neîmblînzit și crîncen
Și cînd ucizi și cînd cruți. Demult cadavrul ăsta
Este al tău. Plinește acum dorința tatei
Și-a mamei mele. Pieptu-mi stă gata să îndure
Durerea mea cea veche. De ce mă ții în lanțul
Unei iubiri funeste ? De ce ? Mă cheamă tata.
Eu vin, eu vin, o, tată, dar oruță-mă. Pe frunte
Purtînd coroana-n sînge e plin de furii Laius.
Cu mîna dușmănoasă își caută și rumpe
Orbitele-i golite. Îl vezi și tu pe tata,
Copila mea ! Alungă tu spiritul potrivnic.
O, suflet laș, puternic cu-o parte din făptura-ți
Renunță tu la chinul unei prealungi osînde,
Primește-o moarte bruscă. Ce-mi trag alene viața ?
Nu pot să mai fac încă de-acuma nici o crimă,
Ba pot, o, vai de mine, departe fugi de tată-ți,
Copila mea. Mi-e teamă, după incest, de toate.

ANTIGONA

Nici o putere, tată, nu-mi va desprinde mîna
De trupul tău și nimeni nu poate să m-alunge
Pe mine, călăuza-ți ; cer frații mei palatul
Lui Labdacus cu arma, regatul său cel rodnic,
Dar partea cea mai mare din tot regatul este
Chiar tatăl meu ; pe-acesta nu-l va lua frățînul
Ce ține-n Theba sceptrul răpit odinioară
Și nici frățînul care conduce trupe-argee.
Nici dacă Joe tună și lumea o răstoarnă,
Nici dacă lîngă mine s-ar prăbuși un fulger,
Nu-mi voi retrage mîna. Chiar dacă tu mă-nlături,
Te voi conduce totuși și îndruma-voi pasu-ți.
Pași-vei spre cîmpie ? Spre crestele de munte ?
Voi merge înainte oriunde tu vei merge
Și fi-voi călăuză pe orice drum pași-vei.
Nu poți fără de mine să pieri, ci doar cu mine.
Aici se naltă, iată, cu vîrf abrupt o stîncă
Privind în depărtare nemărginirea mării.
Vrei să urcăm ? Acolo o rocă stă să cadă

Şi lîngă noi pămîntul se cască în prăpastii.
Să coborîm ? Aice torentul se prăvale
Rostogolind în unde asurzitoare steiuri.
Să ne-aruncăm ? Oriunde păşi-voi eu în faţă.
Vai, nu te-ndemn, o, tată ! Vrei singur să te nărui
Şi moartea-i pentru tine dorinţa cea mai mare ?
De-ţi vei alege moartea sau viaţa sînt alături,
Dar schimbă-ţi gîndul, cheamă curajul din vechime
Şi biruie-ţi năpasta prin forţa ta cea mare.
Fii tare în necazuri, înfrîngere e moartea.

OEDIPUS

De unde-un suflet candid în casa-mi vinovată,
Fecioara asta care nu seamănă cu stirpea ?
Învinsă eşti o, soartă ! Copila mea-i pioasă.
N-ar fi sosit vreodată, cunosc ursita bine,
Decît pentru năpastă. Natura însăşi poate
Să schimbe legea : fluvii vor curge spre izvoare
Cu repezi unde, lampa lui Phoebus va aduce
Peste cîmpie noaptea, iar Hesper zori de ziuă,
Ca să-mi sporească mie năpasta ce m-apasă.
Pioşi vom fi. Dar totuşi salvarea lui Oedipus
Nu e nicicum salvare. Ci lasă-mă acuma
Ca să răzbun pe tata. De ce, mînă inertă,
Eviţi să dai pedeapsa ? Ce-ai dus la împlinire,
Tu dăruit-ai mamei. Sloboade mîna tatei,
Fecioară inimoasă ! Tu îmi lungeşti sfîrşitul
Şi-amîni înmormîntarea unui părinte-n viaţă.
Acoperă-mi îndată hidosul trup cu ţărnă.
Păcătuieşti cu gîndul : numeşti tu pietate
Să-ţi tîrîi astfel tatăl ? Dacă sileşti la moarte
Pe cel fără de voie sau de-l popreşti pe-acela
Ce e grăbit spre moarte, sînt crime deopotrivă.
Ba nu la fel, a doua eu cred că e mai gravă.
Prefer să-ndur porunca decît răpirea morţii,
Renunţă tu, căci dreptul la viaţă şi la moarte
Asupra mea al meu e. Lăsai de voie tronu-mi,
Dar eu tronez asupra-mi. Dacă tu eşti pioasă
Dă-i tatălui tău spada, dar spada cea vestită
Prin căsăpirea tatei. Mi-o dai ? Sau o ţin fiii-mi

Cu sceptrul împreună ? Oriunde-aduce crime.
Să fie-acolo. Las-o. Copiii mei s-o aibă,
Dar amîndoi odată. Aprindeți flăcări iute
Și-un rug imens ; urca-voi eu singur înălțimea
Și sta-voi între vipii ; pe stiva funerară
Voi dezgoli tot pieptu-mi și-oi dărui cenușii
Tot ce e viu în mine. Dar unde-i marea cruntă ?
O, du-mă unde-s munții cu stane prăbușite,
Unde Ismenos iute își duce valu-n clocot,
Unde sînt fiare, valuri și unde sînt prăpăstii,
De-mi ești tu călăuză. Vreau ca să mor pe stînca
Unde veghease Sfinx-ul care rostea enigme
Cu gura sa de monstru. Condu-mi acolo pasul
Și-oprește-mă acolo. În locul gol și groaznic
Să pui un monstru mai rău. Și stînd pe piatra asta
Eu voi rosti enigma obscură-a soartei mele.
Ce nime n-o va rumpe. O, tu ce brăzdezi cîmpul
Supus mai ieri lui Cadmus, tu care-adori dumbrava
Vestită prin balaur, unde s-ascunse Dirce,
Și tu ce-ți stîmperi setea în unda din Evrotus
Sau locuiești în Sparta cea nobilă prin Gemeni,
Tu ce cultivi pămîntul în Elis și în Parnas,
Beoțiene țarini cu sol întins și rodnic,
Toți ascultați acuma. Au monstru crunt din Theba
Rostind funebre vorbe în versuri încîlcite
A spus el vreo enigmă așa nedeslușită ?
Bunicu-i este socru și tatăl său rival e.
Copiilor săi frate-i, iar la frățîni părinte,
Bunica dăruit-a soțului său la nașteri
Copii care-i sînt sieși nepoți. Vai, ce miracol !
Eu însămi care smuls-am chiar de la Sfinx trofeul
Sînt încurcat, zăbavnic tălmăcitor al soartei.

ANTIGONA

. . . . . .

OEDIPUS

De ce îndrugi tu încă ? De ce încerci să-ndupleci
Prin rugă pieptu-mi tare? Nestrămutat mi-e gîndul

Să-mi curm suflarea care demult luptă cu moartea
Şi să m-afund în neguri, căci noaptea asta este
Puţin pentru-a mea crimă. Aş vrea s-ajung în Tartar
Sau dincolo de Tartar. Doresc acum isprava
Ce-mi trebuia de mult timp. Nu mă feri de moarte.
Nu vrei să-mi dai nici spada? Îmi vei închide calea
Spre hăul din prăpastii şi n-o să-mi laşi grumazul
Să intre-n ştreang ? Vei smulge otrăvitoarea iarbă ?
Dar ce îţi foloseşte această grijă ţie ?
Oriunde este moarte şi zeii sînt prielnici,
Căci poate fiecine să ne răpească viaţa,
Dar nu şi moartea : sute de căi sînt spre aceasta.
Nimic nu cer, căci duhu-mi va folosi preabine
Chiar mîna fără armă. O, dreapta mea, loveşte
Cu toată-nverşunarea şi forţa ta în mine !
Nu voi să-ţi arăt locul în care să-mi faci rană,
Sînt culpeş tot, oriunde loveşte-mă de moarte,
Străpunge pieptu-mi, smulge şi inima sătulă
De crime şi despică-mi viscerele ascunse.
Să sune rupt grumazul sub lovituri adînce
Şi vene sfîrtecate sub unghii fără milă.
Oriunde du-ţi mînia : aceste răni deschise
Să curgă fără preget cu sînge şi duhoare,
Şi curmă-mi tu suflarea cea dură şi ne-nvinsă.
Oriunde eşti tu, tată, ce cumpăneşti pedepse,
Nu mi-a trecut prin minte că voi spăşi vreodată
Osînda cuvenită pentru hidoasa-mi crimă.
Nu mă-mpăcase moartea şi n-am voit ca astfel
Să mă răscumpăr : vrut-am să pier doar pentru tine
Bucată cu bucată : ia-ţi astăzi datoria,
Mă pedepsesc eu însumi : atunci ţi-am dat libaţii.
Hai, vino şi împlîntă-mi tu mîna mea fricoasă,
Afund-o mult : deunăzi, timidă, ea stropit-a
Doar fruntea-mi cu libaţii şi smuls-a apoi ochii
Care doreau să iasă. Acum s-agaţă, iată,
Chiar sufletu-mi s-agaţă de mîna şovăindă
Ce faţa mi-o atinge... Ascultă adevărul :
Ţi-ai zmuls, deunăzi, ochii cu un curaj mai firav
Decît îi ocrotisei. Împlîntă mîna-n oreieri
Şi săvîrşeşte-ţi moartea în pantea începută.

Mărinimos părinte, te rog s-asculți în pace
La cele ce îți spune sărmana ta copilă.
Nu cer să te duc iarăși la curtea ta cea veche
Și nici la maiestuoasa domnie glorioasă,
Nici să înduri cu pieptul netulburat și pașnic
Mînii nedomolite de-a timpului zăbavă.
Nu se cuvine ca un bărbat robust ca tine
Învins să stea-n durere și spatele să-ntoarcă
Năpastei sale. Nu e precum socoți virtute
Să te-nspăimînți de viață, ci să înfrunți năpasta
Și înapoi să nu dai cînd pacostea te-apasă.
Cine-a supus ursita și-a aruncat din cale
Ispitele vieții și s-a-ncărcat el însuși
Cu suferinți, cînd n-are de nici un zeu nevoie,
De ce să cate moartea, de ce să n-o refuze ?
Sînt căi fără virtute : cel ce dorit-a moartea
Nu și-a disprețuit-o. Pe-acel pe care rele
Nu pot să-l mai atingă, stă într-un loc preasigur.
Ce zeu mai poate încă, de vrea, să-ți mai sporească
Năpastele ? De-acuma nici tu nu poți s-adaugi
Decît a te socoate că vrednic ești de moarte,
Dar nu ești. Nici o vină nu pîngărit-a pieptu-ți.
Numește-te mai bine nevinovat, o, tată,
Căci tu n-ai nici o vină chiar de vor zeii altfel.
Dar cine te întoarnă și-ți săgetează mintea
Mînîndu-te într-una spre negrele lăcașuri ?
Te-alungă dintre semeni ? Să nu mai vezi lumina ?
Demult n-o vezi. Sau poate să lași palat și sceptru ?
Pierit-au pentru tine care-ți mai tîrîi viața,
Să nu-ți mai vezi copiii și mama ? Dar Fortuna
Te-a fost lipsit de toate și tot ce poate moartea
Să ia cuiva, viața ți le-a răpit vai, ție.
Să fugi de tron ? Dar gloata care trăia la curte-ți
Te-a părăsit la voia-ți. De cine fugi, o, tată ?

OEDIPUS

De mine fug, căci mintea-mi cunoaște fărdelegea,

De mîna mea cea dreaptă, de cer şi de toţi zeii,
De blestemate crime comise fără vină.
Mai calc eu peste ţarini din care cresc recolte ?
Mai trag în mine aer cu gura pîngărită ?
Mai beau din fîntîni apă şi mă mai bucur încă
De darul mamei noastre ? Ating cu mîna castă,
Eu, blestemat de soartă şi cu incestu-n sînge ?
Îmi sună în ureche vai, sunete prin care
Aud numele tatei şi-al fiilor mei înşişi ?
O, de-aş putea să sfîrtec, cu mîna împlîntată,
Aceste căi pe care curg sunetele toate,
(Intrarea ce deschide cărare la cuvinte)
Eu, tată neferice, aş fi fugit de tine,
O, fata mea, tu care eşti una dintre crime !
S-afundă şi sporeşte în pieptul meu năpasta
Urechea mea ascultă tot ce mi-aţi dat deunăzi
Voi, ochi ai mei. Au capul împovărat de neguri
De ce nu-l zvîrl la umbra eternă a lui Pluton ?
De ce popresc eu manii ? De ce mai calc pămîntul
Şi rătăcesc prin viaţă ? Ce rău mă mai aşteaptă ?
Regatul şi părinţii, copiii şi virtutea-mi
Şi gloria lucindă a unui spirit ager ?
S-au fost pierit, căci soarta mi le-a răpit pe toate.
Rămasu-mi-au doar lacrimi, dar le-am secat izvorul.
Copilă, curmă-ţi ruga. Nu mai primesc vreo rugă,
Ci caut o pedeapsă egală pentru crimă
Dar ce osîndă poate să fie pe potrivă ?
Mi-a fost sortită moartea fiind copil. Au cine
Fost-a ursit asemeni ? Nici nu văzusem ziua
Şi nu ieşisem încă din pîntecele mamei
Cînd răspîndisem teamă. Pe unii prunci, la naşteri
O moarte fără milă luminii îi răpeşte.
Pe mine mă premerse, căci cineva-mi rostise
Sfîrşitul ursitoarei cînd nici nu mă născusem.
Dar ce păcătuit-am ? Un zeu mă acuzase :
Pe mine, nenăscutul, de-o crimă fără seamăn.
Şi-avîndu-l martor, tata m-a condamnat. Şi astfel
Mi-au fost străpunse g'ezne cu fierul scos din flăcări

Şi m-a trimis în codru ca pradă pentru fiare
Sau paseri rătăcinde pe care Cithaeron-ul
Adesea le hrăneşte cu sînge cald de rege.
Dar a fugit chiar moartea de cel sortit de-Apollo
Şi aruncat de tată. Oracolu-mplinit-am,
Căci l-am ucis pe tata prin moarte sacrilegă.
Şi altă fărdelege s-a fost ivit : pe urmă
Eu m-am nuntit cu mama. Ruşine mi-i a spune
De torţa nupţială : sileşte-te şi-ndură
Osînda-ţi fără voie : rosteşte-acuma crima
Ce n-a fost auzită ; ea îngrozeşte lumea
Şi nu va fi crezută de vîrste ce veni-vor,
Căci face să roşească şi-un paricid : în patul
Patern eu dus-am mîna de sînge pîngărită
Şi am primit răsplată o crimă şi mai mare.
Uşoară mi-a fost crima uciderii de tată,
Dar mama dusă-n patul de nuntă a sporit-o
Prin pîntecul său rodnic. Vai, crimă mai grozavă
Nu va ivi natura. Dar dacă poate, iată,
Adus-am eu pe lume pe cei ce pot s-o facă.
Lăsat-am sceptrul, preţul uciderii paterne,
Şi alte mîini armat-am ; cunosc eu bine soarta
Acestui sceptru : nimeni nu va putea să-l poarte
Fără vărsări de sînge. Şi sufletu-mi de tată
Presimte mari năpaste. Semînţele ruinii
Au fost deja zvîrlite. Credinţa fu călcată,
Căci unul nu voieşte să mai cedeze tronul,
Iar altul cheamă dreptul şi zeii toţi ca martori.
E Argosul în arme, cetăţi în jur asemeni,
Ruină ce-nspăimîntă se va abate-n Theba,
Săgeţi şi flăcări, sînge stau gata să pornească
Un rău şi mai năpraznic, ca orice om să ştie
Că ei sînt monştrii care au fost născuţi din mine.

ANTIGONA

De n-ai altă pricină să mai trăieşti o, tată,
Destul e doar acesta : să-ţi stăpîneşti iar fiii
Incendiaţi de furii. Tu singur poţi-a-ntoarce
Războiul ăsta impiu şi-odraslele-ţi preacrunte,

Să dărui pace lumii, iar patriei odihnă
Şi să re-nvii credinţa tratatului rănită !
O, de-ţi răpeşti viaţa, la mulţi tu vei răpi-o.

OEDIPUS

Au nu mai au iubire de tată şi dreptate
Ei, lacomi de putere, de arme şi de crime,
Vicleni, huliţi de ceruri, asemenea cu mine ?
Se-ntrec în fărdelege şi nu au cumpănire
Cînd furia îi trage cu sine în prăpăstii.
Născuţi din sacrilegiu, nu cred în sacrilegiu,
Pudoarea pentr-un tată năpăstuit lipseşte
Pentru cetate-asemeni : rîvnind la tron turbează.
Eu ştiu ce fac şi cît vor să se dărîme-n taină,
De-aceea eu mai caut o moarte timpurie
Şi îmi grăbesc sfîrşitul cît timp în casă nimeni
Nu-i vinovat ca mine. De ce plîngi tu, copilă,
La glezna mea ? De ce vrei să mă supui prin rugă ?
Fortuna are-un mijloc prin care să mă-nvingă
Pe mine, neînvinsul : tu singură poţi astăzi
Să mă învingi : din stirpea-mi tu singură acuma
Poţi să înveţi virtutea. Nimic nu-i greu şi mizer
Cînd ştiu c-a ta-i voinţa. Tu porunceşte numai
Şi-acest Oedip va trece prin val Marea Egee
Sau înghiţi-va flăcări ce veşnic se revarsă
În trîmbe de văpaie din muntele siculic
Sau va-nfrunta mînia dragonului sălbatic
Încrîncenat de furtul ce l-a făcut Heracle.
Ori îşi va da ficatul vulturilor din ceruri...
Sau de rosteşti poruncă el va rămîne-n viaţă.

VESTITORUL

O, tu născut din stirpea regală ca o pildă,
Înfricoşaţi de arme frăţeşti, tebani te roagă
Să-ndepărtezi pîrjolul de porţile cetăţii.
Nu-s spăimîntări, năpasta ne împresoară pragul,
Căci fratele ce-şi cată regatul şi domnia,

Stîrni la arme toate popoarele danae
Şi şapte oşti s-avîntă spre porţile tebane.
Aleargă şi popreşte războiul tot şi crima.

OEDIPUS

Sînt eu acela care să stăvilesc măcelul,
Să le împiedic mîna să nu mai verse sînge,
Ca dascăl al dreptăţii şi-al dragostei pioase?
Ei doi rîvnesc la pilda fărdelegii mele,
Pe mine mă urmează : îi recunosc şi-i laud
Şi îi îndemn să facă un lucru demn de mine.
O, voi, mlădiţe scumpe, cinstiţi prin fapte stirpea,
Întreceţi voi prin faimă isprăvile-mi ilustre
Şi săvîrşiţi nelegea, să-l bucure pe tata
C-a mai trăit şi astăzi. Veţi face-o, ştiu eu bine,
Aţi fost născuţi s-o faceţi. Preagloriosa stirpe
Plini-va crime care nu au în lume seamăn.
Luaţi armele şi-aprindeţi cu torţe zeii casei
Prin foc treceţi recolta ogoarelor natale,
Rostogoliţi şi-mpingeţi tot ce există-n flăcări,
Surpaţi zidul cetăţii şi spulberaţi-l iute,
Striviţi în temple zeii, daţi foc la toţi penaţii
Ce-s pîngăriţi şi case din temelii să cadă.
Învîlvoraţi cetatea şi focul să pornească
Din patul meu de nuntă.

VESTITORUL

Popreşte-ţi tu pornirea,
Căci azi te cheamă iară năpastele cetăţii,
Hai, vino şi-ntre fiii-ţi întoarnă pacea blîndă.

OEDIPUS

Sînt eu bătrîn ce poate să-şi domolească firea?
Tu chemi ca să-i împace pe-un iubitor al păcii?
Mînia mea se umflă, durerea mea e-n clocot,
Rîvnesc un rău mai mare decît îl vrea destinul
Sau tinerii în vrajbă. Nu e de-ajuns războiul

În care frate umblă ca să răstoarne frate,
Nu e destul atîta. Va trebui ca răul
Să fie demn de mine, pe patul meu de nuntă.
Dați arme mamei. Nimeni să nu mă ia acuma
Din silvele acestea. Mă voi ascunde-n grote
Și coperi-voi trupu-mi cu rămurișuri dese,
Apoi pîndi-voi singur nedeslușita larmă
Și-oi auzi frățeasca și crunta bătălie.

IOCASTA

Ferice fu Agave ! Ea a purtat în dreapta-i
Preagroaznica ei crimă și ca menadă crudă
A dus în tyrsu-i trupul cel sfîrtecat în furii.
Ea a făcut o crimă, dar n-a ascuns nelegea
În pîntecu-i de mamă... Este o crimă mică.
Eu am părtași. Dar încă măruntă ar fi crima.
Eu vinovați născut-am... Lipsea năpastei mele
Doar să-mi iubesc vrăjmașul... Trecu de trei ori iarna
Și tot de trei ori Ceres răsare-acum din brazdă
De cînd fugar e fiu-mi și umblă-n pribegie
Și cere ajutoare la regii greci din preajmă.
E ginere lui Adrast care-i stăpîn al mării
Ce mărginește Isthmul ; și socrul trase-n luptă
Poporul său și încă șapte cetăți cu sine.
Ce să aleg ? Pe care să-l sprijin ? Nu știu.
El cere sceptrul țării. Pricina sa e dreaptă,
Dar mijloacele-s rele. Ce să-mi doresc ca mamă ?
În ambele armate eu am un fiu în luptă.
Pot oare prin iubire să mai salvez iubirea ?
Ce-aș face pentru unul ar păgubi pe altul,
Cu toate că-i iubesc eu pe amîndoi asemeni.
Simțirea mea se-nclină, pe-l firav ocrotindu-l
Spre cauza cea dreaptă și soartă neferice :
Fortuna îi unește pe urgisiți, cu stirpea.

VESTITORUL

Cît tu bocești, regină, cu jalnice cuvinte,
Trec clipele și iată armata sîngeroasă
Își cumpănește spada ; deja trompete sună
Și acvila nălțată pe steaguri cheamă oastea :
Sînt șapte regi la poartă și pregătesc atacul.
Cu inimi mari se-nfruntă odraslele lui Cadmus
Și-printr-o cursă iute se năpustesc în luptă.
Îi vezi ? Un nour negru țîșnit-a în lumină
Și cîmpul saltă-n ceruri, mai iute decît fumul,
Tot colbul ce se-nalță din ropot de copite,
Și dacă cei în spaimă văd încă adevărul,
Lucesc vrăjmașe steaguri și-n iureș vin dușmanii
Cu lancea ridicată ; stindardele duc nume
De comandanți cu faimă țesute-n fir de aur.

(către regină)

Hai adă iar iubirea și pacea în cetate,
Aleargă între armii și curmă fărdelegea.

ANTIGONA

O, du-te, mamă, du-te, zorește-ți pasul iute,
Poprește lănci și smulge frățînilor armura.
Și pune-ți pieptul între înverșunate săbii,
Poprește lupta, mamă, sau cazi în luptă prima.

IOCASTA

Voi merge, da, voi merge și dărui-voi capu-mi,
Voi sta-ntre armii : cine va să lovească primul,
El va lovi în mama-i și cel pios la ruga-mi
Își va depune scutul ; cel ce-a uitat credința
Să-nceapă dar cu mine ; bătrînă, eu voi stinge
Văpaia tinerească ; nu va fi nici o crimă
Sau dacă se va face în fața mea vreuna,
Ea nu va fi doar una.

Vin steaguri lîngă steaguri
Şi strălucesc. Răsună doar strigăte de luptă
E crima prea aproape... Începe, mamă, ruga.
Ai crede cum că trupa s-a-nduioşat de plînsu-mi
Aşa păşeşte molcom cu armele în cumpăn.

VESTITORUL

Zăbavnic vine trupa, dar capii vin năvalnic.

IOCASTA

Ce-naripate vînturi m-or duce prin văzduhuri,
Răpindu-mă-n vîrtejul nebun al unei hule ?
Ce sfinx sau ce stimphală acoperind cu nouri
Lumina mă va duce în zbor pe repezi aripi ?
Ce Harpie pîndindu-l pe Phíneus la masă,
Mă va răpi pe-o cale înaltă din văzduhuri
Şi m-o lăsa chiar între armatele vrăjmaşe ?

VESTITORUL

Ţîşni ca o smintită sau chiar este smintită,
Precum săgeata iute din particele arcuri
Sau cum o luntre este răpită peste valuri
De vînturi răbufnite sau cum o stea lucindă
Brăzdează bolta largă, alunecînd din ceruri,
Şi rupe cale dreaptă cu scăpărări clipite
Aşa ţîşni în slavă şi-ndată ea ajunse
Şi-despărţi armata. Învinşi de ruga mamei,
Încremenit-a lupta. De-o parte şi de alta
Cei dornici să se-nfrunte în crunta bătălie
Ţin lancea ridicată şi cumpănită-n mînă.
Primiră pacea : arme au coborît în ţărnă
Ori s-au ascuns în teacă. Doar fraţii le mai poartă.
Vai, mama în durere şi-arată albe plete
Şi pe rebeli îi roagă şi plînsu-i umple faţa :
Cel şovăielnic poate s-alunge ruga mamei.

Întoarceți împotrivă-mi voi, armele și focul,
Să mă atace tineri din spița lui Inachus
Și toți care coboară pe porțile din Theba.
Voi, cetățeni sau dușmani, străpungeți acest pîntec
Ce frați aduse-n lume bărbatului meu ultim.
Voi sfîrtecați-mi trupul și risipiți-l ápoi,
Eu i-am născut pe aceștia : lăsați îndată arma?
Să vă mai spun odată ? Dați mîinile, vai, mamei,
Cît încă sînt pioase. Pînă acum Eroarea
Fără să știm ne trase. Ursita poartă vina
Pentru a noastră crimă. Acum nelegea paște
Pe cei ce-o știu prea bine. În mîna voastră este
Puterea de-a alege.

(către Polynices)

Dacă-ți dorești virtutea,
O, oruță-ți tu, frățînul ; dacă îți place crima,
V-am pregătit eu una : va sta-ntre arme mama.
Curmați războiul ăsta și pricina curmați-o.

(către sine)

Eu, mamă-ndurerată, pe cine să rog primul ?
Pe care dintre fiii-mi să iau întîi în brațe ?
Iubirea mea mă duce la amîndoi deodată.
A fost departe unul. Acum pleca-va altul,
Dacă respectă pactul. Deci nu pot niciodată
Să-i văd decît ca astăzi.

(către Polynices)

Te strîng întîi pe tine
Care-ndurînd exilul cu chinuri fără număr,
Preaistovit de trudă îți vezi acuma mama.
Hai, vino mai aproape și bagă spada-n teacă,
Înfige-n brazdă lancea ce freamătă în mînă
Să fie slobozită. O, scutu-ți mă poprește

Să-ţi simt cum bate pieptul la pieptul meu de mamă.
Aşează-l jos ; sloboade-ţi şi tîmpla din curele
Şi saltă casca tristă pe fruntea-ţi de războinic,
Arată-ţi mamei chipul. Unde întorci tu ochii ?
De ce priveşti cu teamă spre-a fratelui tău mînă ?
Eu coperi-voi trupu-ţi cu-a mea îmbrăţişare
Şi calea către pieptu-ţi va trece doar prin mine.
Ce stai la îndoială ? Te temi de vorba mamei ?

POLYNICES

Mă tem : legea naturii azi nu mai are vlagă.
După isprava noastră, nu trebuie să aibă
Nici mamele crezare.

IOCASTA

Ia-ţi dreapta de pe spadă.
Dezleagă casca, stînga cu scutul să coboare.
Cît el se dezarmează, rămîi în arme totuşi.

(către Eteocle)

Depune-ţi şi tu spada, tu pricina năpastei !
Dacă urăşti tu pacea şi-ţi place focul luptei,
Acum îţi cere mama un armistiţiu numai,
Să dea fiului care s-a-ntors acum sărutul
Dintîi sau cel din urmă. Cît timp eu vă cer pace
Să fiţi fără de arme. Vă temeţi unul de-altul ?
Eu pentru fiecare. De ce n-ascunzi tu spada ?
Hai, bucură-te acuma de scurta zăbovire !
Vreţi un război din care cel mai bun lucru este
Să fii învins. Ţi-e frică de-un vicleşug de frate ?
Cînd trebuie să-nşele sau înşelat să fie,
Mai bine-ndure crima decît s-o facă însuşi.
Să nu te temi căci mama va depărta capcana
De-o parte şi de alta. Vă-nduplec ? sau să pizmui
Pe-al vostru tată ? Crima venit-am s-o înlătur
Sau s-o privesc de-aproape ? Lăsat-a spada-n teacă
Şi lancea-i rezemată : zac armele-n ţărînă.

O, fiul meu, nălța-voi spre tine ruga, totuși
Mai înainte plînsu-mi. Eu iarăși îți văd chipul
Demult dorit de mine. Pe tine, în surghinu-ți,
Departe de-a ta țară, penații unui rege
Străin te ocrotiră, pe tine ce-n bejenii
Ai îndurat primejdii, eu n-am putut, ca mamă,
Să te-nsoțesc la nuntă, nu-mpodobit-am casa
Cu mîna mea, nici panglici n-am împletit la torța
Cea sfîntă a logodnei, iar socrul nu îți dete
Comori de aur, țarini întinse sau orașe.
Războiul este zestrea-ți. Ești ginere la dușmani.
Plecat din țară, oaspe la cei străini șezut-ai
Și le-ai urmat pornirea, căci prigonit de neamuri
Ai fost fără de vină. Ca să urmezi întocmai
A tatălui ursită, tu ți-ai ales din lume
Străină o mireasă... După atîtea zile,
Mi-ai dăruit speranța și teama unei mame!
Eu pentru-a ta sosire, mereu rugat-am zeii,
Dar cînd sosirea asta stă gata să-mi răpească
Atît cît îmi aduce prin crunta ta sosire,
Eu întrebat-am zeii „Cînd potoli-voi teama
Ce-mi vînzolește pieptul“ ? Zeul rîzînd răspunse :
„Te-i teme de el însuși“. O, dacă n-ar fi lupta,
Aș fi lipsit de tine, de n-ai fi tu aicea,
Nu ar mai fi nici lupta. Ce trist e prețul care-i
Sortit vederii tale : dar mamei tale-i place,
Să se retragă arme cît Marte cel sălbatic
N-a cutezat vreo crimă : deja-i o mare crimă
C-a fost atît de-aproape. Încremenesc și tremur
Cînd văd aici că frații stau gata să se-nfrunte
Sub lovitura crimei. De groază eu mă zbucium.
Cît de puțin lipsit-a să văd urgia crimei
Pe care tatăl vostru n-a mai putut s-o vadă !
Deși sînt liberată de teama fărdelegii
Și n-o văd nici acuma, sînt neferice, totuși,
C-aproape am văzut-o. Pe pîntecul de mamă
Ce v-a purtat în chinuri, pe-al sorei voastre suflet
Evlavios, pe ochii părintelui ce-n furii,

Nevinovat de crimă, i-a smuls cu a sa mînă,
Cerînd cu-nverşunare suplicii fără seamăn,
Te rog întoarce forţa vrăjmaşe de la ziduri
Şi steagurile trupei ce zornăie în arme.
Chiar dacă pleci acuma, o mare parte-a crimei
S-a săvîrşit, căci ţara văzu cum peste ţarini
Vin oştile duşmane, cohortele ce-n zare
Îşi fulgeră armura, cum pajişti cadmeene
Călcate-s în picioare de cavalerii sprinteni,
Cum zboară căpetenii în carele de luptă,
Cum ard spre ceruri bîrne învîlvorind cetatea
Şi cum s-aruncă fraţii (o crimă nouă-n Theba)
Cu oşti unul spre altul. Armata şi poporul
Surorile şi mama au fost văzut nelegea.
Doar tatăl n-a văzut-o şi-i vina lui întreagă.
Gîndeşte-te la tatăl Edip care-şi ceruse
Pedeapsă chiar şi pentru greşeala-i fără voie.
Nu scoate astăzi spada-mpotriva ţării tale,
Nu răsturna tu Theba în care vrei coroana.
Ce furie-i stăpînă pe mintea ta acuma ?
Rîvnind-o, spulberi ţara. Cercînd a ta să fie,
O treci prin foc. Ba încă îţi vatămi interesul,
Căci pustieşti pămîntul natal cu arme crunte.
Aşterni în vipii roade şi pui pe fugă-n ţarini
Orice suflare : nimeni nu-şi arde-averea astfel.
Îţi sînt străine toate ce poruncesti să fie
Prin foc şi spadă rase. Certaţi-vă pe sceptru,
Cruţaţi însă regatul. Tu ceri cetatea noastră
Cu arme şi cu torţe ? Putea-vei tu să darămi
Chiar zidul lui Amphion ? Nu le-a-nălţat vreo mînă
Urcînd încet povara cu scripete sorîşninde,
Ci piatra de la sine, la sunetul citharei
Şi la al vocii blînde, s-a fost clădit în turnuri.
Pe-acestea le vei sparge ? Vei lua captivi, ca pradă,
Pe căpetenii care-s de-a tatălui tău vîrstă ?
Pe mamele răpite de la bărbaţi din braţe
Le va tîrî-n cătuşe bărbatul fără milă ?
Fecioarele tebane, în turme de captive,
Vor merge în sclavia femeilor din Argos ?
Eu însămi, cetluită cu mîinile la spate,

Voi fi tîrîtă-n gloată, ca pradă, în triumfu-ţi?
Poţi tu să vezi prieteni că fost-au daţi pieirii?
Poţi să împingi duşmanul spre zidurile sacre,
Să umpli Theba toată cu flăcări şi cu sînge?
Sălbatică şi dură ţi-e inima în pieptu-ţi
Şi cruntă-n răzbunare! Dar nu eşti rege încă!
Ce face-vei ca rege? O, lasă azi sminteala
Ce-ţi stăpîneşte mintea şi vino la credinţă.

POLYNICES

Să rătăcesc întruna departe de-a mea ţară,
Să dobîndesc, ca oaspe, străine ajutoare?
Ce-aş îndura eu dacă aş fi trădat credinţa?
Voi ispăşi pedeapsa trădării lui sperjure
Şi va culege-n pace triumful crimei sale?
Îmi spui să plec: plini-voi porunca ta de mamă,
Dar daţi-mi loc în care să mă retrag în pace,
Să stea el în palatu-mi, iar eu într-o colibă.
Hai, daţi-mi asta: tronul să-l schimb, îngăduiţi-mi,
C-un lar modest. Doar astfel, eu înrobit soţiei,
Voi îndura porunca unei femei bogate
Şi preaumil urma-voi pe socrul meu tiranic?
S-ajungi un serv din rege e groaznică năpastă.

IOCASTA

Dacă rîvneşti regatul şi mîna ta nu poate
Fără de cruntul sceptru, poţi cere multe-n lume,
Pe care-l vrei, pămîntul ţi-l dăruie îndată.
Aci se-nalţă Tmolul, preacunoscut lui Bacchus,
Pe unde-s ţarini multe cu brazde roditoare.
În zări, Pactolul poartă în unda sa bogată
Mult aur pe ogoare. Peste cîmpii fertile,
Departe, îşi îndoaie trupul cotit Meandru
Şi Hermus cel năvalnic udă bogate plaiuri;
Ici Gargara-ndrăgită de Ceres şi podişul
Înconjurat de Xanthus cînd neaua se topeşte,
Iar colo este marea ce-şi pierde al său nume,
Strîngîndu-mi valul între Abydos şi-ntre Sestos,
Şi ţărmul său aproape-i de orient pe unde

Privește Creta porturi în Lycia vestită.
Supune tu regate și contra-acestor neamuri
Să-și ducă socru-ți arma puternică și ție
Să-ți dăruie un sceptru. Socoate c-al tău tată
Regatul ăsta-l ține. Mai bun este exilu-ți
Decît sosirea asta. Printr-o străină crimă
Ești alungat : veni-vei prin crima ta. Mai bine
Să cucerești un sceptru nepîngărit de sînge
Și fratele tău însuți, cu-armata sa alături,
Să lupte pentru tine. Te du la lupta-n care
Părinții pot să nalțe o rugă pentru tine,
Regatele nelegii sînt pentru toți mai rele
Decît exilul. Haide, gîndește-te la rugul
Războiului, la soarta cea schimbătoare-a luptei.
Deși mîni toată floarea danailor încoace
Și trupe înarmate în lung și lat se-nșiră,
Ursita bătăliei stă totdeauna-n cumpeni,
Căci Mars decide totul. Vai, spada-i nimicește
Pe inamici în luptă, dar soarta oarbă-ntoarce
Speranțele și teama. Răsplata ți-i incertă,
Dar certă este crima. Să credem că toți zeii
Te-or ocroti în luptă : sînt biruiți tebanii
Și fug și cad de-a valma în haosul cel crîncen,
Oșteni strivesc recolte. Chiar dacă tu te bucuri
Și în triumf porți prada frățînelui ce zace,
Tu trebuie s-o lepezi. Cum socotești războiul
În care cel ce-nvinge prin crimă blestemată
Se bucură ? Sărmane, tu vrei să-nvingi pe-acesta
Pe care îl vei plînge ? Alungă, hai, oștirea
Funestă și sloboade-ți părinții tăi și țara
De teamă și de jale.

POLYNICES

Dar blestematu-mi frate
Să nu-ndure osînda trădării criminale ?

IOCASTA

Să nu te temi. Osîndă cumplită ispășI-va :
El va domni. Aceasta-i pedeapsa... Stai în cumpeni ?
Să dai crezare stirpei. Te-nvață astfel Cadmus

Şi fiii săi. A duce fără pedeapsă sceptrul
Nu-ngăduie ursita şi nimeni nu-l va ţine
Printr-o credinţă ruptă. Să-l numeri pe-al tău frate
De-acum printre aceştia.

ETEOCLES

Mă numere : mai bine-i
Să mor ca domn ; pe tine te-oi număra în gloata
Exilului.

POLYNICES

Domneşte în ura tuturora.

ETEOCLES

Nu vrea să fie rege cel temător de ură,
Căci ziditorul lumii a pus nedespărţite
Şi ura şi domnia. Vestiţi sînt regii care
Ştiu să reprime ura. Iubirea-l frînează
Pe rege de la multe. El pe rebeli îi frînge.
Cel care vrea iubire cu sceptru slab domneşte.

POLYNICES

Domniile în ură nicicînd nu dăinuit-au.

ETEOCLES

Învăţătură bună pentru regat dau regii,
Exilul, tu, găteşte-ţi. Aş vrea pentru domnie...

IOCASTA

Să duci în flăcări ţara, penaţii şi soţia ?

ETEOCLES

Cu orice preţ domnia nu e de-ajuns plătită.

. . . . . .

Note şi comentarii

HERCULE SCOS DIN MINȚI

Tragedia aceasta este inspirată de piesa cu același titlu scrisă de Euripide. Mitul lui Hercules fusese reflectat în creații dramatice, la greci, de Sofocle, în PHILOCTETES (409 î.e.n.) și TRACHINIENELE (407 î.e.n.), de Aristofan, în BROAȘTELE (405 î.e.n.), iar la romani de Naevius, în HERCULES PROFICISCENS și de Accius, în piesele AMPHITRYO, ALKESTIS și HERACLIDAE. Peste vreme, marii dramaturgi europeni, de la Shakespeare la Racine, au valorificat scene, motive, sentențe din tragedia lui Seneca. În secolul XVII, J. Prevost a scris piesa HERCULE (1614), Francesco López Zárate piesa HERCULE FURENTE E OETA (1651), iar în sec. XVIII, J. Fr. Marmontel compune tragedia HÉRACLIDES (1752) și La Harpe piesa PHILOCTÈTE (1783). În secolul nostru, mitul a fost dramatizat, printre alții, de N. Kazantzakis, în HERAKLES (1915), de F. Wedekind, în HERKULES (1917), de Dan Botta, în ALKESTIS (1939) și de Fr. Durrenmatt, în piesa HERKULES UND DER STALL DES AUGIAS (1954).

1 Prologul rostit de Junona cuprinde o curioasă descriere a sferei celeste în care concubinele lui Jupiter au fost metamorfozate în stele. Între aceste stele sînt însă nume care nu reprezintă concubine (constelația Orion), iar alte nume nu corespund unei constelații (ca Semele, mama lui Bacchus). Dificultățile de ordin mitologic sau astronomic se explică prin faptul că Seneca descrie emisfera septentrională, după *Atlasul lui Hercule Farnese*, redactat în vremea lui Augustus.

6 Callisto, fata regelui Lycaon, iubită de Jupiter, naște pe Arcas. Junona, geloasă, a preschimbat pe Callisto într-o ursoaică. Jupiter, pentru a împiedica pe Arcas să-și ucidă mama, la o vînătoare, i-a metamorfozat în constelații situate la Polul Nord *(Ursa major* și *Ursa minor)*.

9 Jupiter, preschimbat în taur, a răpit pe Europa, ducînd-o peste valuri, în Creta.

10 Cele şapte fiice ale lui Atlas şi ale Pleonei, metamorfozate de Jupiter într-o constelaţie, numite *pleiade*. Erau temute de navigatori deoarece prevesteau furtuna.

14 Fraţii Castor şi Pollux, fiii lui Zeus şi ai Ledei, au fost transformaţi după moarte, în constelaţia Gemenilor.

16 Bacchus era fiul lui Jupiter şi al Semelei, fiica regelui Cadmus. Într-una din călătoriile sale, Bacchus a coborît în Infern, a înviat umbra mamei sale şi a urcat-o în Olimp.

18 Ariadna, fiica lui Minos, părăsită de Theseus în insula Naxos, s-a căsătorit cu Bacchus. La nuntă, acesta i-a dăruit o diademă de aur, făurită de Hephaistus, metamorfozată apoi într-o constelaţie.

36 În textul latin *binos Aethiopas*: etiopii de rasă africană sau asiatică (cf. Vergilius, Eneida, IV, 481).

81 Gigantul Enceladus, participînd la revolta împotriva lui Zeus, a fost fulgerat şi prăvălit de părintele zeilor în adîncurile muntelui Etna, din Sicilia.

83 În textul latin: *Luna concipat feras*. Pitagoreicii, citaţi apoi de astrologi, considerau că luna era o planetă locuită ca şi pămîntul. Aşadar putea să dea şi ea naştere la monştri.

125 Corul cuprinde două părţi distincte: 1. peisajul campestru la revărsatul zorilor şi 2. reflecţii asupra vieţii modeste a înţeleptului. Partea a doua este o transfigurare a unui *topos* întîlnit frecvent în poezia latină.

128 Phosphorus este Luceafărul de ziuă.

130 Arcas: cf. supra, v. 6.

133 Titan (nume al Soarelui) urcă pe muntele Oeta, la hotarul dintre Thessalia şi Macedonia, unde Hercules a fost ars pe rug.

134 Bacchantele îşi celebrau ritul pe muntele Cithaeron, consacrat lui Bacchus, în Beoţia. Pe acest munte a fost sfîrtecat de ele regele teban Pentheus (cf. infra. v. 758).

136 Sora lui Phoebus este Luna.

147 Tereus, rege trac, căsătorit cu Procne, fiica regelui Pandion, şi-a necinstit cumnata, pe Philomela, şi i-a tăiat limba pentru a nu dezvălui fărădelegea. Ea a ţesut crima pe un covor şi i-a arătat-o sorei sale. Procne s-a răzbunat crunt, servindu-i soţului la masă propriul lor copil. Tereus a încercat să ucidă

cele două surori, dar zeii le-au metamorfozat în păsări : privighetoare și rîndunică.

172 În textul latin *clamosi... fori :* este un anacronism voluntar. Acțiunea piesei se petrece în Grecia preistorică. Scena din forul roman este un *convicium saeculi,* obișnuit în epoca imperială.

190 În textul latin *populos citatos,* ca mai înainte *iussu cessare* și *scriptum proferre diem,* sînt expresii juridice. Terminologia juridică este des folosită de Seneca, atît în proza filosofică cît și în tragedii, continuînd astfel drumul deschis de Cicero.

214 În versurile următoare sînt evocate „muncile" din Hercules în slujba lui Eurystheus.

216 Miracolul uciderii șerpilor de către un prunc a fost atribuit, cum relatează Tacitus, și lui Nero : „vulgabaturque adfuisse infantiae eius dracones in modum custodum, fabulosa et externis miraculis adsimulata" (cf. *Annales,* XI, 11).

225 Tracii erau numiți și bistonieni, de la Bistonicus, fiul lui Mars și al Callirrhoei, care a fondat o cetate pe aceste meleaguri.

226 Diomedes, rege trac, își hrănea caii săi cu trupurile străinilor găzduiți de el. Hercules l-a pedepsit pentru cruzimea aceasta, făcîndu-l să îndure soarta victimelor sale.

230 Taurul din Creta teroriza sute de popoare deoarece Creta avea sute de cetăți. Minos făgăduise că va sacrifica lui Poseidon primul animal ce-l va întîlni. Zeul mării a scos din valuri un taur, dar Minos, cucerit de frumusețea lui, l-a cruțat. Poseidon s-a răzbunat, făcînd taurul să pustiască ogoarele Cretei. Hercules l-a prins și l-a dus lui Eurystheus.

232 Țărm tartesic : prin metonimie, țărm iberic.

237 Anticii credeau că Hercules a separat doi munți, numiți apoi „Coloanele lui Hercule", deschizînd astfel strîmtoarea Gibraltar.

240 Merele de aur din Grădina Hesperidelor erau păzite de dragonul Ladon.

241 Hydra din Lerna era un monstru cu numeroase capete și sînge otrăvitor. După ce Hercules i-a retezat capetele, și-a muiat săgețile în sîngele ei veninos.

243 Păsările stimphalice trăiau în Arcadia, în jurul lacului Stymphalis. Erau păsări de pradă cu cioc și gheare de aramă. Hercules le-a stîrpit, străpungîndu-le cu săgeți otrăvite.

245 Hercules a răpit cingătoarea de aur de la regina amazoanelor și a dăruit-o fiicei lui Eurystheus.

248 Augias, rege în Elis, avea peste trei mii de vite și grajdurile sale nu fuseseră rînite de peste treizeci de ani. Hercules le-a curățat într-o singură zi, schimbînd cursurile rîurilor Alpheus și Peneus și abătîndu-le prin grajduri.

259 *Cetatea-n zei fecundă* era Theba. Ea a fost patria Semelei, a lui Bacchus, a Leucothoei și a lui Palemon.

261 Cadmus, ucigînd dragonul legendar, i-a semănat dinții, au crescut războinici și s-au luptat între ei. Au supraviețuit numai cinci care l-au ajutat pe Cadmus să întemeieze cetatea Theba.

262 Amphion, fiul lui Jupiter și al Antiopei, a reclădit zidurile Thebei cu ajutorul lirei sale fermecate, dăruită de Apollo, la sunetele căreia pietrele se ridicau și se rînduiau singure în meterezele cetății.

264 Aluzie la situația Thebei legendare, dar și la cea a Romei din vremea lui Nero. Expresia *fas sit loqui* din v. 266 se referă mai degrabă la suveranul roman.

288 Rîul Peneus străbate valea Tempe și desparte munții Ossa și Olympus.

324 Reflecție pesimistă asupra întoarcerii lui Hercules, oglindind desperarea Megarei, încurajată de socrul său Amphitryon.

333 Monologul lui Lycus reflectă psihologia unui parvenit trufaș. Pasajul are dublă funcție : de caracterizare a personajului și de explicare a situației dramatice.

336 Istmul corintic unește Peloponesul cu Grecia.

357 Lycus nu crede în ipoteza paternității divine a lui Hercules, ci îl consideră muritor, fiu al lui Amphitryon.

386 Mamele tebane nelegiuite sînt Agave, Ino, Niobe, Iocasta,

388 Aluzie la Iocasta, mamă și soție a lui Oedipus.

389 Legenda arderii lui Eteocles și Polynices pe rug o întîlnim la Statius, *Thebaida*, XII, 429.

390 Trufașa tantalidă este Niobe, fiica lui Tantal. Ea a avut, cu Amphion, șase băieți și șase fete. Jignind-o, prin trufia ei, pe Leto, și-a dus la pieire copiii, uciși de Apollo și Artemis. Îndurerată, Niobe a fost schimbată într-o stană care varsă lacrimi (cf. Ovidiu, *Metamorphoses*, VI, 310).

392 Cadmus a fost preschimbat în reptilă.

398 Hercules a împlinit poruncile regelui Eurystheus.

444 Phelegra, oraș în Macedonia, se găsea în valea în care se adunaseră giganții ca să atace zeii olimpici. Hercules s-a aliat lui Joe și au luptat împotriva giganților.

451 Apollo a fost păstor al regelui Admetus, rege în Thessalia.

453 Insula Delos.

455 Uciderea balaurului Python este prima ispravă a lui Apollo.

457 Juno, răzbunîndu-se pe Semele, mama lui Bacchus, a sfătuit-o să-i ceară lui Zeus să-l vadă cu fulgerul în mînă. Orbită de fulger, a murit. Zeus a luat însă pruncul născut înainte de vreme și l-a purtat în coapsa lui pînă la soroc.

460 Zeus, pentru a fi salvat de Cronos care-și devora fiii, a fost ascuns într-o grotă pe muntele Ida.

466 Aluzie la Omphale, regina Lydiei. La curtea acesteia, eroul a stat trei ani, ca sclav, avînd cu regina un fiu, pe Lamus.

473 *Thyrs:* toiag simbolic, împodobit cu viță de vie și iederă, în vîrf cu un con de brad, purtat de Bacchus și adoratorii săi (cf. și *Oedipus*, v. 404).

477 Evritus, regele Oechaliei, era un arcaș iscusit. El a făgăduit-o pe Iole, fiica sa, aceluia care-l va întrece la concursul cu arcul. Învins de Hercules, a refuzat făgăduiala și a fost ucis de erou (cf. *Hercules Oeteus*, v. 100, 173, 207 etc.).

481 Eryx, fiu al zeiței Venus, ucis de Hercules, este eroul de la care își trage numele muntele Eryx din Italia.

482 Antaeus, fiul lui Neptun și al zeiței Gaea. Locuia în Lybia și era invulnerabil pentru că, în atingere cu pămîntul, mama sa îi înnoia puterile. Hercules l-a ucis, ținîndu-l suspendat în aer.

484 Busiris, fiul lui Neptun, rege în Egipt, jertfea lui Zeus pe toți străinii care treceau prin țara sa. Încercînd să-l sacrifice pe Hercules, a fost ucis de acest erou.

485 Cycnus, fiul lui Ares, tîlhar vestit, ucis de Hercules. (Pentru altă legendă, vezi nota la *Troades*, v. 184.)

500 Aegyptus a avut cincizeci de feciori pe care i-a căsătorit cu cele cincizeci de fete ale lui Danaus. Miresele, la sfatul lui Danaus, și-au ucis mirii în noaptea nunții, cu excepția Hypermnestrei care l-a cruțat pe al său. Pentru crima lor, au fost condamnate să umple, în Infern, un butoi fără fund.

504 Replica dezvăluie, cu ton sarcastic, impietatea lui Lycus. Aceste versuri se pot compara cu cele din piesa *Thyestes*, v. 544 sq.

533 Hercules a fost la sciți cînd s-a luptat cu amazoanele.

535 Imaginea valurilor înghețate e frecventă în opera de exil a lui Ovidius: *Tristia*, III, 10, 37; *Pontica*, I, 3, 13; IV, 7, 7; IV, 9, 85.

542 Regina amazoanelor a fost Hyppolyte sau Antiope.

560 Pylos-ul era o cetate în Messenia, fondată de Neleus, tatăl lui Nestor. Luptîndu-se cu Pylos-ul, oraș ajutat de Pluton, Hercules rănește în luptă pe suveranul umbrelor și ucide pe Neleus, cu toți urmașii săi, cruțîndu-l doar pe Nestor.

580 Zeii care judecă în Infern sînt: Minos, Aeacus, Rhadamanthus.

587 Taenar-ul era un promontoriu în Lucania, acoperit de păduri. Avea în mijloc o peșteră din care exalau vapori. Poeții au localizat aici poarta Infernului.

660 Enna, cetate în Sicilia, ocrotită de Proserpina (cf. Cicero, *De signis*, XLVIII).

683 Maeander era un fluviu în Phrigia, celebru prin cursul său șerpuit (cf. Ovidius, *Metamorphoses*, VIII, 162 și *Heroides*, IX, 55).

690 Personificările alegorice, multe la număr, sînt un procedeu artistic des întîlnit în poezia antică, păgînă sau creștină, de la Vergilius la Prudentius.

734 Socrul lui Thetis era Aeacus, tatăl lui Peleus.

752 Bătrînul însetat este Tantalus.

758 Odraslele lui Cadmus: Agave, Ino și Autonoe. Acestea sfîrtecaseră pe Pentheus, regele Thebei, într-un acces de furie, provocat de Dionysus, pe muntele Cithaeron. În fruntea lor se afla Agave care, pradă rătăcirii, ducea în tyrs capul fiului său.

759 Harpiile erau păsări de pradă cu cap de femeie. Din porunca Junonei, ele spurcau hrana lui Phineus, rege trac, orbit de zei. Deși înzestrat cu darul profeției, acesta și-a pedepsit pe nedrept fiii săi acuzați că ar fi vrut să-și necinstească mama lor vitregă. Destăinuind argonauților drumul spre Colchis, aceștia au ucis harpiile și l-au scăpat de osîndă.

806 Eliberarea lui Theseus din Infern este un nou trofeu al lui Hercules.

830 Zeus vroia să dăruiască sceptrul cetății Mycene lui Hercules pe care urma să-l nască Alcmena. De aceea a hotărît

ca tronul cetății să revină primului născut dintre urmașii lui Perseus. Junona, geloasă, a zăbovit însă nașterea lui Hercules și a grăbit-o pe cea a lui Eurystheus (cf. *Iliada*, XIX, 95), zădărnicind astfel planurile lui Zeus.

840 Jocurile olimpice aveau loc la interval de 5 ani, în provincia Elida, în Peloponeș.

843 În zodia Cumpenei are loc echinocțiul de toamnă.

845 Misterele zeiței Ceres se serbau în luna septembrie.

875 Corul transfigurase coborîrea eroului în infern și meditase asupra condiției umane efemere, acum însă celebrează victoria eroului asupra morții și, implicit, asupra lui Lycus. Schimbarea subiectului este însoțită de schimbarea ritmului.

894 Încoronarea cu ramuri de plop sugerează originea semidivină a lui Alcide. În scena următoare, Hercules însuși se încoronează cu plop pentru a sacrifica lui Jupiter.

903 Lycurgus era un rege trac pedepsit de Bacchus.

915 Ctitorii cetății Theba sînt Cadmus și Amphion.

916 Zethus era fiul lui Jupiter cu Antiope, fratele lui Amphion.

917 Cadmus adusese larii săi din Tyr în Beoția.

964 Hercules recurge la amenințări din pricină că Jupiter șovăie în fața Junonei.

979 Cithaeron-ul era munte în Beoția, unde Oedipus, într-o strîmtoare, l-a ucis pe Laius. Pellene era un oraș în Macedonia, confundat adesea cu Phlegra.

980 În delirul eroului, imaginarul se îmbină cu realul, lupta giganților, fictivă, se asociază cu răpirea Cerberului și uciderea lui Lycus.

1053 Amphitryon intuiește primejdia sinuciderii și, după ce ordonă să fie dezarmat, veghează, împreună cu Theseus, somnul eroului scos din minți.

1054 Corul, în bocetul său, după ce invocă divinitățile și înalță o rugă, cu ton de litanie, Somnului liniștitor, relatează zbuciumul eroului răpus de sminteală și deplînge, la sfîrșit, soarta tragică a victimelor acestuia.

1098 Opțiunea corului pentru revenirea smintelii, după ce se rugase pentru liniștirea eroului, atestă părerea că vinovăția nu poate fi ispitită prin adormirea conștiinței. Situația analogă în destinul tragic al lui Oedipus sau al lui Thyestes.

1104 Regina lumii subpămîntene este Proserpina.

1105 Cerber-ul adus pe pămînt (cf. v. 818 sq) se întorsese deja în Infern.

1114 *Tustrele regate* : cerul, pămîntul, infernul.

1128 cf. Ovidius, *Tristia*, V, 7, v. 15.

1137 Observăm că bocetul corului nu aminteşte soarta tragică a Megarei. Să fie oare o lacună în text ?

1168 E vorba de Diomedes, cf. *supra*, v. 226.

1171 Antaeus, rege în Libia, a fost ucis de Hercules (cf. *supra*, v. 482).

1181 Aluzie la Eurystheus.

1211 Symplegade-le erau două stînci mobile la intrarea în *Pontus Euxinus*.

1255 Regele care sacrifica străini pe altarele zeilor a fost sîngerosul *Busiris* (cf. *supra*, v. 484).

1342 Aluzie la aventura lui Mars absolvit de Areopag-ul din Atena (cf. mitul lui Oreste în *Eumenide* de Eschil).

TROIENELE

Piesa aceasta imită tragediile lui Euripide, anume HECUBA (424 î.e.n.) şi TROIENELE (415 î.e.n.). Subiecte din ciclul troian au prelucrat, la greci, Sofocle, în AIAX (431 î.e.n.), iar la romani; Ennius în HECUBA şi ANDROMACHA şi Accius în TROADES şi ASTYANAX. Din antichitate pînă azi, mitul Troiei a fost transfigurat de numeroşi creatori. În secolul XVI, Robert Garnier ia ca model piesa lui Seneca, în tragedia TROADE (1578), în secolul următor, Jusepe Antonio Gonzales scrie LAS TROIANAS (1633), Jean Racine, piesa ANDROMAQUE (1667), Jacques Pradon, TROADE (1679). În secolul XVIII, I. E. Schlegel scrie piesa DIE TROERINNEN (1740), iar în secolul trecut Chateaubriand imită subiectul în tragedia TROADE. În secolul nostru, Jean Giraudoux scrie LA GUERRE DE TROIE N'AURA PAS LIEU (1935).

7 *Cetatea cea divină* : zidurile Troiei fuseseră clădite, în parte, de Neptun şi Apollo.

9 Tracii regelui Rhesus locuiau pe ţărmul fluviului Ister (Dunărea) care se vărsa în *Pontus Euxinus* prin şapte guri. Aici, poetul, nu Hecuba, face confuzie între Tanais şi Ister. Seneca

repetă greşeala, pe seama sa, în *Quaestiones Naturales* VI, 7 unde afirmă că Danubius desparte Europa de Asia, împiedicînd năvălirea sarmaţilor.

10 E vorba de Memnon, regele Aethiopiei, fiul zeiţei Eos cu troianul Tithonus. El a participat la războiul troian, dar a fost ucis de Achilles.

13 Penthesilea, regina amazoanelor, vecină cu sciţii.

17 Assaracus, regele Troiei, era fiul lui Ilus, fondatorul cetăţii Ilion (Troia).

26 Dardanus, fiul lui Joe, este primul rege al troienilor numiţi şi dardani.

38 Odysseus şi Diomedes au pătruns noaptea în tabăra regelui trac Rhesus pentru a-l ucide şi a-i răpi caii săi vestiţi.

39 Pentru stratagema lui Sinon v. Vergilius, *Eneida*, c. II, v. 55—198.

40 Hecuba, cînd purta în pîntec pe Paris, visase că va naşte o torţă care va incendia Phrygia. Prezicătorii au tălmăcit visul spunîndu-i că pruncul va aduce ruina cetăţii. După naştere, mama îşi abandonează fiul pe muntele Ida, dar Paris, salvat de nişte ciobani, va creşte şi, mai tîrziu, se va întoarce la Troia, împlinind destinul.

46 Uciderea lui Priamus, săvîrşită de Pyrrhus, fiul lui Achilles e narată de Vergilius în *Eneida*, II, 526 sq.

66 Aluzie la judecata lui Paris. Acesta a declarat pe Venus mai frumoasă decît Junona şi Minerva. Venus l-a ajutat să răpească pe cea mai frumoasă femeie din lume, pe Elena, soţia lui Menelaos, motiv pentru care s-a declanşat războiul troian.

70 Amyclae este o cetate în Laconia.

93 Hecuba, în rol de corifeu, trăieşte o bucurie sălbatică, vecină cu nebunia, provocată de năpasta uriaşă care a căzut peste Troia.

106 Rhoeteum este un promontoriu în Troada.

134 Troia a fost cucerită de două ori : sub regele Laomedon (cf. şi v. 718 sq.) şi sub domnia lui Priamus. Săgeţile lui Hercules i-au fost fatale tot de două ori : trase, la primul asediu, de Hercules şi, la al doilea asediu, de Philoctetes.

138 Toţi copiii Hecubei muriseră, în afară de Polyxena şi Cassandra.

140 Sigeum este un promontoriu la Troia unde fusese înmormîntat Achilles.

141 După ce ordonase să fie bocit Priamus, Hecuba cere troienelor să nu-l mai bocească, întrucît Priamus, coborît în neguri, e fericit, deoarece nu mai îndură tragedia celor care au supraviețuit.

155 Triumful lui Agamemnon este asemănător triumfului unui *imperator* roman.

164 Opriți în portul Aulis, prin mînia Dianei, grecii nu au dobîndit vînt spre Troia decît după sacrificarea Iphigeniei (vezi și v. 357 sq).

181 E vorba de umbra lui Achilles.

183 Achilles înfrînsese armata de traci pe care tatăl Hecubei o trimisese în ajutorul lui Priamus.

184 Cycnus, fiul lui Neptun, ucis de Achilles, fusese metamorfozat în lebădă. (Vezi nota la *Hercules furens*, v. 485).

186 Fluviul Xanthus sau Scamander care curgea pe lîngă Troia.

193 *marea noastră :* Achilles era fiul lui Thetis, divinitate marină.

214 Aluzie la stratagema lui Achilles, ascuns printre fiicele lui Lycomedes, dar descoperit de Ulysses: Cu una dintre acestea, Deidamia, a născut pe Pyrrhus, numit și Neoptolemus.

215 Telephus, fiul lui Hercules și regele Mysiei, vrînd să împiedice pe greci, cînd treceau prin statul său spre Troia, a fost rănit de Achilles.

218 Mîna lui Achilles era „blîndă" pentru că eroul, inițiat în arta tămăduirii de centaurul Chiron, vindecase rana lui Telephus.

219 Theba, oraș în Cilicia, unde era rege Aetion, tatăl Andromachei (v. Homer, *Iliada*, c. VI, v. 416).

222 Briseis, fiica lui Chrysis, este captiva ciliciană din pricina căreia s-au certat Achilles și Agamemnon (cf. Homer, *Iliada*, I, 1).

224 Syros : insulă în Marea Egee.

228 Cayeus : fluviu în Mysia.

239 Memnon era nepotul lui Priamus și fiu al lui Tithon și al Aurorei (cf. Ovidius, *Metamorphoses*, XIII, 578).

244 Penthesileia, regina amazoanelor, fusese ucisă de Achilles.

249 Agamemnon jertfise pe Iphigenia la Aulis.

304 Aluzie la pasiunea lui Agamemnon pentru Briseis şi Cassandra, iar acum la iubirea pentru fecioara Polyxena.

325 Referire la întrevederea dintre Achilles şi Priamus (cf. Homer, *Iliada*, XXIV).

339 Scyrus era patria lui Lycomedes care l-a ascuns pe Achilles între fiicele sale (cf. supra v. 214).

340 Achilles era fiul zeiţei Thetis, iar Pyrrhus este nepotul acesteia.

341 Aluzie la crimele din neamul atrizilor.

342 E vorba de iubirea lui Achilles şi a Deidamiei (cf. Statius, *Achilleida*, I).

386 *Pas pegasic:* cu rapiditatea unui Pegas, cal înaripat, născut din sîngele Medusei, care ducea în Parnas poeţii îndrăgostiţi de muze.

389 Hecate, zeiţa farmecelor, are trei întruchipări: în cer, ca zeiţa lunii, în păduri, ca Diana, iar în Infern, ca Proserpina.

396 Corul vehiculează, în versuri inspirate, idei epicureice despre moarte, anacronice în raport cu timpul mitologic al piesei. Exegeţii au relevat frumuseţea versurilor, dar au criticat raţiunea lor dramatică. Rostite de captivele desperate care nu mai aşteaptă nimic de la viaţă, decît eliberarea prin moarte, teoria filosofică a corului este adecvată epocii lui Nero.

414 *trupul meu:* Andromacha se identifică, prin iubire, cu soţul său ucis de Achilles.

464 Asemănarea dintre tată şi fiu a fost dezvoltată de Racine în *Andromaque*, I, 2.

556 *Să-nduri ca Agamemnon:* Ulysses îi aminteşte Andromachei sacrificiul Iphigeniei la care Agamemnon consimţise. Sacrificarea lui Astyanax ca şi a Iphigeniei fusese hotărîtă de soartă şi ca atare Andromacha trebuie să îndure, precum Agamemnon, jertfirea odraslei sale (cf. şi discursul lui Oreste către Pyrrhus în Racine, *Andromaque*, I, 2).

570 Ulysses a descoperit pe Achilles, ascuns de Thetis, printre fiicele lui Lycomedes.

604 Jocul Andromachei, verosimil, lasă pe Ulysses să creadă că Astyanax e mort.

664 Grecii erau stăpîni pe împrejurimile Troiei şi Priamus a fost silit să plătească un loc pentru a ridica mormîntul fiului său.

667 Acest dar este trupul lui Hector pe care Achilles nu-l dăruie, ci-l vinde lui Priamus (cf. Homer, *Iliada*, XXIV).

725 După ce Hercules a învins cetatea Troia, l-a cruțat și l-a numit rege pe Priamus, care era copil.

740 Racine amplifică emoționat acest pasaj în *Andromaque*, I, 2.

755 *nocturn războinic*: aluzie la incursiunea de noapte în tabăra lui Rhesus (cf. *supra*, v. 38).

782 Jocurile troiene, adoptate de romani pentru a-și proslăvi originea, sînt descrise de Vergilius, *Eneida*, V, 546 sq.

814 În acest cor, captivele enumeră locurile unde își vor duce viața ca sclave.

816 *Phlie*: patria lui Achilles și a mirmidonilor (cf. *Eneida*, V, 545).

819 Iolchos: patria lui Iason, celebru prin expediția argonauților.

821 *Gyrtone* și *Triace*: localități în Thessalia.

822 *Mothone*: localitate în Peloponez (azi Modon).

826 *Olenos*: cetate în Elida.

827 *Pleuron*: oraș în Etolia. Zeița Artemis, din pricină că regele cetății nu-i respecta altarele, a trimis un mistreț care devasta ogoarele. L-a ucis, mai tîrziu, Meleager.

828 *Trezena*: patria lui Theseus.

830 Prothous era rege în ținutul muntelui Peleon, unul dintre cei trei munți pe care giganții îi grămădiseră ca să urce în cer.

836 *Carystos*: una din Cyclade.

837 *Chalcis*: cetate în Eubeea, pe rîul Euripus, aproape de Aulis.

839 *Calydnae*: insulă în Marea Ionică.

840 *Gonoessa*: localitate în Etolia.

841 *Enispe*: oraș în Arcadia.

842 *Peparethos*: insulă în Marea Egee.

845 *Calydon*: cetate în Etolia.

847 *Titaressus*: fluviu în Thessalia.

848 *Bessa* și *Scarphe*: orașe în Locrida; Pylos: cetatea lui Nestor. Epitetul bătrînului rege este atribuit cetății sale natale.

849 *Pharis*: oraș în Messenia.

859 *Neritus* și *Zacynthus*: insule vecine cu Ithaca.

880 Tethys era soția titanului Oceanus, părintele mărilor, iar Thetis, divinitate marină, soția lui Peleus și mama lui Achilles.

882 Nereus era tatăl nereidei Thetis, așadar bunicul lui Achilles. Polyxena, prin jertfire pe mormîntul lui Achilles, va deveni soția acestuia.

927 *Ithacus* : nume metonimic pentru Ulysses, rege în Ithaca

974 Pyrrhus, fiul Deidamiei, prințesa din Scyros.

987 Ulysses stăpînea armele lui Achilles (cf. Sophocles, *Aias*, și Ovidius, *Metamorphoses*, XIII).

1008 Hecuba nu va urma pe Ulysses în Ithaca, ci va fi metamorfozată, la Troia, într-o cățea sau, după altă tradiție, va fi exilată în Tracia, din pricina injuriilor și imprecațiilor adresate cuceritorilor.

1034 Phrixus și Helle, persecutați de mama lor vitregă, au fugit pe un berbec înaripat, cu lîna de aur, pe care-l primiseră în dar de la Nephele, mama lor. Deasupra mării, Helle a căzut și s-a înecat, iar marea de-atunci îi poartă numele : Hellespont. Phrixus a ajuns în Colchis, unde, căsătorindu-se cu fiica regelui, a sacrificat berbecul lui Zeus, iar lîna de aur a dăruit-o socrului său. Mai tîrziu, argonauții au organizat o expediție pentru răpirea lînii de aur.

1038 Pyrrha și Deucalion au fost singurii oameni care au supraviețuit potopului, dezlănțuit de Zeus, salvîndu-se pe o corabie care a plutit nouă zile și nouă nopți. Ei au refăcut neamul omenesc, după sfatul lui Zeus, aruncînd în urma lor pietre care s-au metamorfozat în oameni.

1041 Finalul acestui cor evocă sobru și emoționant plecarea flotei grecești de la Troia. Imaginea fumului ridicat din ruinele cetății ne amintește de povestirea lui Euribates, din *Agamemnon*, v. 466 sq., care evoca același impresionant moment al părăsirii Troiei de învingători care duc cu ei mii de captivi.

1070 cf. Homer, *Iliada*, c. II.

1104 Locuitorii din Colchida și Scythia erau faimoși pentru cruzimea lor. (cf. *Hercules furens*, v. 532).

1105 Pe țărmul Mării Caspice trăiau hircanii.

1107 Busiris cf. nota la *Hercules furens*, v. 484.

1108 Diomedes cf. nota la *Hercules furens*, v. 226.

1032 Scena jertfirii Polyxenei cf. Euripide, *Hecuba*, v. 517.

1068 Hecuba știa unde merge ; așadar întrebarea sa nu e decît o figură retorică.

HERCULE PE MUNTELE OETA

Piesa aceasta, consacrată morţii şi apoteozării lui Hercules, a fost inspirată de tragedia *Trachinienele*, de Sofocle. La greci şi romani, mitul morţii lui Hercules a fost transfigurat, pe lîngă creaţiile dramatice menţionate (v. note la *Hercules furens*), de Ovidius, în *Heroides*, Epistula IX, şi *Metamorphoses*, Liber IX. În secolele XVI-XVIII, marii tragici europeni au citit şi au valorificat pasaje din piesa senecană. În secolul XVII, Jean Rotrou a scris tragedia L'HERCULE MOURANT (1634), Francesco López de Zárate a compus piesa HERCULE FURENTE Y OETA (1651) iar în veacul următor, M. Klinger a scris tragedia DER VERBANNTE GÖTTERSOHN (1786). Tot în aceste secole, mitul lui Hercules a pătruns şi în muzică. Astfel, C. F. Pollarolo scrie opera ERCOLE IN CIELO (1696), J. A. Kobelius, DER VERGÖTTERTE HERKULES (1729), S. Mercadente, L'APOTEOSI D'ERCOLE (1819), iar de la compozitorul Camille Saint Saëns ne-au rămas poemele simfonice LE ROUET D'OMPHALE (1872) şi LA JEUNESSE D'HERCULE (1877). În secolul nostru, isprăvile eroului nu au încetat să inspire dramaturgii (v. note la HERCULES FURENS).

2 *palatele lui Phoebus*: metaforic, Răsăritul şi Apusul (în original: *utrae Phoebi domus*).

4 Nereus: zeu marin, protector al corăbiilor. Cu soţia sa, Doris, a avut 50 de fiice, numite nereide.

16 Eroul îşi enumeră cele mai vestite isprăvi. Un catalog similar rosteşte Megara în *Hercules furens*, v. 222 sq.

20 Referire la Diomedes v. *Hercules furens*, v. 226.

21 Aluzie la răpirea cingătoarei de aur a reginei amazoanelor (cf. *Hercules furens*, v. 245).

58 Copil fiind, Hercules a sugrumat şerpii trimişi de Junona să-l ucidă cînd era încă în leagăn (cf. şi *Hercules furens*, v. 216 sq.).

69 Astreea sau Fecioara, constelaţie care urmează, în zodiac, constelaţia Leului.

80 Pelorus: promontoriul Siciliei din partea de nord-est (cf. şi *Medeea*, v. 350).

92 Paean: alt nume al lui Apollo.

101 Eurytus era rege în cetatea Oehalia (v. nota la *Hercules furens*, v. 477).

102 Templul lui Jupiter din promontoriul Cenaeus, în insula Eubeea.

105 Dolopii locuiau în regiunea Pindului, la nord de Phtia, în Eubeea.

147 Corul respinge prodigiul naşterii lui Hercule care, în celelalte piese, este admis (cf. *Agamemnon*, v. 808 şi *Hercules furens*, v. 439). Dealtfel, sfîrşitul acestei piese în care Hercules este zeificat contravine replicii corului. Opinia corului reprezintă opinia filozofilor, pe cînd cea din celelalte pasaje corespunde tradiţiei poetice.

160 Nabaţii locuiau în Arabia.

173 Rolul prinţesei Iole nu este analog cu cel al Cassandrei, din *Agamemnon*, v. 659 sq. Prinţesa îşi uneşte bocetul cu cel al supuselor ei, dar nu-l alternează cu bocetul corului, ca în *Agamemnon* sau în *Troienele*, ci îl rosteşte paralel cu cel al concetăţenelor sale.

186 Phaëton, fulgerat de Zeus, a căzut în Eridanus, numit apoi Padus, iar surorile sale care-l boceau au fost metamorfozate în plopi.

192 Daulis : oraş în Phocida unde domnea Tereus. Metamorfozată în pasăre, Procne, soţia lui Tereus, era numită şi *Daulias avis* (v. nota la *Hercules furens*, v. 147).

195 Myrrha, fata lui Cynarus, regele Ciprului, devenită mamă, fuge, de teama tatălui său, în Arabia. A fost preschimbată într-un arbust din care curge, sub formă de lacrimi, „gumă" odorifică.

196 *Alcyone* : Ceyx, plecînd să consulte un oracol, a fost răpit de talazuri, într-o furtună. Alcyone, soţia sa, istovită de durere, s-a aruncat în valuri. Zeii, înduioşaţi de moartea lor, i-au preschimbat în păsări de mare, numite alcioni.

201 Reminiscenţe din acest pasaj întîlnim în piesa *Octavia*, v. 914-923.

215 Toxeus era fiul lui Eurythus şi fratele Iolei.

233 Doica, prin monologul său, pregăteşte intrarea Dejanirei pe scenă, aşa cum doica, în piesa *Phaedra*, pregăteşte apariţia reginei (cf. *Phaedra*, v. 360-386), sau cum monologul lui Atreus, intrarea lui Thyestes (cf. *Thyestes*, v. 885-914). Această rafinată gradare susţine dialogul următor.

300 Achelous, zeu al rîului cu acelaşi nume, fiu al lui Oceanus şi Tethys, metamorfozîndu-se în taur, s-a luptat cu Hercule pentru mîna Dejanirei, dar a fost învins. Cornul său frînt a fost preschimbat în Cornul Abundenţei.

320 Oeneus, tatăl Dejanirei, era regele Aetoliei.

363 Hesione, sora lui Priamus a fost înlănțuită pe o stîncă pentru a fi devorată de un monstru marin. Hercules, după ce a iubit-o, a dat-o în căsătorie lui Telamon, tovarășul său de arme, care se urcase primul pe zidurile Troiei.

377 Nora lidiană este regina Omphale pe care eroul, silit să se vîndă ca sclav, a slujit-o și a iubit-o timp de trei ani. De la Omphale a avut un fiu, pe Lamus (cf. și *Hercules furens*, v. 466).

454 Pasaj similar cu cel din *Medeea*, v. 754 sq.

496 Nessus, unul dintre centauri, încercînd s-o violeze pe Dejanira, a fost ucis cu o săgeată de Hercules. Murind, centaurul i-a lăsat Dejanirei un filtru menit să-i readucă bărbatul cînd o va părăsi pentru altă iubire. Acest dar viclean va pricinui moartea eroului.

494 *Othrys :* munte în Thessalia.

496 *Achelous :* v. nota la v. 300.

500 *Evenus :* fluviu în Aetolia.

519 Pasaj similar cu cel din Ovidius, *Metamorphoses*, IX, v. 101 sq.

541 Ruga Dejanirei adresată zeului Amor probează sinceritatea eroinei : ea nu știe că filtrul pe care îl va trimite lui Hercules este otrăvit.

552 Jupiter, metamorfozat în taur, a răpit pe Europa, fiica lui Agenor, regele Asiriei.

590 Lycormas este un rîu în Aetolia.

599 Pentru ritul preoților la misterele din Eleusis v. *Oedipus*, v. 431 și *Hercules furens*, v. 847.

604 Tabloul vieții de palat evocat de cor este anacronic, reflectă vremea lui Nero, nu însă timpul legendar în care se desfășoară piesa.

623 Anticii credeau că Istrul poartă în unde pietre prețioase.

644 Elogiul vieții simple și disprețul bogățiilor este un *topos* literar, întîlnit la Lucretius și Horatius, în contradicție însă cu viața lui Seneca, ministru cu multe vile și latifundii.

665 Femeile din Meonia și Lydia erau vestite pentru arta lor în broderie.

666 Anticii credeau că mătasea era de origine vegetală.

672 Sărbătorirea zilei monarhului este un anacronism voluntar.

685 Imagini similare în *Oedipus*, v. 892 și v. 910.

691 Versurile acestea nu sînt pronunțate de etoliene, ci de corifeu (dovadă adjectivul *alius* m.).

699 Acest cor, prin reflecțiile sale asupra nefericirii celor bogați și puternici, pregătește sosirea Dejanirei, vizînd nefericirea sa conjugală și, în ultimă instanță, fatala sa eroare.

723 Dejanira are presentimentul curios al nenorocirii, așa cum Hercules scos din minți sau Thyestes avuseseră un presentiment similar în preajma năpastelor.

725 Șuvița sau smocul de lînă (cf. v. 734) îmbibat în sîngele lui Nessus pentru a unge vestmîntul lui Hercules s-a mistuit la lumina soarelui. Dejanira nu respectase prescripțiile centaurului (cf. v. 531 și 532) de a păstra filtrul numai în neguri.

730 *Mimans :* munte în Ionia.

739 Probabil vers interpolat.

756 Replica lui Hyllus anticipă evenimentele : Hercules nu e încă mort, dar nu mai este el însuși, căci durerea l-a biruit.

777 Caphareus este un promontoriu în Eubeea (cf. *Agamemnon*, v. 560) iar marea lui Phrixus este Hellespontul (cf. *Troades*, v. 1034).

783 Hercules, după ce a dus pe Iole și captivele din Oechalia la Trachin, a plecat la capul Cenaeus pentru a sacrifica lui Jupiter. Aici Lichas i-a adus tunica fatală din partea Dejanirei.

789 Eroul se încorona cu ramuri de plop (cf. și *Hercules furens*, v. 894 și 912).

896 Tot în timpul unui sacrificiu, Hercules își pierde mințile în piesa *Hercules furens*, v. 930 sq.).

814 Reminiscențele din *Hercules furens* sînt accentuate de moartea lui Lichas care corespunde uciderii familiei eroului din piesa amintită.

820 Locuitorii din Cydon, cetate în Creta, erau vestiți arcași (cf. *Phaedra*, 812).

852 Aluzie la ura Iunonei față de Hercules.

903 Pentru uciderea Megarei v. *Hercules furens*, v. 1015.

907 Cinyps este un fluviu, în Africa, între cele două Syrte. Aici și-a purificat Hercules mîinile după ce și-a ucis soția și copiii săi. Legenda contravine sfîrșitului piesei *Hercules furens*.

946 Regele tesalic chinuit pe roată e Ixion.

948 Pentru mitul danaidelor v. nota la *Hercules furens*, v. 500.

953 Soața tracă e Procne, cf. *supra*, v. 191.

954 Althea, regina Calydon-ului era mama Dejanirei și a lui Meleager. Desperată din pricina morții fiului ei, pe care ea singură o provocase, s-a spînzurat.

958 Odraslele lui Belus sînt de fapt nepoatele sale, danaidele, căci Danaus și Aegyptus erau fiii lui Belus.

981 În textul latin, *Arcadiae nefas* se referă la căprioara din Maenalus, munte în Arcadia (cf. și *Hercules furens*, v. 222).

983 Situația Dejanirei este analogă cu cea a lui Hercules care descoperise că și-a ucis copiii (cf. *Hercules furens*, v. 1202 sq.) iar cea a lui Hyllus și a doicei similară cu a lui Amphitryon și Theseus. Dar ieșirea din această situație e diferită : Dejanira se va pedepsi, dar Hercules se va ierta.

1001 Furii *(furiae)* sau răzbunătoare *(dirae)*, numite la greci erinii *(erinyes)* sau eumenide *(eumenides)*, erau surorile Alecto, Megaera și Tisiphone, genii înaripate, cu șerpi în plete, care răzbunau fărădelegile oamenilor sau chinuiau pe ucigași în Infern.

1002 Halucinația Dejanirei văzînd pe scenă Furiile și Infernul este similară cu cea din *Medeea*, v. 958 sq. Junona însăși în prologul piesei *Hercules furens* evocă Furiile : v. 86 și v. 120. În aceste trei situații, Furiile rămîn nevăzute. Numai în *Thyestes*, Megaera apare ca personaj real, v. 1-122.

1035 Deliberarea lui Hyllus, deși scurtă, îl face să ajungă prea tîrziu pentru a salva pe Dejanira.

1036 Corul acesta înalță un antologic imn legendarului Orpheus care s-a întors viu din Infern. Un cîntec analog, scurt însă, întîlnim și în *Hercules furens*, v. 569—590.

1041 Bistonii : populație tracă (cf. *Hercules furens*, v. 225).

1057 Leul marmaric este leul libian (cf. *Agamemnon*, v. 735).

1060 Versuri care ne amintesc imagini din „vîrsta de aur" a omenirii (cf. Vergilius, *Bucolica*, IV, Horatius, *Epode*, XVI, Silius Italicus, *Punica*, III, v. 301 etc.

1061 Pentru porțile Taenare v. nota la *Hercules furens*, v. 587.

1068 Aluzie la chinul lui Ixion.

1082 Referire la supliciul lui Sisyphus.

1083 Zeițele care încarcă iarăși furca zilelor Eurydicei sînt Parcele.

1100 Concluzia care urmează legenda lui Orpheus aici (v. 1100—1101) este opusă celei din piesa *Hercules furens*, v. 590—591, dar potrivită cu acțiunea piesei.

1103 Corul transfigurează tema sfîrșitului lumii, întîlnită în *Thyestes*, v. 789 sq. și *Phaedra*, v. 471 sq. Întrebările fără răspuns referitoare la consecințele sfîrșitului lumii sînt aferente temei pe care o întîlnim și în operele sale filosofice (cf. nota la *Thyestes*, v. 844) și corespund, fără îndoială, preocupărilor contemporanilor săi.

1130 Acest final de cor este o reminiscență din *Hercules furens*, v. 520—23. Acolo, Amphitryon recunoștea pe Hercules după pasul său asurzitor. Aici, Hercules e pe moarte și pasul său ar trebui să fie lipsit de vigoare. Hercules era totuși un semizeu. Chiar dacă trupul său muribund încăpu într-o barcă (v. 839), chiar dacă Alcmena nu-i mai recunoscu trupul micșorat (v. 1343), totuși sub greutatea lui s-a rupt rugul (v. 1648). Așadar, nu este incoerența unui imitator mediocru, ci oscilație inevitabilă în reflectarea unui personaj suprauman.

1139 Gyas, gigant cu 50 de capete și 100 de brațe, a luptat contra lui Zeus, dar a fost prăvălit în Tartar.

1140 Enceladus a fost fulgerat și îngropat de Zeus sub muntele Aetna (cf. *Hercules furens*, v. 81).

1155 Typheus este monstrul învins de Zeus și prăvălit sub insula Inarime, în Marea Tireniană, aproape de Napoli.

1160 Corul vestește sfîrșitul lumii pentru care moartea eroului era un semn.

1162 Prada, care a îngrozit caii soarelui este Cerberus.

1168 *Othrys* : cf. *supra*, v. 494.

1186 Prin felul morții sale, Hercules suportă o triplă umilire. Moartea sa 1. nu servește la nimic, 2. este actul unei femei, 3. este învins de o muritoare. Orgoliul rănit al eroului aduce reproșuri sarcastice Junonei.

1196 Theseus și Tityos fuseseră încătușați de stînci în Infern.

1204 Păstorul hesperic este Geryon. cf. *Hercules furens*, v. 232.

1215 Corul înalță o laudă ingenioasă eroului și încearcă astfel să-l consoleze.

1234 E vorba de Jupiter, nu de Amphitryon.

1239 Referire la căprioara cu coarne de aur și picioare de aramă care pustia munții Arcadiei (cf. *supra*, v. 981).

1240 *Calpe* : una din coloanele lui Hercules, munte pe țărmul iberic al Gibraltarului.

1251 Marea scită e *Pontus Euxinus*.

1252 Thetys, cf. *Troades*, v. 880.

1265 Durerea lui Hercules este, în primul rînd, morală. Lacrimile sale izvorăsc din orgoliul său rănit.

1278 Hercules nu ceruse niciodată ajutor de la tatăl său, dar acum își imploră totuși părintele divin.

1281 În textul latin *Parrhasio lenior axe* deoarece Parrhasia, cetate în Arcadia, era patria lui Callisto, metamorfozată, împreună cu fiul său Arcas, în *Ursa maior* și *Ursa minor*, constelații la polul boreal (cf. *Hercules furens*, v. 6).

1302 Eroul e încă orgolios și roagă pe Zeus pe un ton amenințător.

1311 Bellona, zeița războiului la romani, e reprezentată cu o spadă sau o torță în mînă.

1330 Aluzie la cultul împăratului Nero care se considera o întrupare a lui Hercules ca protector al universului.

1336 Aici rolul Alcmenei ne amintește de rolul lui Amphitryon din *Hercules furens*.

1361 În Sicilia, văpăile din craterul Aetnei ajung, uneori, la nouri.

1362 Lemnos este insula vulcanică din Marea Egee unde Vulcan își avea forjele.

1366 Hiperbola aceasta a fost adesea valorificată cf. Shakespeare, *Macbeth*, II, 2 și v. 1 sau Eminescu în *Odă în metru antic*, v. 10.

1393 Sinis : tîlhar din Corint care ucidea trecătorii, spînzurîndu-i de vîrful arborilor. A fost răpus de Theseus.

1430 Căzut în letargie mai înainte (v. 1412), acum se trezește și își recapătă rațiunea. Situație similară în *Hercules furens*, cînd, după uciderea copiilor săi, își dă seama de crimă.

1436 Sunetele celeste sînt produse, după pitagoreici, de mișcarea astrelor.

1475 Cirrha, oraș în Phocida, vecin cu Delphi. Prin extensie : oracolul de la Delphi.

1485 Poeas este tatăl lui Philoctetes.

1518 Corul slăvește gloria lui Alcides căruia pămîntul îi este recunoscător și deplînge pierderea ireparabilă a eroului.

1540 Diomedes : v. *supra*, v. 20.

1556 Hercules se întorsese cu luntrea lui Charon, din Infern,

atunci cînd răpise Cerberul şi-l eliberase dintre umbre pe Theseus.

1558 Aeacus, rege din Phtia, cu Minos şi Rhadamantes, regii din Creta, erau judecători în Infern.

1603 Philoctetes, fiul lui Poeas, primise în dar arcul şi săgeţile lui Hercules.

1618 Tabloul tăierii codrului pentru rugul eroului este impresionant şi hiperbolic. Acest *topos* se întîlneşte, cu imagini similare, la Lucanus, *Pharsalia*, III.

1623 Stejarii din Dodona, cetate în Chaonia Epirului, aveau darul profeţiei (cf. *Medeea*, p. 349).

1664 Modestia lui Philoctetes faţă de Hercules ne aminteşte pe cea a lui Theseus din *Hercules furens*. Contrastul pune în relief calităţile fizice ale lui Hercules.

1683 Carul de triumf este o realitate romană, evident, anacronică faţă de timpul mitic al piesei.

1690 Bocetul va izbucni din nou după moartea eroului.

1715 Eroul propune părintelui său divin *proba de foc* înainte de a-l primi în cer. Aşadar, Hercules va îndura o suferinţă mai grea decît cea provocată de tunica lui Nessus.

1722 Philoctetes nu ezită să se prezinte în situaţii umile.

1728 Miracolul acesta îi va îngădui eroului să-şi etaleze eroismul său.

1735 Tiphon, v. nota *supra*, v. 1156 şi Enceladus, v. nota *supra*, v. 1140.

1746 Imaginea morţii unui înţelept stoic: cf. *De otio*, 1, 28 şi *Ad Lucilium, Epistulae*, 24, 25.

1781 Alcmena nu se pronunţă decît formal asupra calităţii de tată a lui Amphitryon.

1787 Busiris, cf. nota *Hercules furens*, v. 486.

1789 Diomedes, v. *supra*, v. 20.

1795 Teama Alcmenei e nefirească. Era deja bătrînă (cf. v. 1821) şi nu mai putea să nască.

1804 Alcmena, desperată, invidiază soarta Semelei, mama lui Bacchus, ucisă de fulgerul lui Joe (cf. *Hercules furens*, v. 457).

1811 Enumerarea locurilor de refugiu nu reflectă teama Alcmenei, ci evocă retoric isprăvile lui Alcides.

1836 Replica lui Philoctetes este similară cu replica finală a corului (v. 1083 sq.). S-ar putea ca această replică să fie pro-

nunțată de cor, iar Philoctetes să se fi retras din scenă îndată după nararea morții lui Alcides și la sosirea Alcmenei (v. 1757).

1846 Niobe, v. nota la *Hercules furens*, v. 390.

1863 Alcmena își bocește fiul într-un curios monolog liric; vorbind de ea la persoana a treia.

1872 Enumerarea popoarelor care trebuie să-l plîngă este un nou prilej de evocare a principalelor isprăvi ale eroului.

1877 Curețiii și Corybanții sînt preoți ai zeiței Cybela.

1885 Pe muntele Parthenius, în Arcadia, eroul a răpus mistrețul din Erymanthus.

1890 Referire la lupta cu păsările din jurul lacului Stymphalis.

1898 Diomedes : v. *supra*, v. 20.

1903 Tethys : divinitatea apelor (cf. *supra*, v. 1252). Aici *utraque Tethys* desemnează Oceanul Atlantic și Marea Mediterană.

1940 Alcmena conchide că eroul va rămîne veșnic în Infern. În contrast cu finalul acestui bocet este „lovitura de teatru" din versurile următoare.

1970 Arătîndu-se în *teologeion* (firidă semicirculară de unde vorbesc zeii în teatrele antice) Hercules, apoteozat, vorbește ca un filosof stoic. Corul final va amplifica ideea stoică rostită de erou.

1973 Previziunea lui Hercules se va împlini. Hyllus, fiul eroului, învingînd pe Eurystheus, va tăia capul acestui tiran și-l va trimite Alcmenei.

1982 Memoria lui Hercules, divinizat, va fi cultivată în numeroase temple în lumea contemporană.

FENICIENELE

Piesa aceasta imită tragedia FENICIENELE de Euripide. Subiecte similare au transfigurat, la greci, Eschil, CEI ȘAPTE CONTRA THEBEI, Sofocle, OEDIPUS LA COLONA, iar la romani, Naevius, în PHOENISSAE, Accius, în THEBAIS și, mai tîrziu, Statius, în epopeea THEBAIDA. Peste vreme, în secolul XVI, Robert Garnier compune piesa ANTIGONE (1579), în secolul XVII, Jean Rotrou scrie ANTIGONE (1638), P. Racine, THÉ-

BAIDE OU LES FRÈRES ENNEMIS (1664), iar în secolul următor, V. Alfieri compune tragediile ANTIGONE şi POLYNICE (1790). În secolul nostru, printre alţii, W. Hasenclever scrie piesa ANTIGONE (1917), V. Eftimiu THEBAIDA (1924), iar Jean Anouilh, ANTIGONE (1944).

13 Acteon, preschimbat de zeiţa Artemis în cerb, a fost sfîrtecat pe propriii săi cîini.

16 Bachanta Agave, cu surorile sale Ino şi Autonoe, şi-a ucis fiul, pe regele teban Pentheus, potrivnic misterelor bacchice (cf. Euripide, *Bacchae*, v. 1112, Teocrit, *Idile*, XVI, Ovidius, *Metam.*, v. 711, Seneca, *Hercules furens*, v. 758.

19 Dirce, soţia lui Lycus, regele Thebei, a chinuit-o pe Antiope, mama lui Amphion şi a lui Zethus, dar aceştia şi-au răzbunat mama, ucigîndu-l pe Lycus şi legînd-o pe Dirce de coada unui taur.

20 Athamas, regele Thebei, şi Ino, soţia lui şi sora Semelei, au primit în casa lor pe micul Dionysus, fiul Semelei cu Jupiter. Hera s-a răzbunat pe aceştia şi le-a luat minţile. În nebunia lor, ei şi-au ucis copiii, pe Learchus şi pe Melicertes. Revenindu-şi din rătăcire, Ino, îndurerată, s-a aruncat în mare împreună cu leşul fiului său Melicertes. A fost transformată într-o divinitate marină.

58 Prima aluzie la războiul ce stă să înceapă între fraţii Eteocles şi Polynices.

84 Impresionat de pietatea Antigonei, eroul acceptă să nu-şi răpună viaţa, dar consideră pietatea fiicei sale ca semn al unei noi crime şi, totodată, pricina sporirii năpastei ce-l apasă.

100 Cugetare stoică întîlnită la Horatius, *Ars poetica*, v. 464 sq. şi în piesa lui Racine, *Thebaide*, act V. La scriitorul francez pasiunea incendiază replica : *Ah, c'est...*

134 Paradoxul acesta se întîlneşte la toţi marii tragici care au transfigurat mitul lui Oedipus : Sofocle, *Oedipus rege*, v. 461 sq, Euripide, *Feniciene*, v. 1064 sq, Seneca, *Oedipus*, v. 635 sq, Corneille, *Oedipe*, act V, sc. 5 ş.a.

140 Replica Antigonei la care răspunde replica lui Oedipus s-a pierdut. Bănuim că eroina adresa noi rugăminţi tatălui său.

205 Argumentele Antigonei, ireverenţioase faţă de zei, atestă o pietate filială exagerată. Scena aceasta ne aminteşte scena dintre Amphitryon şi Hercules din piesa *Hercules furens*.

216 Lunga replică a lui Oedipus rezumă istoria vieţii sale şi prevesteşte destinul tragic al copiilor săi.

302 Referire la conflictul dintre Polynices și Eteocles. Așadar primul fragment din această tragedie (v. 1—362) este strîns legat de fragmentul următor (v. 363—664).

316 Aluzie la dragonul care păzea grădina Hesperidelor, numit Ladon, adormit de Heracles, care a furat merele de aur.

318 Prometheus și Tityos au fost osîndiți la un chin etern. Un vultur uriaș le devora zilnic ficatul, dar acesta regenera noaptea, prelungindu-le la nesfîrșit suferința.

325 La expediția împotriva Thebei au participat șapte comandanți de oști. Alături de Polynices, au fost următorii : Adrastus, regele Argosului, socrul lui Polynices, Amphiaraos, Capaneus, Hippomedon, Parthenopaeus și Tydeus. Toți au murit în luptă în afară de Adrastus, salvat de calul său Arion, primit în dar de la Hercules. După zece ani, Adrastus a organizat expediția *epigonilor* formată din fiii celor căzuți în fața Thebei, cîștigînd bătălia și distrugînd cetatea din temelii.

351 Expresia *iubitor al păcii* este o autoironie în raport cu versurile următoare care dezvăluie adevăratele gînduri ale lui Oedipus.

363 În fragmentul al doilea al piesei, acțiunea se mută la Theba. Protagonistă este Iocasta care a supraviețuit în urma tentativei de sinucidere.

365 *Ferice fu Agave :* cf. nota de la v. 16.

391 În armatele romane, nu în cele grecești, existau acvile pe stindarde. Este, evident, un anacronism, similar cu cel din piesa *Thyestes*, v. 396 unde grecii sînt numiți „quirites", termen care desemna cetățenii romani.

403 Pietatea Antigonei, din primul fragment al piesei, pune la îndoială prezența Antigonei, alături de Iocasta, în al doilea fragment al piesei. La plecarea din Theba, Antigona îl urmase pe Oedipus, iar Ismena rămăsese cu Iocasta. Această replică ar fi a Ismenei. Totuși, Iocasta, în v. 551, precizează că ambele surori *(utraque hoc vidit soror)* au văzut armatele gata de luptă. Deci Antigona și-a lăsat tatăl și a venit la Theba pentru a sprijini pe Iocasta să împiedice războiul fratern.

422 Păsările stimphalice devorau oameni și trăiau în Arcadia, lîngă lacul Stymphalis. Ele au fost ucise de Heracles (cf. *Hercules furens*, v. 243).

424 Harpiile erau „răpitoare" cu trup de pasăre și cap de femeie. La porunca Herei, ele spurcau bucatele regelui Phineus (cf. *Hercules furens*, v. 759).

444 Inachus era întemeietorul dinastiei din Argos.

462 Pactul dintre cei doi fraţi prevedea ca în timp ce unul era rege, celălalt să plece în exil. Acum trebuia să domnească Polynices, iar Eteocles să părăsească regatul. De aceea Iocasta nu putea să-i vadă împreună decît în situaţii de luptă.

506 Cuvintele Iocastei sînt mişcătoare. Fiul său Polynices se căsătorise în exil, în Argos, dar ea, ca mamă, nu a putut să participe la ritul de nuntă al feciorului său.

551—554 Aceste versuri referitoare la Oedipus şi la Antigona confirmă legătura dintre primul şi al doilea fragment al piesei (v. nota de la v. 302).

597 În căsnicia sa cu fata lui Adrastus, exilatul Polynices, rege fără sceptru, era dominat de soţia şi socrul său tiranic.

602 *Tmolus* este un podiş în Lydia cultivat cu cereale şi viţă de vie.

604 Tot în Lydia curge fluviul *Pactolus* care are în aluviunile sale aur.

606 *Maeander*, rîu cu sute de cotituri, de la care derivă apelativul „meandre" (cf. şi *Hercules furens*, v. 683).

607 *Hermus*, afluent al Pactolului, străbătea ţinuturi fertile.

608 *Gargara* este muntele la poalele căruia se întindea Troia, iar *Xanthus* este rîul ce uda cîmpiile troiene.

610 Această mare este Hellespontul.

611 *Abydos* şi *Sestos* sînt cetăţi hellespontice.

613 Lycia avea multe porturi la Marea Ionică.

650 Iocasta prevesteşte moartea lui Eteocles.

662 Presupunem că piesa se desfăşoară cu un al doilea exil al lui Polynices.

664 Această cugetare, imitată după Euripide, era rostită adesea de Caesar, iar Cicero a parafrazat-o astfel : *Si violandum est ius, imperii gratia violandum est : aliis in rebus pietatem cola.*

CUPRINS

Notă asupra ediţiei . 5
Hercule scos din minţi . 7
Troienele 55
Hercule pe muntele Oeta 99
Fenicienele . . . 165
Note şi comentarii . . 187

Lector : RADU SĂNDULESCU
Tehnoredactor : V. E. UNGUREANU

Coli tipar : 13,50 ; Bun de tipar : 06.03.1984

Tipărit sub comanda nr. 5003/984 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ
BACĂU
Strada Mioriţei nr. 27

Lucrarea este tipărită pe hîrtie fabricată la
Palas Constanţa

Insufleţite de o foarte înaltă doctrină şi de o intuiţie foarte vie a pericolelor şi umilinţelor epocii, tragediile lui Seneca îşi aduc contribuţia la propagarea ideilor de umanitate, de dreptate, de dîrzenie neclintită, de viaţă interioară, de resemnare, consacrînd într-o formă poetică uşor pretenţioasă, dar foarte originală idealul inviolabil al sufletelor nobile.

René Pichon

Lei 18,50

clw

Editura Univers